KRAJOWY PLAN ODBUDOWY

Rzeczpospolita Polska

Sfinansowane przez Unię Europejską NextGenerationEU

ŁÓDZKIE

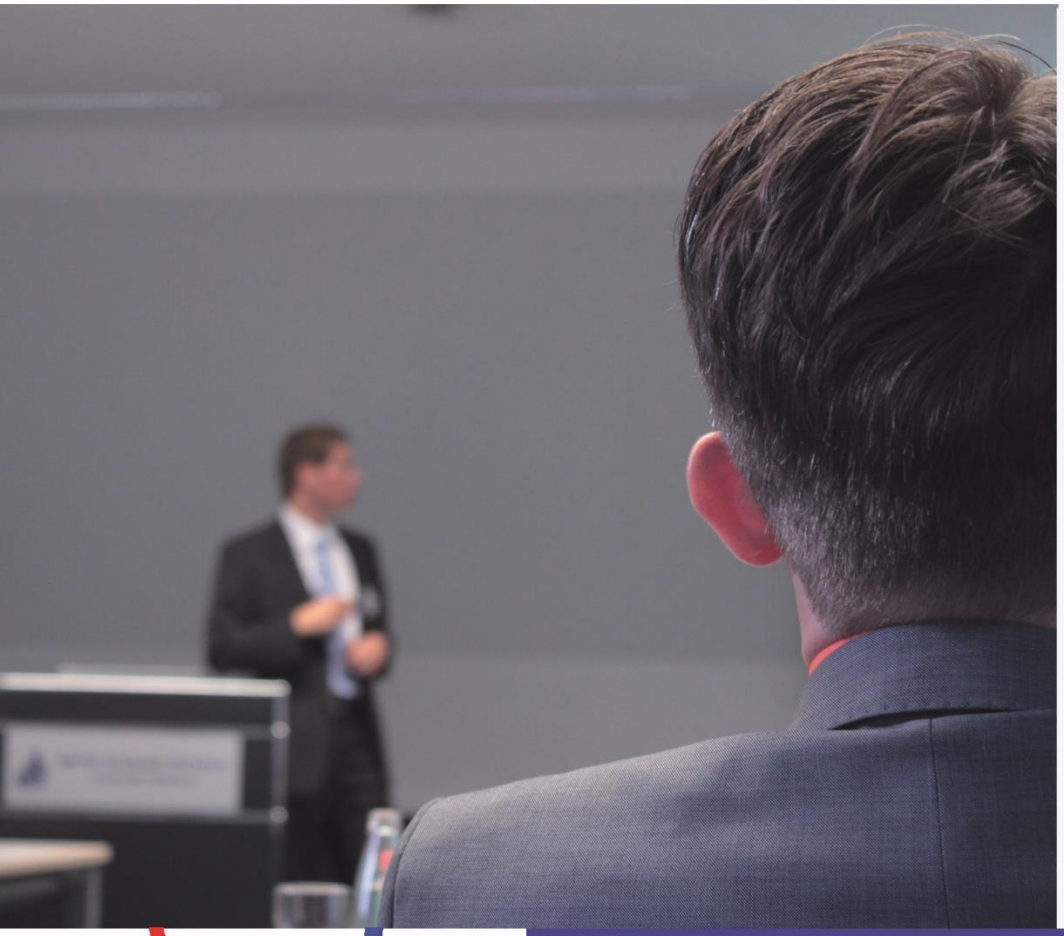

ASM research solutions strategy

Realizacja badania pn. „Analiza postrzegania kształcenia zawodowego oraz wpływu doradztwa zawodowego na decyzje edukacyjne i zawodowe w województwie Łódzkim”

RAPORT KOŃCOWY

Czerwiec 2025

Zamawiający:

Biuro Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego

ASMRESEARCH.PL

Zamawiający:

Biuro Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego

al. marsz. Józefa Piłsudskiego 12

90-051 Łódź

Wykonawca:

ASM Research Solutions Strategy Sp. z o.o.

ul. Grunwaldzka 5

99-301 Kutno

tel.: + 48 24 355 77 00

e-mail: sekretariat@asmresearch.pl

asmresearch.com.pl / neurodata.pl

Autorzy raportu:

Ewelina Dąbrowska-Nowak

Malwina Malczewska

Olga Korczyńska

Kamila Stefaniak

Justyna Romanowska-Zapart

Wiktoria Świat

Aneta Gierowska

dr Maria Kotkiewicz

dr Joanna Syrda

Marek Skrzyński

Małgorzata Walczak-Gomuła

NOTA REDAKCYJNA

Celem raportu jest ocena opinii i postaw uczniów szkół podstawowych, średnich oraz studentów wobec kształcenia zawodowego, a także analiza roli doradców zawodowych, rodziców i opiekunów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Raport ma na celu zbadanie poziomu wiedzy o ofercie kształcenia zawodowego, identyfikację czynników wpływających na wybór ścieżki zawodowej oraz ocenę zasobów doradztwa zawodowego i wpływu nowoczesnych technologii na ten proces. Struktura raportu obejmuje wprowadzenie i cele badania, opis realizacji badania wraz z charakterystyką próby, diagnozę i perspektywy kształcenia zawodowego w województwie łódzkim, prezentację wyników badania dotyczących różnych grup respondentów, wnioski i rekomendacje oraz aneks zawierający bibliografię, spis tabel i wykresów oraz narzędzia badawcze. Badaniu poddano sześć grup respondentów z województwa łódzkiego: uczniów szkół podstawowych (klasy VII i VIII), uczniów szkół średnich – ogólnokształcących i zawodowych (technika, szkoły branżowe I i II stopnia, szkoły policealne, studentów, rodziców i opiekunów uczniów, doradców zawodowych oraz dyrektorów szkół. Badanie uwzględniało zróżnicowanie geograficzne i społeczno-ekonomiczne regionu. Raport został zrealizowany na zamówienie Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego, a wykonawcą badania była firma ASM Research Solutions Strategy.

Spis treści

NOTA REDAKCYJNA 2

Wykaz skrótów oraz słownik pojęć 5

Streszczenie 7

I Koncepcja badania 9

1.1 Cele badania 9

1.2 Przedmiot badania 9

II Opis realizacji badania, w tym próby badawczej 11

III Kształcenie zawodowe w dokumentach strategicznych i innych badaniach 14

IV Prezentacja wyników badania 37

4.1 KSZTAŁCENIE ZAWODOWE I INNE ŚCIEŻKI EDUKACYJNO-ZAWODOWE UCZNIÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM 37

4.1.1 Ścieżki i plany edukacyjne młodzieży 37

4.1.1.2 Rola zielonej i cyfrowej transformacji na rynku pracy w kontekście planów edukacyjnych odbiorców doradztwa zawodowego 42

4.1.2 Ocena poziomu wiedzy na temat oferty kształcenia zawodowego i roli Branżowych Centrów Umiejętności. 52

4.1.2.1 Źródła wiedzy o kształceniu zawodowym 52

4.1.2.3 Branżowe Centra Umiejętności 89

4.1.3 Kształcenie zawodowe w opinii i postawach odbiorców doradztwa zawodowego 97

4.1.3.1 Przekonania i postawy uczniów wobec kształcenia zawodowego 97

4.1.3.2 Ocena atrakcyjności kształcenia zawodowego jako wybranej lub planowanej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. 118

4.1.4 Kształcenie zawodowe w opiniach i postawach doradców zawodowych, rodziców i dyrektorów placówek edukacyjnych 122

4.1.5 Czynniki wpływające na decyzje edukacyjne i zawodowe 130

4.1.5.1 Wpływ innych osób i czynników pozaosobowych na decyzje edukacyjne 130

4.1.5.2 Bariery w wyborze kształcenia zawodowego 146

4.2 DORADZTWO ZAWODOWE W OPINIACH I DOŚWIADCZENIACH RÓŻNYCH GRUP ... 151

4.2.1 Doradztwo zawodowe - strategie i podejmowane działania 151

4.2.1.1 Oferta doradztwa zawodowego w szkołach w opinii uczniów, rodziców, doradców zawodowych i dyrektorów placówek edukacyjnych 151
4.2.1.2 Potrzeby i oczekiwania związane z doradztwem zawodowym 173
4.2.2 Identyfikacja barier i wyzwań w zakresie doradztwa zawodowego 186
4.2.2.1 Najważniejsze wyzwania i problemy doradztwa zawodowego 186
4.2.2.2 Współpraca z innymi interesariuszami na rynku pracy 197
4.2.3 Technologia w doradztwie zawodowym 201
4.2.3.1. Wpływ nowoczesnych technologii i trendów rynkowych 201
4.2.3.2. Potencjał i wykorzystanie nowoczesnych narzędzi (w tym również AI) wspierających doradztwo zawodowe. 204
V Wnioski i rekomendacje 208
VI ANEKS 221
6.1 Charakterystyka uczestników badań 221
6.2 Bibliografia 239
6.3 Spis tabel i wykresów 241
Spis tabel 241
Spis wykresów 242
6.4. Narzędzia badawcze 253
6.4.1. Ankieta dla uczniów szkół podstawowych 253
6.4.2. Ankieta dla uczniów szkół ogólnokształcących 259
6.4.3. Ankieta dla uczniów szkół zadowowych 266
6.4.4. Ankieta dla studentów 274
6.4.5. Ankieta dla rodziców 281
6.4.6. Ankieta dla doradców zawodowych 287
6.4.7. Scenariusz wywiadu z doradcą zawodowym 297
6.4.8. Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół 303

Wykaz skrótów oraz słownik pojęć

Spis skrótów:

- AI – sztuczna inteligencja (Artificial Intelligence)
- BCU – Branżowe Centra Umiejętności
- CAWI – Computer Assisted Web Interview (internetowa ankieta wspomagana komputerowo)
- IDI – In-Depth Interview (indywidualny wywiad pogłębiony)
- KZ – Kształcenie zawodowe
- LO – liceum ogólnokształcące
- PAPI – Paper and Pencil Interview (tradycyjna ankieta papierowa)
- SP – Szkoła Podstawowa
- SPol. – szkoła policealna
- TECH. – technikum
- WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej
- ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

Słownik najważniejszych pojęć:

- **Branżowe Centra Umiejętności (BCU)** – specjalistyczne placówki szkoleniowe, które oferują praktyczne kształcenie zawodowe dostosowane do potrzeb rynku pracy i nowoczesnych technologii.
- **Cyfrowa transformacja** – proces wdrażania nowoczesnych technologii cyfrowych w różnych obszarach życia, w tym edukacji i rynku pracy.
- **Doradztwo zawodowe** – działania wspierające uczniów, studentów i dorosłych w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, obejmujące diagnozę predyspozycji, informacje o rynku pracy oraz pomoc w planowaniu kariery.
- **Kształcenie zawodowe** – proces edukacyjny ukierunkowany na zdobywanie wiedzy i umiejętności praktycznych potrzebnych do wykonywania określonych zawodów.
- **Triangulacja metod** – podejście badawcze polegające na łączeniu różnych metod i źródeł danych w celu uzyskania pełniejszego i bardziej wiarygodnego obrazu badanego zjawiska.

- **Zielona transformacja** – proces przemian gospodarczych i społecznych mający na celu ochronę środowiska i zrównoważony rozwój, wpływający także na rynek pracy i edukację.
- **Warsztat heurystyczny** – metoda badawcza polegająca na wspólnej pracy ekspertów i interesariuszy nad rozwiązaniem problemu lub opracowaniem strategii.

Streszczenie

Celem badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, było poznanie opinii i postaw uczniów szkół podstawowych, średnich oraz studentów wobec kształcenia zawodowego, a także zbadanie roli rodziców, opiekunów i doradców zawodowych w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. W ramach badania przeanalizowano m.in. atrakcyjność i prestiż kształcenia zawodowego, poziom wiedzy młodzieży i dorosłych o dostępnych ofertach, czynniki wpływające na wybory edukacyjne oraz bariery utrudniające podjęcie decyzji o wyborze kształcenia zawodowego. Zbadano również zasoby, kompetencje i metody pracy doradców zawodowych oraz ich wpływ na decyzje edukacyjne młodzieży i dorosłych. Uwzględniono też ocenę wpływu nowoczesnych technologii, w tym narzędzi opartych na AI, na rozwój doradztwa zawodowego i promocję kształcenia zawodowego – zwłaszcza w kontekście zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy.

Badanie objęło sześć grup respondentów: uczniów szkół podstawowych (klasy VII–VIII), uczniów szkół średnich (liceów, techników, szkół branżowych, szkół policealnych), studentów, rodziców i opiekunów, doradców zawodowych oraz dyrektorów szkół. Realizacja badania uwzględniała zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne i geograficzne województwa łódzkiego, zgodnie z wypracowaną na etapie konceptualizacji badania próbą.

W badaniu zastosowano strategię triangulacji – wykorzystano dane zastane (desk research), badania ilościowe (PAPI, CAWI) oraz jakościowe (IDI, warsztat heurystyczny). Pozwoliło to na uzyskanie pełnego i pogłębionego obrazu zjawisk, zależności oraz wyzwań w obszarze kształcenia i doradztwa zawodowego w regionie.

Badanie przeprowadzone wśród różnych grup ujawniło szereg problemów i wyzwań związanych z doradztwem zawodowym oraz wyborem ścieżki edukacyjnej oraz ścieżki kariery przez młodzież. Kluczowym wnioskiem jest niska świadomość uczniów na temat oferty szkolnictwa zawodowego, co może przekładać się na ich decyzje edukacyjne, często podejmowane pod wpływem rodziny, otoczenia (kolegów, koleżanek) lub stereotypów. Mimo że szkolnictwo zawodowe – przede wszystkim technikum – zyskuje na znaczeniu, liceum nadal dominuje jako wybór bardziej prestiżowy (związany ze studiami), a szkoły branżowe są często niedoceniane. Dodatkowo, wiedza o istnieniu i działalności Branżowych Centrów Umiejętności jest znikoma, zarówno wśród uczniów, jak i doradców. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że na terenie województwa łódzkiego BCU powstało w maju 2025 roku – w chwili prowadzenia badania. Ważne jest jednak aktywne promowanie jego działalności wśród doradców. Jednym z ważniejszych wniosków z badania jest także to, że doradztwo zawodowe w szkołach zmaga się ze złożonymi problemami strukturalnymi oraz instytucjonalnymi – niedoborem nauczycieli, dominacją teorii nad praktyką oraz słabą współpracą z pracodawcami, co negatywnie wpływa na jego atrakcyjność. Doradcy

podkreślają brak usystematyzowanej sytuacji prawnej, co wpływa na ich sposób pracy – niewielką liczbę godzin oraz brak programu nauczania.

Współczesne kanały informacji, jak media społecznościowe, są chętnie wykorzystywane przez młodzież, także do poszukiwania informacji o szkolnictwie zawodowym, ale instytucje edukacyjne wciąż nie dostosowują do nich swoich przekazów, co prowadzi do ich nieskuteczności. Doradztwo zawodowe w szkołach jest nierównomiernie rozwinięte – lepiej funkcjonuje na poziomie podstawowym niż ponadpodstawowym, a doradcy nie dysponują nowoczesnymi narzędziami i często nie mają wystarczających środków, czasu ani wsparcia instytucjonalnego. Wskazano również na konieczność większego zaangażowania pracodawców w proces doradczy. W związku z tym zarekomendowano szereg działań, takich jak stworzenie regionalnej platformy informacyjnej o szkolnictwie zawodowym, organizacja kampanii społecznych i wizyt studyjnych, rozwój nowoczesnych metod i narzędzi doradczych, aktywizacja BCU w przestrzeni cyfrowej, zwiększenie liczby godzin doradztwa zawodowego, wprowadzenie systemów motywacyjnych dla doradców oraz zacieśnienie współpracy szkół z lokalnymi firmami. Wszystkie te działania mają na celu zwiększenie świadomości edukacyjnej młodzieży, poprawę jakości doradztwa zawodowego oraz lepsze dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy. Dotyczą one również osób dorosłych, które zmagają się z powrotem na rynek pracy, dokładniej mają wpierać je w budowaniu motywacji, uświadamianiu dostępnych możliwości rozwoju zawodowego oraz pomocy w nabywaniem lub aktualizacji kwalifikacji zgodnych z aktualnymi potrzebami rynku.

I Koncepcja badania

1.1 Cele badania

Głównym celem badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, była ocena opinii i postaw uczniów szkół podstawowych, szkół średnich oraz studentów wobec kształcenia zawodowego, a także określenie roli doradców zawodowych oraz rodziców i opiekunów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Cele szczegółowe, które pozwoliły na zrealizowanie celu głównego, zakładały analizę następujących tematów:

1. Analiza postaw i opinii na temat kształcenia zawodowego wśród uczniów szkół podstawowych, średnich oraz studentów.
2. Ocena poziomu wiedzy na temat oferty kształcenia zawodowego i roli Branżowych Centrów Umiejętności.
3. Ocena atrakcyjności kształcenia zawodowego jako ścieżki edukacyjnej i zawodowej.
4. Identyfikacja czynników wpływających na wybór ścieżki zawodowej przez młodzież.
5. Identyfikacja przyczyn utrudniających podejmowanie decyzji o wyborze kształcenia zawodowego.
6. Analiza roli rodziców i opiekunów w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.
7. Ocena zasobów kadrowych w zakresie doradztwa zawodowego.
8. Analiza roli doradców zawodowych w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.
9. Identyfikacja barier i wyzwań w zakresie doradztwa zawodowego.
10. Ocena wpływu nowoczesnych technologii i trendów rynkowych na doradztwo zawodowe.
11. Ocena potencjału nowoczesnych narzędzi (w tym również AI) wspierających doradztwo zawodowe.
12. Określenie możliwych kierunków rozwoju i promocji kształcenia zawodowego w województwie łódzkim.
13. Opracowanie rekomendacji dotyczących skutecznych działań w zakresie doradztwa zawodowego.

1.2 Przedmiot badania

W niniejszym raporcie skupiono się w głównej mierze na przedstawieniu:

1. Opinii młodzieży na temat kształcenia zawodowego, jego prestiżu, wartości i perspektyw zawodowych.

2. Poziomu wiedzy uczniów i studentów na temat oferty kształcenia zawodowego oraz zielonej i cyfrowej transformacji.
3. Barier (mentalnych, społecznych, systemowych) utrudniających wybór kształcenia zawodowego.
4. Skuteczności działań promocyjnych i informacyjnych dotyczących kształcenia zawodowego.
5. Postawy rodziców i opiekunów wobec kształcenia zawodowego.
6. Roli rodziców i opiekunów, doradców zawodowych w podejmowaniu decyzji edukacyjnych.
7. Oceny poziomu wiedzy rodziców i opiekunów na temat oferty kształcenia zawodowego, rynku pracy i jego potrzeb.
8. Czynników decydujących o wyborze przez rodziców i opiekunów szkoły dla swoich dzieci.
9. Oceny poziomu wiedzy doradców zawodowych na temat oferty kształcenia zawodowego, rynku pracy oraz zielonej i cyfrowej transformacji.
10. Kompetencji, narzędzi i metod pracy stosowanych przez doradców zawodowych.
11. Wpływu doradztwa zawodowego na wybory edukacyjne dzieci, młodzieży i dorosłych.
12. Zakresu współpracy doradców zawodowych z innymi interesariuszami rynku pracy, w tym pracodawcami i szkołami.
13. Wyzwań i barier w pracy doradców zawodowych.
14. Możliwości wzmocnienia roli doradztwa zawodowego w promowaniu ścieżek edukacyjnych związanych m.in. z zieloną i cyfrową transformacją.
15. Wpływ nowych technologii na proces doradztwa.

Badaniem objętym zostało sześć grup respondentów:

- Uczniowie szkół podstawowych: VII i VIII klasa.
- Uczniowie szkół średnich: zarówno uczniowie szkół ogólnokształcących, jak i zawodowych - techników oraz szkół branżowych I i II stopnia, szkół policealnych.
- Studenci.
- Rodzice i opiekunowie uczniów szkół podstawowych klas VII, VIII oraz szkół ponadpodstawowych – technikum, liceum, szkoła branżowa I stopnia.
- Doradcy zawodowi:
  a) pracujący w placówkach edukacyjnych;
  b) pracujący w instytucjach rynku pracy.
- Dyrektorzy szkół, w których przeprowadzone zostały badania audytoryjne.

Badaniem objęto teren województwa łódzkiego, uwzględniając jego zróżnicowanie geograficzne, społeczno-ekonomiczne oraz edukacyjne.

II Opis realizacji badania, w tym próby badawczej

W badaniu, którego wyniki zaprezentowane zostały w raporcie, przyjęto strategię triangulacji, czyli łączenia metod i źródeł danych w celu uzyskania możliwie najpełniejszego obrazu badanej rzeczywistości. Zastosowano triangulację źródeł danych - w analizach wykorzystano analizę danych zastanych, w celu przedstawienia kontekstu i tła omawianych zjawisk społeczno-demograficznych. Triangulacja badaczy zapewniła interdyscyplinarność badania oraz analizę zjawisk z różnych, uzupełniających się perspektyw.

Schemat 1. Rodzaje triangulacji

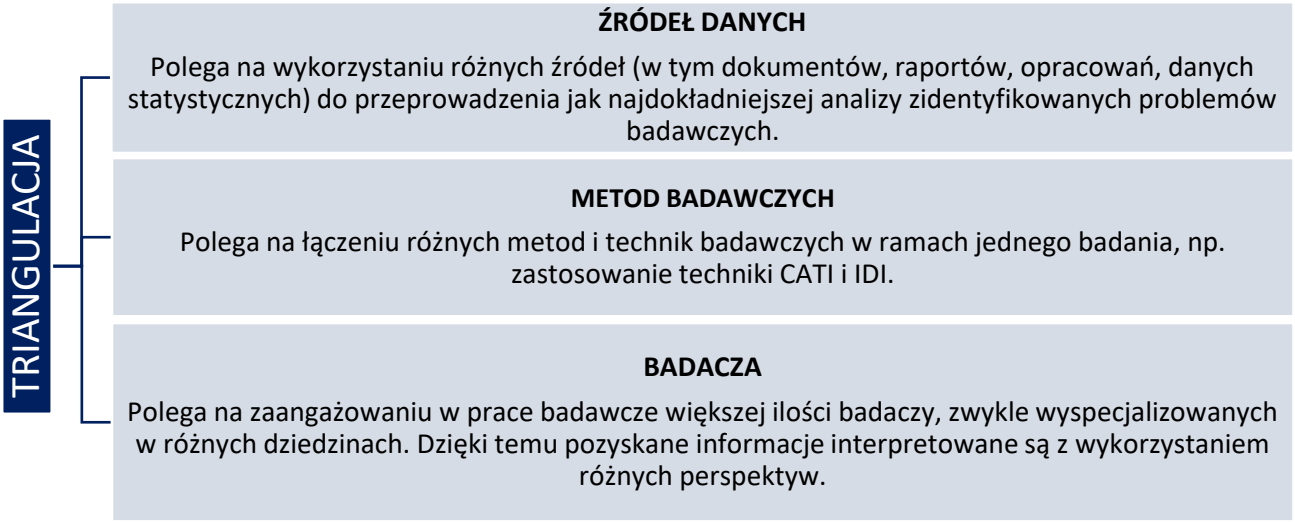

Źródło: opracowanie własne ASM Research Solutions Strategy

W ramach triangulacji metod, zrealizowano badanie **metodą ilościową i jakościową** - zastosowanie tej triangulacji pozwoliło na uzyskanie pełniejszego obrazu badanego problemu. Dzięki połączeniu podejścia ilościowego i jakościowego możliwe było nie tylko uchwycenie ogólnych tendencji i statystycznych zależności, ale również zrozumienie kontekstu, motywacji czy znaczeń przypisywanych danym zjawiskom przez uczestników badania.

Badanie ilościowe przeprowadzone zostało ponadto różnymi technikami (PAPI, CAWI). Badaniem objęto uczniów różnych szkół i placówek edukacyjnych (w tym uczelni), z uwzględnieniem podziału na powiaty województwa łódzkiego oraz typ szkoły (publiczną/ niepubliczną). Badaniem objęto rodziców, doradców zawodowych, studentów oraz uczniów:

- Szkół zawodowych;
- VII i VIII klas szkół podstawowych;
- Liceów ogólnokształcących.

Badanie zrealizowane zostało w maju 2025 roku.

Na etapie konceptualizacji badania przyjęto określony poniżej rozkład próby. Założoną próbę udało się zrealizować w ponad 100%, co wynikało z dużego zainteresowania badaniem oraz aktywnego zaangażowania szkół i instytucji w proces rekrutacji respondentów. Dodatkowych uczestników udało się pozyskać dzięki otwartemu charakterowi naboru oraz elastycznemu podejściu do terminów wypełniania ankiet, co zachęciło większą liczbę osób do udziału w badaniu niż pierwotnie zakładano. Warto jednak zaznaczyć, że niektórzy z respondentów pomijali pojedyncze pytania. By nie odrzucać tych ankiet, w których wystąpił brak tylko pojedynczych odpowiedzi, założono, że w badaniu pod wykresami podpisywane będą próby całościowe respondentów (opisywane jako „N") oraz próby które odpowiadały w pytaniu (ze względu na regułę przejścia) opisywane jako „n".

Zauważenia wymaga fakt, że nie wszystkie wykresy sumują się do 100%. W przypadkach, gdy łączna suma odpowiedzi wyraźnie przekracza tę wartość, wynika to z możliwości wielokrotnego wyboru, co zostało odpowiednio zaznaczone w opisie wykresu. Niewielkie odchylenia, rzędu 0,1% (a więc 99,9% lub 100,1%), są natomiast rezultatem dokonywanych zaokrągleń przy prezentacji danych.

W poniższej tabeli przedstawiono rozkład zrealizowanej próby dla uczniów w podziale na typ placówki:

Tabela 1. Podsumowanie doboru próby w badaniu ilościowym

Metoda badawcza	Badana grupa	Wielkość próby (założona)	Wielkość próby (zrealizowana)
Ilościowa	Uczniowie technikum	N=296	449
	Uczniowie szkół branżowych I i II stopnia	N=123	
	Uczniowie szkół policealnych	N=30	
	Uczniowie VII i VIII klas szkół podstawowych		303
	Uczniowie liceów ogólnokształcących		317
	Studenci		451
	Ogółem		N=1520
	Rodzice i opiekunowie uczniów	N=130	130
	Doradcy zawodowi pracujący w placówkach edukacyjnych	N=716	776
	Doradcy zawodowi w instytucjach rynku pracy	N=26	71
Jakościowa	Doradcy zawodowi	N=33	33
	Dyrektorzy szkół	N=10	10
	Przedstawiciele instytucji ważnych z punktu widzenia badania (Warsztat Heurystyczny)	N=10	16

Źródło: Opracowanie własn6

W ramach badania jakościowego przeprowadzono ponadto indywidualne wywiady pogłębione (*IDI – In- Depth Interviews*) z doradcami zawodowymi: zarówno pracującymi w placówkach edukacyjnych, jak i instytucjach rynku pracy oraz dyrektorami szkół. Przeprowadzony został także warsztat heurystyczny z przedstawicielami instytucji istotnych z punktu widzenia badania.

Przeprowadzono także **analizę desk research** danych pierwotnych, w tym dokumentów, raportów i innych źródeł.

Analiza statystyczna

W analizie danych zastosowano test chi-kwadrat (χ^2) oraz współczynnik korelacji rang Spearmana (rho Spearmana), dobierając je w zależności od charakteru badanych zmiennych i celu analizy.

Test chi-kwadrat został użyty do oceny istotności statystycznej zależności pomiędzy zmiennymi jakościowymi (kategorycznymi) oraz w przypadku pytań z możliwością wielokrotnych odpowiedzi. Sprawdza on, czy istnieje zależność między dwiema cechami – czyli czy częstości występowania różnych odpowiedzi (wartości) w badanej próbie są inne, niż można by się spodziewać, gdyby między tymi cechami nie było żadnej zależności. Mówiąc prościej, pozwala ustalić, czy obserwowane różnice w odpowiedziach (np. pomiędzy grupami uczniów z różnych szkół) są przypadkowe, czy raczej wskazują na rzeczywistą zależność między badanymi zmiennymi. Istotność statystyczna w przypadku testu chi-kwadrat określana jest na podstawie wartości p – przyjęto poziom istotności $\alpha = 0{,}05$. Wartość $p < 0{,}05$ oznacza, że istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy analizowanymi zmiennymi.

Współczynnik rho Spearmana został zastosowany w celu oceny siły i kierunku zależności pomiędzy zmiennymi porządkowymi lub ilościowymi, zwłaszcza w sytuacjach, gdy dane nie spełniają założeń rozkładu normalnego. Jest to nieparametryczna miara korelacji, która sprawdza, czy istnieje monotoniczna zależność pomiędzy dwiema zmiennymi – czyli taka, w której wartości jednej zmiennej mają tendencję do wzrostu lub spadku wraz ze wzrostem drugiej, niezależnie od tego, czy zależność jest liniowa. Rho Spearmana przyjmuje wartości od –1 (pełna korelacja ujemna) do +1 (pełna korelacja dodatnia). Wartość $p < 0{,}05$ dla testu istotności korelacji oznacza, że zaobserwowana zależność jest statystycznie istotna.

Wykresy przedstawiające korelacje zamieszczano jedynie w przypadkach, gdy wystąpiła statystycznie istotna zależność – w przypadku chi-kwadrat był to więc poziom istotności $p < 0{,}05$. Rho Spearmana musiał spełnić również to kryterium, a także wynosić więcej niż $r_s \geq 0{,}100$, czyli miały co najmniej słabą siłę korelacji. Przeanalizowano wszystkie istotne odpowiedzi pod kątem zależności ze zmiennymi społeczno-demograficznymi, takimi jak m.in. płeć, typ szkoły czy miejsce zamieszkania.

III Kształcenie zawodowe w dokumentach strategicznych i innych badaniach

W niniejszym rozdziale przedstawiono kluczowe informacje uzyskane w wyniku analizy dostępnych materiałów źródłowych i raportów metodą desk research.

Zgodnie z zasadami Umowy Partnerstwa w ramach Polityki Spójności na lata 2021–2027[1] w Polsce, rozwijanie umiejętności, w tym kompetencji cyfrowych i proekologicznych, jest kluczowym elementem integracji edukacji z rynkiem pracy, a także wzmacniania spójności społecznej i terytorialnej w kraju. Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 podkreśla potrzebę budowy systemu wspierającego edukację przez całe życie, w którym kształcenie zawodowe i doradztwo zawodowe odgrywają rolę pomostu pomiędzy formalną edukacją a wymaganiami pracodawców.

Na poziomie regionalnym Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030[2] oraz Regionalna Strategia Innowacji „RSI Łódzkie 2030+"[3] podkreślają konieczność stworzenia konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki, w której zasoby ludzkie stanowią kluczowy potencjał. Poprawa atrakcyjności kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego są kluczowymi działaniami mającymi na celu wzmacnianie jakości kapitału ludzkiego w regionie. W tym zakresie znaczące jest również wdrożenie projektu pt. „Stworzenie systemu koordynacji i monitoringu regionalnych inicjatyw w obszarze kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie", który jest finansowany w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) i ma na celu wzmacnianie współpracy między różnymi interesariuszami w edukacji i na rynku pracy w województwie łódzkim.

W celu zapewnienia spójności interpretacyjnej oraz zgodności z dokumentami strategicznymi regionu, poniżej przedstawiono definicje kluczowych terminów używanych w niniejszym raporcie. Definicje te zostały zaczerpnięte z opracowań Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego.

Branżowe Centra Umiejętności to wyspecjalizowane instytucje edukacyjno-szkoleniowe, które integrują działania kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz praktyki zawodowej realizowanej u pracodawców. Głównym celem BCU jest dostosowanie oferty edukacyjnej do aktualnych potrzeb rynku pracy, w szczególności w sektorach o kluczowym znaczeniu dla rozwoju regionalnego. Centra pełnią również funkcję platformy współpracy między szkołami, uczelniami, instytucjami otoczenia biznesu oraz firmami. W dokumentach strategicznych województwa łódzkiego BCU wskazywane są jako elementy infrastruktury

[1] https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/media/109763/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf
[2] https://strategia.lodzkie.pl/wp-content/uploads/2021/05/SRWL-2030_6.05.2021_uchwalona.pdf
[3] https://funduszeue.lodzkie.pl/sites/default/files/2024/4-rsi-wl-2030/RSI-Lodzkie-2030%20.pdf

wspierające proces uczenia się przez całe życie oraz wzmacnianie kompetencji zawodowych w perspektywie transformacji cyfrowej i ekologicznej[4].

Uczenie się przez całe życie (LifeLong Learning, LLL) odnosi się do wszystkich form aktywności edukacyjnej podejmowanej przez jednostkę w ciągu całego życia, mających na celu podnoszenie, uaktualnianie lub poszerzanie kompetencji ogólnych, zawodowych i osobistych. Koncepcja LLL uwzględnia różnorodne ścieżki kształcenia formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, a jej realizacja uznawana jest za niezbędny element adaptacji do zmieniającego się rynku pracy oraz przemian technologicznych. W Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 oraz w dokumentach Regionalnej Strategii Innowacji, uczenie się przez całe życie zostało uznane za jeden z filarów zintegrowanego systemu kompetencji[5].

Sztuczna inteligencja odnosi się do zespołu rozwiązań technologicznych umożliwiających maszynom (głównie systemom informatycznym) wykonywanie zadań wymagających inteligencji ludzkiej. W kontekście edukacji zawodowej AI znajduje zastosowanie w obszarach takich jak personalizacja doradztwa edukacyjnego, analiza predyspozycji uczniów, projektowanie ścieżek kariery oraz automatyzacja oceny kompetencji. Dokumenty planistyczne województwa łódzkiego wskazują rozwój narzędzi opartych na AI jako kluczowy element nowoczesnego systemu edukacyjno-zawodowego[6].

Transformacja cyfrowa definiowana jest jako kompleksowy proces wdrażania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w różnych aspektach działalności społecznej, gospodarczej i edukacyjnej. W sektorze edukacji zawodowej oznacza to m.in. cyfryzację procesu kształcenia, wdrażanie e-learningu, zastosowanie platform edukacyjnych i narzędzi zarządzania kompetencjami. W województwie łódzkim transformacja cyfrowa jest elementem strategicznym Regionalnej Strategii Innowacji oraz projektów wdrażanych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zintegrowanej Strategii Umiejętności.

Transformacja zielona to proces przekształcania gospodarki w kierunku modelu niskoemisyjnego i zrównoważone rozwijającego się środowiskowo, w tym poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym, efektywności energetycznej oraz ekologicznej mobilności. W kontekście edukacji zawodowej transformacja zielona wymusza redefinicję kompetencji w wielu sektorach (m.in. energetyka, budownictwo, rolnictwo) oraz aktualizację programów nauczania. Dokumenty Biura Planowania Regionalnego Łódzkiego wskazują zieloną transformację jako jedno z głównych wyzwań stojących przed systemem szkolnictwa zawodowego i doradztwa zawodowego w nadchodzących latach[7].

[4] RSI Łódzkie 2030+;
[5] Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030;
[6] RSI Łódzkie 2030+ i ZSU 2030
[7] „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego dla dorosłych, w tym szkolnictwa wyższego”, https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf

Opinia młodzieży na temat kształcenia zawodowego, jego prestiżu, wartości i perspektyw zawodowych.

Na podstawie badania zawartego w dokumencie „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji ”[8], stworzonego przez Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, można sformułować kilka wniosków na temat postaw wobec kształcenia zawodowego w regionie łódzkim.

Zdecydowana większość uczniów, bo aż 89% respondentów, konsultuje decyzję o wyborze szkoły ponadpodstawowej z rodzicami. Ten wynik jednoznacznie wskazuje, że to właśnie rodzice pełnią kluczową rolę doradców edukacyjnych i mają największy wpływ na kształtowanie ścieżki edukacyjnej swoich dzieci. Jest to szczególnie istotne w kontekście postrzegania szkolnictwa zawodowego, ponieważ opinie i doświadczenia rodziców często wpływają na decyzje uczniów dotyczące wyboru typu szkoły – liceum, technikum lub szkoły branżowej.

Na drugim miejscu wśród osób, z którymi uczniowie konsultują swoje decyzje, znajdują się rówieśnicy – 39% uczniów rozmawia o wyborze szkoły z koleżanką lub kolegą. Taki wynik potwierdza, że środowisko rówieśnicze także odgrywa ważną rolę w procesie podejmowania decyzji, choć ma ona charakter mniej ekspercki, a bardziej emocjonalny i społeczny.

Istotnym wnioskiem z wykresu jest relatywnie niski udział doradców zawodowych w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych. Tylko 25% uczniów zadeklarowało, że konsultuje się z doradcą zawodowym. W zestawieniu z dominującą pozycją rodziców, wynik ten pokazuje niedostateczne zakorzenienie funkcji doradcy zawodowego w praktyce szkolnej. Może to świadczyć zarówno o ograniczonej dostępności doradców zawodowych w szkołach, jak i o niewystarczającej znajomości tej funkcji przez uczniów oraz braku zaufania do niej jako źródła rzetelnych informacji i wsparcia w planowaniu kariery.

Niewielki odsetek uczniów wskazuje również konsultacje z nauczycielami i wychowawcami – odpowiednio 16% i 13%. Sugeruje to, że potencjał tych osób w zakresie doradztwa edukacyjnego nie jest w pełni wykorzystywany. Dodatkowo, tylko 8% uczniów rozmawia o wyborze szkoły z pedagogiem lub psychologiem szkolnym, co może wynikać z ograniczonego kontaktu z tymi specjalistami lub braku ich zaangażowania w proces doradczy.

W okresie trzech lat (2021-2023) województwo łódzkie odnotowało stały wzrost zarówno liczby oddziałów, jak i liczby uczniów. Liczba oddziałów wzrosła o 674 jednostki (czyli o ok. 13,4%), a liczba uczniów zwiększyła się o 17 588 osób (czyli o 15,2%). Dane te mogą świadczyć o rosnącym zainteresowaniu edukacją w regionie, w tym potencjalnie również kształceniem zawodowym.

[8] https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf

Wraz ze wzrostem liczby uczniów rośnie także zapotrzebowanie na działania z zakresu doradztwa zawodowego. Zwiększająca się populacja uczniów wymaga adekwatnego wsparcia w zakresie planowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej – co podkreśla konieczność rozbudowy systemu doradztwa oraz jego większej dostępności w szkołach.

W 2023 roku województwo łódzkie plasowało się w środkowej grupie województw pod względem liczby uczniów (133 196), wyraźnie ustępując takim regionom jak mazowieckie (337 042), śląskie (242 030) czy wielkopolskie (219 650), ale przewyższając mniejsze regiony takie jak opolskie, podlaskie czy lubuskie. Oznacza to, że województwo łódzkie powinno dostosowywać swoje polityki edukacyjne do wyzwań średnich i dużych regionów edukacyjnych.

Wzrost liczby uczniów nie przekłada się automatycznie na wzrost popularności szkolnictwa zawodowego – co wykazują inne części raportu (np. dane o niskim prestiżu techników i szkół branżowych). Oznacza to, że mimo rosnącej liczby młodzieży, wiele osób nadal kieruje się stereotypami i wybiera licea ogólnokształcące bez świadomości realnych możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego.

Tabela 2. Szkoły i uczniowie w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych oraz policealnych w Polsce w latach 2021-2023.

województwo	oddziały	uczniowie	uczniowie	uczniowie	uczniowie	uczniowie
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	[-]	[-]	[-]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
DOLNOŚLĄSKIE	5 721	6 075	6 568	132 119	146 808	159 638
KUJAWSKO-POMORSKIE	4 557	4 722	5 078	104 238	110 287	117 523
LUBELSKIE	4 482	4 617	4 876	102 642	107 754	112 005
LUBUSKIE	2 106	2 223	2 451	48 319	52 141	58 238
ŁÓDZKIE	5 014	5 292	5 688	115 608	124 174	133 196
MAŁOPOLSKIE	6 889	7 175	7 608	167 028	176 548	187 193
MAZOWIECKIE	11 863	12 414	13 398	282 951	305 817	337 042
OPOLSKIE	1 947	1 971	2 127	43 232	45 344	49 541
PODKARPACKIE	4 212	4 321	4 547	103 017	107 144	112 055
PODLASKIE	2 471	2 600	2 792	54 919	57 168	62 286
POMORSKIE	5 128	5 357	5 720	124 192	132 688	140 970
ŚLĄSKIE	9 284	9 274	10 143	207 721	218 148	242 030
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2 654	2 784	2 917	59 972	64 180	67 608
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 015	3 078	3 312	67 656	69 675	74 550
WIELKOPOLSKIE	7 585	8 150	8 990	178 787	195 109	219 650
ZACHODNIOPOMORSKIE	3 538	3 636	3 858	75 364	80 453	86 895

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Warto zwrócić uwagę, że 13% uczniów nie wie jeszcze, z kim będzie konsultować swoją decyzję o wyborze szkoły. Taki wynik wskazuje na lukę informacyjną i brak systemowego

wsparcia na etapie podejmowania decyzji, co może prowadzić do przypadkowego lub nieprzemyślanego wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej.

Wykres 1. Adresaci konsultacji decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej.

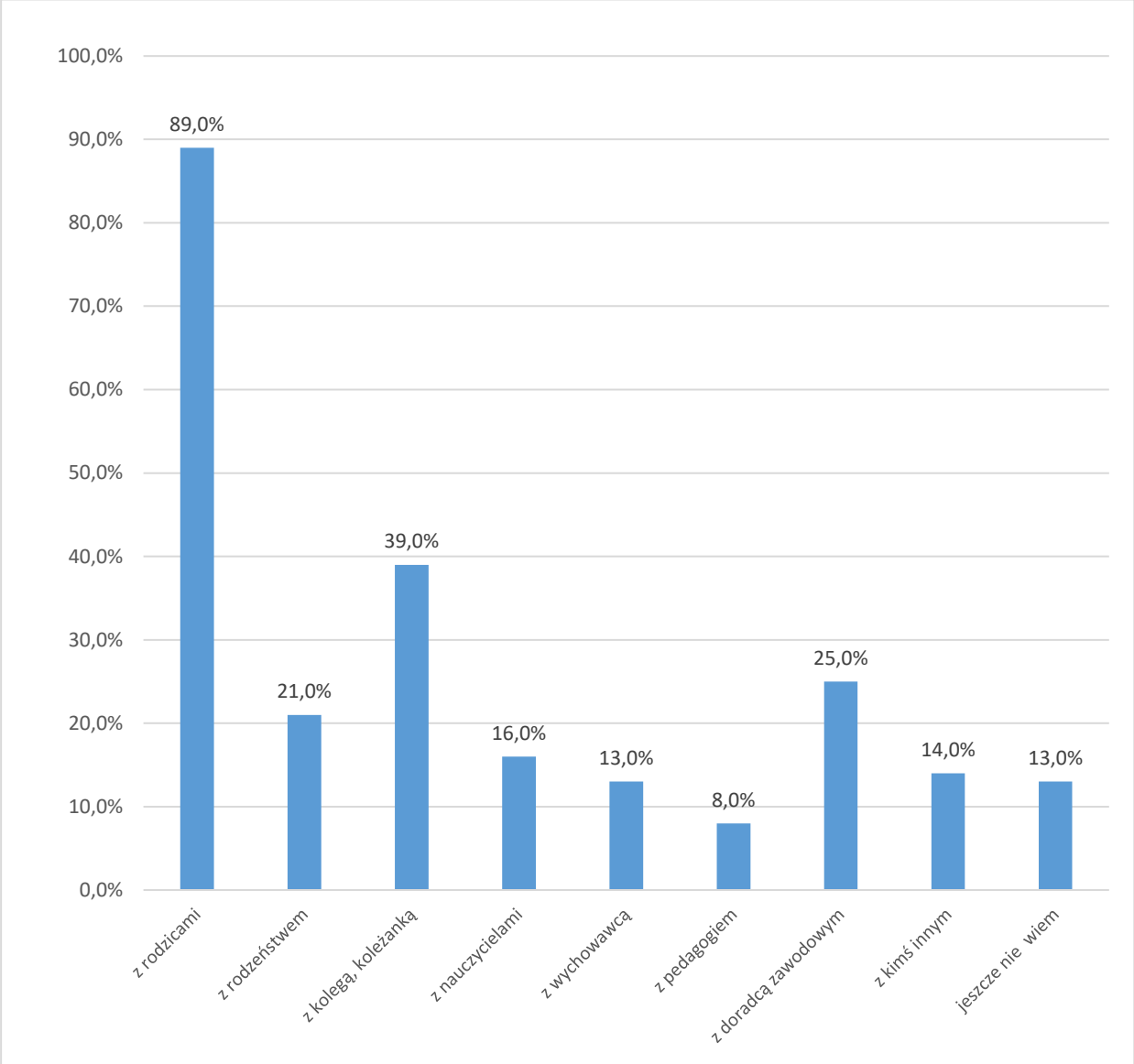

Źródło: https://cresk.edu.pl/wp-content/uploads/2025/03/Rodzic-jako-doradca-swojego-dziecka-przy-wyborze-szkoly-ponadpodstawowej.pdf

Wzrost liczby oddziałów może być częściowo skutkiem poprawy działań promocyjnych i doradczych w regionie łódzkim. Prawdopodobnie efektem są kampanie informacyjne, rozwój doradztwa zawodowego i wdrażanie programów regionalnych (np. KPO, RPO), które wpływają na zwiększone zainteresowanie uczniów technikami i szkołami branżowymi.

Choć wzrost jest pozytywnym sygnałem, wciąż nie zapewnia on Łódzkiemu pozycji lidera. Potrzebna jest dalsza intensyfikacja doradztwa zawodowego i budowania prestiżu edukacji

zawodowej – szczególnie w kontekście nowoczesnych kierunków związanych z zieloną i cyfrową transformacją.

Województwo łódzkie cechuje się większą stabilnością niż regiony o bardziej zmiennym trendzie (np. kujawsko-pomorskie, które najpierw spadło z 940 do 893, by następnie wzrosnąć do 953). Może to świadczyć o świadomym i trwałym kształtowaniu polityki edukacyjnej w regionie.

Tabela 3. Zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe I i II stopnia i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej w Polsce w latach 2021-2023.

województwo	oddziały		
	2021	2022	2023
	[-]	[-]	[-]
DOLNOŚLĄSKIE	1 021	944	1 031
KUJAWSKO-POMORSKIE	940	893	953
LUBELSKIE	690	651	697
LUBUSKIE	468	442	494
ŁÓDZKIE	732	706	767
MAŁOPOLSKIE	1 268	1 162	1 227
MAZOWIECKIE	1 613	1 494	1 633
OPOLSKIE	444	429	483
PODKARPACKIE	671	613	661
PODLASKIE	353	356	393
POMORSKIE	1 061	991	1 068
ŚLĄSKIE	1 690	1 598	1 792
ŚWIĘTOKRZYSKIE	494	460	499
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	660	644	709
WIELKOPOLSKIE	1 671	1 640	1 850
ZACHODNIOPOMORSKIE	700	632	665

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Młodzi ludzie w województwie łódzkim dostrzegają coraz większą rolę kształcenia zawodowego, zwłaszcza w obliczu szybko zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Zwiększone znaczenie zawodów technicznych oraz specjalistycznych, które są wynikiem postępującej cyfryzacji i zielonej transformacji gospodarczej, pozytywnie wpływa na wizerunek szkół zawodowych jako instytucji oferujących praktyczne umiejętności oraz konkretne kwalifikacje. Mimo tych pozytywów, wciąż istnieje pewien obraz niższego prestiżu kształcenia zawodowego w porównaniu do liceów ogólnokształcących, co może rzutować na wybory edukacyjne młodych ludzi.

Wzrost liczby uczniów w szkołach branżowych i zawodowych w województwie łódzkim sugeruje, że młodzież coraz częściej dostrzega wartość praktycznego kształcenia zawodowego. Może to być efektem lokalnych działań informacyjnych, większej obecności pracodawców w szkołach lub poprawy infrastruktury dydaktycznej.

Choć dane nie wskazują bezpośrednio na źródła wzrostu, można przypuszczać, że doradztwo zawodowe – jeśli dobrze prowadzone – mogło mieć wpływ na zmianę postrzegania kształcenia zawodowego wśród uczniów. Jednak w świetle wcześniej przytoczonych danych (tylko 25% uczniów deklaruje kontakt z doradcą zawodowym), istnieje nadal duży potencjał do wzmocnienia tej funkcji.

Z uwagi na specyfikę województwa łódzkiego – regionu z rozwijającymi się sektorami logistyki, elektromobilności, tekstyliów i IT – ważne jest, by wzrost liczby uczniów w szkolnictwie zawodowym był spójny z regionalną polityką rynku pracy. Doradztwo powinno kierować młodzież do zawodów o wysokim potencjale zatrudnienia.

Tabela 4. Liczba uczniów w szkolnictwie zasadniczym i zawodowym branżowym w latach 2021-2023.

województwo	szkolnictwo zasadnicze zawodowe i branżowe		
	2021	2022	2023
	uczniowie	uczniowie	uczniowie
DOLNOŚLĄSKIE	15 343	15 521	17 375
KUJAWSKO-POMORSKIE	15 161	14 437	15 443
LUBELSKIE	10 203	10 340	11 107
LUBUSKIE	7 120	7 311	8 568
ŁÓDZKIE	10 367	10 219	11 292
MAŁOPOLSKIE	22 087	20 457	21 792
MAZOWIECKIE	21 390	20 846	23 150
OPOLSKIE	6 250	6 364	7 309
PODKARPACKIE	11 080	10 173	10 898
PODLASKIE	4 905	4 695	5 261
POMORSKIE	19 311	18 556	20 292
ŚLĄSKIE	24 363	24 520	27 945
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6 170	6 073	6 788
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	10 642	10 241	11 323
WIELKOPOLSKIE	28 973	29 350	33 483
ZACHODNIOPOMORSKIE	10 293	10 082	10 929

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Doradztwo zawodowe odgrywa istotną rolę w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych przez młodzież. W województwie łódzkim podejmowane są różne inicjatywy mające na celu poprawę systemu doradztwa zawodowego, takie jak organizowanie targów edukacyjnych, dni otwartych w szkołach zawodowych oraz współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami. Działania te mają na celu zwiększenie wiedzy młodzieży o możliwościach, jakie daje kształcenie zawodowe oraz lepsze dostosowanie programów edukacyjnych do potrzeb rynku pracy.

Na podstawie analizy danych jakościowych i ilościowych zawartych w raporcie „Model wspierający w doradztwie. Badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK)”[9] można dostrzec, że postrzeganie kształcenia zawodowego wśród młodzieży jest zróżnicowane i zależy od wielu czynników, takich jak dostępność doradztwa zawodowego, sytuacja rodzinna oraz lokalne uwarunkowania na rynku pracy.

Z danych przedstawionych w wyżej wymienionym raporcie wynika, że niektórzy młodzi ludzie dostrzegają w kształceniu zawodowym cenną i praktyczną formę edukacji, która umożliwia szybkie rozpoczęcie kariery zawodowej oraz zdobycie konkretnych umiejętności, które są poszukiwane przez pracodawców. Odkryto, że zawody techniczne oraz specjalistyczne, zwłaszcza te z dziedziny nowych technologii, logistyki czy usług, stają się coraz bardziej popularne i oferują stabilne miejsca pracy. Eksperci ds. doradztwa zawodowego podkreślają, że młodzież coraz chętniej interesuje się zawodami, na które jest popyt na lokalnym rynku pracy, co wskazuje na rosnącą świadomość w zakresie edukacji oraz kariery zawodowej wśród uczniów.

Jednakże niektórzy uczniowie wciąż mają negatywne nastawienie do kształcenia zawodowego, postrzegając je jako „drugą opcję” w odniesieniu do szkół ogólnokształcących. Według niektórych uczniów, szkoły branżowe i technika są widziane jako mniej prestiżowe, co może wynikać z głęboko zakorzenionych stereotypów społecznych oraz niewystarczającej promocji sukcesów absolwentów tych instytucji. Specjaliści zwracają uwagę, że brak pełnych i rzetelnych informacji na temat możliwości kariery po szkołach zawodowych wpływa na ograniczone zaufanie młodzieży do tej formy edukacji. Z analizy wynika, że postrzeganie kształcenia zawodowego wśród młodzieży z województwa łódzkiego systematycznie się poprawia, ale nadal obciążone jest pewnymi stereotypami. Młodzi ludzie zaczynają coraz bardziej dostrzegać praktyczną wartość edukacji zawodowej, jej zgodność z wymaganiami rynku pracy oraz realne perspektywy szybkiego zatrudnienia po zakończeniu nauki. To wskazuje na rosnącą świadomość zalet płynących z wyboru technikum lub szkoły branżowej I stopnia. Równocześnie, w odniesieniu do danych przedstawionych w raporcie „Future®. Rynek pracy i zawody przyszłości”[10], młodzież zauważa, że status społeczny kształcenia zawodowego wciąż pozostaje niski w porównaniu do edukacji ogólnej i akademickiej. Uczniowie przyznają, że ich decyzje edukacyjne często są kształtowane przez opinie rodziców i nauczycieli, którzy w wielu przypadkach preferują szkoły ogólnokształcące jako bardziej „bezpieczną” oraz prestiżową opcję edukacyjną.

[9] Model wspierający w doradztwie. Badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf

[10] Future®. Rynek pracy i zawody przyszłości https://raportfuture.pl/wp-content/uploads/2024/08/RAPORT-Future%C2%AE2024.-Rynek-pracy-i-zawody-przyszlosci._SKRYPT-1-1.pdf?utm_source=user.com&utm_medium=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&utm_campaign=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&__ca__chat=lc0f2jbckayn

Zaobserwowano również, że w miejscach, gdzie doradztwo zawodowe odbywa się regularnie i profesjonalnie, uczniowie okazują większe zainteresowanie edukacją zawodową oraz dostrzegają jej realne korzyści. Podkreśla się rolę doradcy zawodowego w procesie podejmowania decyzji dotyczących edukacji i kariery zawodowej – pozwala on uczniom na identyfikację swoich predyspozycji, analizę dostępnych opcji na rynku oraz wybór ścieżki kariery, która odpowiada ich talentom i ambicjom.

Mimo to, rosnące zapotrzebowanie na ekspertów w obszarach technicznych, przemysłowych i usługowych wpływa na inne postrzeganie tych ścieżek jako bardziej perspektywicznych. Młodzież coraz chętniej dostrzega możliwość nabycia konkretnych umiejętności oraz zdobycia doświadczenia zawodowego już podczas nauki, a także konkurencyjność wynagrodzeń w wybranych zawodach przyszłości, takich jak technik robotyk, programista CNC, mechatronik czy specjalista ds. energii odnawialnej.

Te obserwacje potwierdzają, że odpowiednio prowadzone doradztwo zawodowe, oparte na aktualnych danych rynkowych i rozwojowych tendencjach, jest niezwykle istotne w podejmowaniu decyzji edukacyjnych przez młodych ludzi. Profesjonalna pomoc doradcza może nie tylko obalać mity o kształceniu zawodowym, ale także podnosić jego atrakcyjność oraz dostosowywać je do zmieniających się warunków na rynku pracy.

Elastyczność doradców zawodowych

W kontekście dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych, doradcy zawodowi muszą wykazywać się wysokim poziomem elastyczności oraz aktualną wiedzą o transformacjach rynku pracy, nowych technologiach i zmieniających się potrzebach kompetencyjnych. Jak wskazuje raport „Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego”[11], ponad 61% doradców deklaruje potrzebę doskonalenia umiejętności w zakresie pracy w warunkach ciągłych zmian oraz szybkiej adaptacji do nowych realiów edukacyjnych i zawodowych.

Elastyczność doradców obejmuje zdolność do integrowania wielu ścieżek kariery, przedstawiania alternatywnych scenariuszy edukacyjnych (m.in. poprzez uczenie się przez całe życie – LLL), a także uwzględnianie uwarunkowań lokalnych i globalnych, takich jak automatyzacja, cyfryzacja czy rozwój zielonych sektorów. Zgodnie z analizą zawartą w raporcie „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[12], doradcy zawodowi powinni być przygotowani do prowadzenia doradztwa w oparciu o nieustannie aktualizowane informacje dotyczące zmian w strukturze zatrudnienia oraz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionalnych.

[11] Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2024/07/potrzeby-szkoleniowe-wspolczesnego-doradcy-zawodowego-w-nowoczesnej-szkole-raport.pdf
[12] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf

W kontekście województwa łódzkiego, elastyczność doradców zawodowych powinna obejmować również zdolność do wspierania uczniów w wyborach edukacyjnych zgodnych z potrzebami branż rozwijających się w regionie – takich jak automatyka, logistyka, przemysł włókienniczy z komponentem ekologicznym czy sektor ICT. Jak podkreślono w projekcie Województwa Łódzkiego pn. „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”[13], niezbędne jest zapewnienie doradcom narzędzi i programów szkoleniowych, które umożliwią im reagowanie na zmiany w czasie rzeczywistym i wspieranie uczniów w długofalowym planowaniu kariery zawodowej.

Poziom wiedzy uczniów i studentów na temat oferty kształcenia zawodowego oraz zielonej i cyfrowej transformacji

Analiza wyników badań zaprezentowanych w dokumencie „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[14] wskazuje, że według badanych wiedza młodzieży na temat możliwości kształcenia zawodowego w województwie łódzkim jest zróżnicowana i często niewystarczająca.

Młodzi ludzie szczególnie podkreślają niedostateczną wiedzę na temat zagadnień związanych z zieloną i cyfrową transformacją. Uczniowie oraz studenci zauważają, że mimo iż te pojęcia są obecne w debacie publicznej, ich znajomość w kontekście edukacji zawodowej pozostaje na niskim poziomie. Wiele osób nie jest świadomych, jakie kwalifikacje i umiejętności będą kluczowe w zawodach związanych z ekologiczną transformacją oraz cyfryzacją gospodarki. Ponadto istnieje niedobór zorganizowanych działań informacyjnych oraz promocyjnych skierowanych do uczniów i ich rodziców, które ukazywałyby możliwości zawodowe przyszłości.

Wyniki badań jakościowych przedstawione w tej analizie ukazują, że młodzież ocenia szkoły zawodowe jako mniej wartościowe niż szkoły ogólnokształcące. Lub wykształcenie zawodowe jako mniej wartościowe niż wykształcenie ogólne. Wskazują jednocześnie na potrzebę lepszego dostosowania programów edukacyjnych do zmieniających się warunków rynku pracy, w tym rosnącego zapotrzebowania na umiejętności cyfrowe i obsługę nowoczesnych technologii, wiedzę z zakresu ochrony środowiska oraz gotowość technologiczną.

Niedobór spójnych i łatwo dostępnych źródeł informacji oraz niewystarczająca pomoc ze strony doradców zawodowych negatywnie wpływa na świadomość młodzieży na temat

[13] Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych https://www.lodzkie.pl/edukacja/projekty/projekt-%E2%80%9Ezbudowanie-systemu-koordynacji-i-monitorowania-regionalnych-dzia%C5%82a%C5%84-na-rzecz-kszta%C5%82cenia-zawodowego,-szkolnictwa-wy%C5%BCszego-oraz-uczenia-si%C4%99-przez-ca%C5%82e-%C5%BCycie,-w-tym-uczenia-si%C4%99-doros%C5%82ych%E2%80%9D

[14] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf

nowoczesnych ścieżek kariery. Młodzi wyrażają potrzebę wprowadzenia konkretnych działań edukacyjnych, takich jak warsztaty, spotkania z pracodawcami, praktyki oraz szkolenia, które umożliwiłyby im lepsze zrozumienie znaczenia cyfrowej oraz zielonej transformacji w kontekście ich przyszłych kariery.

Bariery utrudniające wybór kształcenia zawodowego

Na podstawie przeprowadzonej analizy „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[15] można nakreślić grupy przeszkód, które znacząco utrudniają dokonanie wyboru ścieżki kształcenia zawodowego.

Wśród młodych ludzi wciąż panuje stereotypowe postrzeganie szkół zawodowych i techników, które traktowane są jako instytucje o niższym poziomie nauczania w porównaniu do ogólnokształcących liceów. Respondenci zauważają, że wybór kariery zawodowej często interpretowany jest jako brak ambicji lub słabsze osiągnięcia w szkole. Młodzież obawia się, że nauka w zawodzie ograniczy ich przyszłe możliwości rozwoju kariery lub kontynuacji nauki na studiach wyższych. Tego typu przekonania prowadzą do niskiego zainteresowania takim rodzajem kształcenia, niezależnie od realnych perspektyw zatrudnienia, które stwarzają umiejętności zawodowe.

Na decyzje młodych ludzi wpływ mają również opinie i postawy dorosłych, zwłaszcza rodziców i nauczycieli. Często to właśnie rodzice odradzają wybór kształcenia zawodowego, promując edukację w liceum jako bardziej prestiżową i „bezpieczniejszą”. Młodzież dostrzega, że wsparcie doradcze ze strony ich otoczenia jest niewystarczające i często obarczone uprzedzeniami wobec edukacji zawodowej.

Młodzież również wskazuje na ograniczenia systemowe jako istotną przeszkodę w wyborze edukacji zawodowej. Szczególnie akcentują niedostateczną dostępność wiarygodnych informacji na temat ofert szkół zawodowych oraz brak efektywnego doradztwa zawodowego już na etapie edukacji podstawowej. W wielu placówkach to doradztwo ma charakter jednorazowy lub jest powierzchowne i nie wspiera skutecznie podejmowania świadomych decyzji dotyczących edukacji i kariery zawodowej. Ponadto zauważono, że oferta edukacyjna nie jest dostosowana do potrzeb rynku pracy w regionie, a zainwestowanie w nowoczesne zasoby edukacyjne w szkołach zawodowych jest niewystarczające.

Na podstawie raportu PARP „Kształcenie zawodowe w rzemiośle”[16] oraz publikacji „Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy”[17] można

[15] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf
[16] Kształcenie zawodowe w rzemiośle https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Ksztacenie-w-rzemiole_ostat.docx.pdf
[17] Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy file:///C:/Users/malwi/Downloads/wyksztalcenie-zawodowe-online-7tuhaup.pdf

stwierdzić, że wybór kształcenia zawodowego jest ograniczany przez złożony zespół przeszkód. Najczęściej wymieniane to:

Stereotypy społeczne – Uczniowie postrzegają szkoły zawodowe jako miejsca dla uczniów „słabszych", co wynika z utrwalonych narracji społecznych oraz braku mediów pokazujących sukcesy absolwentów techników i szkół branżowych.

Niedostateczna promocja zawodów przyszłości – Brak skoordynowanej kampanii reklamowej dotyczącej zawodów związanych z zieloną i cyfrową transformacją powoduje, że młodzież nie ma wiedzy na temat takich profesji jak operator systemów Odnawialnych Źródeł Energii, technik automatyki lub analityk danych.

Czynniki geograficzne i logistyczne – W mniejszych miejscowościach dostęp do szkół zawodowych jest ograniczony, zwłaszcza do tych oferujących nowoczesne programy nauczania, co znacząco wpływa na równość szans edukacyjnych.

Niska jakość wyposażenia szkół – Zgodnie z informacją po kontroli NIK „System szkolnictwa zawodowego"[18]), jedynie 38% szkół zawodowych w regionie ma nowoczesne pracownie dostosowane do standardów przemysłu 4.0.

Skuteczność działań promocyjnych i informacyjnych dotyczących kształcenia zawodowego

Młodzi ludzie zauważają, że aktualne kampanie promocyjne nie spełniają ich potrzeb w zakresie komunikacji – dominują tradycyjne formy, takie jak ulotki czy plakaty, natomiast brakuje dynamicznych, angażujących treści w mediach społecznościowych oraz na platformach cyfrowych, które są naturalnym miejscem poszukiwania informacji przez tę grupę wiekową.

Wielu uczniów podkreśla również, że szkoły niewystarczająco angażują się w organizowanie wydarzeń informacyjnych, takich jak dni otwarte czy spotkania z pracodawcami, które mogłyby pomóc w lepszym zrozumieniu charakterystyki kształcenia zawodowego oraz możliwości kariery. Ponadto, młodzież wskazuje na potrzebę bardziej dopasowanego doradztwa zawodowego, które uwzględniałoby ich zainteresowania, umiejętności oraz sytuację na rynku pracy w regionie. System doradztwa jest zróżnicowany. W niektórych placówkach rolę doradcy pełni nauczyciel, który nie przeszedł odpowiedniego szkolenia, co obniża jakość oferowanej pomocy. W województwie łódzkim jedynie 32% doradców ma certyfikaty potwierdzające ukończenie specjalistycznych kursów zawodowych. Doradztwo zawodowe ma kluczowe znaczenie dla wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej, jednak jego funkcjonowanie w województwie łódzkim napotyka wiele przeszkód. Z analizy raportu „Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego w nowoczesnej szkole"[19] wynika, że: 49% doradców zawodowych wskazuje na brak dostępu do aktualnych baz danych

[18] System szkolnictwa zawodowego https://www.nik.gov.pl/plik/id,11897,vp,14269.pdf
[19] Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego w nowoczesnej szkole https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2024/07/potrzeby-szkoleniowe-wspolczesnego-doradcy-zawodowego-w-nowoczesnej-szkole-raport.pdf

dotyczących zawodów i rynku pracy, 62% z nich nie korzysta regularnie z platform cyfrowych (np. ZRK, Mapy Karier, InfoPraca), 35% uczniów zauważa, że rozmowy z doradcą mają miejsce tylko raz w trakcie całego cyklu edukacyjnego, a zaledwie 17% szkół regularnie współpracuje z lokalnymi firmami.

Analiza zebranych informacji pokazuje znaczące różnice w poziomie działalności promocyjnej pomiędzy poszczególnymi powiatami w województwie, co może prowadzić do nierówności w dostępie do wiarygodnych informacji o szkolnictwie zawodowym. Młodzi ludzie z mniejszych miejscowości często mają ograniczone możliwości poznania edukacyjnej oferty w porównaniu do rówieśników z większych ośrodków.

Doświadczenia z zagranicy„Getting Skills Right. Career Guidance for Low-Qualified Workers in Germany”[20] (np. z regionów Hesji w Niemczech) pokazują, że efektywne doradztwo zawodowe wymaga skoordynowanego podejścia, w ramach którego doradca działa jako mediator między szkołą, rodziną a pracodawcą.

Postawy rodziców i opiekunów wobec kształcenia zawodowego

Rodzice i opiekunowie odgrywają kluczową rolę w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych przez dzieci i młodzież. Jak wskazuje „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[21], aż 74% uczniów twierdzi, że opinia rodziców miała istotne znaczenie dla ich wyborów edukacyjnych. Równocześnie niemal połowa opiekunów (45%) przyznaje, że nie ma wystarczającej wiedzy na temat kształcenia zawodowego oraz aktualnych tendencji na rynku pracy.

W badaniu uzupełniającym przeprowadzonym w ramach Metody analizy losów absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego”, wykazano, że uczniowie często kierują się stereotypami oraz własnym doświadczeniem w edukacji, co prowadzi do powielania wyborów o ścieżkach ogólnokształcących zamiast technicznych. Warto zauważyć, że w regionach, gdzie przeprowadzano intensywne kampanie informacyjne (na przykład w ramach projektów unijnych w województwie opolskim[22]), zaobserwowano wyraźny wzrost świadomości rodziców oraz ich aktywności w wyborze edukacji zawodowej.

Większość materiałów skupia się na systemie instytucjonalnym, doradcach zawodowych, współpracy pomiędzy szkołami a rynkiem pracy oraz zmianach ekonomicznych. Rodzice są w nich przedstawiani w marginalny sposób, zazwyczaj jako tło w badaniach ankietowych lub w kontekście oddziaływania społecznego.

[20] Getting Skills Right. Career Guidance for Low-Qualified Workers in Germany https://www.oecd.org/en/publications/career-guidance-for-low-qualified-workers-in-germany_5e6af8da-en.html
[21] https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf
[22] Raport o stanie województwa opolskiego za 2023 rok file:///C:/Users/malwi/Downloads/DOC.20240628.48888560.zal03_Raport-o-stanie-wojewodztwa-za-2023.pdf

W „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[23] oraz w badaniu „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[24] zauważono, że zdanie rodziców ma istotny wpływ na wybory młodych ludzi, jednak ich wiedza na temat aktualnej oferty edukacyjnej oraz rynku pracy często jest ograniczona lub nieaktualna.

W raporcie „Ewaluacja wsparcia szkolnictwa zawodowego. Badanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego PO WER”[25] zasugerowano, że angażowanie rodziców w działania promocyjne i doradcze (np. dni otwarte, spotkania z zatrudniającymi) może znacznie zwiększyć atrakcyjność kształcenia zawodowego w oczach uczniów.

Rola rodziców i opiekunów, doradców zawodowych w podejmowaniu decyzji edukacyjnych

Analiza zawarta w dokumencie „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[26] ujawnia, że decyzje dotyczące edukacji młodzieży z regionu łódzkiego w znacznym stopniu wpływają czynniki zewnętrzne, szczególnie rodzice i opiekunowie. Rodzice odgrywają kluczową rolę jako źródło informacji i wsparcia w sprawie wyboru kierunku kształcenia, a ich oczekiwania oraz opinie często mają decydujący wpływ na ostateczne decyzje podejmowane przez uczniów.

Z danych zawartych w raporcie wynika, że choć doradztwo zawodowe w placówkach edukacyjnych pełni ważną rolę, to zauważono potrzebę regionalizacji wyboru ścieżek edukacyjnych. Zauważono również różnorodny poziom zaangażowania doradców zawodowych w szkołach, co skutkuje różnym dostępem uczniów do wysokiej jakości porad.

Dlatego też autorzy raportu zalecają wzmocnienie systemu doradztwa zawodowego poprzez rozwijanie umiejętności doradców, zwiększenie ich dostępności oraz lepsze połączenie działań doradczych z badaniami rynku. Równocześnie powinny być podejmowane działania społeczności, które edukowałyby rodziców na temat bieżących potrzeb rynku pracy, aby ich wsparcie dla młodzieży było lepiej ukierunkowane na wyzwania, przed którymi stoi system kształcenia zawodowego.

Instytucje, które wyróżniają się wysoką aktywnością w tym zakresie, takie jak Zespół Szkół Technicznych w Piotrkowie Trybunalskim, korzystają z dostępnych programów Erasmus+[27]

[23] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf
[24] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf
[25] Ewaluacja wsparcia szkolnictwa zawodowego. Badanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego PO WER https://efs-archiwum.men.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Ewaluacja-wsparcia-szkolnictwa-zawodowego_raport-koncowy-1.pdf
[26] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf
[27] https://zsp3.piotrkow.pl/projekty-unijne-t231/erasmus-informatycy-w-mobilnej-europie-t232

oraz „Europejskie praktyki w ZSP nr 3 w Piotrkowie Trybunalskim”[28] co zwiększa atrakcyjność ich kierunków zawodowych.

Respondenci badania PARP „Trendy, wyzwania i rekomendacje dla rynku pracy na podstawie badań BKL”[29] wskazują na brak odpowiednich narzędzi do koordynacji współpracy oraz na niewystarczające zaangażowanie izb gospodarczych i sektora małych oraz średnich przedsiębiorstw. W raporcie zaproponowano tworzenie lokalnych partnerstw edukacyjno-biznesowych oraz rozwój Branżowych Centrów Umiejętności.

W województwie łódzkim nadal brakuje wystarczającej liczby wykwalifikowanych doradców zawodowych oraz odpowiedniego wsparcia technologicznego

Projekt KPO „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych” uwidocznił potrzebę stworzenia regionalnego systemu monitorowania działań doradczych oraz dostosowania ich do aktualnych potrzeb rynku pracy. W chwili obecnej działania doradcze są fragmentaryczne i często zależne od zaangażowania pojedynczych osób.

Podniesiono problem braku formalnych mechanizmów, które integrowałyby doradców z procesem wychowawczym – brakuje na przykład wspólnych spotkań z rodzicami czy systematycznych działań informacyjnych skierowanych do opiekunów.

Kompetencje, narzędzia i metody pracy stosowane przez doradców zawodowych

Praca doradców koncentruje się na pomocy uczniom w odkrywaniu ich talentów, badaniu rynku pracy oraz w kształtowaniu edukacji dostosowanej do umiejętności i potrzeb współczesnej gospodarki, zwłaszcza w kontekście cyfryzacji oraz.

Coraz bardziej istotne staje się rozwijanie umiejętności cyfrowych doradców, co pozwala na realizację działań w trybie zdalnym oraz na wykorzystanie nowoczesnych technologii w pracy z uczniami. Ponadto, w kontekście transformacji ekologicznej znaczenie zyskują umiejętności proekologiczne oraz zdolności doradcze dotyczące zawodów przyszłości, zgodne z zasadami zielonej gospodarki.

Dokumenty, takie jak „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[30] wskazują na następujące obszary kompetencyjne: umiejętności w prowadzeniu rozmów diagnostycznych (ocena potencjału ucznia), znajomość rynku pracy i narzędzi polityki zatrudnienia, kompetencje cyfrowe – uznawane za niewystarczające, zwłaszcza w kontekście zielonej i cyfrowej transformacji,

[28] https://zsp3.piotrkow.pl/projekty-unijne-t231/europejskie-praktyki-z-zsp-nr-3-w-piotrkowie-trybunalskim-t410
[29] Trendy, wyzwania i rekomendacje dla rynku pracy na podstawie badań BKL https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Trendywyzwania-i-rekomendacje-dla-rynku-pracy.pdf
[30] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf

umiejętności korzystania z narzędzi doradczych (testów, kwestionariuszy, aplikacji edukacyjnych).

Zgodnie z materiałami projektu Województwa Łódzkiego „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych" (KPO), doradcy wykorzystują: klasyczne testy oceny predyspozycji (np. test Hollanda), internetowe narzędzia, takie jak Mapy Karier, ZRK, InfoPraca, nieformalne źródła informacji (np. broszury, prezentacje multimedialne stworzone przez szkoły).

Brakuje ujednoliconego zestawu narzędzi rekomendowanych dla województwa w sposób systemowy. W raporcie dotyczącym analizy oferty szkolnictwa zawodowego dla dorosłych zauważono, że tylko 18% placówek doradczych w regionie regularnie korzysta z narzędzi cyfrowych.

W „Ewaluacja wsparcia doradztwa zawodowego w obszarze oświaty. Badanie wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego PO WER"[31] podkreślono, że dominują metody indywidualne (rozmowy jeden na jeden), z ograniczonym zastosowaniem metod grupowych, takich jak: warsztaty związane z planowaniem kariery, gry symulacyjne, spotkania z pracodawcami.

Brakuje współczesnych metod, takich jak coaching zawodowy czy mentoring. W wielu szkołach nie ma ustalonych norm działania, co prowadzi do znacznych różnic w podejściu do doradztwa.

Wpływ doradztwa zawodowego na wybory edukacyjne dzieci, młodzieży i dorosłych

Dla młodszych osób doradztwo zawodowe wspiera planowanie ścieżki edukacyjnej poprzez dostarczanie informacji na temat przyszłych zawodów, wymagań różnych branż oraz możliwości kontynuowania nauki. Działania doradcze w szkołach podstawowych i średnich przyczyniają się do lepszego zrozumienia przez uczniów swoich umiejętności, co wpływa na bardziej świadome wybory dotyczące szkoły średniej lub kierunku nauczania zawodowego. Raport pokazuje, że uczniowie, którzy korzystali z wysokiej jakości doradztwa, częściej wybierali technika oraz szkoły branżowe, które odpowiadają obecnym trendom w gospodarce, w tym zawodom związanym z ekologią i cyfryzacją.

W przypadku dorosłych, doradztwo zawodowe pełni rolę wsparcia w procesie zmiany zawodu lub zdobywania nowych kwalifikacji. W kontekście cyfrowej i ekologicznej transformacji, która wymaga dostosowania umiejętności do nowoczesnych realiów rynku pracy, doradcy zawodowi stanowią kluczowy element motywujący dorosłych

[31] Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych https://doradztwo.ore.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-koncowy_wersja-do-publikacji-doradztwo-zawodowe.pdf

do podejmowania działań edukacyjnych, takich jak kursy, szkolenia czy wznowienie nauki. W regionie łódzkim obserwuje się rosnące zainteresowanie tymi usługami, szczególnie wśród osób zagrożonych utratą pracy lub wracających na rynek po przerwie.

Analizy wskazują również, że efektywność doradztwa zawodowego w dużej mierze zależy od jego dostępności, profesjonalizmu doradców oraz współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Instytucje edukacyjne, które wprowadzają systemowe podejścia w obszarze doradztwa zawodowego, lepiej dopasowują swoich absolwentów do wymagań rynku pracy.

Z raportu „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[32] wynika, że efektywność doradztwa zawodowego rośnie, gdy ma ono charakter systemowy i dostosowany indywidualnie. Uczniowie, którzy mieli przynajmniej trzy konsultacje z doradcą zawodowym, znacznie częściej podejmowali świadome decyzje edukacyjne.

W projekcie Województwa Łódzkiego „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych” (KPO) zaznaczone zostało, że doradztwo powinno dotyczyć nie tylko młodzieży, ale również dorosłych – zwłaszcza podczas zmiany kwalifikacji. Brak spójnego systemu doradztwa dla dorosłych zidentyfikowano jako przeszkodę w realizacji polityki uczenia się przez całe życie.

Raport końcowy „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”, który uwzględnia cyfrową i ekologiczną transformację, wskazuje na konieczność przeszkolenia doradców zawodowych w zakresie nadchodzących trendów i wymagań, co przyczyni się do lepszego dopasowania programów edukacyjnych do potrzeb rynku pracy.

Zakres współpracy doradców zawodowych z innymi interesariuszami rynku pracy, w tym pracodawcami i szkołami

W celu przeanalizowania ofert edukacji zawodowej w województwie łódzkim, istotnym zagadnieniem pozostaje współpraca doradców zawodowych z kluczowymi interesariuszami rynku pracy. W tej dziedzinie najważniejszymi partnerami są placówki edukacyjne, przedsiębiorstwa, instytucje rynku pracy oraz lokalne władze.

Zgodnie z danymi zawartymi w raporcie "Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[33], doradcy zawodowi w regionie łódzkim współpracują ze szkołami głównie poprzez organizację sesji informacyjnych, zarówno indywidualnych, jak i grupowych, dla uczniów. Celem tych spotkań

[32] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf
[33] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf

jest pomoc młodzieży w podejmowaniu świadomych wyborów dotyczących kształcenia i pracy, z uwzględnieniem aktualnych tendencji na rynku pracy oraz wymagań pracodawców.

Współpraca z pracodawcami koncentruje się głównie na organizowaniu wizyt w zakładach pracy, praktyk zawodowych oraz spotkań informacyjnych, które dają młodzieży możliwość bliższego zapoznania się z charakterem pracy w różnych branżach. Doradcy zawodowi pełnią rolę pośredników, ułatwiając nawiązywanie kontaktów między uczniami a lokalnym rynkiem pracy, co pozwala lepiej dopasować umiejętności absolwentów do potrzeb pracodawców, zwłaszcza w kontekście cyfrowej oraz ekologicznej transformacji.

Dodatkowo doradcy angażują się w działania realizowane w ramach lokalnych partnerstw, które łączą sektory edukacyjne, gospodarcze i samorządowe. Takie współprace umożliwiają lepsze prognozowanie zapotrzebowania na umiejętności zawodowe w regionie oraz wspierają rozwój elastycznych i nowatorskich form doradztwa zawodowego, dostosowanych do wyzwań związanych ze zmianami w gospodarce.

Badania ujawniły także potrzebę dalszego rozwijania umiejętności doradców zawodowych, szczególnie w zakresie nowoczesnych technologii, ekologicznych zawodów oraz metod indywidualnego wsparcia edukacyjnego. Zauważa się, że efektywna koordynacja doradców z interesariuszami wymaga nie tylko znajomości lokalnego rynku pracy, ale także regularnej aktualizacji wiedzy i umiejętności, adekwatnie do dynamicznie zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych.

Dokumenty takie jak „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”[34] podkreślają, że współpraca doradców zawodowych z pracodawcami ma często charakter doraźny, a nie regularny. ścieżek współpracy, które wspierałyby trwałe związki między szkołami a lokalnym przemysłem, w których doradcy mogliby pełnić rolę koordynatorów lub łączników.

W raporcie „Badanie potrzeb regionalnego rynku pracy z uwzględnieniem cyfrowej i zielonej transformacji”[35] zaznaczono, że doradcy często nie mają dostępu do bieżących danych dotyczących zapotrzebowania na różne zawody. Utrudnia to prowadzenie doradztwa opartego na rzeczywistych trendach rynkowych.

W dokumencie „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[36] zauważono potrzebę wzmocnienia kompetencji doradców w zakresie współpracy międzysektorowej – doradca powinien stanowić ogniwo łączące ucznia, szkołę, pracodawcę oraz system kwalifikacji (ZSK).

[34] Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf
[35] Badanie potrzeb regionalnego rynku pracy z uwzględnieniem cyfrowej i zielonej transformacji https://www.lodzkie.pl/files/188/Diagnoza_oferty_szkolnictwa_zawodowego_na_poziomie_%C5%9Brednim.pdf
[36] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf

Dokument „Kierunki rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego”[37] wskazuje na niewystarczającą współpracę instytucji, które wspierają doradztwo zawodowe. Często doradcy funkcjonują w odosobnieniu od lokalnych jednostek rynku pracy, co ogranicza możliwość synergii.

W projektach realizowanych w ramach finansowania z KPO (na przykład w projekcie pt. „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”[38]) zachęcano do tworzenia tzw. regionalnych sieci doradczych – platform współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami, OHP, ośrodkami kształcenia oraz pracodawcami. Wdrażanie tych rozwiązań dopiero się rozpoczęło i wymaga dalszej systemowej pomocy.

Wyzwania i bariery w pracy doradców zawodowych

Analiza zawarta w opracowaniu „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji” ujawnia szereg istotnych wyzwań i trudności, z jakimi zmierzają się doradcy zawodowi w województwie łódzkim. Te trudności mają bezpośredni wpływ na skuteczność świadczonego doradztwa zawodowego oraz jego oddziaływanie na decyzje edukacyjne i zawodowe młodych ludzi.

Najczęściej wymieniane problemy to ograniczenia kadrowe oraz organizacyjne. W wielu szkołach brakuje doradców zawodowych na pełen etat lub są zatrudniani jedynie na część etatu, co uniemożliwia prowadzenie systematycznej, osobistej współpracy z uczniami. Co więcej, doradztwo zawodowe jest często realizowane przez nauczycieli różnych przedmiotów, którzy zazwyczaj nie posiadają wymaganych kwalifikacji ani dostępnej wiedzy o rynku pracy i dynamicznie zmieniających się trendach zawodowych.

Kolejnym problemem jest niewystarczająca współpraca doradztwa zawodowego z lokalnym rynkiem pracy oraz ofertą szkolnictwa zawodowego. Doradcy rzadko mają możliwość korzystania z narzędzi czy aktualnych danych dotyczących zapotrzebowania na konkretne zawody w kontekście zielonej i cyfrowej transformacji, co wpływa negatywnie na jakość udzielanych porad edukacyjnych. Dodatkowo, brak efektywnej współpracy pomiędzy szkołami, pracodawcami oraz instytucjami rynku pracy ogranicza skuteczność doradztwa zawodowego.

Następnym wyzwaniem jest niewielka świadomość uczniów oraz ich rodziców na temat znaczenia doradztwa zawodowego w planowaniu kariery. Nierzadko doradztwo to traktowane jest jako nieistotny element procesu edukacyjnego, co skutkuje niskim

[37] Kierunki rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego https://www.frse.org.pl/brepo/panel_repo_files/2025/01/03/nfinrb/kierunki-rozwoju-ksztalcenia-i-szkolenia-zawodoweg.pdf

[38] Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych https://www.lodzkie.pl/edukacja/projekty/projekt-%E2%80%9Ezbudowanie-systemu-koordynacji-i-monitorowania-regionalnych-dzia%C5%82a%C5%84-na-rzecz-ksztа%C5%82cenia-zawodowego,-szkolnictwa-wy%C5%BCszego-oraz-uczenia-si%C4%99-przez-ca%C5%82e-%C5%BCycie,-w-tym-uczenia-si%C4%99-doros%C5%82ych%E2%80%9D

poziomem zaangażowania uczestników oraz ograniczoną skutecznością podejmowanych działań.

Wyzwania i przeszkody w pracy doradców zawodowych

1. Problemy systemowe i instytucjonalne

W wielu województwach, w tym w łódzkim, realizacja doradztwa zawodowego odbywa się w sposób fragmentaryczny. Jak wskazuje raport „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[39], nie istnieje uniwersalny model doradztwa, a jego efektywność zależy od osobistych kompetencji pracowników realizujących te zadania.

Projekt KPO „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych” w województwie łódzkim zaznacza potrzebę stworzenia systemu zarządzania i monitorowania działań w obszarze doradztwa, co obecnie w wielu placówkach odbywa się w sposób niezorganizowany i nieskoordynowany.

2. Problemy związane z kompetencjami

Doradcy często nie nadążają za nowinkami technologicznymi oraz nie dysponują aktualną wiedzą na temat zawodów przyszłości. Z raportu „Future®. Rynek pracy i zawody przyszłości”[40] wynika, że jedynie 22% doradców zna rozwijające się sektory związane z zieloną i cyfrową transformacją.

3. Przeszkody we współpracy międzysektorowej

W „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji” zauważono, że działania są niespójne: brakuje kontynuacji doradztwa między różnymi etapami edukacji, a doradcy nie mają dostępu do informacji z innych instytucji.

4. Przeszkody lokalne i organizacyjne

W wielu placówkach doradztwo jest realizowane przez nauczycieli w sposób „dorywczy” (np. jedna godzina tygodniowo). To uniemożliwia skuteczne działania, takie jak warsztaty, indywidualne spotkania czy współpraca z rodzicami.

[39] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf

[40] Future®. Rynek pracy i zawody przyszłości https://raportfuture.pl/wp-content/uploads/2024/08/RAPORT-Future%C2%AE2024.-Rynek-pracy-i-zawody-przyszlosci._SKRYPT-1-1.pdf?utm_source=user.com&utm_medium=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&utm_campaign=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&__ca__chat=lc0f2jbckayn

Zgodnie z raportem „Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego we współczesnej szkole”[41], doradcy wskazują na niedobór nowoczesnych narzędzi do oceny kompetencji, planowania kariery oraz pracy z uczniami z trudnościami.

Możliwości wzmocnienia roli doradztwa zawodowego w promowaniu ścieżek edukacyjnych związanych m.in. z zieloną i cyfrową transformacją

Wzmocnienie doradztwa zawodowego jest szczególnie istotne w kontekście dynamicznych zmian na rynku pracy, które są skutkiem transformacji ekologicznej oraz cyfrowej. Doradztwo zawodowe pełni kluczową funkcję w podejmowaniu przez młodzież wyborów dotyczących kształcenia i swojej kariery, dlatego musi być dostosowane do wyzwań technologicznych i środowiskowych. To umożliwi lepsze dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy.

Jednym z kluczowych wniosków z przeprowadzonej analizy jest potrzeba systematycznego integrowania doradztwa zawodowego z aktualnymi trendami rynkowymi, w tym z rozwijaniem umiejętności zielonych i cyfrowych. Obecnie działania doradcze często koncentrują się na klasycznych zawodach, rzadziej uwzględniają nowoczesne kierunki kariery, takie jak automatyka, robotyka, odnawialne źródła energii, gospodarka o obiegu zamkniętym, analiza danych czy cyberbezpieczeństwo.

Raport „Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego we współczesnej szkole”[42] pokazuje wyraźne braki w umiejętnościach dotyczących znajomości zielonych zawodów, umiejętności cyfrowych oraz zdolności do korzystania z narzędzi analizy rynku pracy. Zaledwie 34% doradców potrafi wymienić konkretne zawody związane z gospodarką niskoemisyjną, a jedynie 29% zna branże powiązane z cyfrową automatyzacją.

W „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji” stwierdzono, że w regionie łódzkim istnieje znaczny potencjał rozwoju w dziedzinach takich jak e-mobilność, recykling, automatyka przemysłowa oraz analityka danych. Mimo tego doradcy zawodowi rzadko mają w swoich rekomendacjach odniesienia do tych specjalizacji z powodu braku dostępu do aktualnych analiz dotyczących gospodarki regionalnej.

Z dokumentu „Projekt KPO – Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych” wynika potrzeba polepszenia współpracy między szkołami, doradcami, urzędami pracy, firmami oraz wyższymi uczelniami. Aktualnie 41% szkół nie jest zaangażowanych w żaden systemowy model doradztwa związany z rynkiem pracy.

[41] Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego we współczesnej szkole https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2024/07/potrzeby-szkoleniowe-wspolczesnego-doradcy-zawodowego-w-nowoczesnej-szkole-raport.pdf
[42] Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego we współczesnej szkole https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2024/07/potrzeby-szkoleniowe-wspolczesnego-doradcy-zawodowego-w-nowoczesnej-szkole-raport.pdf

W raporcie „Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK”[43] podkreślono znaczenie narracji doradców jako osób pierwszego kontaktu. Doradcy, którzy posługują się przykładami rzeczywistych sukcesów absolwentów, mają większy wpływ na decyzje uczniów.

Wpływ nowych technologii na proces doradztwa

Postępująca transformacja nowoczesnych technologii, w szczególności w obszarze cyfryzacji i automatyzacji, znacząco oddziałuje na kształt współczesnego doradztwa zawodowego, czyniąc je bardziej dostosowanym do zmieniającego się rynku pracy oraz oczekiwań młodych ludzi, którzy podejmują decyzje dotyczące szkolnictwa i kariery. Według raportu „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji”, technologie cyfrowe stają się coraz ważniejszym składnikiem działań doradczych w szkołach i na rynku zatrudnienia.

Nowoczesne rozwiązania informatyczne, takie jak platformy edukacyjne online, interaktywne zbiory zawodów i aplikacje do samodzielnej oceny kompetencji, wspierają uczniów w odkrywaniu swoich talentów oraz dostosowywaniu ich do aktualnych i przyszłych potrzeb rynku pracy. Wykorzystanie sztucznej inteligencji oraz systemów rekomendacji umożliwia tworzenie indywidualnych ścieżek zawodowych, które opierają się na analizie danych dotyczących umiejętności, zainteresowań oraz bieżących trendów gospodarczych.

Należy zaznaczyć, że cyfrowe narzędzia doradcze pomagają również doradcom zawodowym, oferując im bieżące informacje o zapotrzebowaniu na konkretne zawody, prognozach zatrudnienia oraz zmianach związanych z zieloną i cyfrową gospodarką. Ułatwia to prowadzenie doradztwa w sposób bardziej elastyczny i dostosowany do potrzeb lokalnego rynku pracy, zwłaszcza w województwie łódzkim, gdzie zmiany technologiczne i ekologiczne stanowią poważne wyzwanie dla systemu edukacji zawodowej.

Nowe technologie zmieniają sposób, w jaki prowadzone jest doradztwo zawodowe oraz edukacyjne. Zgodnie z raporetem „Future®. Rynek pracy i zawody przyszłości”[44], wprowadzenie narzędzi cyfrowych w doradztwie zawodowym umożliwia tworzenie spersonalizowanych ścieżek kariery, przewidywanie trendów zawodowych oraz rozwijanie kompetencji miękkich i cyfrowych.

W ramach projektu KPO „Kryteria wyboru projektów dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027”[45], województwo łódzkie podejmuje działania w

[43] Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Raport-z-badania-doradco%CC%81w-zawodowych.pdf
[44] Future ®. Rynek pracy i zawody przyszłości https://raportfuture.pl/wp-content/uploads/2024/08/RAPORT-Future%C2%AE2024.-Rynek-pracy-i-zawody-przyszlosci._SKRYPT-1-1.pdf?utm_source=user.com&utm_medium=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&utm_campaign=Raport+Future+2024-pobranie+skryptu&__ca__chat=lc0f2jbckayn
[45] Kryteria wyboru projektów dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 https://funduszeue.lodzkie.pl/sites/default/files/2025/147-kryteria-wyboru/zalacznik-do-uchwaly_kryteria-efrr.pdf

zakresie cyfryzacji doradztwa, implementując systemy do zarządzania ścieżkami kariery, digitalizując portfolio ucznia oraz rozwijając zdalne doradztwo. W dłuższym okresie planowane jest wdrożenie elementów sztucznej inteligencji do oceny kompetencji i rekomendacji zawodowych.

IV Prezentacja wyników badania

W niniejszym podrozdziale zaprezentowane zostały wyniki badań ilościowych i jakościowych, zrealizowanych wśród uczniów różnych szkół, rodziców, doradców zawodowych oraz dyrektorów szkół. Rozdział ten składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej części skupiono się na edukacji szkolnej badanych osób: ścieżkach i planach edukacyjnych młodzieży; poziomu ich wiedzy dotyczącej szkolnictwa zawodowego, przekonaniach i postaw wobec rożnych ścieżek edukacyjnych i wpływu czynników osobowych i pozaosobowych na ich decyzje edukacyjne. W drugiej części przedstawiono diagnozę doradztwa zawodowego: postawy, osobiste doświadczenia i opinie rożnych badanych grup.

Dane zaprezentowano na wykresach i w tabelach, jednak, w przypadku, w którym liczebności odpowiedzi były mniejsze niż n=30 decydowano o jakościowej analizie materiału.

4.1 KSZTAŁCENIE ZAWODOWE I INNE ŚCIEŻKI EDUKACYJNO-ZAWODOWE UCZNIÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

4.1.1 Ścieżki i plany edukacyjne młodzieży

W niniejszym podrozdziale przedstawiono plany edukacyjne młodzieży, która wzięła udział w przedmiotowym badaniu. O zamiary związane z dalszym kształceniem zawodowym zapytano uczniów szkół podstawowych, liceów, techników, szkół branżowych oraz szkół policealnych, przy czym respondenci z trzech ostatnich typów placówek zostali zaklasyfikowani do grupy uczniów szkół zawodowych.

Uczniów szkół podstawowych zapytano o dalsze plany edukacyjne – konkretnie czy rozważają kształcenie zawodowe oraz w jakim typie szkoły. Ponad jedna trzecia respondentów (łącznie 39,8%) deklarowała zainteresowanie kontynuowaniem nauki w szkołach o profilu zawodowym, z czego zdecydowana większość (32,5%) wskazała technikum, a 7,3% szkołę branżową. Jednocześnie aż 61,6% uczniów zadeklarowało, że nie bierze pod uwagę takiej ścieżki kształcenia. Uczniowie **szkół podstawowych**, którzy rozważają kontynuację edukacji w szkole branżowej lub technikum (115 respondentów), wypowiadali się także na temat tego, jakie zawody brali pod uwagę. Uczniowie planujący naukę **w szkole branżowej** (21 respondentów) wskazali następujące profile zawodowe: architektura krajobrazu (1), fotografia (2), fryzjer (2), gastronomia (2), budownictwo (4), kucharz (2), masarz wędliniarz (1), mechanik (7) oraz sprzedawca (1). Z kolei spośród 94 uczniów szkół podstawowych deklarujących chęć podjęcia nauki **w technikum**, 84 wskazało konkretny kierunek kształcenia. Wśród odpowiedzi znalazły się następujące profile: agrobiznes (1), analityk (1), architekt (1), automatyk (1), dentysta (2), ekonomista (3), elektryk (8), fotograf (2), fryzjer (4), gastronomia (2), handlowiec (1), hotelarstwo (1), informatyk (7), kierunek kolejowy (1), lekarz (1), logistyk (3), matematyk (2), mechanik (11), mechatronik (9), kierunek mundurowy (3), plastyk (1), programista (7), rolnik (2), spedytor

(1), ślusarz (1), technik aranżacji wnętrz (2), technik architektury krajobrazu (2), technik budownictwa (2), technik elektrowni jądrowej (1), technik fotografii i multimediów (3), technik pojazdów samochodowych (1), technik rachunkowości (1), technik reklamy (2), technik żywności (2), turystyka (1), weterynaria (2). Podsumowując, wśród uczniów szkół podstawowych planujących naukę w **szkołach branżowych** najczęściej wskazywano kierunki techniczne i usługowe, w tym zawód mechanika, który cieszył się zdecydowanie największym zainteresowaniem. Wybory te koncentrowały się głównie wokół konkretnych, praktycznych zawodów, dających możliwość szybkiego wejścia na rynek pracy. W przypadku wyboru **technikum** odpowiedzi były bardziej zróżnicowane, jednak również dominowały kierunki techniczne i informatyczne, takie jak mechanik, mechatronik, elektryk, informatyk czy programista. Pojawiły się także pojedyncze wskazania kierunków artystycznych (fotograf, plastyk), ekonomicznych (ekonomista, technik rachunkowości, technik reklamy) oraz medycznych (dentysta, weterynaria, lekarz). Popularność zyskały również zawody związane z bezpieczeństwem (kierunki mundurowe) oraz logistyką i transportem.

Wykres 1. Dalsza planowana edukacja zawodowa przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

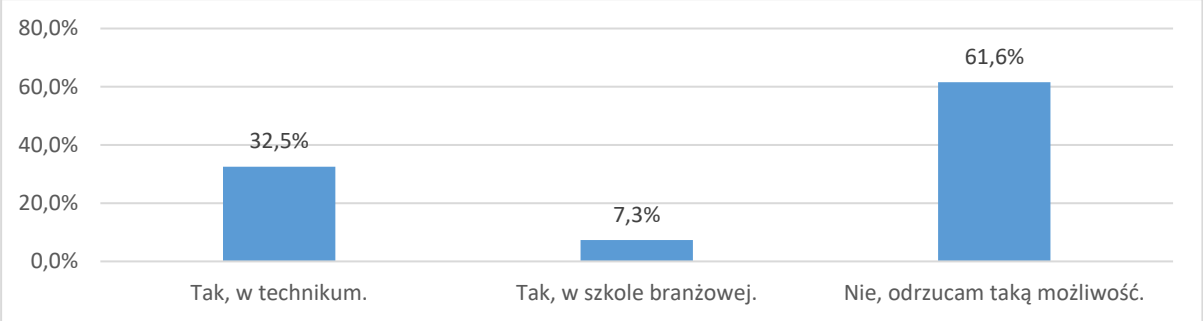

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Uczniowie szkół podstawowych, którzy **nie planują** kontynuować nauki w technikum ani szkole branżowej (175 osób wskazało taką odpowiedź we wcześniej omawianym pytaniu „Czy po ukończeniu szkoły podstawowej uwzględniasz kontynuację edukacji w technikum lub szkole branżowej?”), najczęściej uzasadniali swoją decyzję ogólną preferencją liceum – odpowiedź „po prostu wolę iść do liceum” wskazało 64% respondentów. Warto zauważyć, że dla części uczniów ważne były również kwestie związane z brakiem interesujących kierunków w ofercie szkół zawodowych (12,6%) oraz preferencje rodziców, którzy woleliby, aby ich dziecko wybrało liceum (9,7%).

Znacznie rzadziej wskazywano inne powody, takie jak chęć szybszego pójścia na studia (5,7%) czy wpływ rówieśników wybierających liceum (3,4%). Tylko niewielki odsetek uczniów uznał, że technikum trwa zbyt długo (2,9%) lub że taka szkoła jest zbyt daleko (1,7%). Dane te pokazują, że dominującą rolę w decyzji o odrzuceniu kształcenia zawodowego odgrywają czynniki subiektywne i społeczne, przede wszystkim osobiste przekonania i oczekiwania otoczenia, a nie ograniczenia logistyczne czy formalne.

Wykres 2 Przyczyny rezygnacji z kształcenia zawodowego wśród uczniów szkół podstawowych

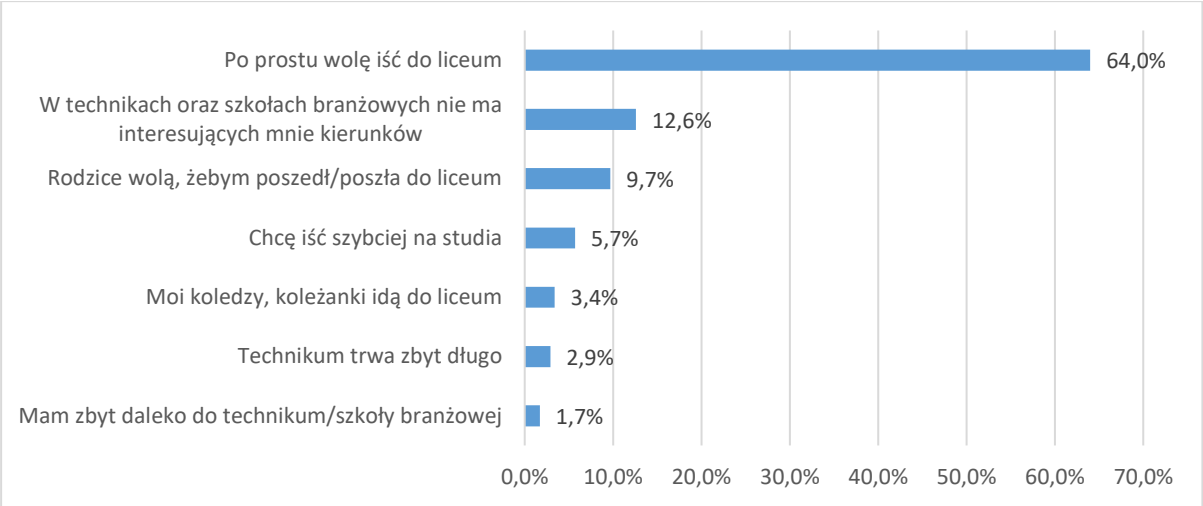

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=175

Podobnie większość uczniów **liceów** ogólnokształcących (aż 79,2%) nie uwzględniało wcześniej kształcenia zawodowego – od razu wiedzieli, że chcą iść do liceum. Ci, którzy uwzględniali kształcenie zawodowe, wskazywali przede wszystkim na technikum (19,6%), znacznie rzadziej na szkoły branżowe (1,6%). **Licealiści,** którzy wskazali zainteresowanie kształceniem zawodowym (62 osoby), zostali także poproszeni o wpisanie zawodu/kierunku, który uwzględniali. Najczęściej rozważali technika informatyka (14 osób) oraz programista (9 osób). Odpowiednio po cztery osoby wskazywały: technika żywności, technika ekonomii, mechatronika oraz leśnictwo. Trzy osoby były zainteresowane elektrykiem. Mniej osób (po dwie) wskazało następujące kierunku: technika weterynarii, analityka, robotyka, mechanika, fotograf oraz technik reklamy. Pojedynczo wskazywane były kierunki: technik pojazdów samochodowych, technik mechanizacji rolnictwa, technik hotelarstwa, technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik budownictwa, stolarz, technik kolejarstwa, blacharz/lakiernik oraz architekta krajobrazu. Licealiści wskazywali więc szeroki przekrój zróżnicowanych zawodów, co też wskazuje na duże rozpoznanie przez nich w możliwościach rozwoju zawodowego. Większość z zawodów dotyczyła jednak **kierunków technicznych**, podobnych jak te wskazywane przez uczniów szkół podstawowych. Pojawiały się także kierunki związane z usługami, ale także kierunki artystyczne.

Wykres 3. Uwzględnianie kształcenia zawodowego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru

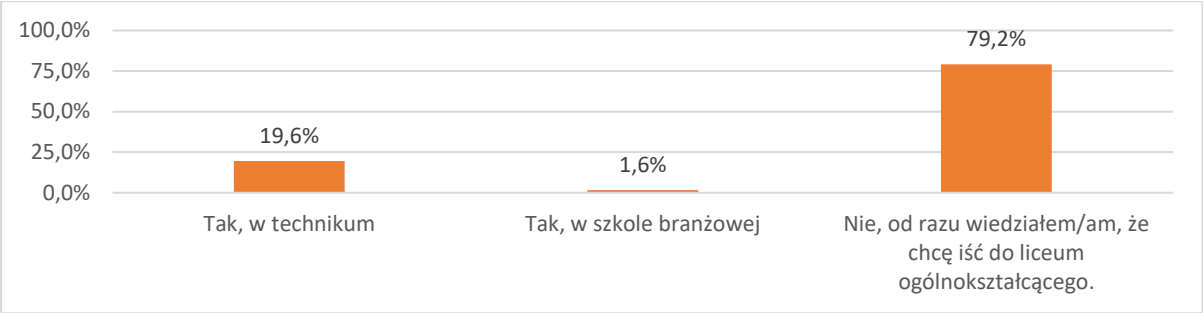

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Spośród 30 uczniów **szkół policealnych** biorących udział w badaniu większość (20 osób) nie uwzględniała edukacji w tego typu placówce (o charakterze zawodowym) na wcześniejszych etapach kształcenia. Tylko 10 respondentów deklarowało, że planowało kontynuowanie nauki w szkole policealnej. Ze względu na niewielką liczebność tej grupy, w analizie posługujemy się wartościami liczbowymi zamiast procentowymi.

Ponad połowa **licealistów** (60,4%) raczej lub zdecydowanie nie rozważa kontynuacji edukacji w szkole policealnej. Z kolei pozostali, to znaczy 39,6%, uwzględniają taką możliwość, z czego aż 19,7% jest o tym zdecydowanie przekonanych.

Wykres 4. Rozważanie kontynuacji edukacji w szkole policealnej przez licealistów

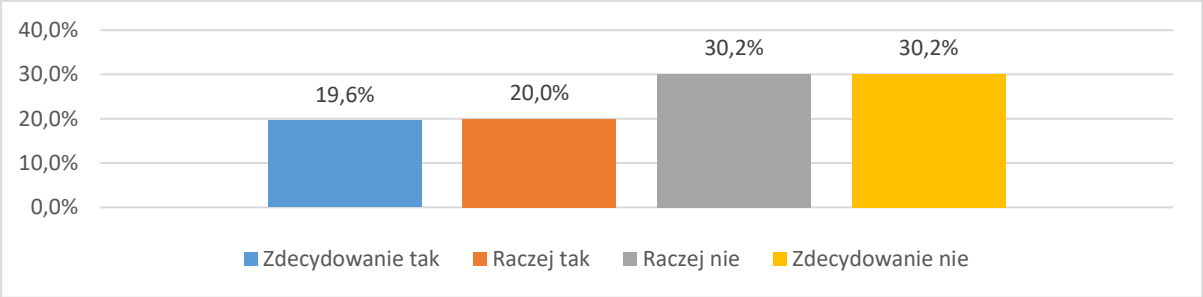

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Większość **studentów**, bo aż 88%, ukończyło liceum ogólnokształcące. Co dziesiąty wskazał technikum, a szkołę branżową – zaledwie 1,6% ogółu. Studenci, którzy ukończyli technikum (46 osób), najczęściej byli po kierunku informatycznym (46%), ekonomicznym (13%), logistyce (11%) oraz ochronie środowiska (9%). Pojedynczy respondenci wskazywali na takie kierunki i zawody jak: chemia, handlowiec, masażysta, technik żywienia, technik ochrony środowiska, technik technologii chemicznej oraz turystyka. Z kolei osoby po szkole branżowej (5 osób) wskazały ukończenie kierunku ekonomia (3 osoby) oraz handlowiec (2 osoby).

Wykres 5. Szkoła średnia ukończona przez studentów

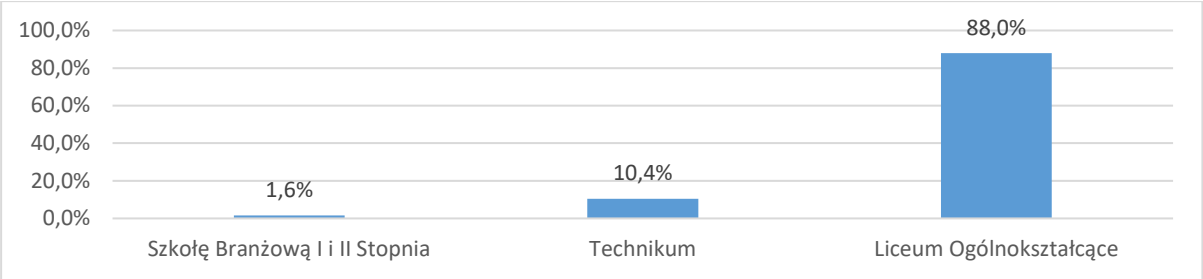

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Niemal wszyscy **studenci**, którzy ukończyli liceum (osoby, które na pytanie „Jaką szkołę średnią Pan/i ukończył/a?" odpowiedziały liceum ogólnokształcące, a nie technikum czy szkołę branżową), od razu wiedzieli, że chcą je ukończyć i nie uwzględniali kształcenia zawodowego (96,3%). Marginalny odsetek stanowiły osoby, które uwzględniały technikum (3,5%), a także szkołę policealną (0,5%). Osoby te (15 osób) wskazały, że rozważały technika ekonomii (6), a także pojedyncze osoby, inne kierunki i zawody, takie jak: administracja, informatyka, księgowość, sprzedawca, analityk, kucharz/technik żywienia.

Wykres 6. Uwzględnianie kształcenia zawodowego podczas wcześniejszych etapów nauczania przez studentów, pytanie wielokrotnego wyboru

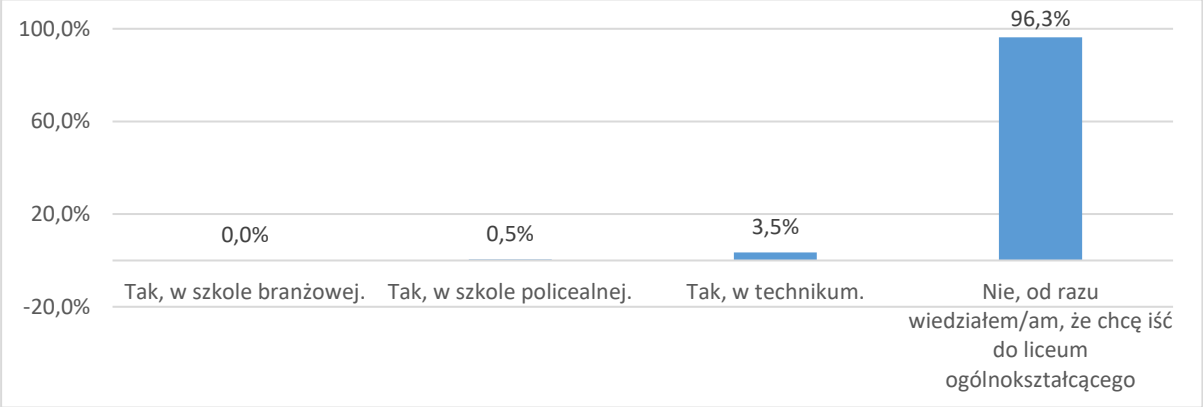

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=429

Wszyscy uczniowie szkół kształcenia zawodowego, z wyjątkiem uczniów szkół policealnych, zostali zapytani czy na którymś z etapów uwzględniali oni kontynuację edukacji w liceum ogólnokształcącym. Aż 71,3% od razu chciało iść do obecnej szkoły – technikum lub szkoły branżowej.

Wykres 7. Uwzględnianie edukacji w liceum ogólnokształcącym przez uczniów szkół zawodowych

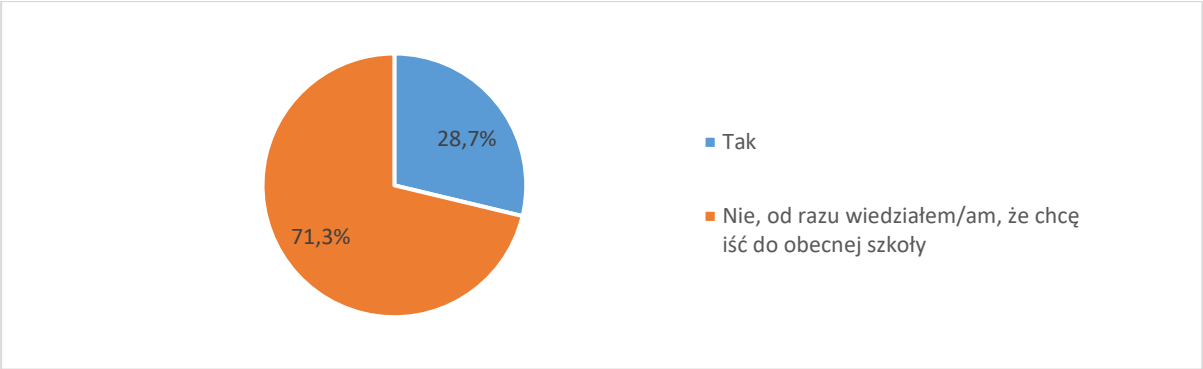

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449, n=414

4.1.1.2 Rola zielonej i cyfrowej transformacji na rynku pracy w kontekście planów edukacyjnych odbiorców doradztwa zawodowego

Jednym z celów badania było ustalenie roli zielonej i cyfrowej transformacji na rynku pracy, a szczególnie ich wpływu na wybór ścieżek edukacyjnych czy planów zatrudnieniowych młodzieży. Kwestie te poruszone zostały w badaniu uczniów szkół zawodowych, liceów oraz studentów. Pytań dotyczących zielonej i cyfrowej transformacji nie uwzględniono natomiast w kwestionariuszu dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych, ze względu na ich wiek i wynikający z tego, spodziewany, niski poziom wiedzy na temat tych pojęć. Zamiast tego, zadano im pytania związane ze świadomością tworzenia się nowych zawodów, mające odpowiadać pytaniom związanym z zieloną i cyfrową transformacją, i które były bardziej dostosowane do wieku respondentów.

W kontekście badań, których wyniki zaprezentowane zostały poniżej, cyfrową transformację na rynku pracy rozumieć należy jako proces wprowadzania technologii cyfrowych, które zmieniają sposób pracy, wymagane kompetencje oraz strukturę zatrudnienia. Zielona transformacja na rynku pracy to natomiast proces dostosowywania rynku pracy do gospodarki niskoemisyjnej, tworzący nowe miejsca pracy związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem.

Większość **uczniów szkół podstawowych** (66%) zadeklarowało świadomość tworzenia się na rynku pracy nowych zawodów. Jednocześnie 34% respondentów przyznało, że nie posiada takiej wiedzy. Bez wątpienia, temat nowych profesji zaczyna być obecny w świadomości młodzieży, jednak wciąż istnieje potrzeba pogłębiania tej wiedzy – co potwierdza Wykres 9 Wykres 8. Lepsze rozumienie zmieniającego się rynku pracy mogłoby wpłynąć na większe zainteresowanie kształceniem zawodowym w nowoczesnych i przyszłościowych kierunkach.

Wykres 8. Świadomość powstawania nowych zawodów wśród uczniów klas szkoły podstawowej

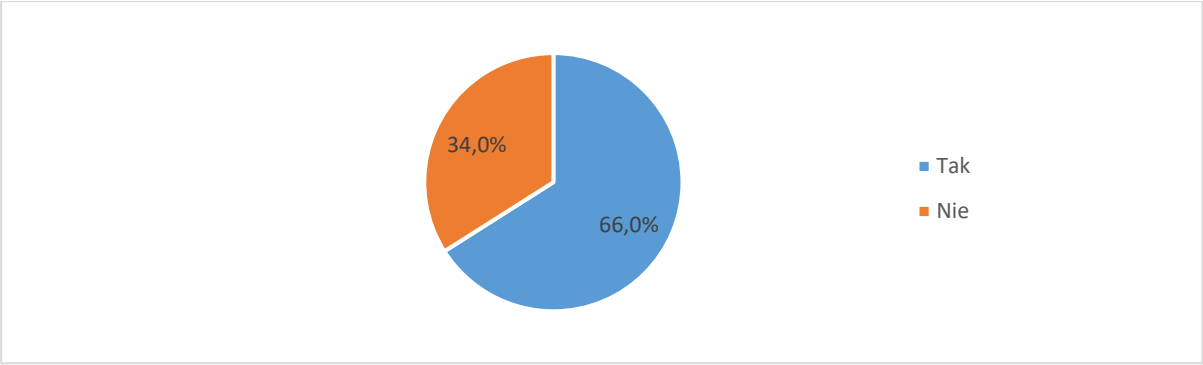

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Wśród **uczniów szkół podstawowych** świadomych powstawania nowych zawodów jedynie 26,4% potrafiło wskazać konkretny przykład. Zdecydowana większość (73,6%), mimo ogólnej wiedzy na ten temat, nie była w stanie wymienić żadnego zawodu przyszłości. Wskazuje to na pewną powierzchowność wiedzy o zmianach zachodzących na rynku pracy wśród uczniów stojących przed wyborem dalszej ścieżki edukacyjnej oraz na brak sprecyzowanego wyobrażenia o nowych możliwościach zawodowych.

Wykres 9. Znajomość nowych zawodów wśród uczniów klas podstawowych

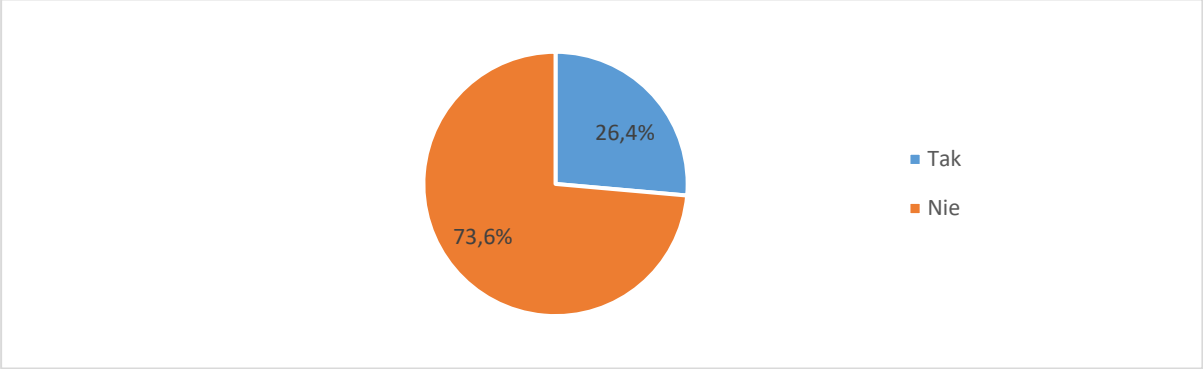

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=197

Wśród uczniów **szkół podstawowych**, którzy potrafili wskazać konkretny przykład nowego zawodu (52 osoby), dominowały odpowiedzi związane z nowymi technologiami i przestrzenią internetową. Najczęściej wskazywaną profesją był influencer (11), a tuż za nim znalazły się ogólne odpowiedzi dotyczące branży IT (9) i branży AI (8). Pojawiały się również zawody związane z nowymi obszarami rozwoju, takimi jak cyberbezpieczeństwo (1), pilot dronów (1), handel kryptowalutami (1), czy energetyka odnawialna (np. energetyk od fotowoltaiki – 1). Nieliczni uczniowie wskazywali także zawody z pogranicza tradycyjnych profesji i nowych trendów, jak mechatronik (2), automatyk (1), czy informatyk od cyberprzestrzeni (1). Ogółem udzielono 47 odpowiedzi, a w 5 przypadkach brakowało danych.

Dodatkowo, **wśród uczniów świadomych powstawania nowych zawodów** związanych ze zmianami na świecie, odpowiedzi dotyczące uwzględniania tych przemian przy wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej rozkładają się niemal równomiernie. Niemal połowa badanych (48,2%) deklaruje, że bierze pod uwagę te zmiany, wybierając kolejną szkołę. Nieco więcej, bo 51,8%, przyznaje, że nie uwzględnia ich w swoich decyzjach edukacyjnych.

Wykres 10. Uwzględnianie zmian na rynku pracy i powstawania nowych zawodów przy wyborze szkoły przez uczniów szkoły podstawowej

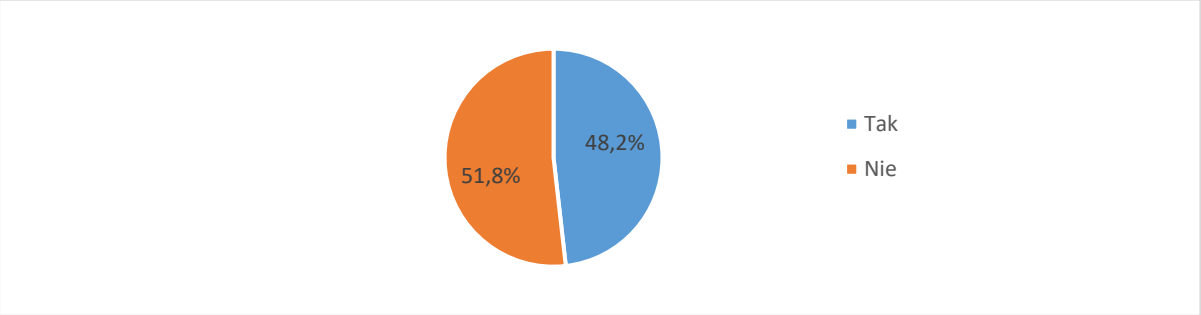

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=193

Jednym z celów przedmiotowego badania było ustalenie czy uczniowie wiedzą czym jest zielona i cyfrowa transformacja na rynku pracy. W przypadku **licealistów**, pojęcie zielonej transformacji rynku pracy jest mniej znane niż cyfrowa transformacja rynku pracy – ta została wskazana jako znana i rozumiana przez 23,7% z nich. To o 13,3 p.p. więcej niż idea zielonej transformacji. Dla ponad połowy licealistów była to pierwsza styczność z tym pojęciem (54,1%).

Wykres 11. Znajomość pojęcia zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy wśród licealistów

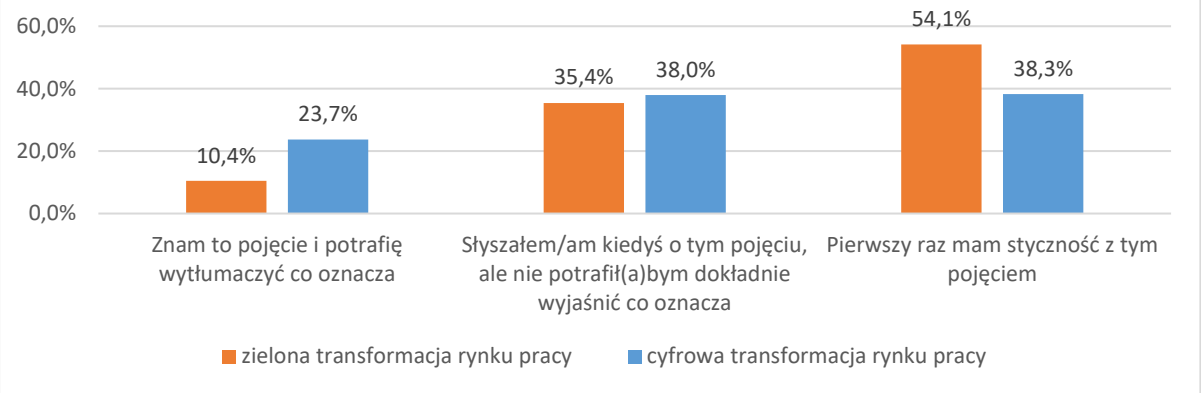

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Uczniowie szkół kształcenia zawodowego (technikum, szkół branżowych oraz szkół policealnych) częściej deklarują znajomość pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy niż zielonej transformacji rynku pracy. Pojęcie cyfrowej transformacji zna i potrafi objaśnić 16,1% respondentów, z kolei tylko słyszało o nim – 39,4% uczniów. Aż 44,2% osób pierwszy raz ma z nim styczność. W przypadku zielonej transformacji rynku pracy, jest ono jeszcze

słabiej znane przez uczniów - ponad połowa osób (55,5%) pierwszy raz ma styczność z tym pojęciem. Zaledwie 8,7% z nich zna to pojęcie i potrafi je wytłumaczyć.

Wykres 12. Znajomość pojęcia zielonej oraz cyfrowej transformacji wśród uczniów szkół zawodowych

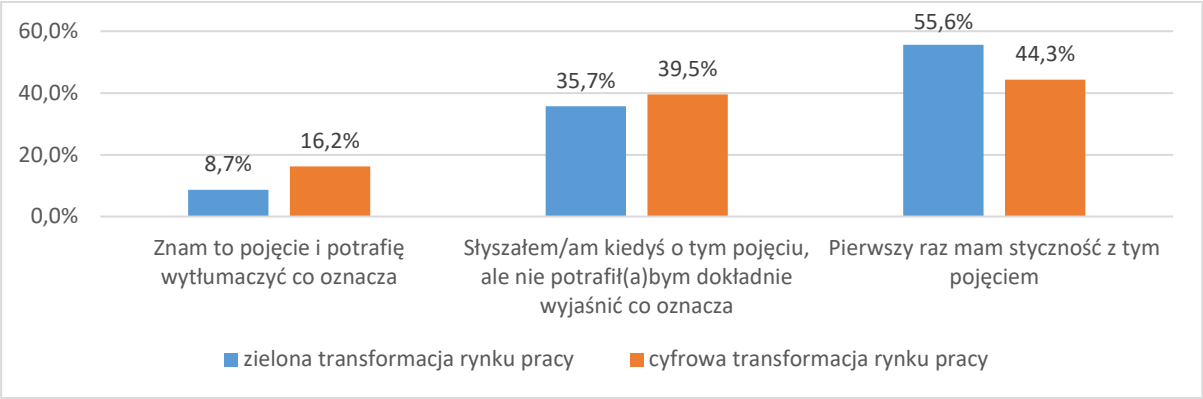

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=434

Inne wyniki uzyskano w przypadku studentów: ponad połowa słyszała kiedyś o zielonej transformacji rynku pracy (53%) lub cyfrowej transformacji rynku pracy (50,1%), ale nie potrafiłaby wyjaśnić, co dokładnie oznacza to pojęcie. Nieznacznie częściej respondenci zaznajomieni są z pojęciem cyfrowej niż zielonej transformacji rynku (44,6% w porównaniu do 40,4%), to znaczy potrafiliby wytłumaczyć co ono oznacza. Niewielki odsetek respondentów ma po raz pierwszy styczność z którymś z tych pojęć – taką odpowiedź deklaruje 6,7% studentów w przypadku zielonej transformacji oraz 5,3% studentów w styczności z cyfrową transformacją. Warto jednak mieć na uwadze, że w przypadku pytań o wiedzę, respondenci mogą mieć opór z przyznaniem, że nie znają odpowiedzi na zadawane im pytanie.

Wykres 13. Znajomość zagadnienia zielonej oraz cyfrowej transformacji rynku pracy wśród studentów

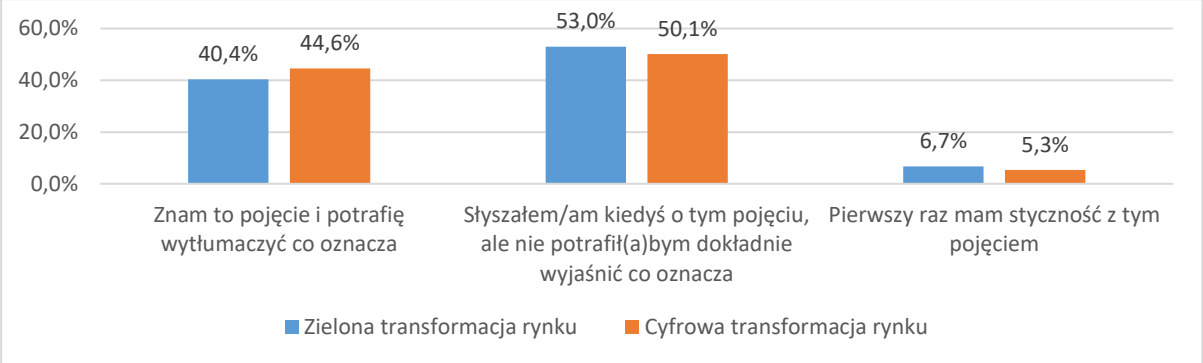

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Płeć wpływała na odpowiedzi badanych dotyczące znajomości obu tych pojęć. Najpierw analizie poddano znajomość pojęcia **zielonej transformacji.**

Uczennice **liceum** rzadziej znają pojęcie **zielonej transformacji**, częściej natomiast deklarują, że po raz pierwszy mają z nimi styczność; takiej odpowiedzi, wskazującej na brak znajomości

tej idei, wskazało aż 58,5% kobiet. To o 11,9 p.p. więcej niż mężczyzn. Uczniowie (mężczyźni) liceum z kolei częściej słyszeli o tym pojęciu (5,3 p.p. więcej) oraz potrafili je wytłumaczyć (o 6,7 p.p. więcej niż kobiety).

Wykres 14. Znajomość pojęcia zielonej transformacji rynku pracy a płeć licealistów

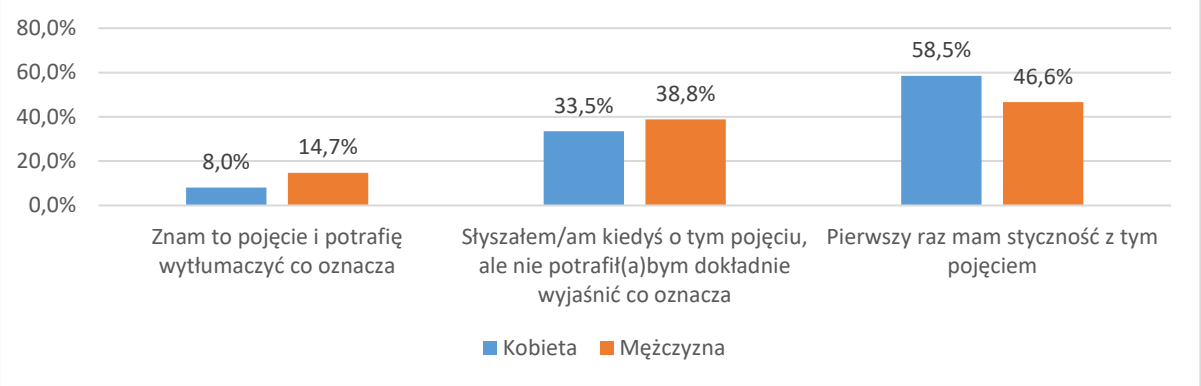

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=316

Także w przypadku **studentów,** analizy statystyczne wykazały korelację pomiędzy płcią respondentów a znajomością pojęcia **zielona transformacja** rynku pracy. Studentki częściej deklarują, że słyszały o zielonej transformacji, ale nie potrafiłyby wyjaśnić, co dokładnie oznacza (57,1%). Z kolei mężczyźni częściej deklarują, że znają to pojęcie i potrafią je wytłumaczyć (47,9%).

Wykres 15. Znajomość zagadnienia zielonej transformacji rynku pracy a płeć studentów

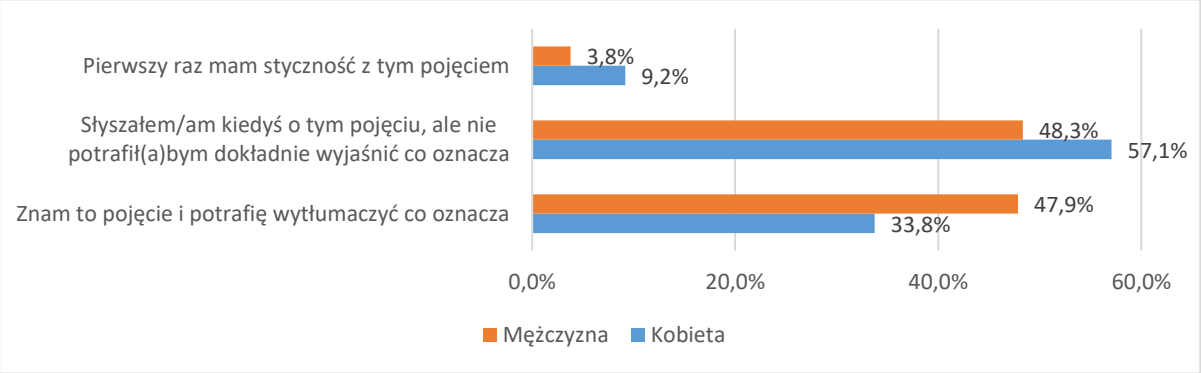

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Jeszcze większe różnice pomiędzy płciami występują w przypadku pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy.

Z tą ideą pierwszy raz ma styczność 44,5% uczennic **liceum** i tylko 27,6% licealistów (mężczyzn). Chociaż, w tym przypadku, częściej niż przy zielonej transformacji kobiety deklarowały znajomość tego pojęcia ze słyszenia (39,5%), to różnica pomiędzy kobietami znającymi to pojęcie, a mężczyznami, wyniosła aż o 21,1 p.p. więcej dla mężczyzn.

Wykres 16. Znajomość pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć licealistów

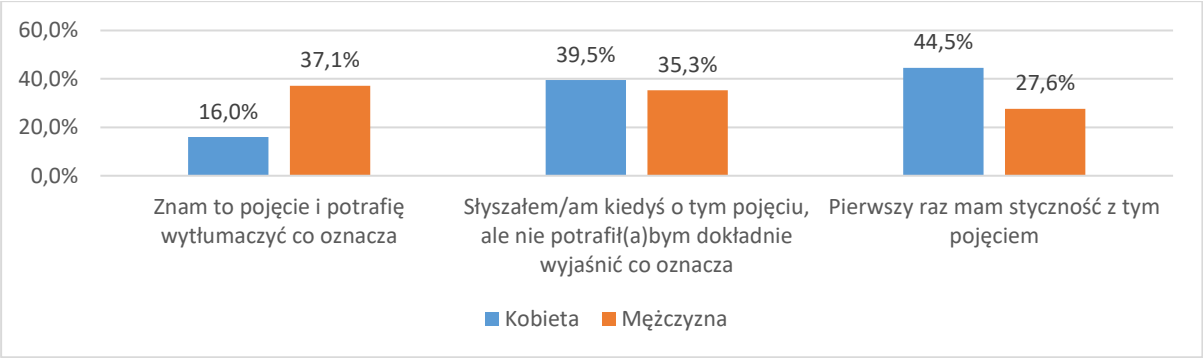

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=316

Podobną tendencję zaobserwować można w przypadku **studentów** – studentki częściej słyszały o **cyfrowej transformacji**, a mężczyźni częściej znają to pojęcie. W przypadku cyfrowej transformacji kobiety nieznacznie częściej znają to pojęcie (38,8%) niż zieloną transformację. Mężczyźni z kolei jeszcze częściej wskazują, że potrafiliby wytłumaczyć, co ono oznacza (51,2% w porównaniu do 38,8% kobiet).

Wykres 17. Znajomość zagadnienia cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć studentów

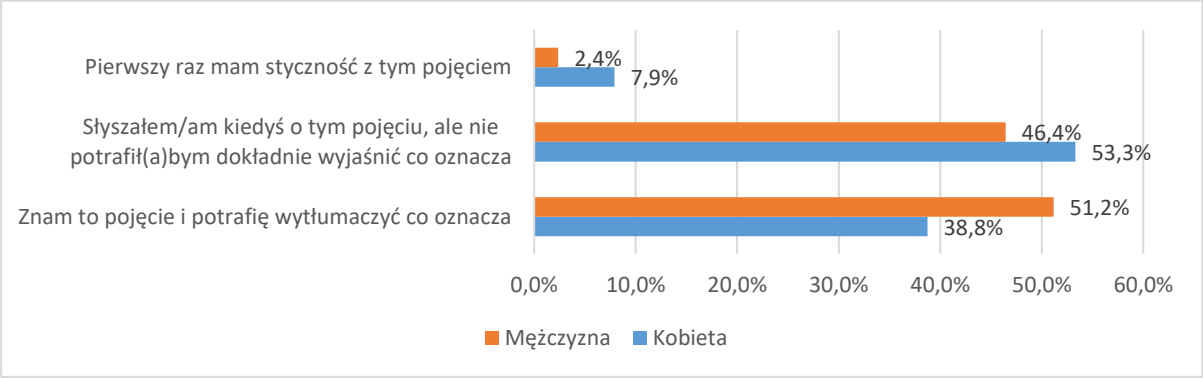

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Co ciekawe, istotna statystycznie korelacja występuje także pomiędzy znajomością pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy, a typem szkoły, do której uczęszcza respondent. Uczniowie z **prywatnych liceów** częściej pierwszy raz mają styczność z tym pojęciem (aż 62,5% z nich) w porównaniu do uczniów szkoły publicznej (35,6%). **Licealiści z publicznych szkół** częściej słyszeli kiedyś o tym pojęciu (4 p.p. przewagi), a także – zdecydowanie częściej (23 p.p. przewagi) – znają je, oraz potrafią je wytłumaczyć.

Wykres 18. Znajomość pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy a typ szkoły licealistów

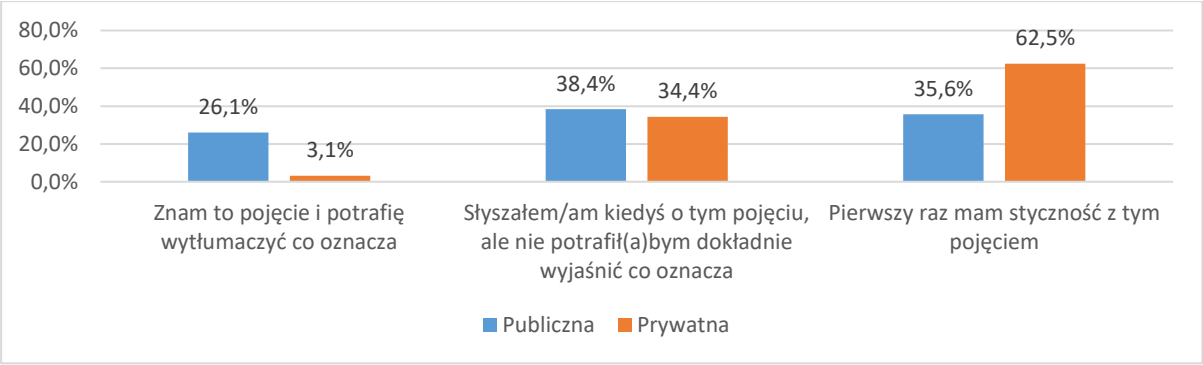

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=316

Oprócz określenia poziomu wiedzy na temat tego, czym jest zielona i cyfrowa transformacja na rynku pracy, istotne było także ustalenie **czy uczniowie różnych typów szkół kierowali się nimi przy wyborze ścieżki edukacji**, innymi słowy, czy aspekty te były dla nich ważne – i w jakim stopniu.

Aż 43,9% **licealistów** trudno jest powiedzieć, czy kierowali się zieloną lub cyfrową transformacją rynku pracy przy wyborze ścieżki edukacji – warto zwrócić uwagę na tak wysoki odsetek tej odpowiedzi. Prawdopodobne jest, że trudno jest im ocenić ten wpływ na ich wybory, ponieważ nie potrafią dobrze wytłumaczyć znaczeń obu tych pojęć.
Ci z licealistów, którzy określili ważność tych pojęć podczas wyboru ścieżki edukacji, najczęściej uważali, że raczej lub zdecydowanie nie miały one dla nich znaczenia (44,3%).

Wykres 19. Kierowanie się ideą zielonej lub cyfrowej transformacji przy wyborze ścieżki edukacji przez licealistów

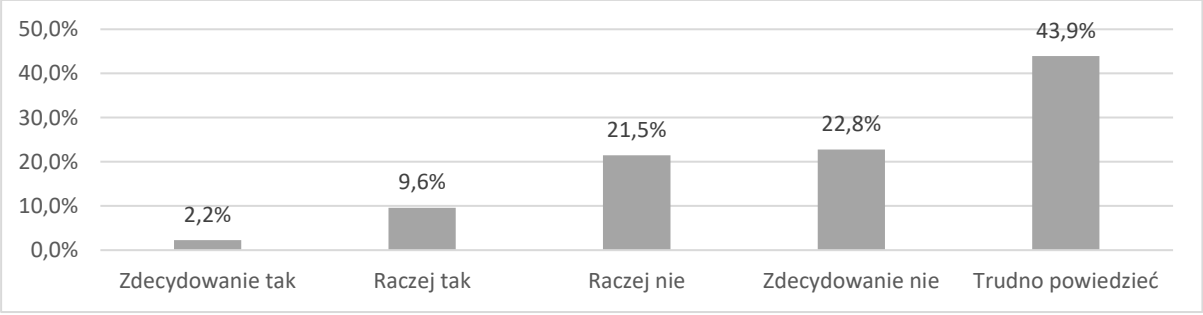

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=312

Należy podkreślić, że także w tym przypadku występuje **korelacja pomiędzy płcią licealistów, a kierowaniem się przez nich ideą zielonej lub cyfrowej transformacji rynku pracy przy wyborze ścieżki edukacji.** Kobiety, znacznie częściej niż mężczyźni wskazywały na trudności w określeniu czy w istocie uwzględniały te zmiany (52,3% w porównaniu do 29,6% mężczyzn). Warto zauważyć, zgodnie z powyżej opisanymi korelacjami, że kobiety częściej nie znały tych pojęć, z tego powodu mogło być im ciężej ocenić ich realny wpływ na podejmowane wybory.

Wykres 20. Kierowanie się ideą zielonej lub cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć licealistów

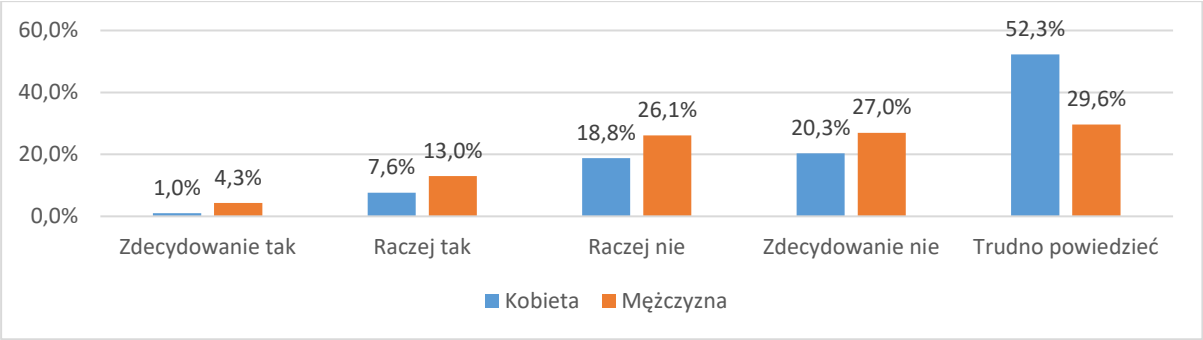

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=312

Podobnie dla większości **studentów pojęcie cyfrowej lub zielonej transformacji rynku pracy nie miało znaczenia podczas wyboru ścieżki edukacji.** Takiej odpowiedzi („raczej nie" oraz „zdecydowanie nie") udzieliło łącznie 71,8% respondentów. Warto jednak zauważyć, że w poprzednim pytaniu, aż ¼ studentów twierdziła, że wybierając studia kierowali się branżą przyszłości. Ta sprzeczność w odpowiedziach może wynikać z braku umiejętności zdefiniowania przez studentów pojęć cyfrowa oraz zielona transformacja i połączyć ich z przemianami na rynku pracy. Płeć nie różnicowała odpowiedzi badanych w sposób istotnie statystyczny.

Wykres 21. Znaczenie cyfrowej lub zielonej transformacji rynku pracy podczas wyboru ścieżki edukacji przez studentów

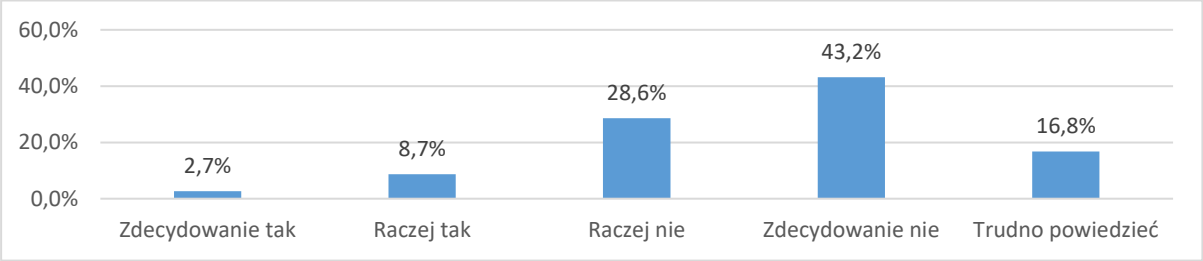

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=447

Dla 39,5% **uczniów szkół kształcenia zawodowego** trudno jest powiedzieć, czy pojęcie zielonej lub cyfrowej transformacji miało znaczenie podczas wyboru ścieżki edukacji. Ci z respondentów, którzy wskazali którąś z odpowiedzi, najczęściej twierdzą, że raczej lub zdecydowanie nie miało to znaczenia (49,1%).

Wykres 22. Znaczenie idei zielonej lub cyfrowej transformacji rynku pracy w podejmowaniu decyzji o wyborze ścieżki edukacji przez uczniów szkół zawodowych

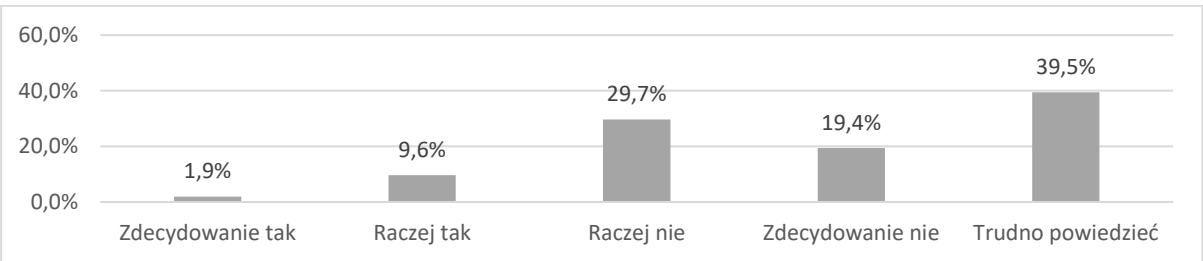

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=428

W tym miejscu należy podkreślić, że w przypadku analizy znajomości i poziomu wiedzy na temat zielonej i cyfrowej transformacji, występuje korelacja pomiędzy odpowiedziami udzielanymi przez respondentów w obu tych pytaniach. Oznacza to, że **co do zasady, uczniowie najczęściej wskazują te same odpowiedzi w przypadku obu tych stwierdzeń – jeśli osoba jest zaznajomiony/a z cyfrową transformacją, to takiej samej odpowiedzi udzieli w przypadku zielonej transformacji.** Z kolei, jeśli nie potrafi wyjaśnić, co dokładnie oznacza jedno z pojęć, to prawdopodobnie taką samą wiedzę ma na temat drugiego pojęcia. Ta informacja może być wskazówką do dalszej edukacji w zakresie cyfrowej oraz zielonej transformacji rynku pracy – **pojęcia te łączą się**. Rozpropagowywanie informacji na temat jednego z nich doprowadzi do zwiększenia wiedzy również w zakresie drugiej idei.

Powyższa analiza wskazuje na to, że **świadomość zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy** wśród młodzieży – zarówno uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych, jak i studentów – **jest wciąż na stosunkowo niskim poziomie**, a jej wpływ na decyzje edukacyjne młodych ludzi pozostaje ograniczony. W przypadku uczniów szkół podstawowych, choć większość deklaruje ogólną świadomość powstawania nowych zawodów, to tylko nieliczni potrafią podać konkretne przykłady, a ich wyobrażenia często ograniczają się do popularnych, medialnych profesji, takich jak influencer czy specjalista IT. Świadczyć to może o stosunkowo powierzchownej znajomości zmian zachodzących na rynku pracy, szczególnie w innych branżach niż te związane z nowymi mediami. Wśród licealistów i uczniów szkół branżowych poziom wiedzy na temat pojęć „zielona transformacja" i „cyfrowa transformacja" również nie jest wysoki. Uczniowie znacznie częściej deklarują znajomość cyfrowej niż zielonej transformacji, jednak w obu przypadkach ponad połowa respondentów styka się z tymi pojęciami po raz pierwszy. Podobna tendencja występuje wśród studentów, choć ich świadomość jest nieco wyższa – połowa słyszała o tych pojęciach, lecz często nie potrafi ich precyzyjnie zdefiniować. Na poziom deklarowanej znajomości obu transformacji wpływa płeć – mężczyźni częściej twierdzą, że znają i potrafią wyjaśnić ich znaczenie, podczas gdy kobiety częściej deklarują jedynie powierzchowną znajomość (jedynie ze słyszenia) lub całkowity brak wiedzy na ten temat.

W odniesieniu do wpływu tych przemian na decyzje edukacyjne, badani uczniowie i studenci rzadko wskazują, że zielona lub cyfrowa transformacja rynku pracy miały dla nich znaczenie przy wyborze ścieżki edukacyjnej. Najczęściej twierdzą, że nie miały one żadnego wpływu lub że trudno im to ocenić – co może wynikać z niedostatecznego zrozumienia tych procesów. Znajduje to swoje potwierdzenie także w **wypowiedziach doradców zawodowych**, pracujących w szkołach i biorących udział w badaniu jakościowym - ich zdaniem **uczniowie szkół podstawowych w ograniczonym stopniu uwzględniają przemiany na rynku pracy przy planowaniu swojej przyszłości zawodowej.** W wielu przypadkach ich wybory edukacyjne i zawodowe są bardziej podyktowane osobistymi preferencjami, inspiracjami z najbliższego otoczenia (co zostanie szerzej opisane w dalszej części niniejszego

raportu). Niemniej jednak niektórzy uczniowie przejawiają świadomość potrzeby przyszłego przekwalifikowania się czy ciągłego uczenia w kontekście zmieniającego się rynku pracy. **Najczęściej zauważaną przez doradców tendencją jest rosnące zainteresowanie uczniów kierunkami związanymi z rozwojem cyfrowym, technologiami informacyjnymi** i zawodami przyszłości w tym obszarze. Respondenci wskazują, że uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach poświęconych cyfryzacji i nowoczesnym technologiom, podejmują tematy związane z AI, programowaniem czy grafiką komputerową.

"Nowoczesne technologie tak, ale zagadnienia związane z zieloną transformacją nie cieszą się większym zainteresowaniem wśród młodzieży, rzadko wybierają oni ścieżki kształcenia związane z tymi obszarami." (2_IDI_DZ_SP)

„Głównie AI, ale również i potrzeby rynku, bo przecież oni też obserwują pełną automatyzację, cyfryzację." (2_IDI_DZ_P)

„Zawsze jak rozmawiałam z nimi to mówiliśmy, w jakich obszarach te największe zmiany są, właśnie ekologia, cyfryzacja, później nauki związane z kosmosem, z astronautyką. To są te obszary, w których przewidujemy, że te zmiany będą duże." (7_IDI_DZ_P)

W zdecydowanej większości wypowiedzi doradców pojawiają się stwierdzenia, że tematyka związana z ekologią, zielonymi zawodami i zieloną transformacją jest wśród uczniów marginalna, a często wręcz nieobecna.

„Myślę, że za mało jest rozreklamowane, że te dzieci mogą faktycznie znaleźć pracę, że te miejsca na nich czekają. Bo był taki moment, kiedy dużo osób pokończyło u nas technikum ochrony [środowiska], *bo mieliśmy po dwie klasy. Na nasze miasto to jest dużo. Te dzieci później nie wszystkie szły na studia, a nie miały gdzie znaleźć zatrudnienia."* (5_IDI_DZ_SP)

"To znaczy, tak jak mówię, tutaj jest to uzależnione też od tego, od wyboru tutaj szkoły w okolicy, więc tutaj mamy też kierunek ochrony środowiska, ale rzadko wybierają taki kierunek." (11_IDI_DZ_P)

"Tu chyba mi się nie zdarzyło, żeby ktoś wspominał o jakimś takim zawodzie, który jest związany z ekologią, z dbaniem o środowisko. No, to się zdecydowanie rzadziej pojawia." (9_IDI_DZ_P)

Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz brak wsparcia ze strony rynku pracy mogą stanowić istotne bariery dla wdrażania tego typu zmian. Także doradcy zawodowi poświęcają dużo uwagi na omawianie kierunków rozwoju związanych z nowymi technologiami, a po tematy z zakresu zielonej transformacji sięgają nieliczni z nich. Większość nie widzi takiej potrzeby i uważa, że ten temat realizowany jest na innych lekcjach, pomija jego rolę na rynku pracy. Również z perspektywy doradców zawodowych z instytucji rynku pracy szkolnictwo zawodowe oraz rozwój kwalifikacji mają ograniczoną siłę

przyciągania. W ich opinii większość klientów to osoby w trudnej sytuacji życiowej, z niskim wykształceniem, mieszkające w małych miejscowościach i napotykające na bariery mobilności. Część z nich przejawia niską motywację do aktywizacji, traktując kontakt z urzędem jako wymóg formalny, a nie realną szansę na zmianę. Choć zdarzają się przypadki większego zaangażowania (zwłaszcza wśród osób uczestniczących w szkoleniach lub korzystających z usług WTZ/ZAZ) są one nieliczne. Doradcy wskazują również na systemowe bariery, takie jak brak odpowiedniego wsparcia instytucjonalnego czy ograniczona dostępność lokalnych ofert pracy, szczególnie w zdezindustrializowanych gminach pełniących dziś funkcję „sypialni" większych miast.

Podsumowując, wybory edukacyjne respondentów ujawniają zróżnicowane podejście do szkolnictwa zawodowego, którego atrakcyjność zmieniała się w zależności od etapu edukacji. Najczęściej rozważano je na poziomie szkoły podstawowej (blisko 40% uczniów), podczas gdy licealiści i studenci rzadziej wskazywali, że brali pod uwagę taką ścieżkę – wielu z nich od początku planowało naukę w liceum i późniejsze studia, wykluczając technikum czy szkoły branżowe. Decyzje te wynikały najczęściej z osobistych preferencji („wolę iść do liceum"), wpływu otoczenia (zwłaszcza rodziców), a także postrzegania szkolnictwa zawodowego jako mniej atrakcyjnego, a nie z przemyślanej analizy rynku pracy. Na tym tle wyróżniają się uczniowie szkół branżowych, którzy w większości już wcześniej świadomie wybrali tę drogę, skupiając się głównie na zawodach technicznych i informatycznych. Niemniej także osoby dorosłe korzystają z doradztwa zawodowego, w instytucjach otoczenia rynku pracy. Wielokrotnie jednak zmusza ich do tego sytuacja ekonomiczna bądź chęć utrzymania świadczeń socjalnych, nie zaś potrzeba kształcenia.

4.1.2 Ocena poziomu wiedzy na temat oferty kształcenia zawodowego i roli Branżowych Centrów Umiejętności.

4.1.2.1 Źródła wiedzy o kształceniu zawodowym

Istotną rolę w wyborze przyszłej ścieżki edukacyjnej pełnią źródła wiedzy, do których dostęp mają – oraz z których korzystają – uczniowie. Do źródeł tej wiedzy należą nie tylko książki, czasopisma, informacje zawarte w Internecie (np. na dedykowanych stronach internetowych); uczniowie mogą pozyskiwać informację także z rozmów z osobami z bliskiego otoczenia: rodziną, nauczycielami, doradcami zawodowymi.

Kształcenie zawodowe w nieformalnych rozmowach

W pytaniu wielokrotnego wyboru dotyczącym rozmów na temat dalszego kształcenia zawodowego, wśród uczniów **szkół podstawowych** odbywają się one najczęściej w gronie najbliższych, przede wszystkim z rodzicami lub opiekunami prawnymi (71,7%) oraz rówieśnikami (59,7%). Znacząco rzadziej młodzież porusza te kwestie z innymi członkami rodziny (37,3%) czy nauczycielami (30,0%). Rozmowy z doradcą zawodowym deklaruje tylko 18,3% badanych, co wskazuje na relatywnie niską rolę instytucjonalnego wsparcia w

planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej. Niewielki odsetek uczniów (6,7%) zadeklarował całkowity brak rozmów na ten temat, a 13,3% nie pamięta, czy takie rozmowy miały miejsce. Brak istotnych statystycznie różnic ze względu na płeć i miejsce zamieszkania sugeruje, że omawiane tendencje są dość jednolite w całej badanej populacji.

Wykres 23. Osoby, z którymi rozmawiali uczniowie szkół podstawowych na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

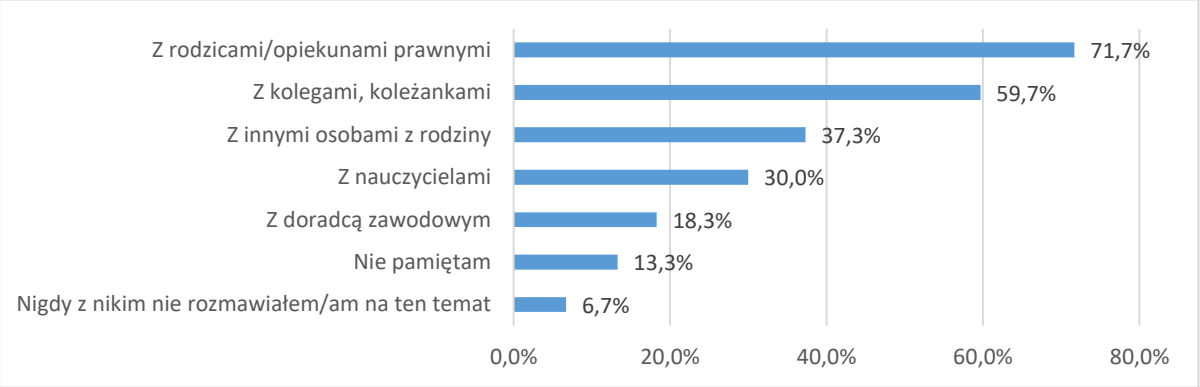

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Podobne tendencje zaobserwować można w przypadku **uczniów liceum**. Osobami, z którymi licealiści najczęściej rozmawiali na temat kształcenia zawodowego w szkole podstawowej, byli rodzice/opiekunowie prawni (59,9%) oraz koledzy i koleżanki (54,6%). Więcej niż połowa uczniów rozmawiała na ten temat również z nauczycielami (52,1%). Doradca zawodowy został wskazany przez 41,6% z nich.

Wykres 24. Osoby, z którymi rozmawiali licealiści na temat kształcenia zawodowego w szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru

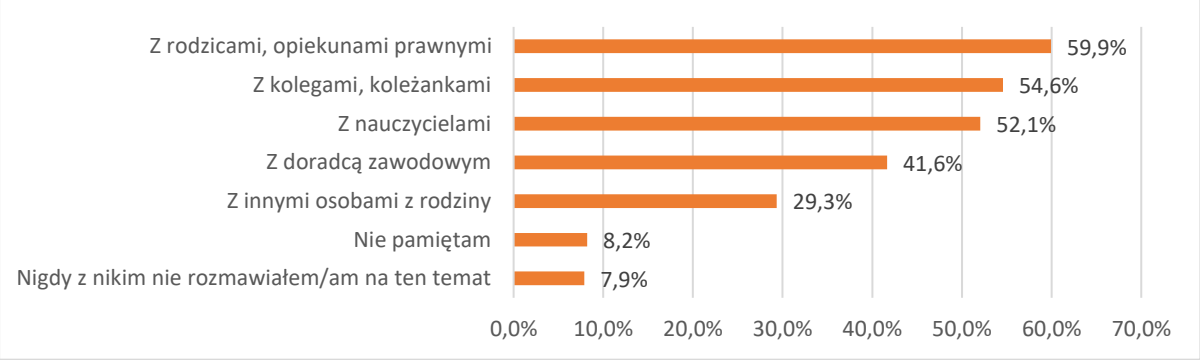

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Przeciwne tendencje zaobserwować można analizując odpowiedzi kolejnej grupy. Osobami, z którymi **uczniowie ze szkół kształcenia zawodowego** najczęściej (chociaż raz) rozmawiali na temat kształcenia zawodowego, są ich koledzy, koleżanki (57,8%). Nieco rzadziej wskazywani byli rodzice, opiekunowie prawni uczniów (56,9%). W trzeciej kolejności, wskazani przez ponad połowę respondentów zostali nauczyciele (51,2%). Doradców

zawodowych jako osoby podejmujące temat kształcenia zawodowego z respondentami wskazało 40,4% badanych.

Wykres 25. Osoby, z którymi uczniowie szkół zawodowych rozmawiali na temat kształcenia zawodowego w szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru

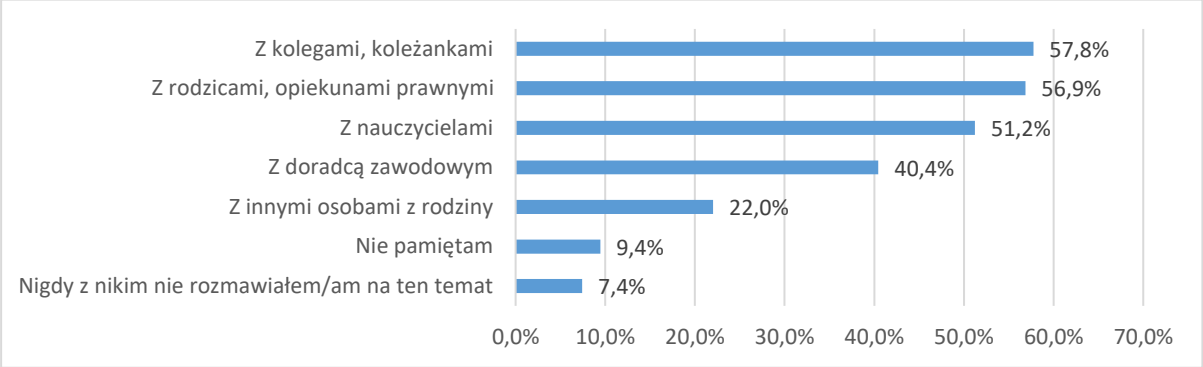

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Studenci również (podobnie jak uczniowie szkół podstawowych i liceów) najczęściej chociaż raz rozmawiali na poprzednich swoich etapach edukacji z rodzicami/opiekunami prawnymi (66,7%). Niemal połowa respondentów rozmawiała na ten temat również z kolegami, koleżankami (49,7%). Prawie 1/4 respondentów zadeklarowała, że nigdy z nikim nie rozmawiała na temat kształcenia zawodowego. Nieznacznie rzadziej rozmowy takie odbywały się z udziałem nauczycieli (45%). Doradca zawodowy wskazany został jako czwarty w kolejności, przez 38,8% studentów.

Wykres 26. Osoby, z którymi rozmawiali studenci na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

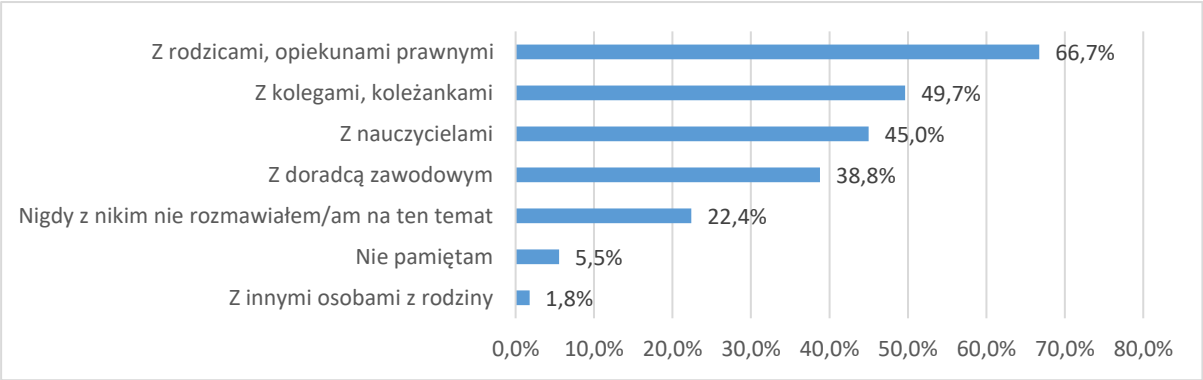

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Respondenci, niezależnie od wieku, najczęściej na temat kształcenia zawodowego rozmawiali z rodzicami, opiekunami prawnymi – szczególnie często uczniowie szkół podstawowych, którzy również wysoko wskazywali innych członków rodziny. W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych dużo większą rolę ogrywają koledzy i koleżanki. Może to wynikać z wieku respondentów, w którym szczególnie ważna jest przynależność do grupy. Natomiast wśród uczniów podstawówki oraz studentów różnica pomiędzy rodzicami, rozmawiającymi na ten temat, a kolegami i koleżankami, jest już większa. Wśród starszych

grup respondentów (ponadpodstawowych oraz studentów) dosyć znaczną rolę w rozmowach na temat kształcenia zawodowego odgrywają także nauczyciele oraz doradcy zawodowi. Doradcy zawodowi wskazywani przez tych respondentów dwukrotnie częściej niż przez uczniów szkół podstawowych. Można także dostrzec, że co do zasady im starsi byli respondenci, tym częściej wskazywali na to, że z nikim nie rozmawiali na temat kształcenia zawodowego; szczególnie jest tak w przypadku studentów. Może wynikać to z tak zwanego efektu świeżości; badani lepiej będą pamiętać te zdarzenia, które miały miejsce w niedalekiej przeszłości, niż parę lat temu. W tym kontekście może dochodzić do fałszywego przeświadczenia o tym, że badani nie odbywali jakiś rozmów, gdy w istocie po prostu o nich zapomnieli.

Narzędzia służące do pozyskania wiedzy o kształceniu zawodowym

Jednym z celów badania było także ustalenie **innych źródeł, z jakich korzystali uczniowie przy wyszukiwaniu informacji na temat kształcenia zawodowego.**

Zdecydowana większość uczniów **szkół podstawowych** (74,1%) poszukiwała informacji na temat kształcenia zawodowego za pośrednictwem urządzeń elektronicznych (telefonu, komputera lub laptopa). Jest to wyraźnie dominujące źródło informacji, znacząco przewyższające wszystkie pozostałe. Na dalszych pozycjach znalazły się szkoła (27,6%), targi pracy (25,6%) oraz książki (24,2%), co może świadczyć o umiarkowanym znaczeniu tradycyjnych i instytucjonalnych form przekazu. Telewizja została wskazana przez 21,2% badanych, natomiast radio pełniło marginalną rolę – zaledwie 1,3% respondentów korzystało z tego medium. Warto również odnotować, że 17,5% uczniów w ogóle nie szukało informacji na temat kształcenia zawodowego, a 7,7% nie potrafiło wskazać, czy i gdzie takich informacji szukało.

Wykres 27. Narzędzie, za pomocą którego uczniowie szkół podstawowych poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

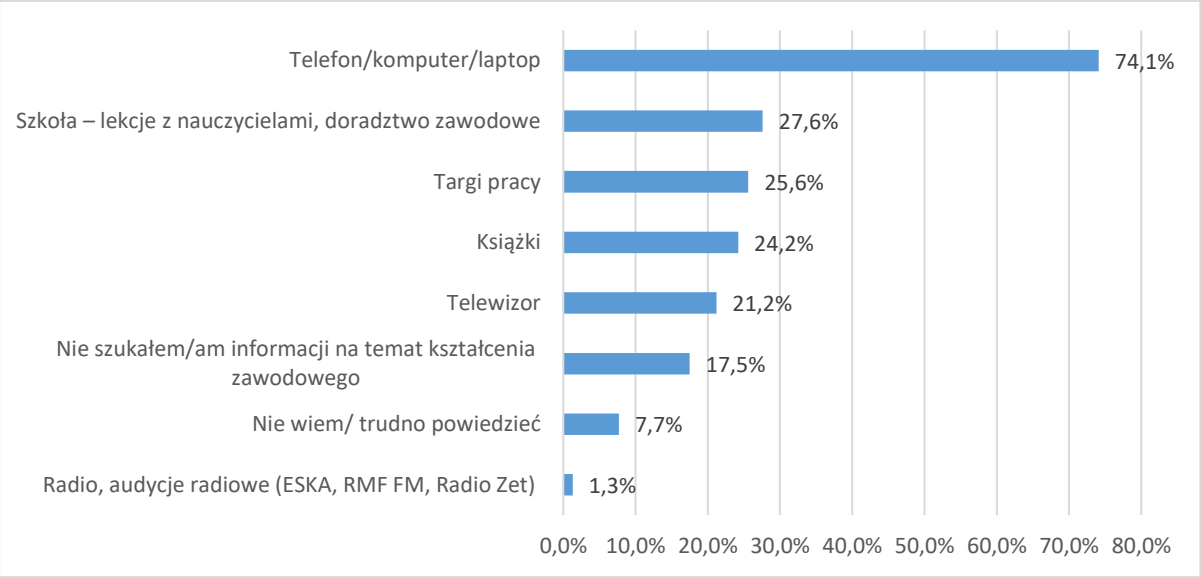

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Podobnie **licealiści**, najczęściej korzystali z telefonu/komputera/laptopa - zostały one wskazane przez aż 84,2% z nich. Rzadziej była to szkoła, z której informacje czerpało 48,6% uczniów, chociaż należy zaznaczyć, że uczniowie częściej niż uczniowie szkół podstawowych wskazywali właśnie na tę odpowiedź. W trzeciej kolejności, wybrane przez ¼ licealistów jako źródło informacji, zostały targi pracy.

Wykres 28. Narzędzie, z którego korzystali licealiści przy szukaniu informacji dotyczących kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

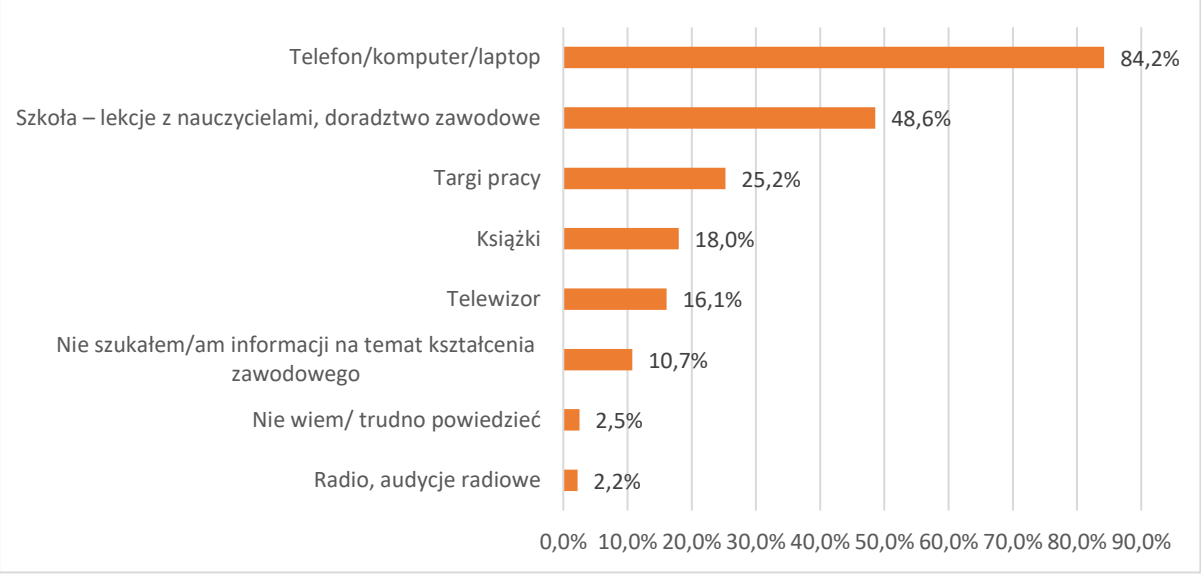

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Najczęstszym narzędziem, z którego korzystali **uczniowie szkół kształcenia zawodowego** w celu pozyskiwania informacji o tymże kształceniu, był również telefon/komputer/laptop,

wskazany przez 82,4% osób. Czerpanie informacje z zajęć w szkole wskazała 1/3 uczniów. Targi pracy wskazywane były przez 1/4 osób, z kolei książki – 16,4% osób. Więcej niż co dziesiąty ankietowany wskazał także na telewizję (12,6%).

Wykres 29. Narzędzie służące poszukiwaniu informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

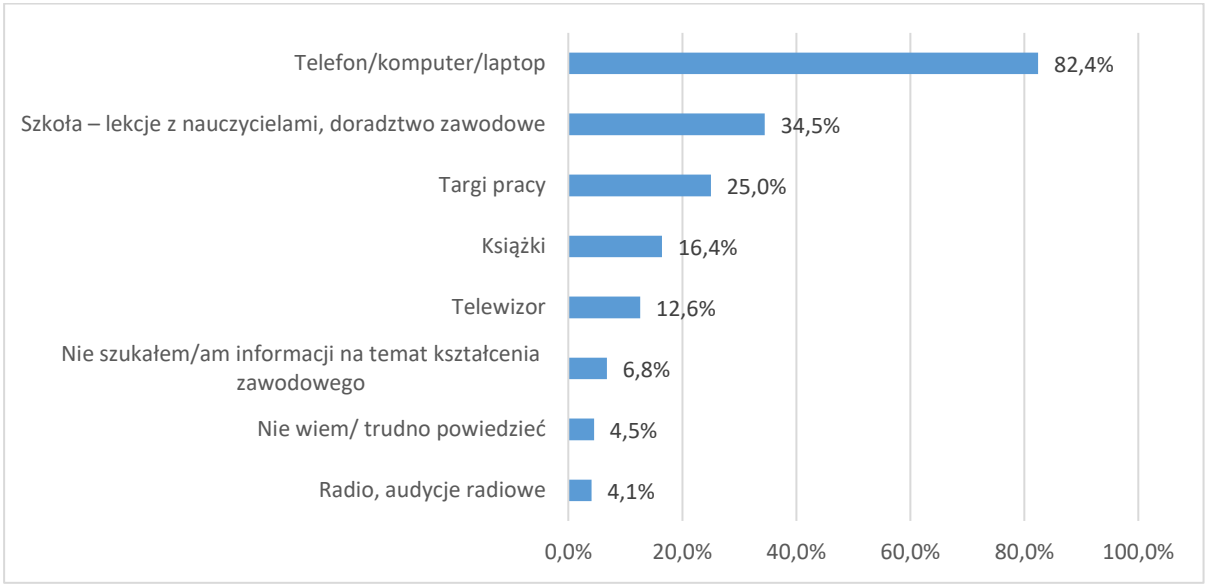

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Studenci również najczęściej korzystali z telefonu/komputera/laptopa (67,7%). Mniej niż połowa respondentów wskazała szkołę – lekcje z nauczycielami lub doradztwo zawodowe (43%). Niemal ¼ studentów nigdy nie poszukiwała informacji na temat kształcenia zawodowego. Stosunkowo wysoki odsetek respondentów wskazał na książki (22,5%). Mniej niż co dziesiąty student poszukiwał informacji na ten temat na targach pracy.

Wykres 30. Narzędzie, za pomocą którego studenci poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

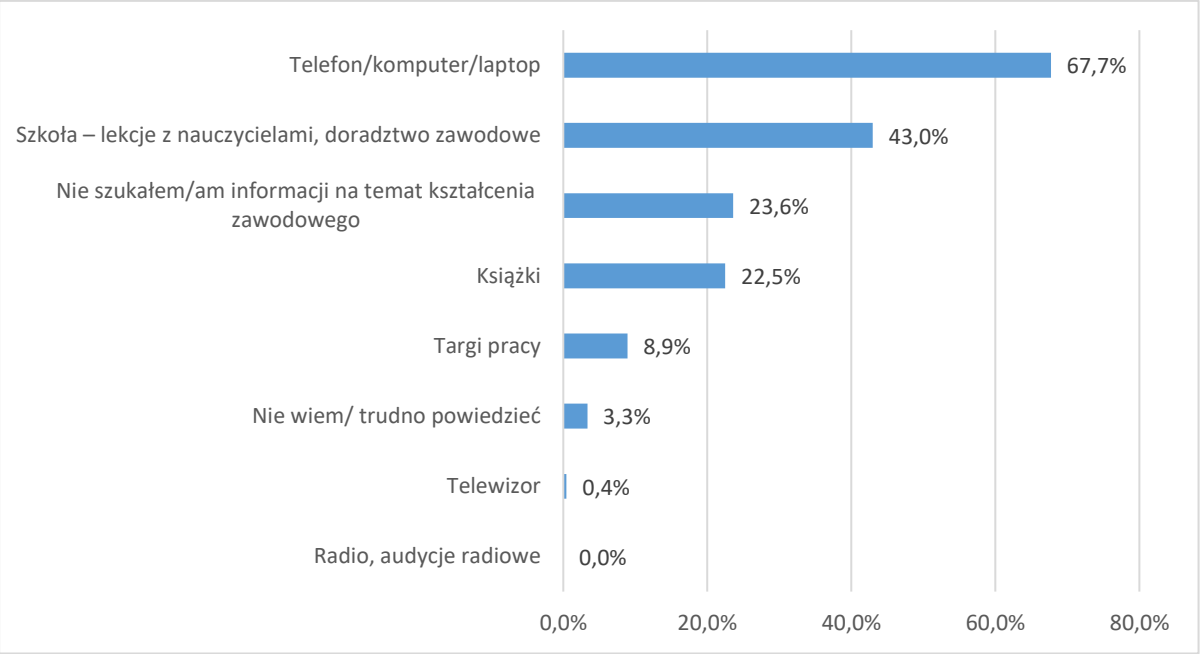

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Wszyscy doradcy zawodowi (pracujący w instytucjach rynku pracy oraz placówkach edukacyjnych) zostali poproszeni o wskazanie narzędzi z których korzystają poszukując informacji na temat kształcenia zawodowego. Generalnie, wszyscy **doradcy** najczęściej korzystali z telefonu/komputera/laptopa, na co wskazuje aż 90% ankietowanych. Nieznacznie rzadziej były to kursy, szkolenia (79,3%). Ponad połowa respondentów wskazała także na czerpanie informacji z rozmów z innymi doradcami (64,3%) oraz targów pracy (50,1%). W podziale na miejsce pracy doradców zawodowych, w obu przypadkach najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były: telefon/komputer/laptop, szkolenia i kursy oraz rozmowy z innymi doradcami, natomiast były one wybierane w innej kolejności. Doradcy z instytucji rynku pracy częściej czerpali informacje ze szkoleń i kursów, rzadziej zaś z telefonu/komputera/laptopa.

Wykres 31. Narzędzie służące poszukiwaniu informacji na temat kształcenia zawodowego przez doradców, pytanie wielokrotnego wyboru

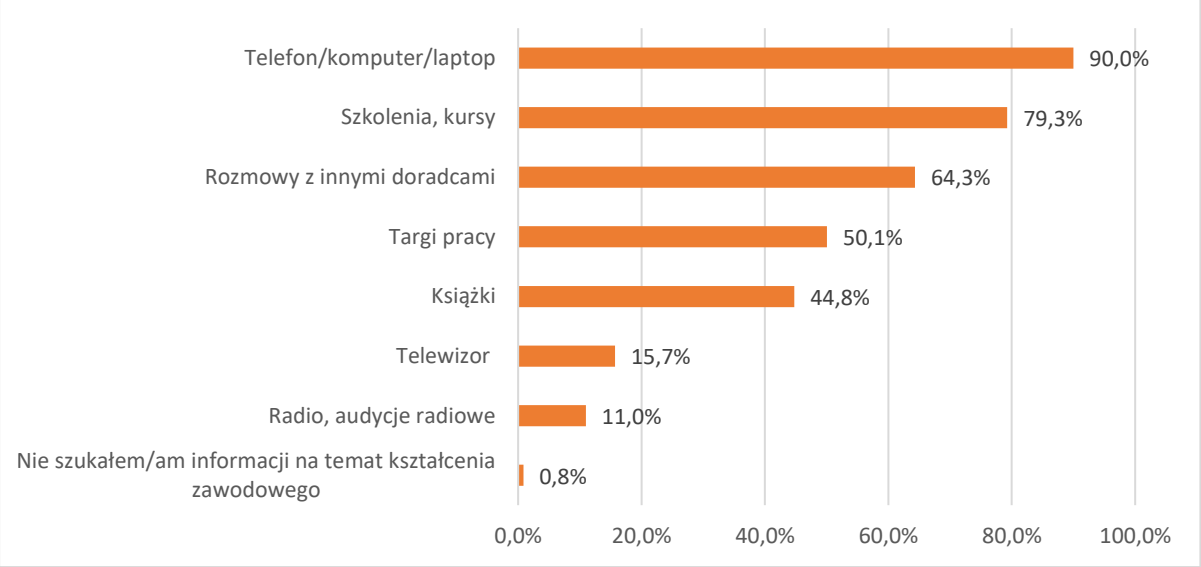

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Analiza danych wskazała statystycznie istotne różnice w źródłach informacji na temat kształcenia zawodowego w zależności od miejsca zamieszkania oraz typu szkoły uczniów. Innymi słowy, preferencje dotyczące korzystania z różnych źródeł różnią się w zależności od tego, czy rozpatrujemy uczniów mieszkających na terenie wiejskim/ miejskim lub uczęszczających do różnych typów szkół.

Najbardziej zauważalna różnica dotyczy roli szkoły, gdzie 33,7% **uczniów szkół podstawowych z terenów wiejskich** wskazało ją jako źródło informacji, podczas gdy w miastach odsetek ten wynosi jedynie 15,3%. Może to sugerować, że szkoła pełni szczególnie ważną funkcję informacyjną na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do alternatywnych form wsparcia czy zasobów może być bardziej ograniczony. Choć urządzenia elektroniczne są najczęściej wykorzystywanym źródłem informacji zarówno w miastach (70,4%), jak i, nieco częściej, na wsi (76,5%), to różnice w korzystaniu z pozostałych źródeł są znacznie mniej wyraźne i nie osiągają tak dużej skali. Przykładowo, udział telewizji jako źródła informacji jest nieco wyższy na wsi (23,0%) niż w mieście (18,4%), podobnie jak książek (25,5% vs 22,4%) czy odsetek osób, które w ogóle nie poszukiwały informacji (17,9% na wsi wobec 16,3% w mieście). Niską popularnością cieszą się audycje radiowe oraz targi pracy, a odsetki odpowiedzi w tych kategoriach są zbliżone, niezależnie od miejsca zamieszkania.

Wykres 32. Miejsce zamieszkania uczniów szkół podstawowych a narzędzie wykorzystywane do poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym, pytanie wielokrotnego wyboru

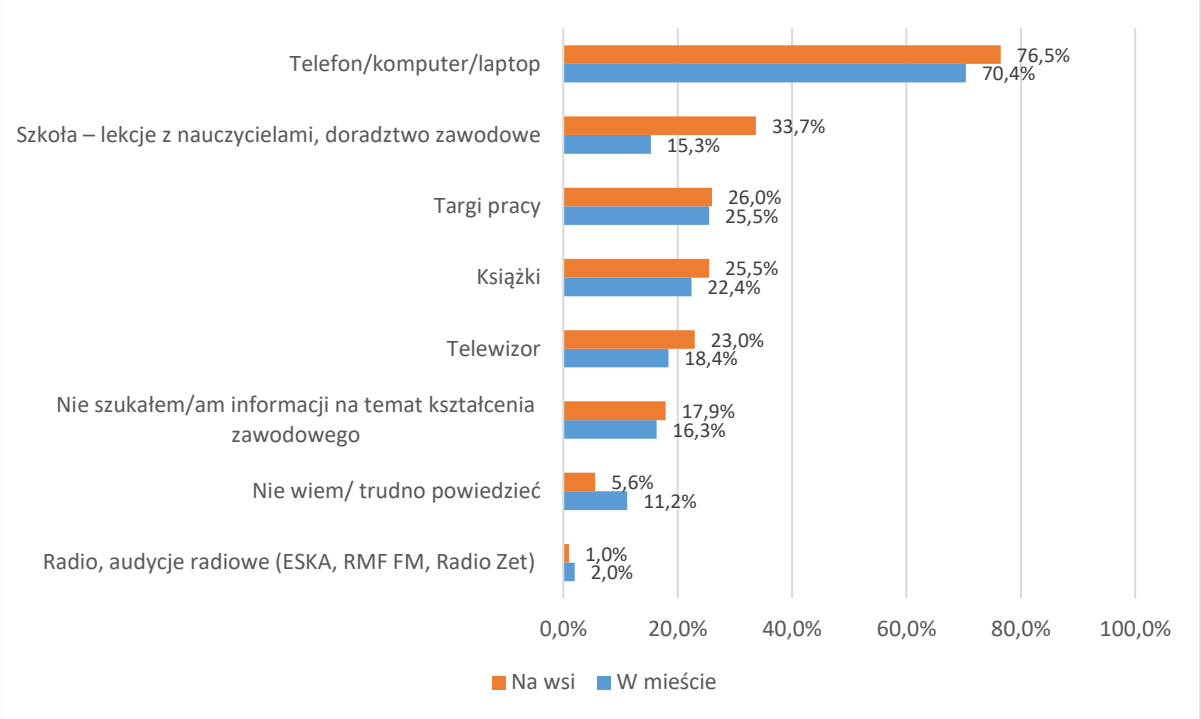

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

W przypadku źródeł poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym przez **uczniów szkół zawodowych, uczniowie szkół publicznych częściej wskazywali na korzystanie z telefonu/komputera/laptopa,** ale także uzyskiwanie informacji w szkole (10,4 p.p. różnicy między uczniami ze szkół prywatnych). Z kolei osoby z prywatnych szkół częściej wskazywały, że nie szukały informacji na temat kształcenia zawodowego w przeszłości.

Wykres 33. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a typ szkoły zawodowej ucznia, pytanie wielokrotnego wyboru

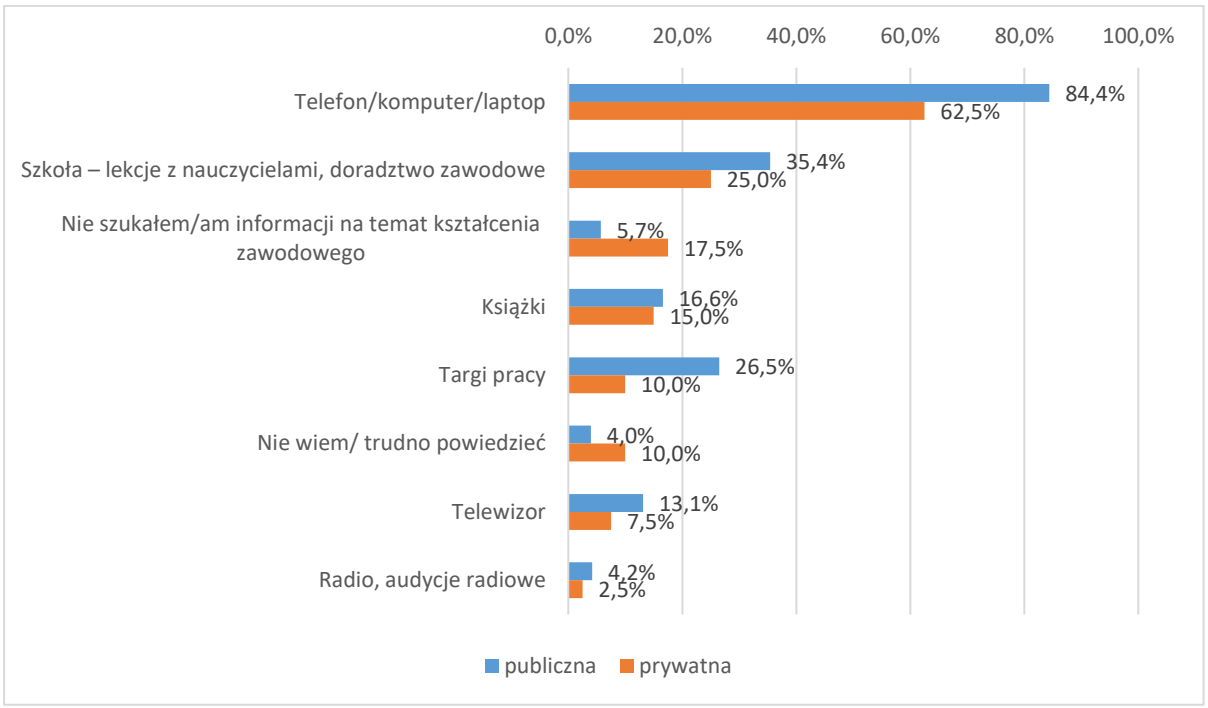

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Z kolei uczniowie zamieszkujący wieś, nieznacznie częściej (o 3,1 p.p.) deklarowały korzystanie z telefonu/komputera/laptopa, ale także telewizji (8,1 p.p. więcej) i targów pracy (11,8 p.p. więcej). Uczniowie mieszkający w mieście częściej natomiast informacje na temat kształcenia zawodowego pozyskiwały w szkole.

Wykres 34. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a miejsce zamieszkania ucznia szkoły zawodowej, pytanie wielokrotnego wyboru

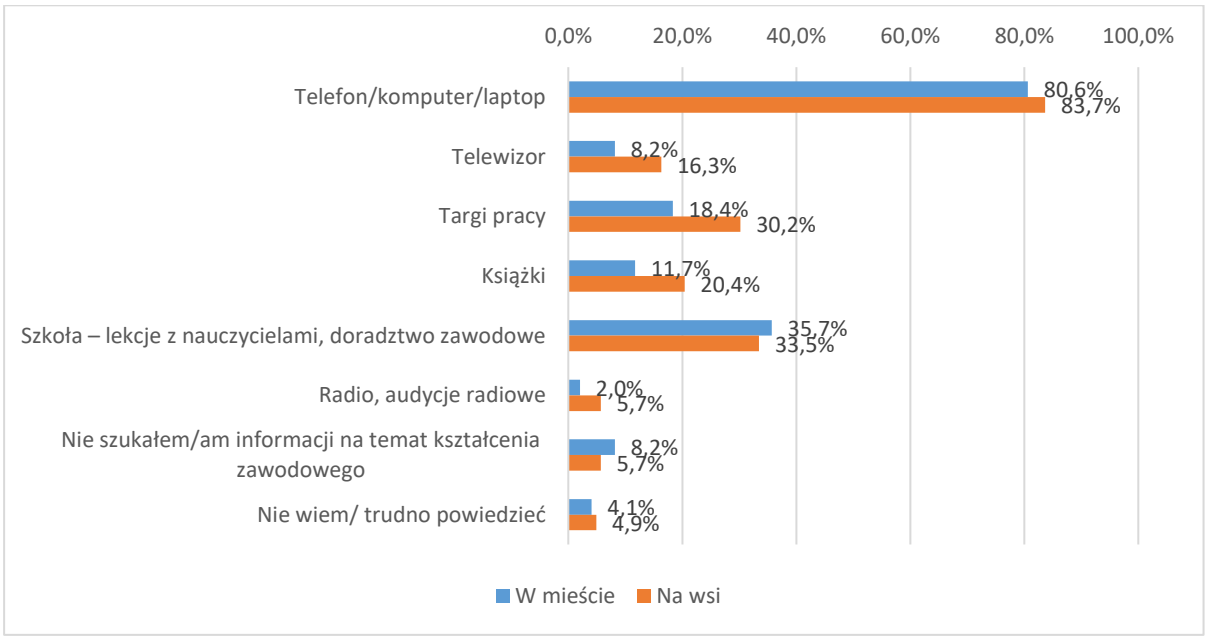

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Uczennice szkół zawodowych częściej niż uczniowie korzystały z targów pracy (4,7 p.p. różnicy) oraz z lekcji w szkole (aż 19,5 p.p. różnicy), poszukując informacji na temat kształcenia zawodowego. Co ciekawe, kobiety także nieznacznie częściej wskazywały na korzystanie z telefonu/komputera/laptopa niż mężczyźni (3,7 p.p. różnicy).

Wykres 35. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a płeć ucznia szkoły zawodowej, pytanie wielokrotnego wyboru

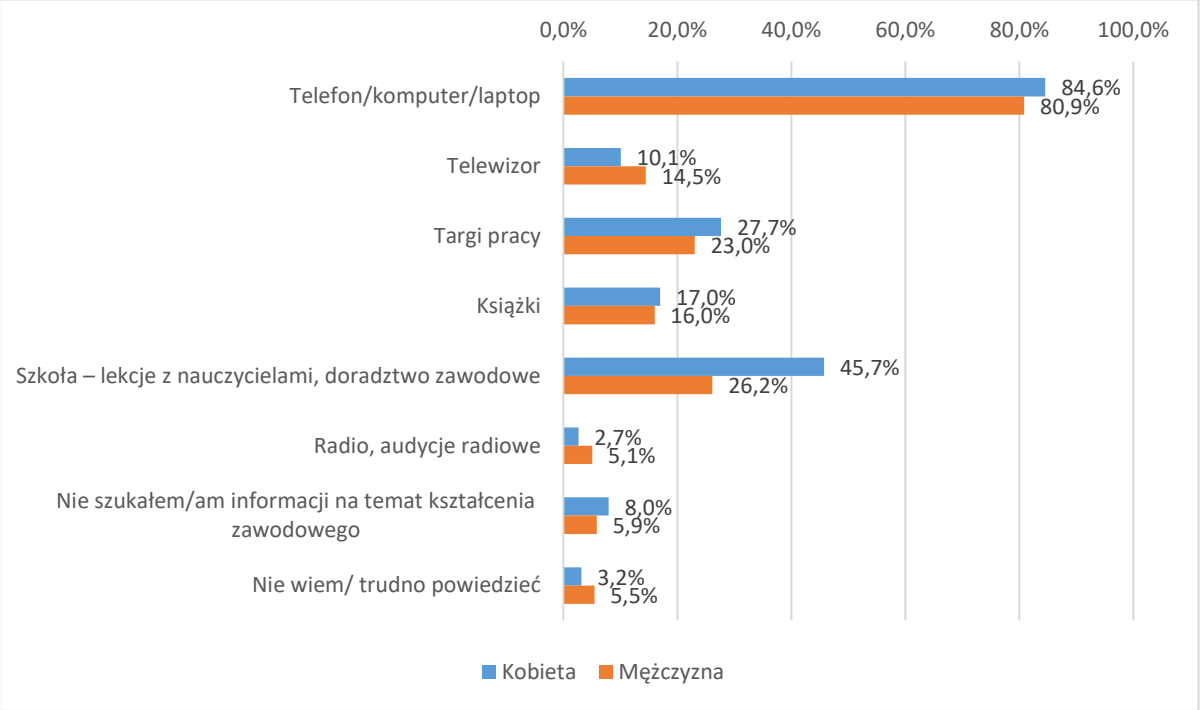

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Podobnie wystąpiły istotne statystycznie różnice w przypadku **miejsca zamieszkania studentów. W tym przypadku jednak, zauważono odwrotną zależność:** osoby mieszkające na wsi rzadziej korzystały z telefonu/komputera lub laptopa (55,2%) w porównaniu do studentów w mieście (69,2%). Podobnie jak w przypadku uczniów szkół podstawowych, częściej natomiast informacje pozyskiwali w szkole (51,7% w porównaniu do 42,3% uczniów z miast) albo wcale ich nie poszukiwali (36,2% w porównaniu do 22,2%).

Wykres 36. Miejsce zamieszkania studenta a narzędzie wykorzystywane do poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym, pytanie wielokrotnego wyboru

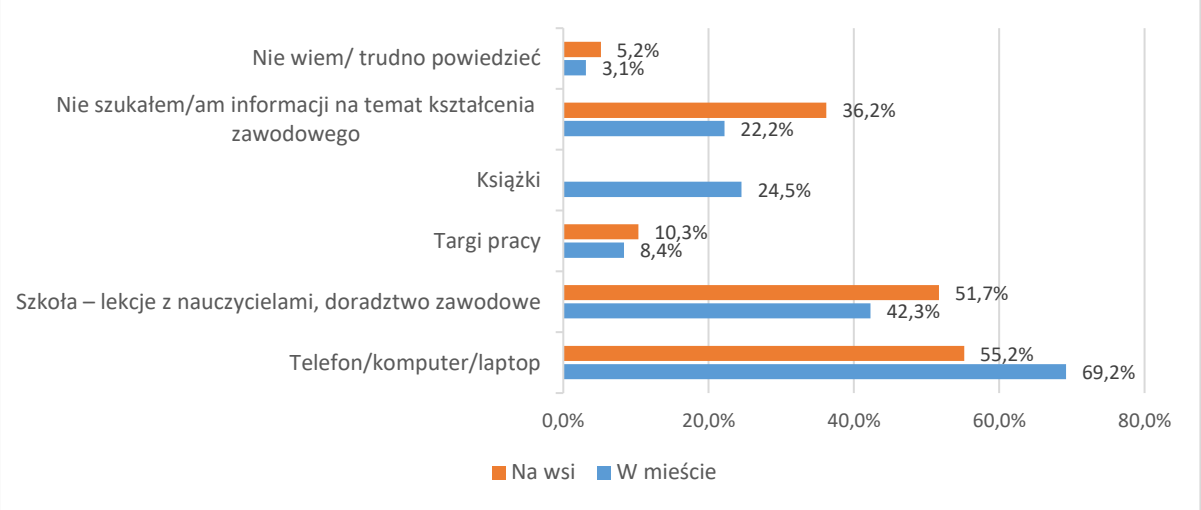

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

W przypadku pytania o używane przez **licealistów** narzędzia, wykorzystywane do zdobywania wiedzy na temat kształcenia zawodowego,, występuje natomiast korelacja istotna statystycznie pomiędzy udzielanymi odpowiedziami, a **typem szkoły**, do którego chodzą uczniowie. Ci, chodzący do szkół publicznych, częściej niż osoby ze szkół prywatnych deklarują zdobywanie wiedzy na temat kształcenia zawodowego w szkole (50% w porównaniu do 36,4%). Z kolei osoby ze szkół prywatnych częściej wskazują wykorzystywanie innych narzędzi, takich jak telefon/komputer/laptop, targi pracy, telewizja czy też książki.

Wykres 37. Narzędzie wykorzystywane przez licealistów przy szukaniu informacji na temat kształcenia zawodowego a typ szkoły, pytanie wielokrotnego wyboru

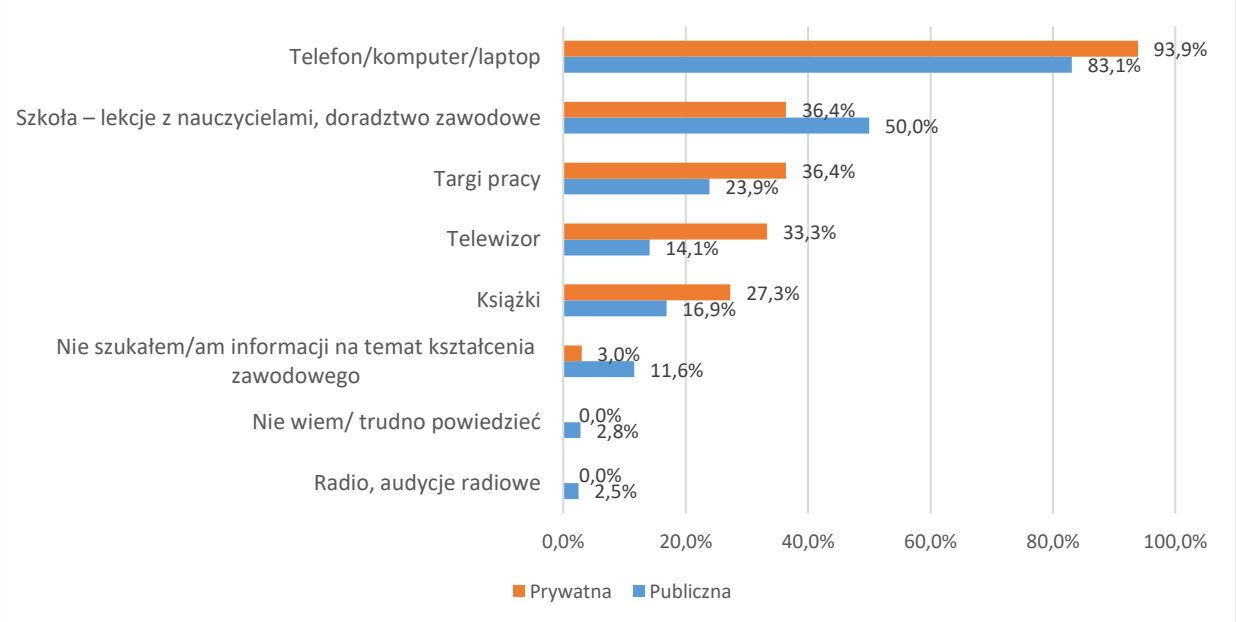

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Źródła i miejsca poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym

W ramach wskazanych przez respodnentów miejsc – narzędzi - z których korzystali do poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym, znalazły się także pytania dotyczące konkretnych źródeł, z których korzystano.

Osobom, które wskazały na poszukiwanie infomacji o kształceniu zawdowym przez telefon/komputer/laptop, zadano też dodatkowe pytanie o to, czy korzystali ze **stron internetowych, mediów społecznościowych, czy sztucznej inteligencji.**

Najczęściej wskazywanym źródłem informacji o kształceniu zawodowym wśród **uczniów szkół podstawowych**, którzy wskazali na poszukiwanie informacji o kształceniu zawodowym na komputerze/telefonie/laptopie, były strony internetowe szkół, z których skorzystało 67,3% respondentów. Na drugim miejscu znalazł się TikTok, wskazany przez 35,5% osób. Nieco rzadziej respondenci korzystali z narzędzi sztucznej inteligencji, takich jak ChatGPT, który wskazało 29,5% badanych. Fora internetowe były źródłem wiedzy dla 25% osób, a YouTube dla 20%. Facebook i Instagram cieszyły się najmniejszą popularnością – informacje na temat kształcenia zawodowego wyszukiwało tam odpowiednio 18,2% i 15,9% uczniów.

Wykres 38. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

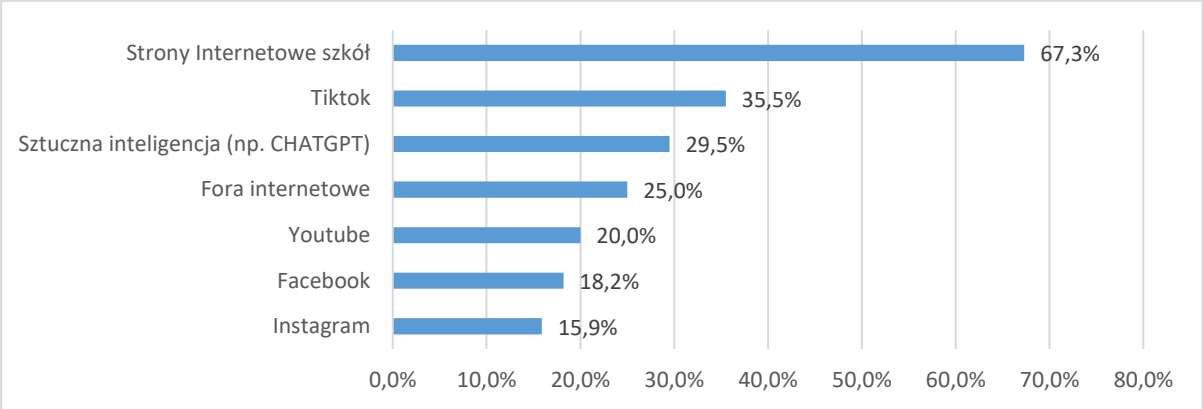

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=220

Podobne tendencje zaobserwować można w przypadku odpowiedzi **licealistów** - najczęściej były to strony internetowe szkół (67,2%). Ponad 1/3 uczniów korzystała także w tym celu z Tiktoka (40,9%) oraz wskazywanych częściej niż w przypadku uczniów szkół podstawowych, for internetowych (36,4%). Co ciekawe, sztuczna inteligencja (ChatGPT) był rzadziej używany przez uczniów liceów (17,4%) niż przez uczniów szkół podstawowych.

Wykres 39. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru

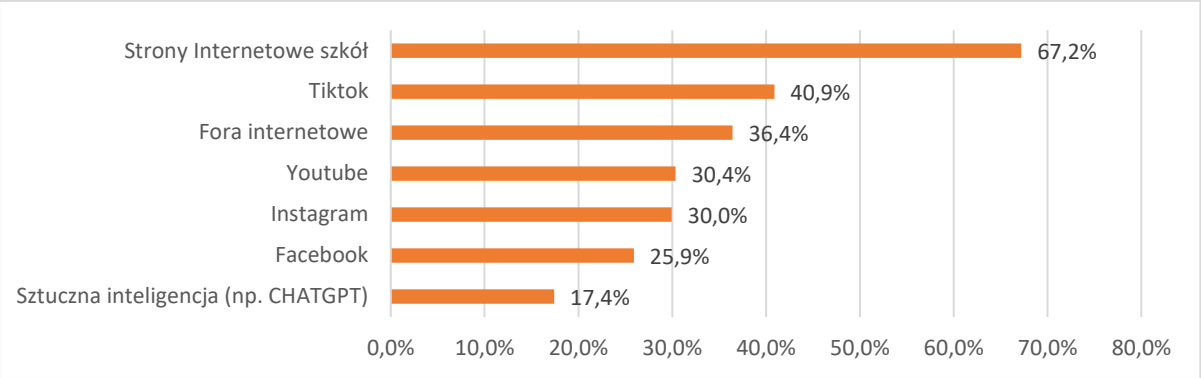

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=247

Uczniowie szkół kształcących zawodowo również w ramach poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego za pomocą telefonu/komputera/laptopa, najczęściej wykorzystują strony internetowe szkół (67,8%). Dwukrotnie rzadziej uczniowie korzystali z Tiktoka (33,7%) oraz Facebooka (32,2%).

Wykres 40. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

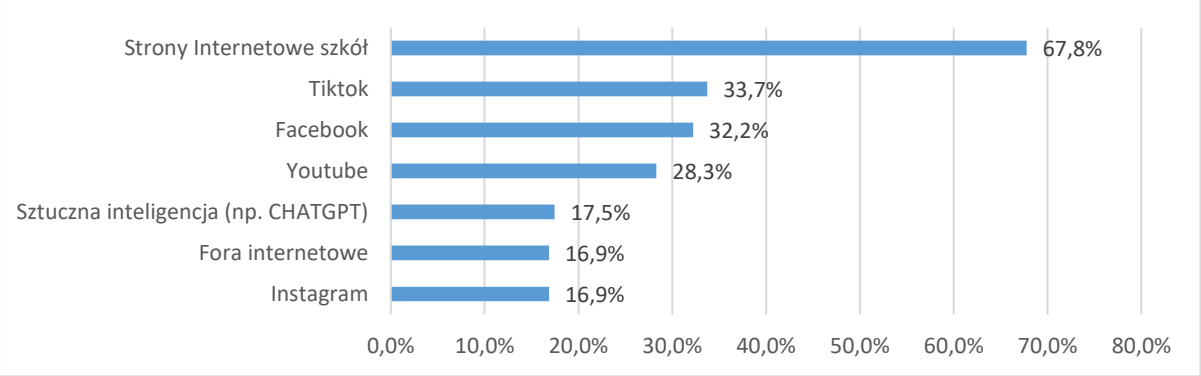

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=366

Studenci również najczęściej jako źródło wskazywali strony internetowe szkół (86,9%). Prawie 1/3 studentów poszukiwała informacjina Facebooku. Trzecim, najczęściej wskazywanym źródłem, był Instagram (21,3%).

Wykres 41. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez studentów, pytanie wielokrotnego wyboru

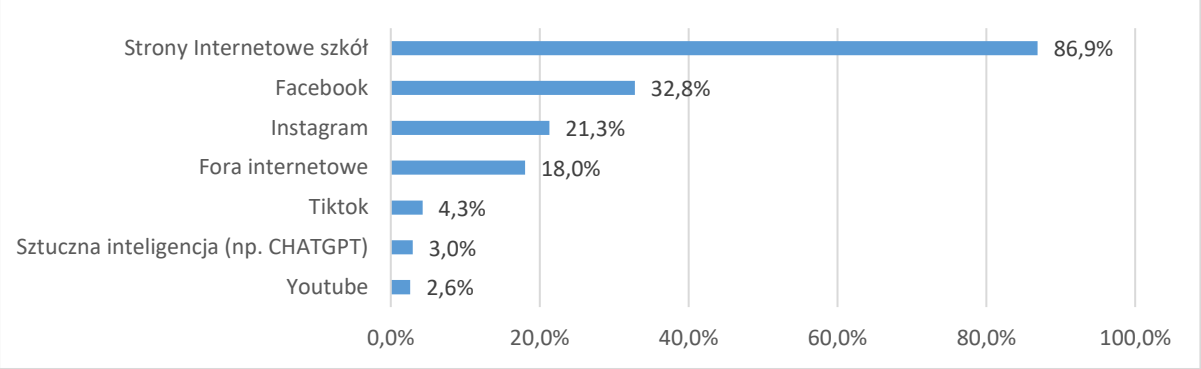

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=304

Doradcy poszukujący informacji w telefonie/komputerze/laptopie, zostali poproszeni o sprecyzowanie źródeł, z których korzystają w ramach tych narzędzi. Najczęściej są to strony internetowe szkół (77,3%). Rzadziej wskazywali oni fora internetowe (55,3%). Mniej niż połowa, choć nadal znaczna część, korzysta z Youtube'a (47,8%).

Wykres 42. Źródła informacji na temat kształcenia zawodowego z których czerpią doradcy zawodowi, pytanie wielokrotnego wyboru

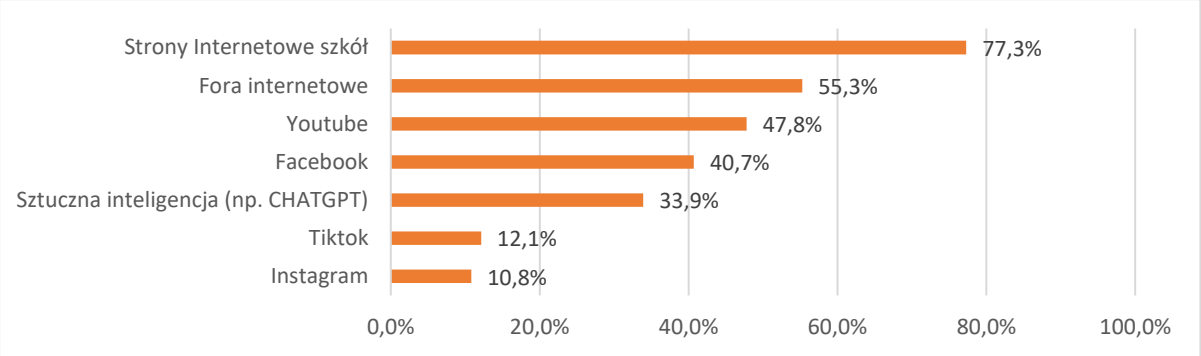

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Telewizja, targi pracy czy książki, chociaż nie stanowią głównego źródła wiedzy o kształceniu zawodowym dla żadnej grupy respondentów, bywają również jednym z istotnych narzędzi pozyskiwania wiedzy. Z tego względu uczniom, którzy wybrali właśnie te źródła, zadano dodatkowe pytanie o to, **z jakich konkretnie narzędzi korzystali.** Szczegółowe wyniki zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Tabela 5. Narzędzia z których korzystali badani w ramach różnych źródeł informacji o kształceniu zawodowym

	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie liceów	Uczniowie szkół zawodowych	Studenci
TELEWIZJA				
Programy telewizyjne	9,7%	40,4%	31,4%	brak wskazania
Telewizja śniadaniowa	90,3%	59,6%	68,6%	brak wskazania
TARGI PRACY				
Spotkania z pracodawcami/pracownikami firm	39,2%	71,4%	46,3%	27,1%
spotkania z doradcami zawodowymi	62,2%	28,6%	57,9%	72,9%
KSIĄŻKI				
Podręczniki	62,9%	60,3%	62,7%	83,2%
Książki specjalistyczne	15,7%	28,6%	25,4%	98,0%
Książki fabularne	25,7%	11,1%	20,9%	2,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI

Wśród uczniów szkół podstawowych, którzy wskazali **telewizję**, jako źródło wiedzy na temat kształcenia zawodowego, aż 90,3% wskazało telewizję śniadaniową. Podczas, gdy wśród uczniów kształcących się w szkołach zawodowych było to już tylko 68,6%, a wśród licealistów jeszcze mniej, bo 59,6%. Programy telewizyjne ogółem wskazało zaledwie 9,7% uczniów podstawówek, ale aż 31,4% uczniów szkół zawodowych i 40,4% licealistów. Studenci w ogóle nie wskazali telewizji jako źródła informacji, co może świadczyć o jej malejącej roli wśród starszych grup. W obszarze **targów pracy** widać znaczące różnice między grupami. Uczniowie liceów najczęściej uczestniczyli w spotkaniach z pracodawcami (71,4%), natomiast spotkania z doradcami zawodowymi cieszyły się największym zainteresowaniem wśród uczniów szkół podstawowych (62,2%), zawodowych (57,9%) i studentów (72,9%). To może świadczyć o różnym poziomie gotowości do bezpośredniego kontaktu z rynkiem pracy i preferencjach co do form wsparcia zawodowego. Jeśli chodzi o **książki**, podręczniki są istotnym źródłem wiedzy we wszystkich grupach, szczególnie wśród studentów (83,2%). Studenci znacznie częściej niż pozostałe grupy korzystają również z książek specjalistycznych (98%), co jest zrozumiałe ze względu na profil ich kształcenia. Natomiast książki fabularne tracą na znaczeniu wraz z wiekiem – najchętniej czytają je uczniowie szkół podstawowych (25,7%) oraz szkół kształcenia zawodowego (20,9%), znacznie rzadziej licealiści (11,1%) i niemal wcale studenci (2%).

Podsumowując, uznać można, że młodsze grupy częściej sięgają po łatwo dostępne i popularne źródła, takie jak telewizja czy literatura fabularna, natomiast starsze grupy, zwłaszcza studenci, wykazują wyraźne ukierunkowanie na specjalistyczne i formalne źródła wiedzy, takie jak podręczniki i książki branżowe. Spotkania z doradcami zawodowymi zyskują

na znaczeniu na początku i końcu ścieżki edukacyjnej, podczas gdy kontakt z pracodawcami najistotniejszy jest dla licealistów.

Jakość informacji na temat kształcenia zawodowego

Równie istotną kwestią co źródła wiedzy na temat kształcenia zawodowego, była jakość przekazywanych na jego temat informacji. Uczniów szkół podstawowych poproszono o ocenę informacji, jakie otrzymali na temat kształcenia zawodowego. Ponad połowa badanych (58,8%) uznała, że dostarczona im wiedza była wystarczająca, to znaczy ani zbyt skąpa, ani nadmierna. Jednak 30,9% respondentów odczuwało niedobór informacji: 22,1% oceniło, że było ich raczej za mało, a 8,8% zdecydowanie za mało. Znacznie mniej uczniów miało poczucie przesytu, ponieważ 8,2% uznało, że informacji było raczej za dużo, a tylko 2% wskazało, że było ich zdecydowanie za dużo.

Wykres 43. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół podstawowych

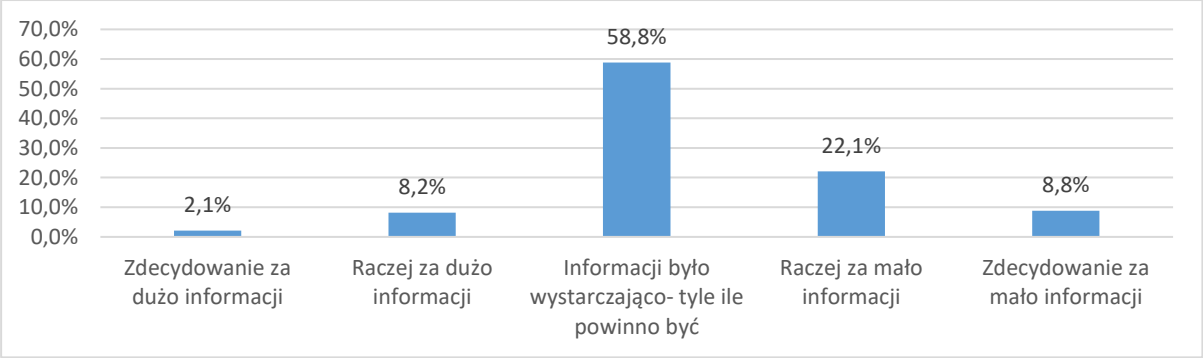

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Licealiści również najczęściej oceniają przekazywane im informacje na temat kształcenia zawodowego jako wystarczające (43,8%). Warto jednak zauważyć, że choć odpowiedź ta była wybierana najczęściej, to wyższy odsetek uczniów wskazał dwie przeciwne odpowiedzi – informacji tych było raczej lub zdecydowanie za mało (46,7%).

Wykres 44. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez licealistów

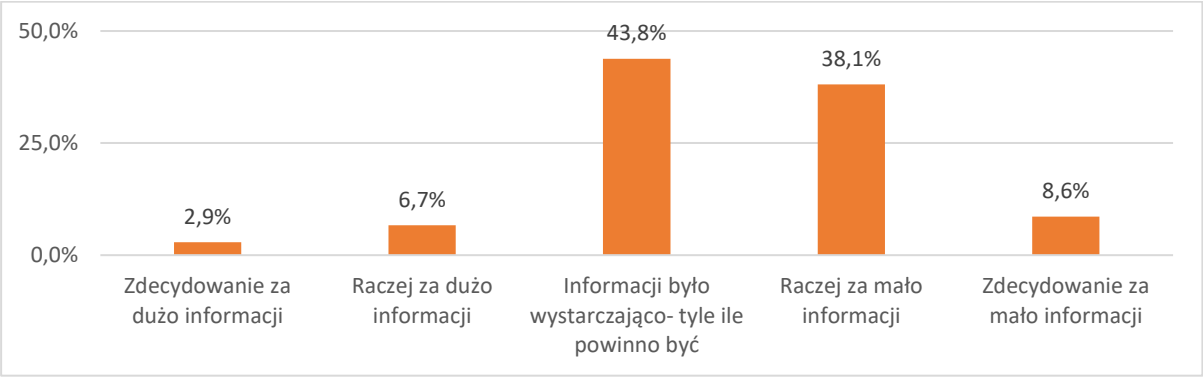

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=315

Ponad połowa **uczniów szkół kształcących zawodowo** także uważa, że informacji na temat kształcenia zawodowego było wystarczająco (51,4%). Pozostali częściej wskazują, że było ich raczej lub zdecydowanie za mało (30,6%) niż raczej lub zdecydowanie za dużo (18%). Warto jednak zauważyć, że uczniowie ci są jedyną grupą, która tak licznie wskazywała na zbyt dużą ilość informacji.

Wykres 45. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół zawodowych

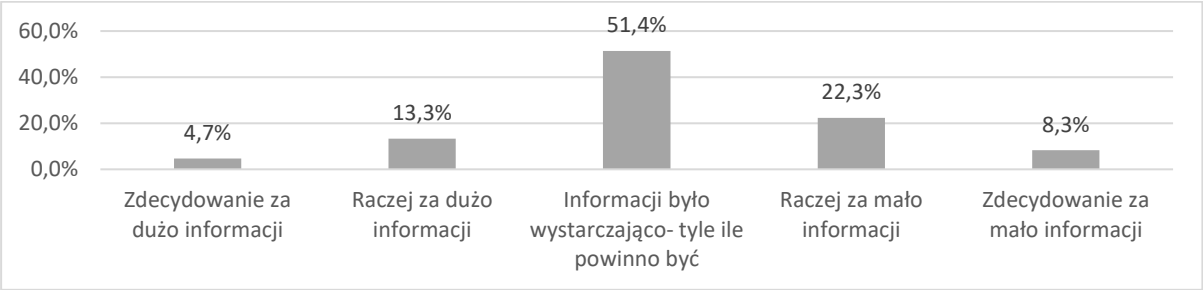

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Większość **studentów**, z perspektywy czasu, ocenia przekazywane im informacje na temat kształcenia zawodowego tak jak poprzednie grupy jako wystarczające (52,1%). Warto jednak zauważyć, że łącznie 47% respondentów jest odmiennej opinii – uważa, że informacji było za mało lub zdecydowanie za mało.

Wykres 46. Ocena informacji na temat kształcenia zawodowego z perspektywy czasu przez studentów

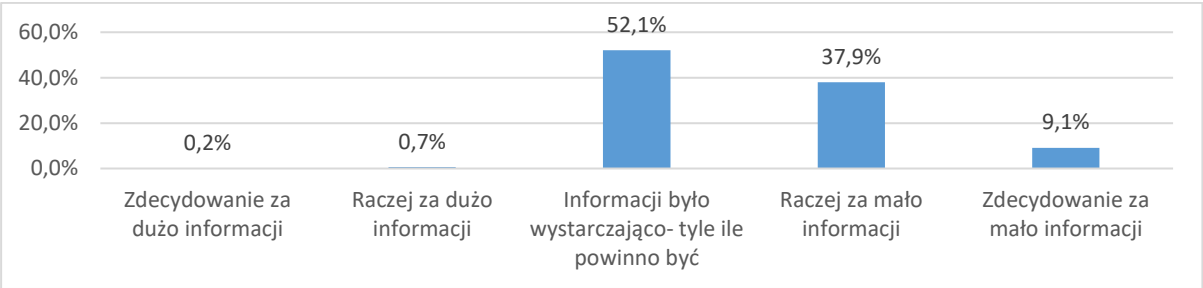

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Istotna w tym miejscu jest także perspektywa doradców zawodowych: ponad połowa **doradców** uważa, że dostęp do źródeł na temat kształcenia zawodowego jest raczej łatwy (52,7%). Wraz z odpowiedzią „zdecydowanie łatwy", deklaracje te wyraziło 61,6% ankietowanych. W drugiej kolejności wskazali oni na średni dostęp – ani łatwy, ani trudny (28,3%).

Wykres 47. Ocena dostępu do źródeł informacji na temat kształcenia zawodowego

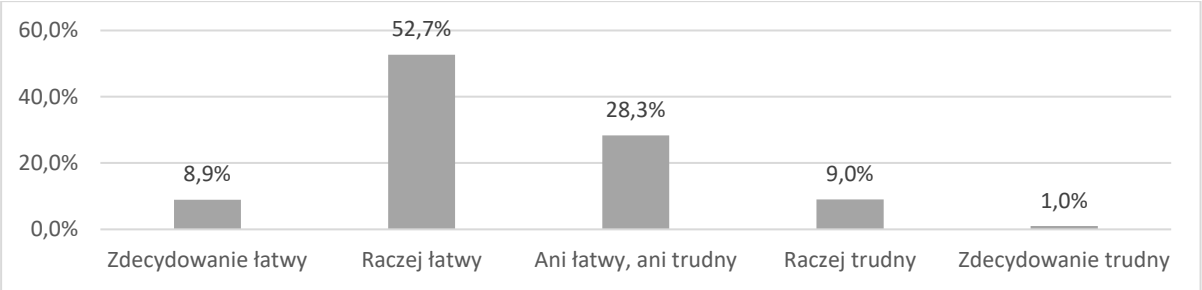

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Na podstawie analizy odpowiedzi różnych grup respondentów, **można zauważyć zarówno podobieństwa, jak i istotne różnice w sposobach poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym za pomocą urządzeń cyfrowych**. Niezależnie od wieku i etapu edukacji, najczęściej wskazywanym źródłem były strony internetowe szkół, co potwierdza ich znaczącą rolę w dostarczaniu oficjalnych i wiarygodnych informacji edukacyjnych. Jednakże dalsze wybory źródeł różnicują się już w zależności od grupy. Tym samym sposób korzystania z pozostałych źródeł wyraźnie różnicuje się w zależności od wieku i poziomu edukacji, np. najmłodsza grupa często korzysta z rozwiązań oferowanych przez sztuczną inteligencję (ChatGPT), co może wskazywać na ich większą otwartość na nowe technologie i platformy. Natomiast starsi respondenci, np. studenci, choć nadal są osobami relatywnie młodymi, częściej korzystają z bardziej konwencjonalnych narzędzi komunikacyjnych.

Dominującym kanałem pozyskiwania wiedzy na temat kształcenia zawodowego pozostaje więc Internet, który umożliwia szybki dostęp do bieżących informacji, materiałów edukacyjnych oraz aktualnych trendów w zakresie oferty edukacyjno-zawodowej. W ten sposób najczęściej swoją wiedzę poszerzają także **doradcy zawodowi**. Ich aktywność w zakresie doszkalania zależy często od dostępności czasu, wsparcia instytucjonalnego oraz indywidualnej motywacji. Doradcy wskazują na samodzielne poszukiwanie informacji, właśnie w Internecie. Szczególną rolę odgrywają tutaj krótkie kursy online, webinary i e-learning, które pozwalają na elastyczne zdobywanie wiedzy. Internet traktowany jest jako główne źródło wiedzy, a niektórzy doradcy aktywnie przekazują klientom linki do platform takich jak Navoica czy PARP, mimo że nie zawsze spotyka się to z dużym zainteresowaniem odbiorców. Część doradców korzysta też z lokalnych wydarzeń, takich jak targi pracy i targi edukacyjne, co z kolei przekłada się na aktualną wiedzę o dostępnych ścieżkach kształcenia zawodowego w regionie.

„ Teraz największą skarbnicą wiedzy jest internet. Często spotykam się z jakąś reklamą jakiegoś kursu czy webinaru, na który warto się zapisać. Nie uczęszczam na jakieś długoterminowe formy kształcenia, raczej na takie krótkie czy właśnie w formie e-learningu, czy webinarium” (1_IDI_IRP)

„Przede wszystkim współpracujemy z lokalnymi instytucjami kształcenia ustawicznego. Mamy ulotki, które leżą na biurku. Podczas rozmów proponujemy. Swego czasu były też projekty unijne, też miałyśmy informacje w jakim zakresie projekty będą rozwijać umiejętności, które będą kończyły się albo działalnością gospodarczą, albo stażem, podjęciem pracy. Mamy tutaj lokalne [instytucje], ale generalnie też z Internetu." (2_IDI_IRP)

"No, jestem tym żywo zainteresowana i cały czas właśnie kupuję sobie różne książki, sama w Internecie znajduję sobie jakieś ciekawostki. No i teraz też po prostu mam taką pracę weekendową na uczelni, gdzie jako wykładowca zajmuję się zagadnieniami związanymi właśnie z takimi przedmiotami, organizuję ćwiczenia, takie warsztaty, wykłady jak zarządzanie karierą czy mentoring, tutoring, coaching, komunikacja, interpersonalne czy zarządzanie informacją" (1_IDI_DZ_SP)

Niektórzy **doradcy** korzystają z usług bądź współpracują z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, wojskiem, policją (licea wojskowe i policyjne), korzystają z oferty Łódzkiego Centrum Kształcenia i Doskonalenia Nauczycieli:

„Poradnia psychologiczno-pedagogiczna zajmuje się teraz zawodowymi [kierunkami], wspiera. Mamy Łódzkie Centrum Kształcenia i Doskonalenia Nauczycieli. Tam też dosyć prężnie działa kształcenie zawodowe. Myślę, że to są takie dwie placówki, które gdzieś nas tutaj wspierają" (2_IDI_DZ_SP).

Doradcy sięgają także po wiadomości ze strony Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE). Niekiedy doradcy korzystają także z możliwości wymiany aktualnych informacji w środowisku nauczycielskim.

Źródłem wiedzy o kształceniu zawodowym dla **dyrektorów szkół podstawowych** są rodzice uczniów, absolwenci oraz środowisko nauczycieli. Informacje nabywane są zatem drogą nieformalną, poprzez kontakty z różnymi grupami społecznymi:

„Jak czasami się rozmawia, czy na korytarzu, czy na zebraniach z rodzicami". (2_IDI_DP_P)

Dyrektorzy szkół ponadpodstawowych ogólnokształcących czerpią wiedzę o kształceniu zawodowym m.in. ze strony internetowej ORE. Jako źródło informacji wskazują także uczniów, absolwentów oraz własne dzieci. W dużej mierze zatem zdobywane przez nich informacje mają charakter nieformalny, choć sięgają także po wiedzę fachową udzielaną przez specjalistów. Oceniają swoją wiedzę na temat KS jako średnią.
Dyrektorzy szkół branżowych i technikum w kwestii aktualizowania wiedzy na temat kształcenia zawodowego powołują się przede wszystkim na profesjonalne publikacje branżowe:

„Przede wszystkim podpieram się podstawami prawnymi. Obserwuję jak to się kształtuje, jak to się rozwija. Czytam na ten temat w prasie, takiej fachowej, zawodowej." (10_IDI_DP_SPiW)

Informacje czerpią także ze spotkań w środowisku branżowym, m.in. od dyrektorów innych szkół, doradców zawodowych. Niektórzy swoją wiedzę opierają na znajomości podstaw prawnych, inni szukają informacji także w Internecie (niestety nie precyzują źródeł w tym zakresie). Na tle dyrektorów pozostałych placówek źródła ich wiedzy wydają się najbardziej sprofesjonalizowane. Poziom swojej wiedzy określają jako dobry i bardzo dobry.

Analiza źródeł informacji o kształceniu zawodowym pokazuje, że chociaż pozostałe źródła – **telewizja, targi pracy i książki – nie są najważniejszymi kanałami pozyskiwania wiedzy w tym zakresie, to wciąż odgrywają istotną rolę dla części uczniów** i **studentów, a także doradców zawodowych**. Wśród uczniów szkół podstawowych zdecydowanie dominuje telewizja śniadaniowa, którą jako źródło informacji wskazało aż 90,3% osób wybierających telewizję. W miarę wzrostu wieku popularność tego medium spada. Targi pracy wykazują zróżnicowane znaczenie w zależności od etapu edukacyjnego. Licealiści najczęściej uczestniczą w spotkaniach z pracodawcami, z kolei uczniowie szkół podstawowych, zawodowych oraz studenci chętniej korzystają ze wsparcia doradców zawodowych. W przypadku książek, podręczniki są popularnym źródłem informacji we wszystkich grupach, przy czym najwyraźniej dominują wśród studentów. To właśnie ta grupa najczęściej sięga także po książki specjalistyczne, co wynika z bardziej ukierunkowanego charakteru ich edukacji.

W wypowiedziach **doradców zawodowych** pojawiają się również odniesienia do kontaktów bezpośrednich – takich jak spotkania z przedstawicielami innych szkół, pracodawców czy instytucji wspierających rozwój edukacyjno-zawodowy. Ważnym narzędziem wykorzystywanym przez doradców jest także Mapa Karier. Wypowiedzi wskazują również na korzystanie z materiałów przygotowanych przez instytucje centralne, takie jak Ministerstwo Edukacji Narodowej czy Ośrodek Rozwoju Edukacji, chociaż ich wykorzystanie bywa selektywne i zależy od dostępności odpowiednio przygotowanych, gotowych do wdrożenia materiałów dydaktycznych.

„Wszystkie informatory, które dostajemy za pośrednictwem MENu, tych różnych wojewódzkich szkoleń nauczycieli. Głównie z Internetu, bo te strony internetowe Info Zawodowe czy doradztwo zawodowe ORE czy Mapa Karier. Gdzie mogę to szukam. W bazach takich dydaktycznych dla nauczycieli, tych warsztatów, dla doradców zawodowych." (6_IDI_DZ_P)

Jeśli chodzi o ocenę jakości przekazywanych informacji o kształceniu zawodowym, większość uczniów i studentów ocenia informacje o kształceniu zawodowym jako wystarczające, choć w liceach i na studiach wiele osób wskazywało na ich niedobór. W szkołach zawodowych pojawiły się także głosy, że informacji było za dużo, co odróżnia tę grupę od pozostałych.

Poziom wiedzy o kształceniu zawodowym oceniany jest przez samych **doradców zawodowych biorących udział w badaniu jakościowym** jako umiarkowany – doradcy czują się kompetentni w zakresie znajdowania informacji i reagowania na potrzeby klientów, choć nie uważają się za specjalistów.

„Nie jestem jakimś specjalistą od tego [kształcenia zawodowego]. Natomiast potrafię znaleźć informacje, jeżeli klient o coś pyta i chce się dowiedzieć w danym kierunku co powinien zrobić, jaką ścieżkę zawodową iść. Siadamy i szukamy tego w internecie. Myślę, że jestem takim specjalistą od pomagania ludziom w sytuacjach związanych z potrzebami, które w danym momencie zaistnieją dla niego w pracy czy niedoborami, jakie posiada, diagnozowaniem tych niedoborów do danej pracy i próbą naprawienia tej sytuacji." (1_IDI_IRP)

„ Myślę, że posiadam dość dużą wiedzę, ale na pewno nie w pełni, jak gdyby taką 100% pełną, ponieważ wiadomo na tyle co mi tutaj jest potrzebne na zakresie mojej pracy, to na pewno. Staram się posiąść w takim zakresie, żeby móc tutaj osobom pomóc." (4_IDI_IRP)

4.1.2.2 Dostępność i poziom wiedzy uczniów na temat kształcenia zawodowego w regionie

W poprzednim podrozdziale przedstawione zostały źródła, z których różne grupy- uczniowie i doradcy zawodowi - czerpią wiedzę i informacje na temat kształcenia zawodowego. **Niniejszy rozdział stanowi kontynuację poprzedniego – przedstawiono w nim wyniki analiz dotyczące poziomu wiedzy uczniów na temat j oferty kształcenia zawodowego, w tym także jego dostępności .** W szczególności chciano zbadać czy młodzież zdaje sobie sprawę z tego, w jakich zawodach można uczyć się w szkołach branżowych i technikach oraz jak ocenia jej dostępność, przy czym dostępność rozumiana była jako świadomość istnienia szkół zawodowych blisko miejsca zamieszkania badanych.

Wiedza uczniów o zawodach w szkołach zawodowych

Uczniowie zostali zapytani o to, czy potrafią wskazać zawody, w których można się kształcić w szkołach zawodowych- celem tak zadanego pytania było sprawdzenie, czy młodzi ludzie w ogóle mają wiedzę na temat oferty kształcenia zawodowego w ich regionie. Większość uczniów **szkół podstawowych** (72,5%) przyznała, że potrafi wskazać kilka zawodów, co sugeruje ogólne, choć raczej powierzchowne rozeznanie w temacie. Nieco szerszą wiedzę zadeklarowało 14,4% uczniów, którzy twierdzili, że znają kilkadziesiąt zawodów, a tylko 1,7% badanych uważa, że zna wszystkie dostępne kierunki kształcenia. Dodatkowo, 11,4% uczniów przyznało, że nie potrafi wskazać żadnego zawodu.

Wykres 48. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać uczniowie szkół podstawowych

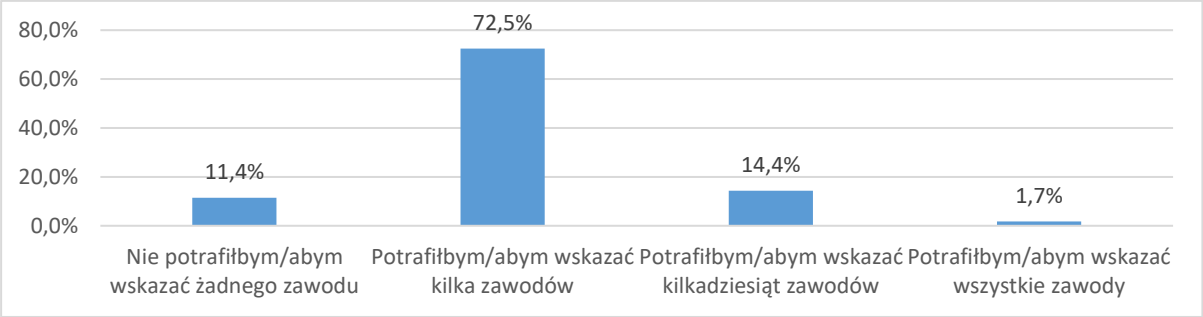

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Mniejszy odsetek, bo nieznacznie ponad połowa **licealistów** (51,4%) również potrafiłaby wskazać kilka zawodów, w których można się kształcić zawodowo. W drugiej kolejności uznawali oni, że potrafiliby wskazać kilkadziesiąt zawodów (40,6%).

Wykres 49. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać licealiści

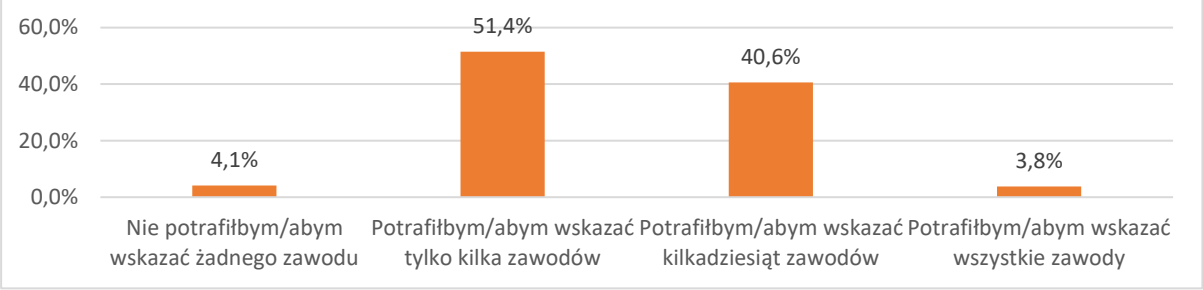

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Podobnie jak w poprzednich przypadkach, również większość **studentów** potrafiłoby wskazać kilka takich zawodów (67%), rzadziej – kilkadziesiąt (29,3%).

Wykres 50. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać studenci

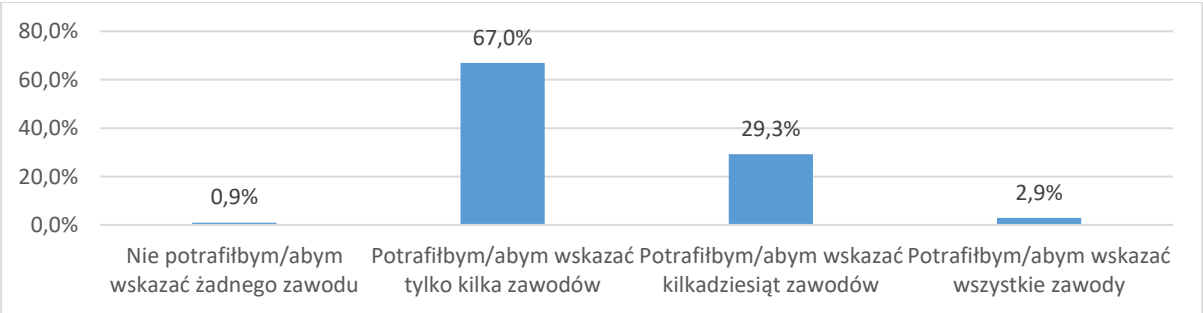

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Dostępność szkół zawodowych w miejscu zamieszkania uczniów

Oprócz deklarowanej znajomości oferty kształcenia zawodowego, chciano także sprawdzić, czy uczniowie wiedzą, ile szkół zawodowych znajduje się

w ich powiecie. Jedną z hipotez badawczych było bowiem to, że uczniowie mogą nie interesować się podjęciem edukacji w szkołach zawodowych, gdyż mają przeświadczenie, że niewiele placówek tego typu znajduje się w ich powiecie.

Większość **uczniów szkół podstawowych** (55%) uważa, iż w ich powiecie znajduje się od 1 do 10 techników i szkół branżowych. Kolejna co do liczebności grupa uczniów (25,2%) wskazała przedział od 11 do 35 szkół. Znacznie mniej uczniów szacuje liczbę szkół większą niż 35– 5,1% odpowiedzi znajdowało się w przedziale od 36 do 50, a jeszcze mniej (1,7%) w przedziale od 51 do 75. Liczbę szkół od 76 do 100 wybrało 3,8% respondentów, natomiast 9,2% uważa, że w ich powiecie jest ponad 100 techników i szkół branżowych.

Z danych tych wynika, że **uczniowie szkół podstawowych** najczęściej postrzegają liczbę techników i szkół branżowych w swoim powiecie jako stosunkowo niewielką. Tylko nieliczni szacują ją na poziomie powyżej 35 placówek.

Wykres 51. Przedziały liczebności placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywana przez uczniów szkół podstawowych

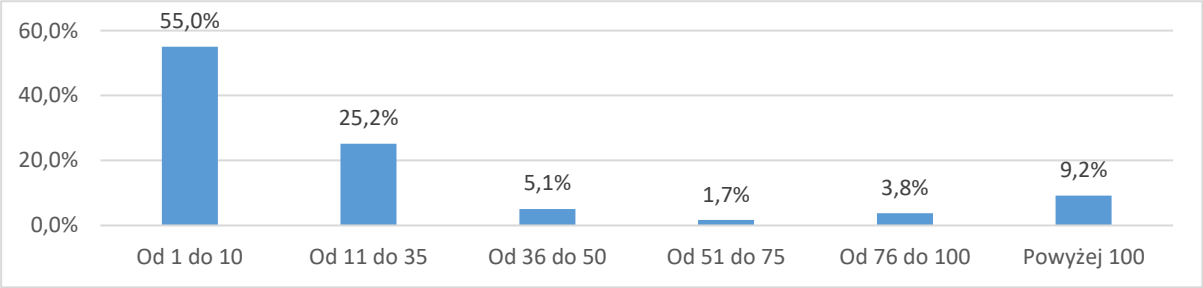

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=238

Uczniowie liceów najczęściej wskazywali, że liczba szkół w ich powiecie waha się od 1 do 10 (47,4%). 1/3 uczniów wpisała liczbę z przedziału od 11 do 35 (33%). Rzadziej podawane były wyższe liczby.

Wykres 52. Przedział placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywany przez licealistów

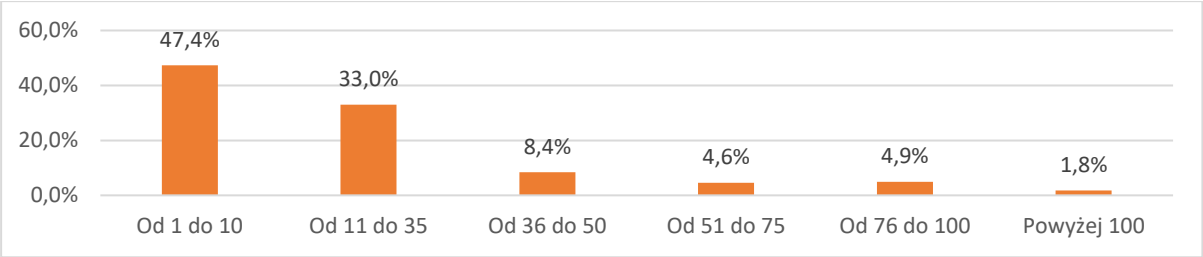

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=285

Analizy statystyczne wykazały korelacje pomiędzy podawaną liczbą placówek kształcenia zawodowego w powiecie a miejscem oraz powiatem zamieszkania **licealistów.** Osoby mieszkające na wsiach niemal dwukrotnie częściej niż osoby z miast wskazywały liczbę pomiędzy 1 a 10. Z kolei osoby z miast częściej podawały wyższe liczby – szczególnie od 36 do 50, które wskazało 12,6% licealistów.

Wykres 53. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie licealisty a jego miejsce zamieszkania

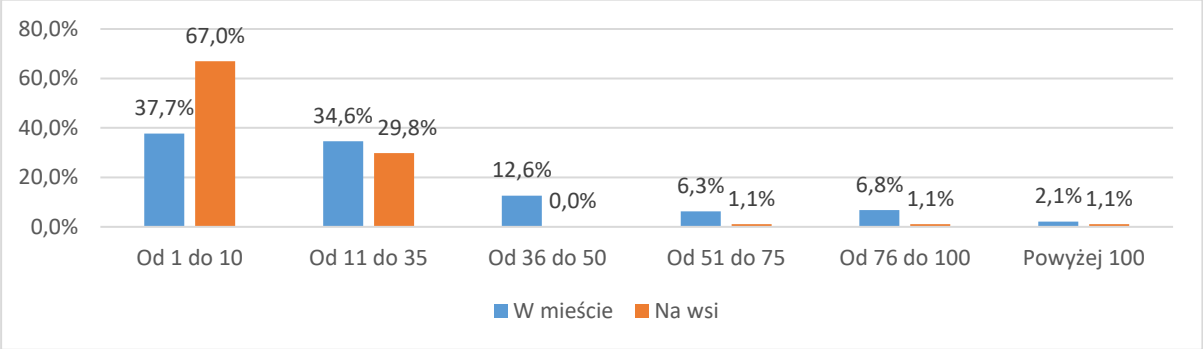

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=285

Respondenci **kształcący się zawodowo** najczęściej wskazywali, że w ich powiecie może się znajdować od 1 do 10 szkół (87,7%). Pozostałe odpowiedzi wskazywane były znacznie rzadziej.

Wykres 54. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie uczniów szkół zawodowych

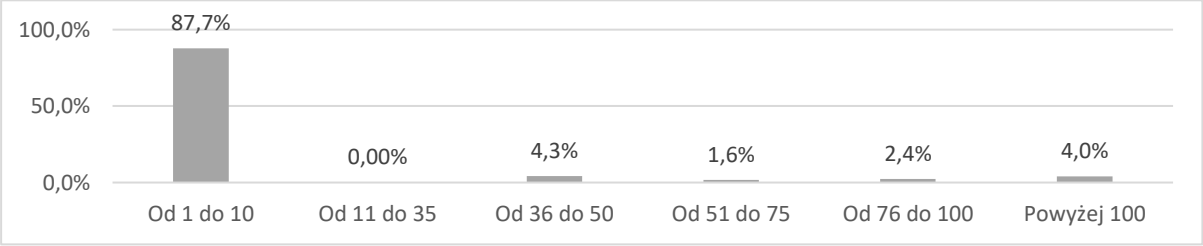

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=375

Większość **studentów** wskazała liczbę pomiędzy 1 a 10 (51,8%). Ponad 1/3 respondentów podała liczbę od 11 do 35 (36,4%). Pozostałe odpowiedzi, wskazujące na większą niż 35 liczbę placówek, wybierane były znacznie rzadziej.

Wykres 55. Przedział liczebności placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywany przez studentów

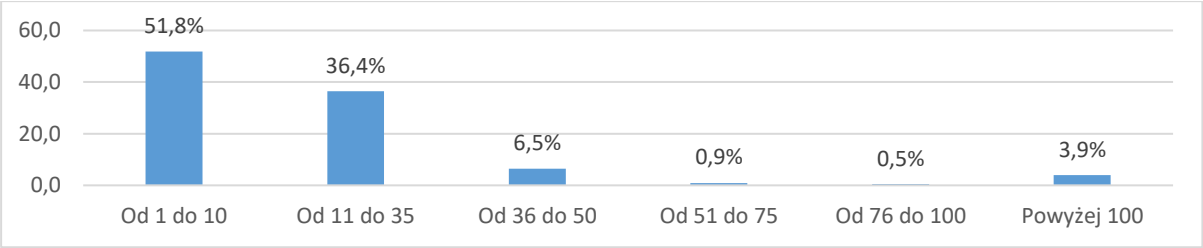

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=434

Studenci zamieszkujący wieś, niemal dwukrotnie częściej wskazywali na liczbę placówek mieszczącą się w przedziale od 1 do 10 (aż 80% z nich). Z kolei studenci z miast częściej wskazywali liczbę od 11 do 35 (40,4%, czyli aż o 39,5 p.p. więcej) niż studenci ze wsi.

Wykres 56. Miejsce zamieszkania studentów a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie

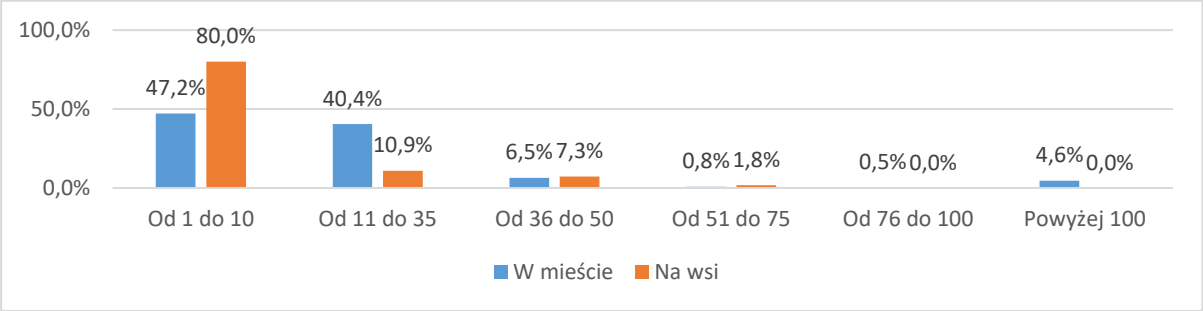

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=434

Wraz ze zmianą powiatu zamieszkania uczniów szkół podstawowych dochodzi do spadku wskazywanej przez nich liczby placówek kształcenia zawodowego.

W szczegółowej analizie poszczególnych powiatów (w poniższej tabeli przedstawiono tylko dane, gdzie liczba respondentów przekraczała 20) zauważalne są wyraźne różnice w postrzeganiu liczby szkół. W powiatach opoczyńskim, radomszczańskim, rawskim, zgierskim oraz w mieście Łódź dominują odpowiedzi wskazujące na przedział od 1 do 10 placówek. Szczególnie wysoki odsetek takich odpowiedzi odnotowano w powiatach opoczyńskim (75%) i radomszczańskim (87,5%). W mieście Łódź oraz powiecie rawskim odsetek ten jest niższy.

Co istotne, w mieście Łódź aż 27,7% uczniów wskazało, że liczba placówek przekracza 100, co przewyższa faktyczną liczbę tych szkół w mieście. Przedziały od 11 do 35 placówek częściej wskazywano w mieście Łódź (38,5%) i powiecie rawskim (38,1%), natomiast w powiatach opoczyńskim i radomszczańskim ten odsetek był znacznie niższy.

Tabela 6. Powiat zamieszkania uczniów szkoły podstawowej a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie

Liczba placówek kształcenia zawodowego	m. Łódź	opoczyński	radomszczański	rawski	zgierski	
Od 1 do 10	12,3%	75,0%	87,5%	52,4%	53,8%	55,5%
Od 11 do 35	38,5%	3,6%*	12,5%*	38,1%	30,8%*	24,6%
Od 36 do 50	12,3%	7,1%	0,0%	4,8%	3,8%	5,1%
Od 51 do 75	3,1%	3,6%	0,0%	0,0%	3,8%	1,7%
Od 76 do 100	6,2%*	7,1%	0,0%	4,8%	3,8%	3,8%
Powyżej 100	27,7%	3,6%	0,0%	0,0%	3,8%	9,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI.

**w zielonej ramce oznaczono przedziały zawierające faktyczną liczbę szkół zawodowych w powiatach (np. w Łodzi jest to przedział od 76-100 szkół)*

Korelacja występuje również pomiędzy powiatem zamieszkania **licealistów,** a wskazywaną liczbą szkół zawodowych w tymże powiecie. W tabeli przedstawiono tylko te powiaty, w których zadeklarowało się mieszkać przynajmniej 20 licealistów. Jak można zauważyć, tylko część licealistów mieszkająca różnych powiatach, wskazywała na poprawne liczebności placówek (od 11,8% do 57,7% licealistów wskazało na prawidłowe przedziały).

Tabela 7. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie a powiat zamieszkania licealisty

Wskazana liczba placówek w powiecie:	m. Łódź	m. Piotrków Trybunalski	kutnowski	piotrkowski
Od 1 do 10	7,8%	63,2%	56,4%	42,3%
Od 11 do 35	44,1%	31,6%*	41,0%*	57,7%*
Od 36 do 50	23,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Od 51 do 75	9,8%	2,6%	0,0%	0,0%
Od 76 do 100	11,8%*	0,0%	2,6%	0,0%
Powyżej 100	2,9%	2,6%	0,0%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=285

**w zielonej ramce oznaczono przedziały zawierające faktyczną liczbę szkół zawodowych w powiatach (np. w Łodzi jest to przedział od 76-100 szkół)*

Wyniki analizy pokazują, że im mniej szkół zawodowych znajduje się w powiecie, tym uczniowie z tego powiatu częściej wskazują na ich niewielką liczbę. Innymi słowy, w powiatach, gdzie jest mniej takich placówek, uczniowie zauważają ich brak i wskazują, że ich dostępność jest ograniczona.. W poniższej tabeli przedstawiono tylko te powiaty, w których liczba respondentów przekraczała 40 osób.

Co zaskakujące, uczniowie z Łodzi rzadziej niż respondenci z innych powiatów wskazywali bardzo zaniżoną liczbę placówek - od 1 do 10. W porównaniu do mieszkańców innych

powiatów, podawali oni także wyższe liczby placówek kształcenia zawodowego. Nikt nie wskazał natomiast prawidłowych przedziałów w pozostałych powiatach.

Tabela 8. Wskazana przez ucznia szkoły zawodowej liczba placówek kształcenia zawodowego a jego powiat zamieszkania

Liczba placówek kształcenia zawodowego:	m. Łódź	bełchatowski	sieradzki	tomaszowski
Od 1 do 10	61,7%	87,8%	100,0%	93,3%
Od 11 do 35	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Od 36 do 50	10,6%	9,8%	0,0%	3,3%
Od 51 do 75	4,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Od 76 do 100	6,4%	2,4%	0,0%	0,0%
Powyżej 100	17,0%	0,0%	0,0%	3,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=375
**w zielonej ramce oznaczono przedziały zawierające faktyczną liczbę szkół zawodowych w powiatach (np. w Łodzi jest to przedział od 76-100 szkół)*

Analizy statystyczne wykazały podobną zależność pomiędzy powiatem zamieszkania **studentów**, a wskazywaną liczbą szkół zawodowych w tymże powiecie. Respondenci mieszkający w Łodzi najczęściej wskazywali zaniżoną liczbę od 11 do 35 placówek (63%). W przypadku Skierniewic był to już mniejszy przedział, od 1 do 10 placówek (68,2%). W pozostałych powiatach zaprezentowanych w tabeli, stosunkowo niewielki odsetek studentów wskazał na prawidłowy przedział: w większości przypadków wskazywano mniejszą niż faktycznie liczbę działających placówek.

Tabela 9. Powiat zamieszkania studentów a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie

Liczba placówek kształcenia zawodowego	m. Łódź	m. Skierniewice	łaski	zgierski
Od 1 do 10	11,5%	68,2%	88,5%	74,1%
Od 11 do 35	63,0%	31,8%*	7,7%	18,5%*
Od 36 do 50	12,7%	0,0%	3,8%	5,6%
Od 51 do 75	1,2%	0,0%	0,0%	1,9%
Od 76 do 100	1,2%*	0,0%	0,0%	0,0%
Powyżej 100	10,3%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI
**w zielonej ramce oznaczono przedziały zawierające faktyczną liczbę szkół zawodowych w powiatach (np. w Łodzi jest to przedział od 76-100 szkół)*

Powyższa analiza pokazuje, że uczniowie co do zasady nie mają dobrego rozeznania, jeżeli chodzi o liczbę szkół zawodowych działających w powiecie, w którym mieszkają: w większości przypadków liczba ta jest – czasem znacząco, jak w przypadku Łodzi – zaniżana.

Respondentów- **uczniów szkół podstawowych, liceów oraz studentów** dodatkowo zapytano o to, czy wiedzą, czy w okolicy ich miejsca zamieszkania znajduje się jakieś technikum lub szkoła branżowa. Dodatkowo odpowiedzi te skrzyżowano z powiatami, w których mieszkają badane osoby. Zbiorcze wyniki (dla tych trzech grup) zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Tabela 10. Świadomość istnienia technikum/ szkół branżowych w okolicy zamieszkania respondentów mieszkających w różnych powiatach województwa łódzkiego

Powiat	Czy w okolicy Pan/i miejsca zamieszkania znajduje się jakieś technikum lub szkoła branżowa?		
	Tak	Nie	Nie mam pewności
m. Łódź	50,7%	22,4%	27,0%
m. Piotrków Trybunalski	62,7%	20,3%	16,9%
m. Skierniewice	8,7%	30,4%	60,9%
bełchatowski*	0,0%	77,8%	22,2%
brzeziński	13,3%	63,3%	23,3%
kutnowski	65,3%	26,5%	8,2%
łaski	17,1%	77,1%	5,7%
łęczycki	23,5%	64,7%	11,8%
łódzki wschodni	25,5%	34,0%	40,4%
łowicki*	16,7%	83,3%	0,0%
opoczyński	32,4%	47,1%	20,6%
pabianicki	13,5%	70,3%	16,2%
pajęczański	25,0%	31,3%	43,8%
piotrkowski	32,5%	32,5%	35,0%
poddębicki	14,3%	85,7%	0,0%
radomszczański	49,1%	24,6%	26,3%
rawski	41,7%	33,3%	25,0%
sieradzki	47,4%	21,1%	31,6%
skierniewicki	23,1%	46,2%	30,8%
tomaszowski*	55,6%	44,4%	0,0%
wieluński*	100,0%	0,0%	0,0%
wieruszowski*	0,0%	100,0%	0,0%
zduńskowolski	75,0%	17,9%	7,1%
zgierski	40,4%	45,5%	14,1%
mieszkam poza województwem łódzkim	40,0%	40,0%	20,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI

** Liczebności poniżej n=10*

Największą pewność co do obecności szkół zawodowych w swoim otoczeniu wykazali mieszkańcy powiatów: **wieluńskiego (100%)**, **zduńskowolskiego (75%)**, **kutnowskiego (65,3%)** oraz miast na prawach powiatu, jak **Piotrków Trybunalski (62,7%)** i **Tomaszów Mazowiecki (55,6%)**. Stosunkowo wysoki poziom świadomości odnotowano także **w Łodzi** (50,7%) i **powiecie radomszczańskim** (49,1%). Z kolei powiaty o najniższym poziomie rozpoznania obecności szkół zawodowych to m.in. **bełchatowski** i **wieruszowski**, gdzie żaden z respondentów nie wskazał, że w okolicy znajduje się technikum lub szkoła branżowa. Bardzo niski poziom wiedzy zaobserwowano też w mieście **Skierniewice (tylko 8,7% "tak")**, przy czym aż **60,9%** respondentów z tego miasta zadeklarowało brak pewności, co świadczy o dużej nieświadomości lub braku dostępu do informacji. W wielu powiatach wysoki jest odsetek odpowiedzi „Nie mam pewności" – szczególnie w **łódzkim wschodnim (40,4%)**, **pajęczańskim (43,8%)**, **piotrkowskim (35%)**, czy **sieradzkim (31,6%)**. To sugeruje, że mieszkańcy często nie są dostatecznie poinformowani o dostępnej w ich pobliżu ofercie edukacji zawodowej, nawet jeśli takie placówki istnieją. Największe wyzwania informacyjne występują w powiatach oddalonych od większych ośrodków miejskich oraz tam, gdzie oferta edukacji zawodowej jest prawdopodobnie słabiej rozpoznawalna lub promowana.

Uczniów szkół zawodowych zapytano o to jak długo zajmuje im dotarcie do szkoły oraz jakiego środka transportu używają. Z tego powodu, mieli oni wskazać, jak długo zajmuje im dotarcie do szkoły oraz jakiego środka transportu używają. Większość **uczniów szkół zawodowych** dociera do szkoły w przeciągu 15 minut – tę odpowiedź wskazało 36,8% osób. Nieznacznie rzadziej wybierali oni przedział od 15 do 30 minut (34,8%). Łącznie, aż 71,6% osób wskazywało, że dotarcie do swojej szkoły zawodowej zajmuje im maksymalnie do pół godziny.

Wykres 57. Czas potrzebny na dotarcie do szkoły uczniom szkół zawodowych

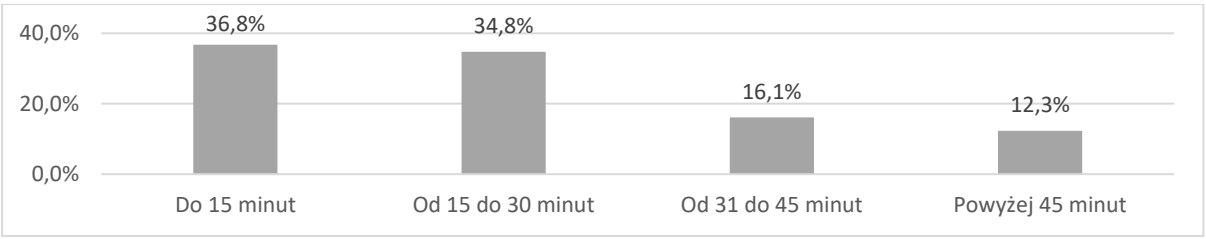

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Niemal 1/3 **uczniów szkół zawodowych** dociera do nich za pomocą samochodu (30,3%). Komunikacją miejską dociera do szkoły 23,6% osób, a pieszo, nieznacznie mniej – 21,6% ankietowanych. Rzadziej wskazywane były inne odpowiedzi, takie jak busem lub pociągiem (16,2%) oraz rowerem, hulajnogą (6,5%). Osiem osób wskazało inny sposób transportu, choć tylko dwie wskazały, jakie to są środki: motor oraz dwa środki transportu.

Wykres 58. Środki transportu wykorzystywane by dotrzeć do szkoły przez uczniów szkół zawodowych

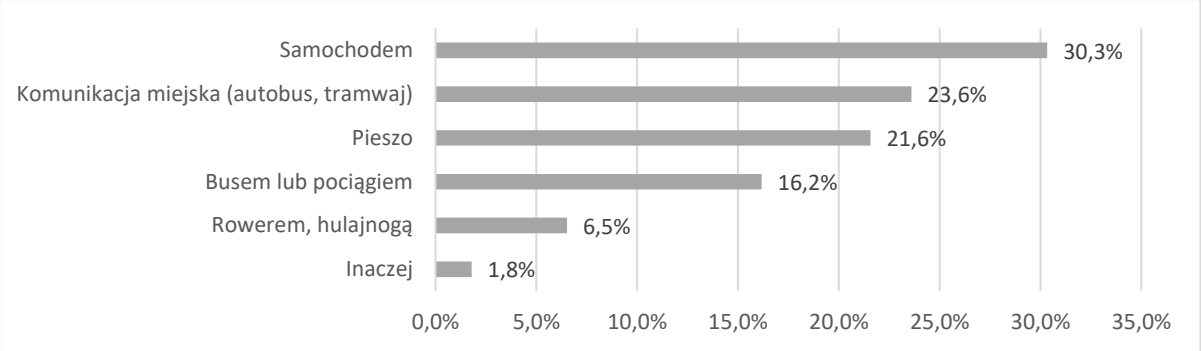

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Występuje korelacja pomiędzy odległością do placówki kształcenia zawodowego uczniów, a wybieranym przez nich środkiem transportu. Osoby poruszające się pieszo, najczęściej mają do placówki do 15 minut (aż 74,7% osób). Podobnie rower lub hulajnogę wybierają osoby, których szkoła jest w tak bliskiej odległości od miejsca zamieszkania. Samochód wskazały osoby, które niemal równie często mają do szkoły do 15 minut, co od 15 do 30 minut (38,5% oraz 40%). Busem lub pociągiem poruszają się osoby mające szkołę w odległości od 15 do 30 minut (47,9%). Komunikację miejską także wybierają osoby mające od 15 do 30 minut do placówki (38,1%), a także, nieznacznie rzadziej – od 31 do 45 minut (29,5%).

Im dłużej zajmuje respondentowi dotarcie do szkoły, tym częściej wybiera on pojazdy (takie jak samochód, bus, środek komunikacji miejskiej).

Wykres 59. Odległość do szkoły zawodowej ucznia a wybierany przez niego środek transportu

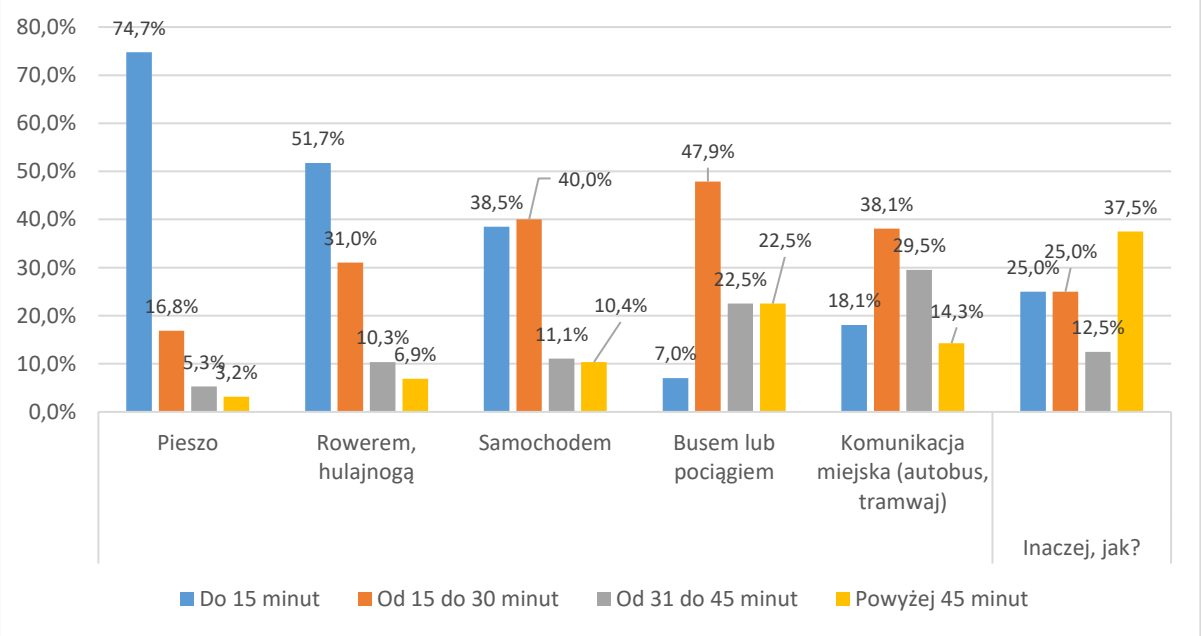

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

O dostępności oferty kształcenia zawodowego w powiecie wypowiadali się także **doradcy zawodowi.** Większość doradców ocenia dostępność oferty kształcenia zawodowego w

województwie łódzkim jako raczej dobrą (64,5%). Łącznie z odpowiedziami „zdecydowanie dobrze", deklaracje te wyniosły 73,5%. Częściej respondenci nie mają zdania (13,9%) niż oceniają tę dostępność raczej źle (11,3%).

Wykres 60. Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego przez doradców

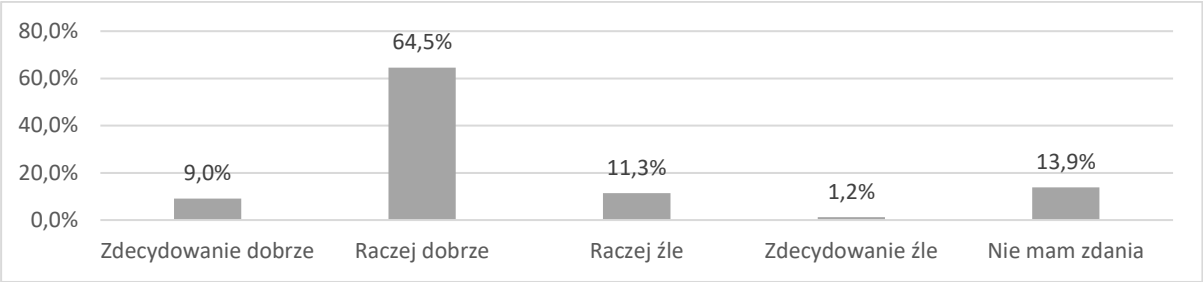

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Powyższe znajduje swoje odzwierciedlenie także w **swobodnych wypowiedziach doradców zawodowych instytucjonalnych**- generalnie oceniają dostępność kształcenia zawodowego w województwie łódzkim jako dobrą lub wysoką, wskazując na szeroką ofertę kursów – zarówno bezpłatnych, jak i płatnych, stacjonarnych oraz online. Zwracają uwagę na dużą liczbę szkoleń tematycznych i łatwość znalezienia informacji o ich programach i jakości, co ułatwia wybór odpowiedniego szkolenia. Jednym z kluczowych ograniczeń są problemy strukturalne w szkolnictwie zawodowym, szczególnie związane z organizacją praktyk zawodowych, co utrudnia dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Inny problem to brak zainteresowania uczniów określonymi zawodami – co z kolei zniechęca szkoły do tworzenia nowych kierunków, nawet jeśli są one pożądane przez pracodawców.

"Tak, dostępność niby jest, ale gorzej z jakością. Na przykład, skoro jest zapotrzebowanie na elektryków, to dlaczego nie ma szkół, które zapewniają odpowiednie praktyki? Przecież wiadomo, że elektryk prowadzący własną firmę często pracuje na zleceniach i podróżuje po całej Polsce. Wszyscy mówią, że brakuje elektryków, a jednocześnie nie ma warunków, żeby ich kształcić. Ostatnio rozmawiałam z matką chłopca, który chce zostać elektrykiem, była zupełnie bezradna. Szukała miejsca na praktyki w całej Łodzi i nigdzie nie mogła nic znaleźć. I co ma zrobić? A przecież wszędzie się powtarza, że potrzebujemy elektryków." (5_IDI_IRP)

„Dostępność [oferty kształcenia zawodowego] moim zdaniem jest na wysokim poziomie. Współpracujemy z pedagogami i doradcami zawodowymi ze szkół podstawowych, którzy uczestniczą w różnych konferencjach i spotkaniach, a następnie przekazują zdobytą wiedzę dalej." (4_IDI_IRP)

Opinie na temat **dostępności kształcenia zawodowego wśród doradców zawodowych pracujących w szkołach** (i biorących udział w badaniu jakościowym) są zróżnicowane i zależą w dużej mierze od lokalnego kontekstu, w większych miastach oferta szkół oceniana jest jako szeroka i zróżnicowana. Dodatkowym ograniczeniem jest niewystarczająca promocja szkół

zawodowych – zarówno wśród uczniów, jak i ich rodziców. Pomimo istnienia oferty, nie dociera ona skutecznie do odbiorców, przez co wielu młodych ludzi wybiera licea ogólnokształcące bez świadomości alternatyw.

„Oprócz tego, że jestem doradcą zawodowego, to jeszcze pracuje jako pedagog szkolny, więc nie w każdym momencie w szkole jestem, nie w każdym momencie mogę zająć się uczniem, który do mnie przyjdzie i poprosi o pomoc. Myślę, że ogólnie ilość tych doradców zawodowych jest naprawdę bardzo mała." (10_IDI_DZ_P)

„Nie najgorzej, jeżeli chodzi o dostępność [oferty kształcenia zawodowego]. Myślę, że mało rozreklamowane są różne szkoły i, że uczniowie i rodzice w bardzo niewielkim stopniu biorą pod uwagę to, żeby dziecko kształciło się w jakimś zawodzie" (8_IDI_DZ_P)

Jakość oferty kształcenia zawodowego

Doradców zawodowych uczestniczących w badaniu ilościowym zapytano także o jakość oferty kształcenia zawodowego- została oceniona nieznacznie gorzej niż jej dostępność, choć nadal bardzo dobrze. A więc, choć kształcenie zawodowe jest dostępne w województwie, to nie zawsze jest ono oceniane przez respondentów jako jakościowe. W tym przypadku, raczej lub zdecydowanie pozytywnie jakość tę oceniło 71% ankietowanych. Częściej ankietowani nie mieli także zdania niż w przypadku dostępności (16,2%). Nieznacznie wyższy odsetek respondentów (0,9 p.p.) ocenił jakość raczej źle niż ocenił w ten sposób dostępność.

Wykres 61. Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego przez doradców

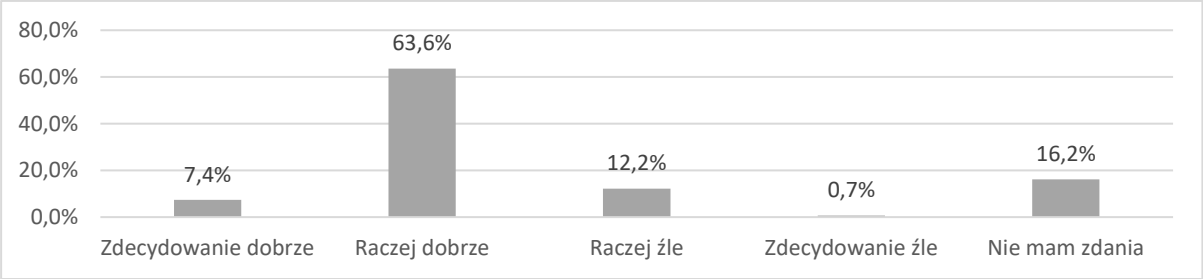

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Respondenci są więc nadal dość ostrożni w ocenach jakości kształcenia zawodowego, na co wskazywać może dominująca odpowiedź „raczej dobrze". Część **doradców zawodowych wypowiadających się w wywiadach pogłębionych** ocenia mimo wszystko tę ofertę jako dobrą, szczególnie jeśli chodzi o kursy organizowane przez instytucje szkoleniowe, podkreślają zaangażowanie uczestników, dobre przygotowanie trenerów i realny wpływ na sytuację zawodową kursantów. Jednak pojawiają się głosy krytyczne, głównie wobec szkół zawodowych dotyczące m. in. niskiego poziomu praktyk zawodowych, które bywają symboliczne.

„Z jakością [kształcenia zawodowego] jest różnie. Natomiast z tego względu, że są dostępne zawsze harmonogramy, szkolenia, są dostępne opinie o szkoleniach, o szkołach, to jesteśmy w stanie znaleźć takie szkolenie, taką szkołę czy prowadzących, którzy mają dobre opinie. Nie spotkałam się jeszcze kierując moich klientów na szkolenie z negatywnym oddźwiękiem, żeby powiedzieli, że to jest nieprofesjonalne, że szkolenie było źle przygotowane, że prowadzący był nieprofesjonalny. Dobrze, że są te oceny. W Internecie także dostępne są zawsze harmonogramy szkoleń, to co będzie na tym szkoleniu, żebyśmy mogli porównać czy to jest to, o co nam chodzi. Dobrze oceniam jakość szkoleń." (1_IDI_IRP)

W wypowiedziach pojawia się również szereg propozycji, które mogłyby poprawić zarówno jakość, jak i atrakcyjność kształcenia zawodowego. Wskazywana jest potrzeba zwiększenia liczby i jakości warsztatów w szkołach, tak by uczniowie mogli więcej czasu spędzać na rzeczywistym wykonywaniu zawodu. Duże nadzieje respondenci pokładają też w zacieśnieniu współpracy między szkołami a lokalnymi pracodawcami, nie tylko w kwestii praktyk i staży, ale również we wspólne opracowanie programów nauczania, doposażenie pracowni czy udział specjalistów z firm w prowadzeniu zajęć.

„ Żeby to kształcenie było naprawdę efektywne od początku do końca, bo o to chodzi. Co by mogło pomóc? Rozumiem pracodawców, którzy dostają na praktykę uczniów ze szkoły. Moim zdaniem kluczowe byłyby prawdziwe warsztaty zawodowe w szkołach, nie praktyki na zewnątrz, tylko tak jak kiedyś, np. w szkole samochodowej w mojej okolicy. Tam naprawdę naprawiali, robili i uczyli się zawodu. Myślę, że takie rozwiązanie by pomogło." (2_IDI_IRP)

Podkreślana jest także konieczność rozwijania systemu edukacji osób dorosłych i przekwalifikowania poprzez łatwiejszy dostęp do kursów finansowanych z funduszy publicznych, a także szersze promowanie idei uczenia się przez całe życie jako konieczności w zmieniającym się rynku pracy. Respondenci mówią też o potrzebie bardziej dynamicznego reagowania szkół i instytucji na zmiany w lokalnym rynku pracy poprzez tworzenie kierunków opartych na realnym zapotrzebowaniu, a nie na wewnętrznych przyzwyczajeniach czy dostępności kadry.

„Ludzie zazwyczaj liczą na to, żeby te szkolenia zawodowe były jak najtańsze. Albo refundowane albo w pewnej kwocie refundowane, w pewnym procencie refundowane. Myślę, że na pewno jakieś fundusze unijne czy jakieś tutaj nasze wewnętrzne, wojewódzkie, które by pomogły ludziom sfinansować takie szkolenia. Tego typu inicjatywy. Jakieś dofinansowania, jakieś granty na podwyższenie szkoleń, podwyższenie wiedzy. Myślę, że takie inicjatywy. Poza tym też na pewno rozpowszechnianie lifelong learning i tego, żeby ludzie chętnie się uczyli, chętniej sięgali do jakichś zasobów wiedzy. Nie wiem, może też inicjatywy wśród pracodawców?" (1_IDI_IRP)

Choć sama dostępność oferty edukacyjnej w regionie nie jest oceniana źle, to widać, że w oczach osób zawodowo związanych z doradztwem i edukacją konieczne są zmiany o

charakterze strukturalnym, które uczynią kształcenie zawodowe realnie użytecznym i bardziej atrakcyjnym zarówno dla młodych, jak i dla dorosłych uczestników.

Podobnego zdania są także doradcy zawodowi pracujący w szkołach. Z jednej strony, podkreślają, że niektóre szkoły posiadają dobrze wyposażone sale tematyczne i oferują wysoką jakość nauczania praktycznego, z drugiej strony, zauważalne są też placówki, w których dominują zajęcia teoretyczne, co znacząco obniża wartość edukacyjną kształcenia.

Jednym z najczęściej wskazywanych rozwiązań, które realnie mogłyby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności kształcenia zawodowego są praktyczne formy prezentacji zawodów, realizowane bezpośrednio w szkołach podstawowych. Mini warsztaty prowadzone przez przedstawicieli różnych profesji pozwalają uczniom na bezpośrednie doświadczenie pracy w danym zawodzie, np. poprzez wykonanie prostego zadania stolarskiego, kulinarnego czy budowlanego. Równie istotne są dni otwarte organizowane u pracodawców, które umożliwiają uczniom bezpośrednie zetknięcie się z miejscem pracy i poznanie specyfiki wykonywanych zadań jeszcze przed wyborem ścieżki kształcenia. Respondenci podkreślają również znaczenie organizowania targów edukacyjnych i branżowych, które umożliwiają uczniom i ich rodzicom zapoznanie się z ofertą szkół, kierunkami kształcenia i wymaganiami pracodawców. Ostatnim, lecz niezwykle istotnym elementem, który wielokrotnie pojawia się w wypowiedziach doradców, jest znaczenie opinii rówieśniczej. Uczniowie znacznie częściej ufają informacjom przekazywanym przez swoich starszych kolegów niż przez instytucje formalne.

„Ja bym zorganizowała [targi edukacyjne/branżowe]. Dzieci były zainteresowane, jak przyjeżdżała dana szkoła czy przedstawiciel zawodu i mini warsztaty z danego zawodu [przeprowadzał].” (6_IDI_DZ_P)

„Ja im zawsze też polecam, żeby oni się pytali tych uczniów, jak to jest, jak to wygląda, co im się podoba, co im się nie podoba. Nawet jak idą, wybierają tą szkołę, to już wiedzą czego się mogą spodziewać.” (7_IDI_DZ_P)

Dyrektorom szkół podstawowych trudno ocenić jakość kształcenia zawodowego w regionie. Jeśli skłaniają się ku jakiejś ocenie, to jest ona pozytywna. Uwzględniają wówczas dobrze przygotowaną kadrę pedagogiczną, choć podejrzewają niską dostępność nauczycieli – fachowców, specjalistów w swojej dziedzinie. Zauważają szeroką ofertę szkół proponujących kształcenie zawodowe w regionie. **Także dyrektorzy ponadpodstawowych szkół ogólnokształcących** wstrzymywali się od komentowania jakości kształcenia zawodowego w regionie. Nie czuli, że mają wystarczające kompetencje by móc się wypowiedzieć w tym temacie.

Dyrektorzy szkół zawodowych i policealnych branżowych oceniają jakość kształcenia zawodowego w regionie przede wszystkim doceniali szeroką ofertę szkół, dających duże możliwości wyboru konkretnego zawodu. Zdecydowanie akcentowali wysoką jakość

kształcenia, która gwarantuje absolwentom łatwość wejścia na rynek pracy z pożądanymi przez pracodawców umiejętnościami. Z drugiej jednak strony zwracają uwagę na malejącą dostępność kadry nauczycielskiej. Widzą w tym obszarze kilka zagrożeń. Część nauczycieli zbliża się lub jest w wieku emerytalnym i występuje trudność ze znalezieniem zastępców na ich etaty. Emerytalny wiek niektórych pracowników utrudnia im nadążanie za rozwojem technologicznym i sprawia, że ich nauczanie nie zawsze odpowiada oczekiwaniom uczniów. Powyższe wyzwania szczególnie dotyczą nauczycieli przedmiotów specjalistycznych, wymagających wiedzy, która zanika w społeczeństwie.

Poziom wiedzy doradców zawodowych na temat szkolnictwa zawodowego

Istotną rolę ma również, jak zostało wykazane wcześniej, propagowanie informacji dotyczących kształcenia zawodowego wśród zarówno młodzieży, jak i osób dorosłych. Niebagatelne znaczenie ma tutaj poziom wiedzy samych doradców zawodowych, co jest niezbędne do tego, aby mogli oni przekazywać ją dalej. Większość **doradców zawodowych biorących udział w badaniu ilościowym** ocenia swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego na raczej wysoki (53,1%). Łącznie, wraz z odpowiedzią „zdecydowanie wysoki", deklaracje te wyniosły 66,6%. W drugiej kolejności, wskazywali oni odpowiedź „ani wysoki, ani niski" (30,8%).

Wykres 62. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców

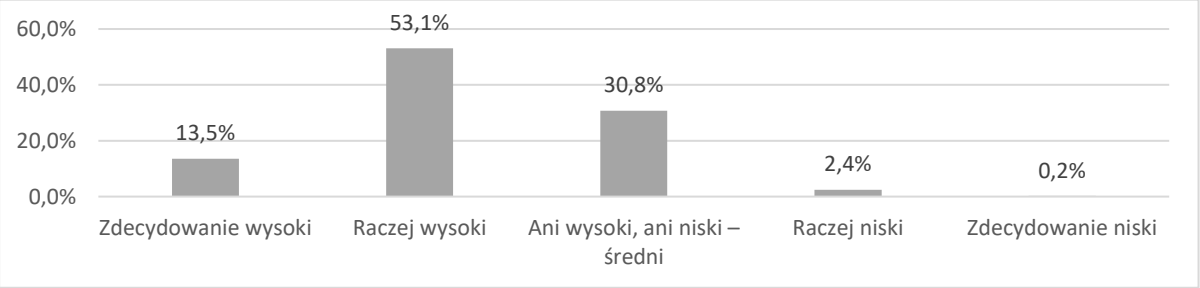

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Analizy statystyczne wykazały korelację pomiędzy oceną swojego **poziomu wiedzy na temat kształcenia zawodowego przez doradców, a rodzajem instytucji, w której pracują.** Osoby z placówek edukacyjnych nieznacznie gorzej oceniają swój poziom wiedzy – choć częściej udzielali oni odpowiedzi, że jest ona zdecydowanie wysoka (13,9% w porównaniu do 9,9%), to łącznie, odpowiedź ta i „raczej wysoka" wskazało 66% osób, z kolei wśród doradców z instytucji rynku pracy było to – 71,9% osób. Osoby pełniące funkcję doradcy w szkołach częściej oceniają swoją wiedzę jako średnią. Być może wynika to z przekonania, że powinni wciąż zdobywać wiedzę w tym zakresie, a więc dlatego nie deklarują się być z niej w pełni usatysfakcjonowani.

Wykres 63. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców a ich miejsce pracy

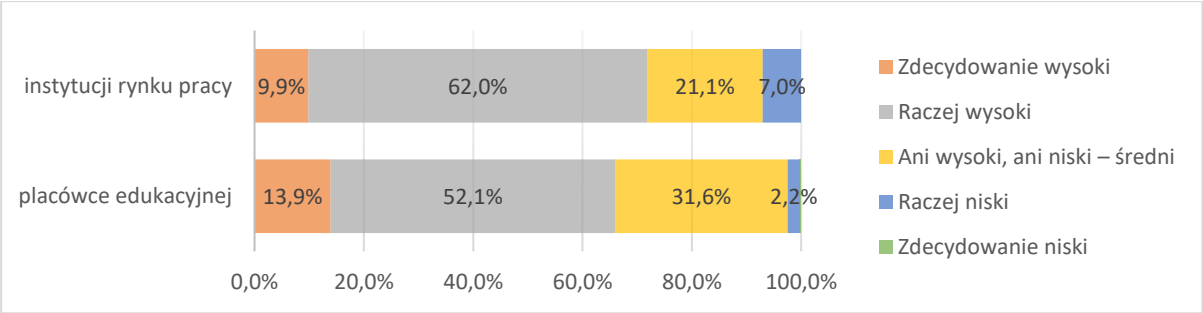

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Im dłuższy staż pracy, tym wyższy odsetek osób oceniających swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego na raczej lub zdecydowanie wysoki. . Aż 71,6% osób pracujących powyżej 36 miesięcy ocenia swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego jako raczej lub zdecydowanie wysoki. Warto zauważyć, że osoby pracujące poniżej roku, również oceniają swój poziom wiedzy stosunkowo wysoko – 56,9% z nich oceniło go jako raczej lub zdecydowanie wysoki. Być może osoby te, ponieważ dopiero niedawno zaczęły pracę w tym zawodzie, są bardziej zaangażowane w rozwój swoich kompetencji i zdobywanie wiedzy na temat doradztwa, dlatego też oceniają ją wyżej. Dla porównania, wśród osób z krótszym stażem, od 25 do 36 miesięcy, oceniło tak swoją wiedzę już tylko 46,9% osób, od 12 do 24 miesięcy – 53,3%.

Wykres 64. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców a ich staż pracy w zawodzie

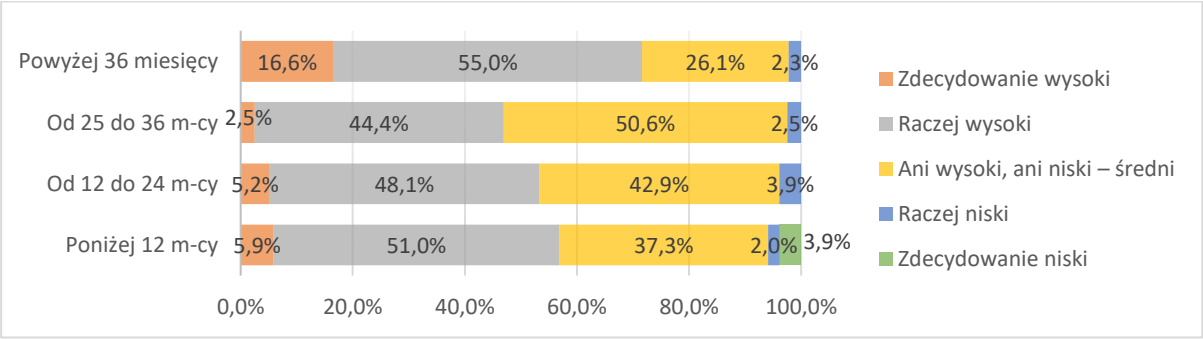

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Podsumowując w niniejszym rozdziale zaprezentowano informacje dotyczące wiedzy młodzieży na temat szkolnictwa zawodowego, oceny jego dostępności i jakości oferty w regionie. Powyższa analiza wskazuje, że **młodzież generalnie posiada ogólne, przy czym dość powierzchowne rozeznanie w zakresie dostępnych zawodów w szkołach zawodowych**. Wiedza ta rzadko wykracza poza kilka przykładów, a wielu uczniów nie zna nawet przybliżonej liczby szkół zawodowych w swoim powiecie, często ją zaniżając. Wskazuje to na ograniczoną świadomość i wciąż stosunkowo słabą znajomość oferty edukacyjnej, co może wpływać na niskie zainteresowanie tym typem kształcenia. Jednocześnie większość uczniów szkół zawodowych nie ma trudności z fizycznym dostępem do placówek – podróż do szkoły

zajmuje im zazwyczaj do 30 minut, co sugeruje, że lokalizacja szkół może nie stanowić tu istotnej bariery.

Doradcy zawodowi, zarówno instytucjonalni, jak i szkolni, również oceniali dostępność oferty kształcenia zawodowego w regionie (woj. łódzkie) - oceniono ją jako raczej dobrą, choć doradcy zwracają uwagę na istotne problemy strukturalne, takie jak niedobór nauczycieli zawodowych, niską jakość praktyk zawodowych oraz słabą promocję tego typu ścieżek edukacji. Brak odpowiedniego przekazu i informacji – zarówno wśród uczniów, jak i ich rodziców – sprawia, że licea ogólnokształcące są wybierane częściej, mimo realnych potrzeb rynku pracy w kierunkach zawodowych.

Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego jest pozytywna, choć bardziej ostrożna niż w przypadku jej dostępności – respondenci wskazują na dobre przygotowanie kursów instytucjonalnych, ale także na potrzebę większej liczby warsztatów praktycznych w szkołach oraz ściślejszej współpracy z pracodawcami. Jednym z kluczowych wniosków jest konieczność lepszej promocji szkolnictwa zawodowego oraz aktywnego reagowania szkół na potrzeby lokalnego rynku pracy. Duże znaczenie przypisuje się też działaniom praktycznym i środowiskowym, takim jak warsztaty zawodowe, dni otwarte czy targi edukacyjne, które pozwalają uczniom poznać zawody „od środka” Oraz większe zaangażowanie pracodawców w proces kształcenia.

4.1.2.3 Branżowe Centra Umiejętności

Jednym z celów przedmiotowych badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie, było sprawdzenie poziomu deklarowanej wiedzy respondentów na temat Branżowych Centrów Umiejętności oraz zakresu ich działalności. W tym celu uczniowie zostali zapytani, czy słyszeli kiedykolwiek o Branżowym Centrum Umiejętności. Branżowe Centra Umiejętności rozpoznane zostały już na etapie konceptualizacji badania jako kluczowy element nowoczesnego szkolnictwa zawodowego. Mogą one sprzyjać edukacji bardziej praktycznej, elastycznej i zorientowanej na potrzeby rynku pracy. Wspierają one także uczniów, nauczycieli, pracodawców i osoby dorosłe w ciągłym rozwoju kompetencji zawodowych. Warto zaznaczyć, że Branżowe Centra Umiejętności są dopiero na etapie tworzenia – w województwie łódzkim pierwsze BCU powstało w maju 2025 roku, a więc w momencie przeprowadzania badania. Respondenci nie mieli szansy bezpośrednio się z nim zapoznać.

Zdecydowana większość **uczniów szkół podstawowych** (94,6%) odpowiedziała, że nie zna tej nazwy,, natomiast jedynie 5,4% przyznało, że o nim słyszało. Wśród tej grupy źródła informacji były bardzo zróżnicowane i miały najczęściej charakter przypadkowy. Pojawiały się odpowiedzi wskazujące na doradztwo zawodowe (2 osoby), forum internetowe (1), Internet (1) czy zajęcia w klasie (1). Część uczniów wskazywała przekazy ze swojego otoczenia, takich

jak brat (1), kolega (1), rodzice (1) czy starsi koledzy (1). Pojawiły się również odpowiedzi nieprecyzyjne, takie jak: „nie pamiętam” (2), „nie wiem, gdzie, ale kojarzę słowo” (1) czy „przed chwilą” (1). Wyniki te wskazują, że rozpoznawalność Branżowych Centrów Umiejętności wśród uczniów jest bardzo niska, a w przypadku osób, które zetknęły się z tym pojęciem, wiedza ma charakter fragmentaryczny.

Wykres 65 Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez uczniów szkół podstawowych

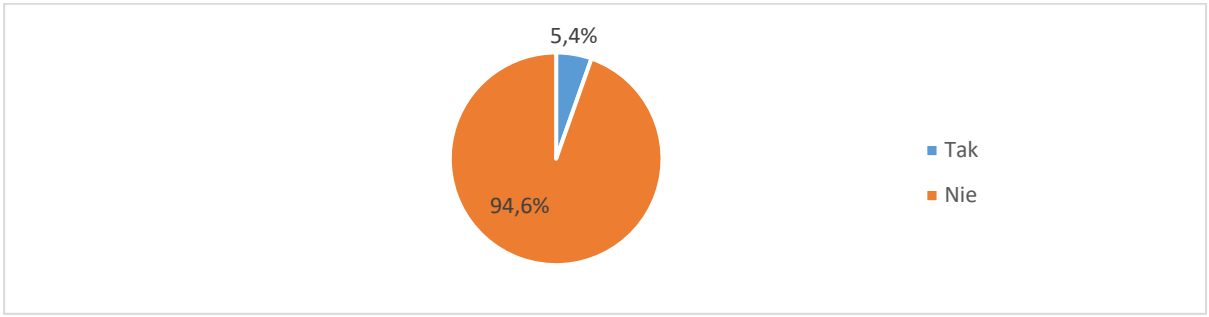

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Podobnie aż 97,1% **licealistów** nigdy nie słyszało o Branżowych Centrach Umiejętności. Niewielka grupa respondentów (5 osób), która o nim słyszała, w pytaniu otwartym udzieliła odpowiedzi, że ich źródłem wiedzy był Internet (2), doradca zawodowy (1), audycja radiowa (1) oraz rozmowa (1).

Wykres 66 Znajomość Branżowych Centrów Umiejętności przez licealistów

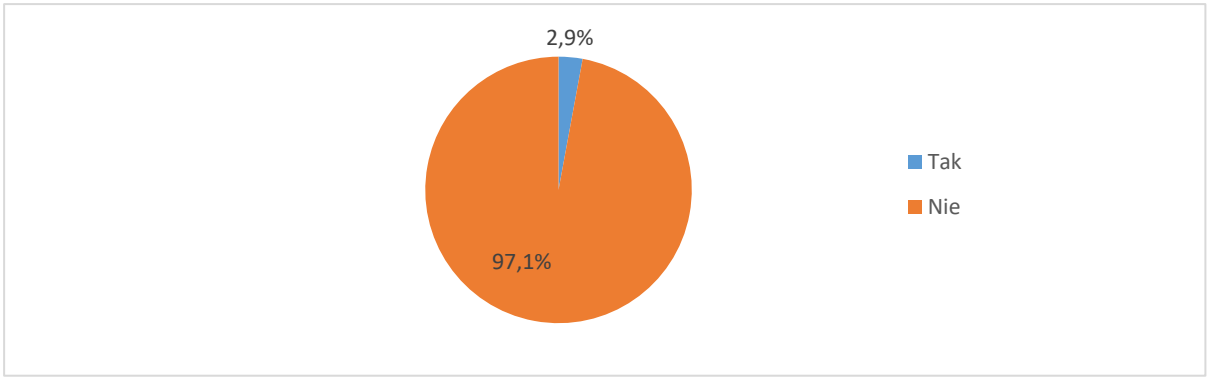

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Zdecydowana większość **uczniów kształcących się zawodowo** nie słyszała o Branżowym Centrum Umiejętności – tę odpowiedź wskazało aż 93,6% osób. Ci z nich, którzy słyszeli, wskazywali na uzyskanie takiej informacji w szkole (10 osób), w Internecie (2), w sklepie, przy okazji rozmów na mieście (po 1 wskazaniu), ale także, dwójka respondentów deklaruje, że w ich szkole policealnej powstaje BCU.

Wykres 67. Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez uczniów szkół zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Tak jak w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz średnich, również większość **studentów** nigdy nie słyszała o Branżowym Centrum Umiejętności (82,2%). Ci z nich, którzy kiedykolwiek o nich słyszeli (17,6%), jako źródło informacji wskazywali przede wszystkim Internet, wskazany przez 63% osób, które słyszały o BCU. Rzadziej wskazywane było uzyskanie tej informacji od doradcy zawodowego (11%), a także podczas rozmowy ze znajomymi/kolegami (15%). Pozostali respondenci pojedynczo wskazywali także takie źródła informacji jak szkołę, wykłady online czy targi pracy.

Wykres 68. Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez studentów

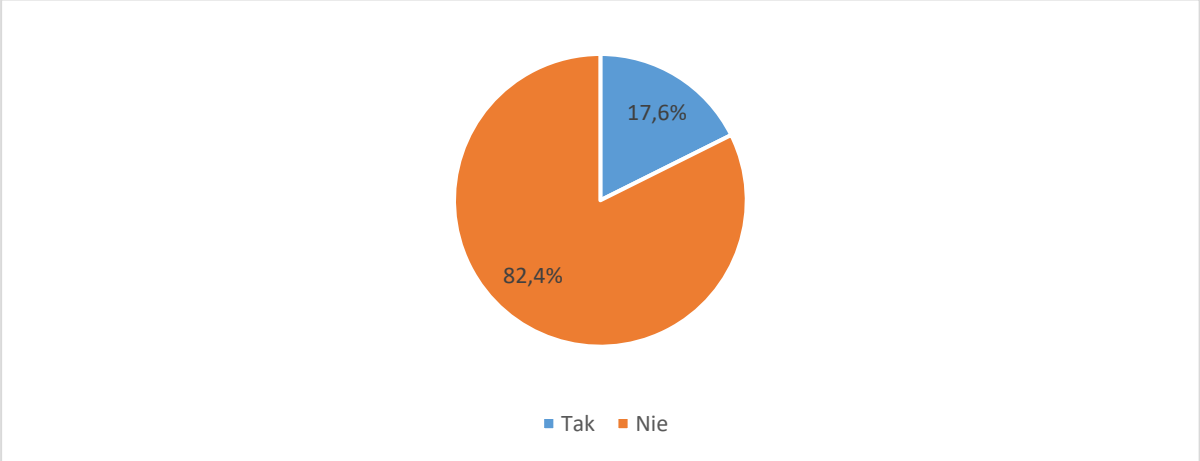

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

O Branżowe Centra Umiejętności spytano także **rodziców** uczniów. Wyniki pokazują, że nieco ponad połowa **rodziców**, dokładnie 51,5%, zadeklarowała, że wie, czym są Branżowe Centra Umiejętności. Pozostałe 48,5% rodziców przyznało, że nie zna tego pojęcia. W porównaniu do wyników uzyskanych dla uczniów szkół podstawowych oraz licealistów, rodzice charakteryzują się znacząco wyższą świadomością istnienia tych centrów.

Szczególnie wysoki poziom świadomości BCU odnotowano wśród rodziców mieszkających w miastach. Na pytanie o znajomość tej instytucji twierdząco odpowiedziało 61,8% respondentów z miast, co stanowi wynik istotnie statystycznie wyższy niż w przypadku rodziców ze wsi (34,1%).

Wykres 69. Znajomość Branżowych Centrów Umiejętności przez rodziców

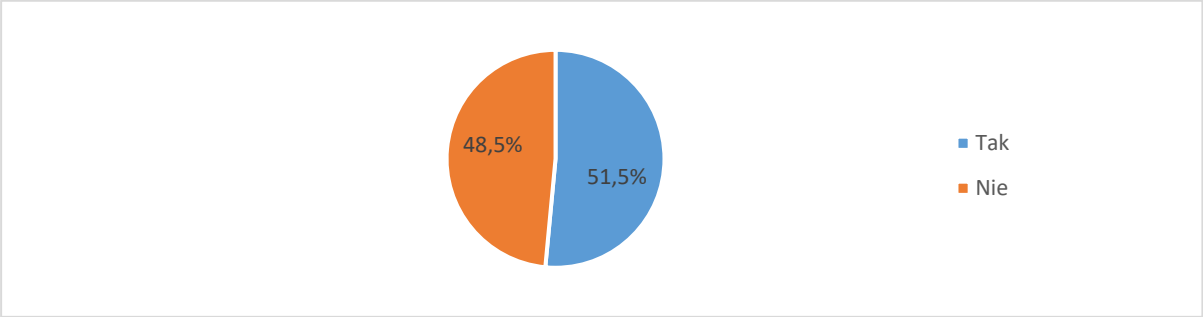

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Najczęstszym źródłem informacji o Branżowym Centrum Umiejętności wśród **rodziców uczniów** były źródła internetowe, konkretnie strony i fora internetowe wskazało aż 74,6% respondentów. Na drugim miejscu znaleźli się członkowie rodziny (53,7%), a tuż za nimi koledzy i koleżanki z pracy (49,3%). Znacząco rzadziej rodzice czerpali wiedzę od innych rodziców (16,4%) czy z mediów tradycyjnych, takich jak telewizja i radio (11,9%). Tylko nieliczni wskazali doradcę zawodowego (6,0%), inne źródła (7,5%) lub nauczycieli (4,5%). W kategorii „inne źródła" respondenci najczęściej wskazywali własne doświadczenie (3 osoby), a także podawali odpowiedzi takie jak: „sama wiem dużo o szkołach branżowych" (1) oraz „w pracy" (1). Wyniki te pokazują dominującą rolę Internetu oraz najbliższego otoczenia (rodziny i współpracowników) w kształtowaniu wiedzy rodziców na temat BCU, podczas gdy oficjalne i instytucjonalne kanały komunikacji, takie jak szkoła czy doradztwo zawodowe, mają w tym zakresie marginalne znaczenie.

Wykres 70. Źródła wiedzy rodziców o Branżowych Centrach Umiejętności, pytanie wielokrotnego wyboru

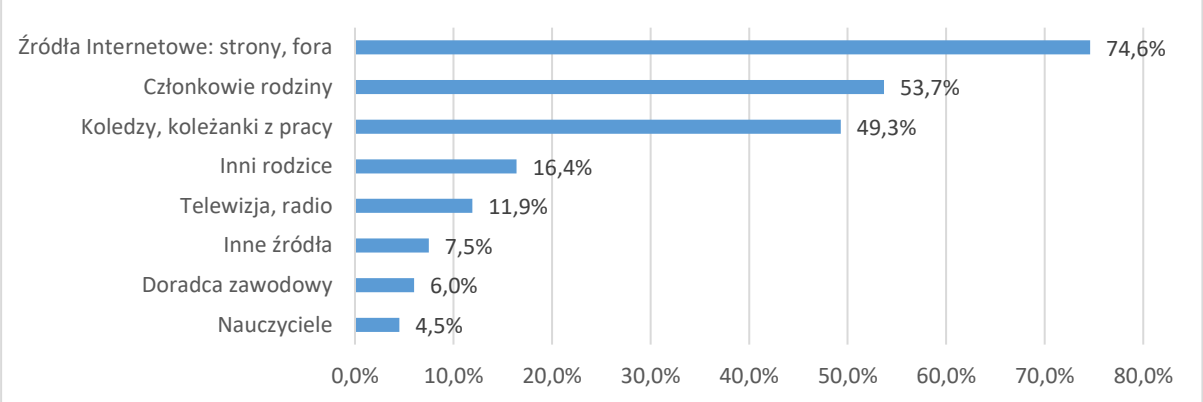

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=67

Większość **rodziców**, którzy zadeklarowali, że wiedzą, czym są Branżowe Centra Umiejętności, uważa, że potrafiłaby również wskazać, co wchodzi w zakres ich działalności. Aż 82,1% spośród tych respondentów wybrało odpowiedź „raczej tak", natomiast jedynie 9% wyraziło pełne przekonanie, zaznaczając „zdecydowanie tak". Tyle samo osób (9%) przyznało, że trudno im to ocenić. Wyniki te wskazują, że choć ogólna świadomość istnienia

BCU jest wysoka w tej grupie, poziom pewności co do szczegółowej wiedzy na temat ich funkcjonowania pozostaje umiarkowany. Może to świadczyć o tym, że wiedza rodziców jest raczej ogólna i powierzchowna, co podkreśla potrzebę pogłębionej komunikacji na temat zakresu działań podejmowanych przez BCU.

Wykres 71. Ocena znajomości zakresu działalności Branżowych Centrów Umiejętności przez rodziców

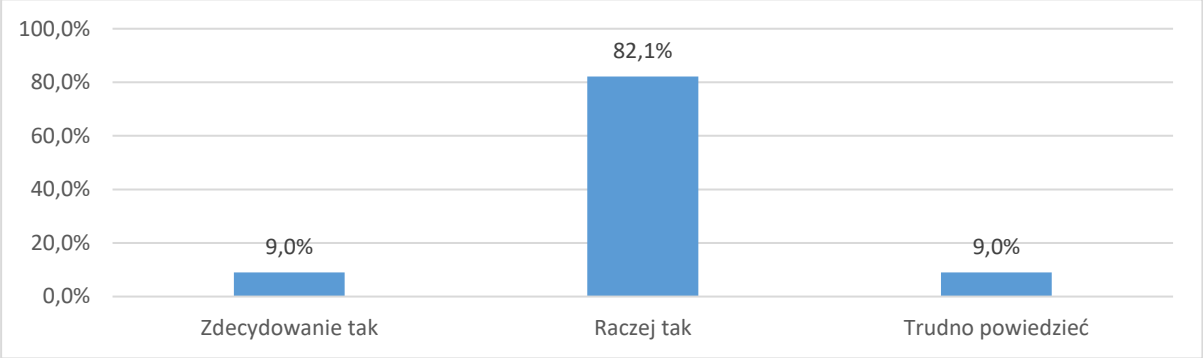

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=67

Istotne stało się także ustalenie, czy sami **doradcy** mają wiedzę na temat tego czym są Branżowe Centra Umiejętności. Doradcom zawodowym zostały przedstawione 4 zdania związane z tym pojęciem. Instytucja ta, jest znana (*raczej* lub *zdecydowanie*) 46,6% respondentów, czyli mniej niż połowie z nich. Jeszcze mniej respondentów zadeklarowało znajomość sposobu w jaki można skorzystać z BCU (34,8%). Częściej deklarują oni natomiast, że działalność tych centrów będzie ważna (58,4%) oraz że chciałyby, by powstały w województwie łódzkim (74,1%).

Tabela 11. Znajomość oraz opinia na temat Branżowych Centrów Umiejętności przez doradców zawodowych

	1 – Zdecydowanie nie	2 - Raczej nie	3 – ani tak, ani nie, średnio	4 - Raczej tak	5 - Zdecydowanie	Średnia
Słyszał(a)m o Branżowych Centrach Umiejętności	17,90%	20,00%	15,60%	24,40%	22,20%	3,1
	37,90%			**46,60%**		
Wiem w jaki sposób będzie można skorzystać z usług Branżowych Centrów Umiejętności	21,80%	19,70%	23,80%	25,00%	9,80%	2,8
	41,50%			**34,80%**		
Uważam, że działalność Branżowych Centrów Umiejętności będzie ważna	5,40%	4,60%	31,80%	31,70%	26,70%	3,7
	10,00%			**58,40%**		
Chciał(a)bym, by Branżowe Centrum Umiejętności powstało w województwie łódzkim	2,50%	2,30%	21,00%	28,30%	45,80%	4,1
	4,80%			**74,10%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Wiedza na temat Branżowych Centrów Umiejętności wśród doradców zawodowych jest dość powierzchowna i niejednolita, z wyjątkiem doradców ze szkół policealnych. Także **doradcy biorący udział w badaniu jakościowym** w praktyce nie posiadają szczegółowej wiedzy o funkcjonowaniu tych instytucji, ich zadaniach ani lokalizacji. Respondenci zazwyczaj potrafią w przybliżeniu wskazać, że BCU zajmują się kształceniem zawodowym, a także że powinny odpowiadać na potrzeby rynku pracy. Co istotne, żaden respondent nie wskazuję, że miał kontakt z BCU w praktyce – nie kierowano tam klientów, nie korzystano z oferty, a część rozmówców wprost przyznaje, że nie zgłębiali tematu lub nie wie, gdzie takie centra się znajdują. Warto jednak zauważyć, że jedynie BCU w Opocznie zostało oficjalnie otwarte (18.05.2025), natomiast pozostałe centra jeszcze nie rozpoczęły działalności, co może tłumaczyć brak doświadczeń ze strony badanych. Z wypowiedzi wyłania się potrzeba lepszej promocji i uporządkowania informacji o Branżowych Centrach Umiejętności, jedna z osób sugeruje, że dobrze by było, gdyby wiedza o nich była dostępna w formie skondensowanego i łatwo dostępnego pakietu, np. na stronie internetowej.

„Z tego co kojarzę to Branżowe Centra [Umiejętności] są odpowiedzialne za potrzeby wynikające z rynku pracy pod kątem pracownika, kwalifikacji danej grupy pracowników, które będą, jak gdyby no ten rynek pracy zaspokajały. Ja to rozumiem jako bazę danych, jak są też zawody deficytowe, więc tutaj taka potrzeba w jednym miejscu skupiona. Tak to rozumiem, nie wiem, czy dobrze." (2_IDI_IRP)

„O Branżowych Centrach Umiejętności coś słyszałam, czytałam gdzieś. U nas w mieście nie ma tego." (2_IDI_IRP)

„Ostatnio [słyszałam], ale tak hasłowo. Nie zagłębiałam się jeszcze w tą instytucję." (4_IDI_IRP)

„To są takie centra, które są dofinansowane z funduszy unijnych, które są dla uczniów, dla osób, które chcą się przekwalifikować. Tak, dla nauczycieli, dla przedsiębiorców, w zasadzie dla każdego." (4_IDI_DZ_P)

Znajomość BCU uwidacznia się pośród doradców zawodowych ze szkół policealnych. Posiadają dość dużą wiedzę, niektórzy współuczestniczą w ich tworzeniu. Widocznie wyższy poziom świadomości w tej grupie doradców wynika z faktu, że Branżowe Centra Umiejętności niejednokrotnie są tworzone w placówkach, w których są zatrudnieni.

„Plan ma polegać na tym, że będą nowe szkolenia, kwalifikacje dla nauczycieli, dla uczniów, dla dorosłych, dla pracowników, tak. I współpraca z uczelniami wyższymi i szkołą średnią, a także pracodawcami, którzy to mają wspólnie razem tworzyć jakby nowy obraz tej rzeczywistości zawodowej„ (1_IDI_DZ_SPIW)

W części ilościowej badania mogliśmy zaobserwować, że pomimo niskiej znajomości idei BCU wśród respondentów, dostrzegają oni potencjał powstających centrów i upatrują ich dużej

roli we wspieraniu kształcenia zawodowego. To podejście odzwierciedlają także wypowiedzi badanych z wywiadów pogłębionych:

„Słyszałam [o BCU] i myślę, że jeśliby na przykład było takie Branżowe Centrum Umiejętności, gdzie można by było zdobyć dodatkowe kwalifikacje w formach krótszych, czyli na szkoleniach, to by się najbardziej przydało, żeby te kompetencje swoje uaktualniać, żeby one były adekwatne do potrzeb rynku pracy (6_IDI_DZ_SPIW)

Wyniki badania pokazują, że świadomość istnienia Branżowych Centrów Umiejętności (BCU) wśród uczniów wszystkich poziomów edukacji – od szkół podstawowych po studentów – jest bardzo niska, a w przypadkach, gdy uczniowie zetknęli się z tym pojęciem, wiedza ta i tak jest fragmentaryczna i przypadkowa. Zdecydowanie lepiej wypadają pod tym względem rodzice, z których ponad połowa deklaruje znajomość BCU, choć ich wiedza również okazuje się dość ogólna i powierzchowna, głównie oparta na źródłach internetowych i nieformalnych kontaktach. Doradcy zawodowi, mimo że część z nich dostrzega wagę działalności BCU i wyraża chęć powstania takich centrów w regionie, także nie dysponują szeroką wiedzą o tych instytucjach, a kontakt z nimi jest znikomy lub żaden.

Podsumowując, w niniejszym rozdziale przedstawiono informacje dotyczące źródeł, poziomu i metod pozyskiwania wiedzy dotyczącej szkolnictwa zawodowego. Respondenci badania czerpią informacje na temat kształcenia zawodowego przede wszystkim z Internetu, korzystając z urządzeń takich jak telefon, komputer czy laptop. Najczęściej wskazywanym źródłem były strony internetowe szkół, a sposób korzystania z innych kanałów informacyjnych zależał w dużej mierze od wieku badanych. Młodsi respondenci (zwłaszcza uczniowie szkół podstawowych i liceów) chętnie sięgali po nowoczesne formy komunikacji, takie jak TikTok, fora internetowe czy narzędzia sztucznej inteligencji (np. ChatGPT). Starsze grupy, studenci oraz doradcy zawodowi, częściej korzystały z bardziej tradycyjnych źródeł, w tym z Facebooka, YouTube'a, szkoleń czy webinarów. Rzadziej wykorzystywane były szkoła, targi pracy i książki, natomiast radio i telewizja odgrywały marginalną rolę.

Szczególną grupę stanowili doradcy zawodowi, zarówno ci pracujący w szkołach podstawowych, jak i w instytucjach rynku pracy. Choć również oni najczęściej korzystali z Internetu, dużą wagę przywiązywali także do krótkich form doskonalenia zawodowego, takich jak kursy online, webinary czy e-learning. Wśród wykorzystywanych przez nich źródeł pojawiały się także platformy edukacyjne (np. Navoica, PARP), wydarzenia lokalne (targi pracy), „Mapa Karier" oraz materiały przygotowywane przez instytucje centralne. Wybór tych zasobów był jednak selektywny i uzależniony od ich praktycznej przydatności. Doradcy podkreślali, że ich zaangażowanie w poszerzanie wiedzy zależy od dostępnego czasu, wsparcia instytucji i indywidualnej motywacji. Deklarowali, że potrafią skutecznie wyszukiwać potrzebne informacje i odpowiadać na potrzeby klientów, choć nie postrzegają siebie jako specjalistów w zakresie kształcenia zawodowego.

Mimo szerokiego dostępu do źródeł wiedzy, ocena ich rzetelności oraz dostępności była zróżnicowana. Doradcy zawodowi w większości uważają, że dostęp do rzetelnych informacji o kształceniu zawodowym jest raczej łatwy. Inaczej sytuację postrzegają uczniowie i studenci, szczególnie licealiści, którzy częściej wskazywali na niedobór wiedzy w tym zakresie. Może to świadczyć o tym, że dostępne treści nie są wystarczająco dopasowane do potrzeb i oczekiwań młodzieży.

Poziom deklarowanej wiedzy na temat oferty kształcenia zawodowego również nie jest wysoki. Większość uczniów potrafi wymienić jedynie kilka zawodów, co świadczy o ogólnym, lecz dość powierzchownym rozeznaniu. Znacznie rzadziej młodzi ludzie wskazywali szerszą znajomość oferty (kilkadziesiąt zawodów), a jedynie nieliczni twierdzili, że znają ją w pełni. Podobny schemat widoczny był w przypadku wiedzy o nowych zawodach powstających w wyniku przemian społecznych i technologicznych. Choć 66% uczniów szkół podstawowych deklarowało, że słyszało o takich profesjach, tylko 26,4% potrafiło podać konkretny przykład – najczęściej związany z technologią i Internetem, jak influencer czy specjalista IT. Wskazuje to na konieczność pogłębienia edukacji w tym zakresie, aby młodzież mogła trafniej planować swoją przyszłość zawodową.

Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim była generalnie pozytywna, jednak zależna od doświadczeń poszczególnych grup. Uczniowie szkół zawodowych, mający styczność z systemem w praktyce, realistycznie szacowali liczbę lokalnych placówek i oceniali ich dostępność – większość z nich deklarowała, że dociera do szkoły w czasie nieprzekraczającym 30 minut. Uczniowie szkół podstawowych i liceów częściej mieli trudności z oszacowaniem liczby szkół zawodowych w okolicy, co może częściowo tłumaczyć ich ograniczone zainteresowanie tą ścieżką edukacyjną. Doradcy zawodowi, zarówno ze szkół, jak i z instytucji rynku pracy, najczęściej oceniali dostępność oferty dobrze lub bardzo dobrze, choć podkreślali istotne bariery strukturalne, takie jak niedobór nauczycieli zawodu. W kontekście jakości kształcenia zawodowego opinie były bardziej zróżnicowane. Pozytywnie oceniano szkoły dysponujące dobrą infrastrukturą oraz kursy pozaszkolne, natomiast krytyczne uwagi dotyczyły m.in. powierzchownych praktyk zawodowych i dominacji teorii nad praktyką.

Szczególnie niepokojące okazały się wyniki dotyczące znajomości Branżowych Centrów Umiejętności (BCU). Zdecydowana większość uczniów (niezależnie od typu szkoły) nigdy nie słyszała o tych instytucjach. Również wśród studentów świadomość ich istnienia była niska, a wiedza na ich temat pochodziła głównie z Internetu. Relatywnie wyższy poziom wiedzy wykazali rodzice uczniów (51,5%), jednak i w tej grupie miała ona zazwyczaj ogólny charakter. Doradcy zawodowi deklarowali co prawda, że „coś słyszeli" o BCU, ale nie znali szczegółów i nie mieli bezpośredniego kontaktu z ich działalnością. Wyniki te wskazują na potrzebę wyraźniejszej i bardziej systematycznej kampanii informacyjnej, która przybliżyłaby uczniom, ich rodzicom i doradcom rolę oraz ofertę Branżowych Centrów Umiejętności.

Konieczne jest natomiast dodanie, że BCU są stosunkowo nowymi instytucjami i w większości są w fazie tworzenia, co może znacząco wpływać na ich niską znajomość, szczególnie jeśli nie są wystarczająco rozpromowane.

4.1.3 Kształcenie zawodowe w opinii i postawach odbiorców doradztwa zawodowego

4.1.3.1 Przekonania i postawy uczniów wobec kształcenia zawodowego

Jednym z ważniejszych czynników, mogących mieć wpływ na wybór kształcenia zawodowego są osobiste przekonania i opinie na temat kształcenia zawodowego. Przekonania te- zarówno te pozytywne, jak i negatywne — mogą mieć bowiem istotny wpływ na decyzje uczniów (i ich rodziców) dotyczące wyboru ścieżki edukacyjnej po ukończeniu szkoły podstawowej.

Wpływ stereotypów na postrzeganie różnych ścieżek edukacyjnych, w tym kształcenia zawodowego

W badaniu, którego wyniki przedstawiono w tym raporcie, przedstawiono badanym kilka stwierdzeń – stereotypów pozytywnych i negatywnych – dotyczących szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących. Następnie poproszono uczniów, aby na skali od 1-5 ocenili jak bardzo zgadzają się z każdym stwierdzeniem. Analiza opinii uczniów szkół na temat kształcenia zawodowego ujawniła złożony obraz postrzegania różnych ścieżek edukacyjnych.

W przypadku **uczniów szkół podstawowych**, największa zgodność panuje w odniesieniu do stwierdzenia, że liceum ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia – 70,2% uczniów wyraziło zgodę z tym poglądem (w tym 28,8% zdecydowanie się zgadza, a 41,4% raczej się zgadza).

Postrzeganie technikum lub szkoły branżowej jako gorszych od liceum nie znajduje szerokiego poparcia wśród tych uczniów, choć nie można go całkowicie zignorować. 21% respondentów zgadza się z takim twierdzeniem (6,4% zdecydowanie, 14,6% raczej), natomiast brak zgody deklaruje łącznie 47,5% badanych (23,4% zdecydowanie, 24,1% raczej). Jednocześnie aż 31,5% uczniów wybrało odpowiedź neutralną, co sugeruje, że niemal połowa ankietowanych nie odrzuca jednoznacznie tej opinii. Może to świadczyć o tym, że choć stereotyp o niższej wartości kształcenia zawodowego stopniowo traci na sile, to wciąż bywa obecny – jako ukryte przekonanie, które nie zawsze znajduje wyraz w deklaracjach, ale nadal funkcjonuje w tle społecznych wyobrażeń o ścieżkach edukacyjnych.

Stosunkowo pozytywnie oceniane jest technikum jako wybór dla osób zdecydowanych na konkretny zawód, gdzie 74,3% badanych się z tym zgadza (47,5% raczej, 26,8% zdecydowanie), przy zaledwie 8,1% odpowiedzi negatywnych. Z drugiej strony liceum ogólnokształcące bywa kojarzone z brakiem sprecyzowanych planów na przyszłość – 30,5% uczniów zgodziło się z tym stwierdzeniem (24,7% raczej, 5,8% zdecydowanie), ale jednocześnie podobny odsetek, 39,3%, się z nim nie zgadza (15,9% zdecydowanie, 23,4% raczej). 30,2% wybrało odpowiedź neutralną. Ukazuje to pewną ambiwalencję w

postrzeganiu liceum: z jednej strony jako prestiżowej drogi do studiów, z drugiej – jako opcji wybieranej przez osoby niezdecydowane.

Negatywne skojarzenia z kształceniem zawodowym deklaruje 15% uczniów (5,1% zdecydowanie, 9,9% raczej), natomiast aż 50,4% się z tym nie zgadza (22,8% zdecydowanie, 27,6% raczej), a 34,7% ma stosunek obojętny.

Podobnie do oceny kształcenia zawodowego prezentują się odpowiedzi dotyczące kształcenia w liceach ogólnokształcących. Zaledwie 15,3% uczniów deklaruje złe skojarzenia z „ogólniakami", a większość (49,7%) się z tym nie zgadza. Jednocześnie 35% respondentów wybiera odpowiedź neutralną, co może świadczyć o braku głębszego rozeznania lub braku jednoznacznych doświadczeń związanych z tym typem szkoły.

Tabela 12. Zgodność uczniów szkół podstawowych ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam	Średnia
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia	4,4%	3,4%	22,0%	41,4%	28,8%	3,9
	7,8%			**70,2%**		
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące	23,4%	24,1%	31,5%	14,6%	6,4%	2,6
	47,5%			**21,0%**		
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód	2,7%	5,4%	17,6%	47,5%	26,8%	3,9
	8,1%			**74,3%**		
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości	15,9%	23,4%	30,2%	24,7%	5,8%	2,8
	39,3%			**30,5%**		
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym	22,8%	27,6%	34,7%	9,9%	5,1%	2,5
	50,4%			**15,0%**		
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach"	21,1%	28,6%	35,0%	10,2%	5,1%	2,5
	49,7%			**15,3%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Analiza zgodności z powyższymi stwierdzeniami wykazała dwie istotne korelacje z kategoriami społeczno-demograficznymi (konkretnie z płcią i miejscem zamieszkania). Pierwsza z nich dotyczy związku między opinią, że „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące", a miejscem zamieszkania, natomiast druga odnosi się do stwierdzenia „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości" i płci respondentów.

Wyliczony współczynnik korelacji wskazał na słabą, lecz istotną ujemną zależność między miejscem zamieszkania a opinią uczniów na temat stwierdzenia: „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące". Oznacza to, że wraz z przejściem od miasta w kierunku wsi spada poziom zgody z tym twierdzeniem – uczniowie z terenów wiejskich rzadziej uważają, że szkoły zawodowe są gorsze od liceów.

Dane potwierdzają tę tendencję: na wsi brak zgody ze stwierdzeniem wyraża łącznie 54,6% **uczniów szkół podstawowych** (26,5% wskazało „zdecydowanie się nie zgadzam", a 28,1% odpowiedziało „raczej się nie zgadzam"), natomiast w miastach 34,0% (17,5% i 16,5% odpowiednio). Odwrotną sytuację zaobserwowano wśród osób, które się z tym twierdzeniem zgadzają: w mieście odsetek ten wynosi 32,0% (18,6% raczej się zgodziło, a 13,4% zdecydowanie), podczas gdy na wsi jedynie 15,3% (12,7% i 2,6%).

Wykres 72. Miejsce zamieszkania uczniów szkół podstawowych a zgodność ze stwierdzeniem "Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące"

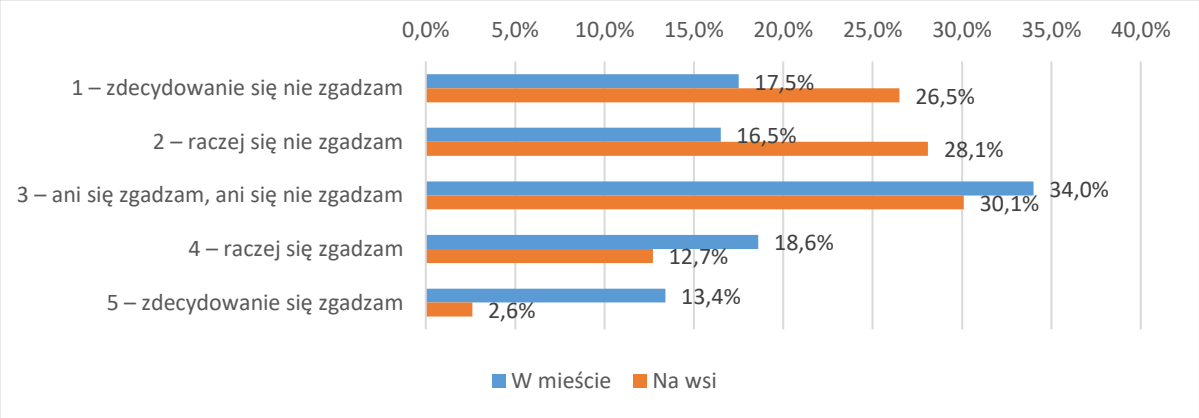

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Z kolei zależność między płcią a stopniem zgody ze stwierdzeniem, że „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia", przyjęła wartość współczynnika korelacji wskazującą na bardzo słabą, ale istotną statystycznie ujemną relację. W praktyce oznacza to, że dziewczęta nieco częściej niż chłopcy identyfikują liceum z drogą prowadzącą na studia.

Dane pokazują, że ponad 75% dziewcząt zgadza się z tym stwierdzeniem (41,1% „raczej się zgadzam", 34,4% „zdecydowanie się zgadzam"), podczas gdy wśród chłopców odsetek ten wynosi 66,9% (43,2% i 23,7%). Choć różnica nie jest bardzo duża, wyraźnie widać, że

dziewczęta częściej wybierają odpowiedź „zdecydowanie się zgadzam" – 34,4% wobec 23,7% chłopców. Z kolei chłopcy częściej niż dziewczęta wybierają odpowiedzi neutralne lub wyrażające brak zgody: odpowiedź „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam" wskazało 23,7% chłopców i 18,6% dziewcząt, natomiast całkowite zaprzeczenie („zdecydowanie się nie zgadzam") zadeklarowało 6,5% chłopców wobec 2,6% dziewcząt.

Wykres 73. Płeć uczniów szkół podstawowych a zgodność ze stwierdzeniem „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości"

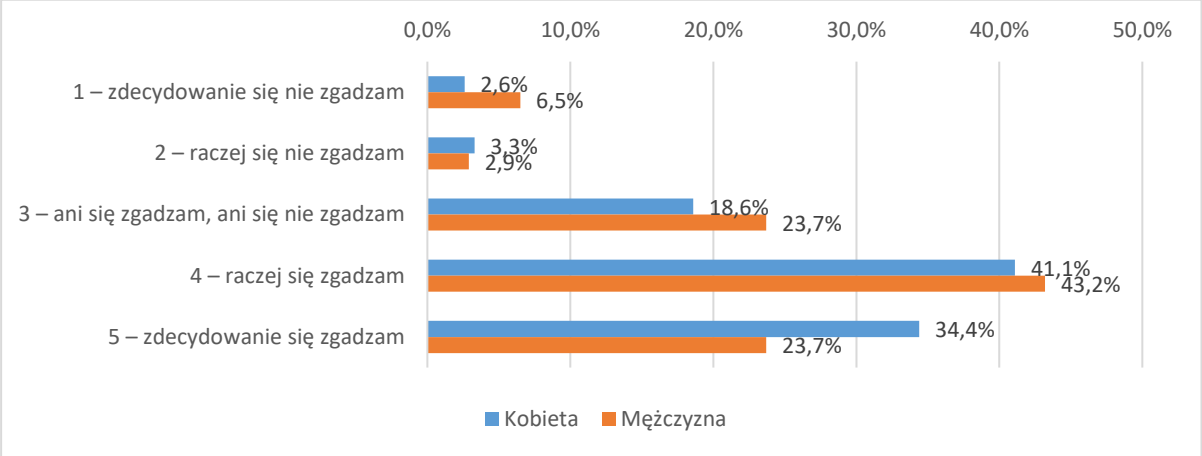

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Licealistom, podobnie jak innym grupom respondentów, zostało przedstawionych 6 stwierdzeń dotyczących liceum ogólnokształcącego oraz technikum. Odpowiedzi tej grupy są o tyle interesujące, że opinię swoją wyrażają osoby przebywające w jednej z tych placówek – liceum.

Większość licealistów raczej lub zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, że liceum ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia (81%). Zgodność z tym stwierdzeniem jest najwyższa – średnia wyniosła 4,1 w skali od 1 do 5. Znaczna część uczniów w podobnym stopniu zgadza się, że do technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód (77,5%).

W przypadku stwierdzenia „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące", większość osób w jakimś stopniu nie zgadza się z tym stwierdzeniem (44,6%), choć niemal 1/3 ma mieszane uczucia i „ani się zgadza, ani się nie zgadza" (30,7%). Podobnych odpowiedzi udzielili oni w przypadku stwierdzenia twierdzącego, że liceum ogólnokształcące jest dla osób, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości. Co ciekawe, uczniowie nieznacznie rzadziej nie zgadzają się z tym stwierdzeniem (41,5%), a nawet – wręcz przeciwnie – zgadzają się z nim (27,5%). Dla porównania, zgodność ze stwierdzeniem negatywnie oceniającym technikum wyniosła 2,7, a Liceum – 2,8.

Pomimo wyższego odsetka osób, które wskazały, że liceum ogólnokształcące jest dla osób, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości niż osób oceniających technikum lub szkołę

branżową jako gorszą od liceum, to jednak licealiści częściej przyznają, że mają złe skojarzenia z kształceniem zawodowym. Aż 1/5 (20,6%) uczniów ma złe skojarzenia z kształceniem zawodowym (średnia 2,6), częściej wskazywali oni także pośrednią odpowiedź „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam" (30,7%) niż w przypadku oceny kształcenia w „ogólniakach". Z kolei z kształceniem w liceum ogólnokształcącym złe skojarzenia ma 10,4% (średnia 2,1).

Licealiści podczas oceniania ścieżek edukacji, kierują się stereotypowymi przekonaniami związanymi z wyborem liceum ogólnokształcącego lub technikum – zakładają oni, że wybór jednego z nich, jest predykatorem dalszego kontynuowania edukacji na studiach lub chęcią uzyskania konkretnego zawodu. Szkoły zawodowe częściej kojarzą im się negatywnie, niż obrana przez nich droga kształcenia, choć warto podkreślić, że większość respondentów nie zgadza się z negatywnymi opiniami na temat którejkolwiek z placówek edukacyjnych.

Tabela 13. Zgodność licealistów ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego

	1– zdecydowanie się nie zgadzam	2– raczej się nie zgadzam	3– ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4– raczej się zgadzam	5– zdecydowanie się zgadzam	Średnia
1.Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia	2,5%	3,8%	12,7%	39,2%	41,8%	4,1
	6,3%			**81,0%**		
2.Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące	21,8%	22,8%	30,7%	14,6%	10,1%	2,7
	44,6%			**24,7%**		
3.Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód	1,9%	6,6%	13,9%	56,3%	21,2%	3,9
	8,5%			**77,5%**		
4.Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości	13,3%	28,2%	31,0%	21,8%	5,7%	2,8
	41,5%			**27,5%**		
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym	18,0%	29,7%	30,7%	14,6%	7,0%	2,6
	47,7%			**20,6%**		
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach"	34,2%	35,4%	19,9%	6,0%	4,4%	2,1
	69,6%			**10,4%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Analizy statystyczne wykazały dwie korelacje w obrębie cech społeczno-demograficznych **licealistów**, a odpowiedzi na stwierdzenia dotyczące liceum ogólnokształcącego oraz

technikum. Pierwsza z nich dotyczyła stwierdzenia pierwszego, „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia" a typu szkoły, do której uczęszczają respondenci.

Osoby z prywatnych szkół rzadziej zgadzają się z tym stwierdzeniem niż osoby z publicznych szkół. Łącznie, 56,3% z nich w pewnym stopniu zgadza się, że liceum ogólnokształcące jest dla osób myślących o studiach – w porównaniu, takiej odpowiedzi udzieliło aż 83,8% licealistów z publicznych szkół.

Wykres 74. Odpowiedzi udzielane na stwierdzenie „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia" a typ szkoły licealistów

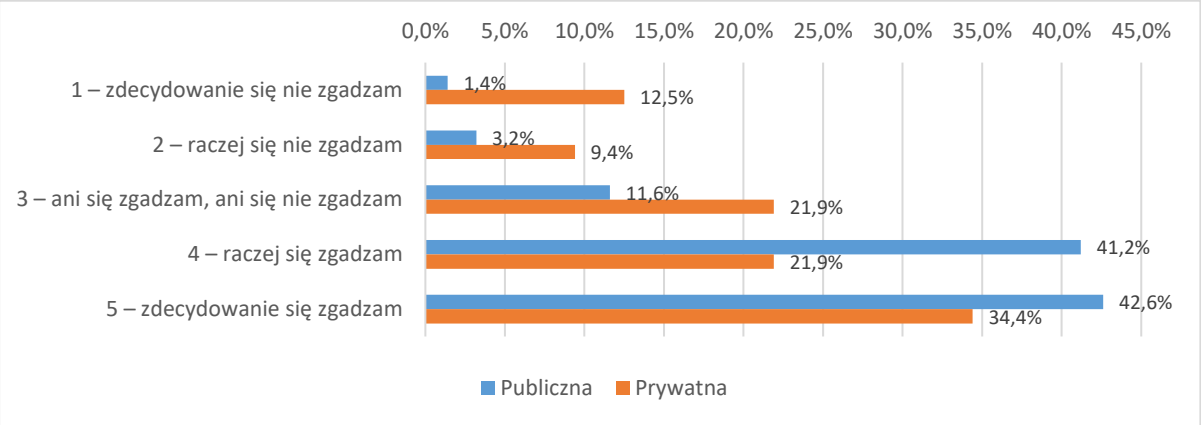

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Drugim stwierdzeniem, przy którym występuje korelacja jest „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w życiu". W tym przypadku to płeć różnicuje odpowiedzi respondentów. Mężczyźni częściej zgadzają się z tym stwierdzeniem (33,6% raczej lub zdecydowanie się zgadza) w porównaniu do 24% kobiet. Kobiety częściej wskazują odmienne odpowiedzi, nie zgadzające się z tym, że do liceum ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w życiu.

Wykres 75. Odpowiedzi udzielane na stwierdzenie „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości" a płeć licealistów

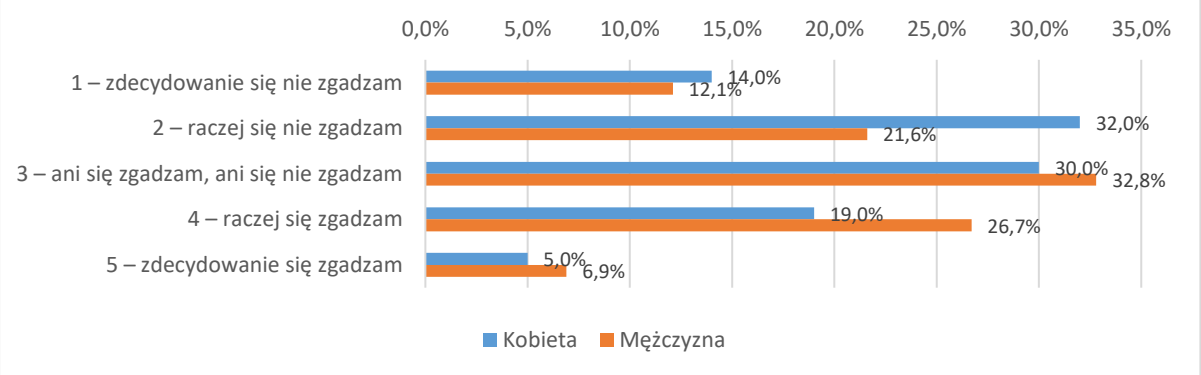

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Uczniowie szkół zawodowych najczęściej zgadzają się ze stwierdzeniem pierwszym, że liceum ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia – 66,8% osób raczej lub zdecydowanie się zgadza. Warto jednak zauważyć, że to o 13,2 p.p. mniej niż osób z liceów ogólnokształcących, mających takie przekonanie.

W drugiej kolejności, stwierdzeniem, z którym zgodzili się oni najczęściej, jest to, zakładające, że do technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód. W tym przypadku, zgodę wyraziło 62,5% osób.

Większość uczniów szkół zawodowych zdecydowanie nie zgadza się z tym, że technikum lub szkoła branżowa jest gorsza niż liceum ogólnokształcące – sprzeciw wyrażają oni częściej, niż inni uczniowie (aż 73,7% z nich). Tak licznie nie zgadzają się oni również ze złym skojarzeniem z kształceniem zawodowym – 70% osób raczej lub zdecydowanie się nie zgadza.

Częściej także, niż uczniowie szkół ogólnokształcących, uważają oni, że do liceum ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości – aż 41,1% uczniów szkół zawodowych zgadza się z tym stwierdzeniem. Mimo to, większość z nich nie ma złego skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach". W tym przypadku, zaledwie 22,9% uczniów wskazało na występowanie takich skojarzeń.

Tabela 14. Zgodność uczniów szkół zawodowych ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam	Średnia
1.Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia	7,00%	7,30%	18,60%	38,40%	28,40%	3,7
	14,30%			**66,80%**		
2.Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące	60,80%	12,90%	15,20%	5,90%	5,20%	1,8
	73,70%			**11,10%**		
3.Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód	4,70%	10,40%	22,30%	39,50%	23,00%	3,7
	15,10%			**62,50%**		
4.Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości	7,70%	16,40%	34,80%	25,20%	15,90%	3,3
	24,10%			**41,10%**		
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym	43,60%	26,40%	16,80%	9,10%	4,10%	2
	70,00%			**13,20%**		
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach"	22,20%	22,70%	32,20%	13,80%	9,10%	2,7
	44,90%			**22,90%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Korelacja występuje pomiędzy pierwszym stwierdzeniem, to znaczy „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia" a miejscem zamieszkania uczniów szkół zawodowych. Różnica ta jest szczególnie zauważalna pomiędzy odsetkiem osób zdecydowanie zgadzających się z tym stwierdzeniem – osoby mieszkające na wsi częściej wskazywały tę odpowiedź (33,6%) niż osoby w mieście (22,3%). Mieszkający w mieście częściej niż ze wsi wskazywały na brak zgody z tym stwierdzeniem lub mieszane uczucia – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam.

Wykres 76. Zgodność ze stwierdzeniem „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia" a miejsce zamieszkania uczniów szkół zawodowych

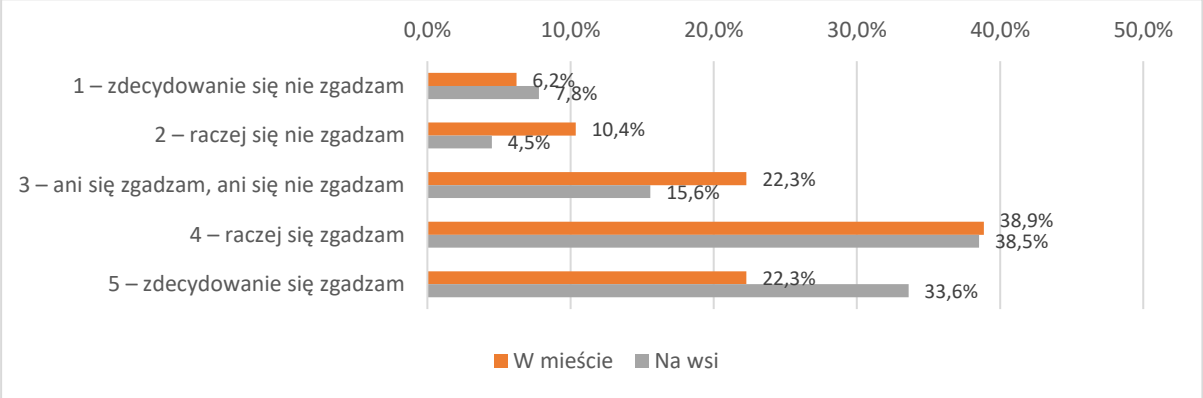

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Korelacja występuje także w przypadku stwierdzenia „Technikum lub Szkoła Branżowa są gorsze niż Liceum Ogólnokształcące". Uczniowie z publicznych szkół zawodowych częściej zaprzeczają temu stwierdzeniu – zdecydowanie nie zgadza się 62,7% osób w porównaniu do 41% uczniów szkół prywatnych. Ci z kolei, częściej zgadzali się z tym zdaniem. Warto jednak zauważyć, że różnica między próbą respondentów ze szkół z prywatnych a publicznych szkół zawodowych była znaczna, co również może wpływać na ukazywane korelacje.

Wykres 77. Zgodność ze stwierdzeniem „Technikum lub Szkoła Branżowe są gorsze niż Liceum Ogólnokształcące" a typ szkoły zawodowej ucznia

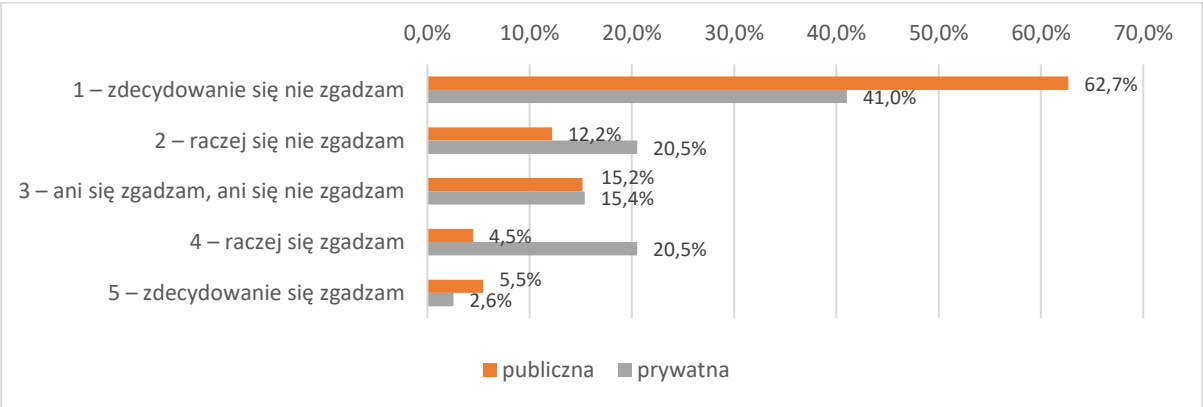

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Ostatnim stwierdzeniem, w przypadku którego występuje korelacja między udzielanymi odpowiedziami, a cechami społeczno-demograficznymi uczniów szkół zawodowych, jest ostatnie – „mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach". Osoby, które zdecydowanie nie zgadzają się z tym stwierdzeniem, częściej były uczniami szkół prywatnych (38,5% z nich w porównaniu do 20,6% uczniów szkół publicznych). Biorąc pod uwagę, że w powyżej ukazanej korelacji częściej to uczniowie szkół prywatnych zgadzali się z tym, że technikum lub szkoła branżowa są gorsze, można wywnioskować, że ta grupa ma gorszą opinię na temat tego kształcenia niż osoby z publicznych szkół.

Wykres 78. Zgodność ze stwierdzeniem „Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach" a typ szkoły zawodowej ucznia

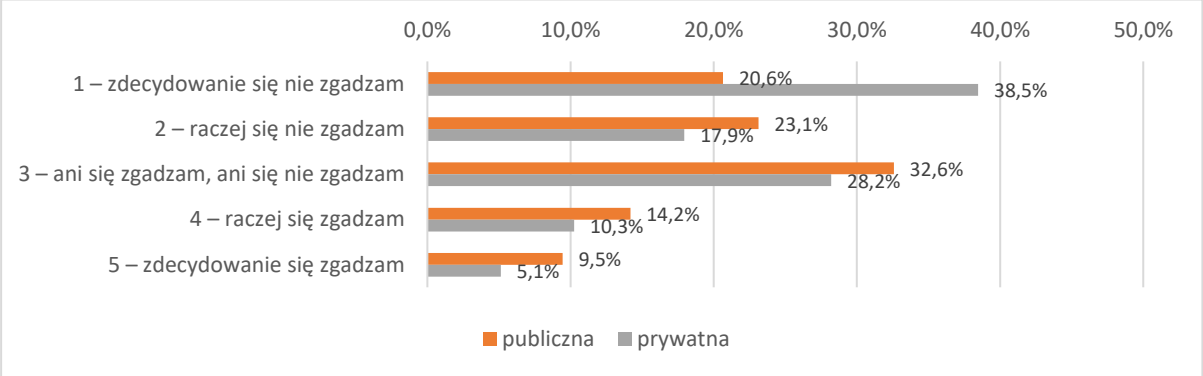

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Kolejną cechą mającą znaczenie przy udzielaniu odpowiedzi na to stwierdzenie jest płeć. Kobiety częściej nie zgadzają się ze złym skojarzeniem na temat „ogólniaków" – łącznie, ponad połowa z nich się nie zgadza (52,1%) w porównaniu do 39,5% mężczyzn.

Studentom, podobnie jak innym grupom uczniów, przedstawione zostało 6 stwierdzeń dotyczących liceum ogólnokształcącego oraz technikum – zgodnie wskazywali, że edukacja w LO jest dla osób, które chcą iść na studia – tę odpowiedź wskazało łącznie 86,3% respondentów. Tylko co dziesiąty student ma mieszane uczucia – ani się nie zgadza, ani się zgadza. W tym przypadku, średnia odpowiedź wyniosła 4,3 na skali od 1 do 5, co czyni ją najwyższą zgodnością ze stwierdzeniem ze wszystkich odpowiedzi w przedstawionych stwierdzeniach. Podobną zgodność (średnia 4,1) wyrazili studenci w przypadku stwierdzenia zakładającego, że do technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód (81,6%). Odpowiedzi te wskazują na jednomyślność studentów dotyczącą przekonań o ścieżkach edukacji. Technikum służy zdobyciu zawodu, a liceum – kontynuacji edukacji na studiach.

Większość **studentów** nie potrafi określić, czy uważa kształcenie zawodowe za gorsze niż liceum ogólnokształcące. Odpowiedź „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam", wskazało aż 45,2% osób. Warto jednak zauważyć, że podobne, mieszane uczucia, wskazywali studenci w przypadku stwierdzenia negatywnie oceniającego uczniów liceów. Taki sam odsetek respondentów (45,2%) wskazał, że ani się zgadza, ani nie zgadza ze stwierdzeniem, że do

liceum idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości. Pozostali studenci zgadzali się z tym stwierdzeniem częściej (29,4%) niż w przypadku zgadzania się z tym, że technikum/szkoły branżowe są gorsze od liceum (15,1%). Spowodowane to może być własnymi doświadczeniami i obserwacjami studentów, którzy w znacznej mierze ukończyli właśnie licea ogólnokształcące.

Odpowiedzi w ostatnich dwóch stwierdzeniach potwierdzają, że respondenci nie są negatywnie nastawieni do kształcenia zawodowego – równie rzadko kojarzy im się ono źle, jak kształcenie w „ogólniakach". Warto jednak zauważyć, że choć większość studentów nie ma negatywnych przekonań związanych z obieraną ścieżką edukacji, to zgadzają się oni z – w pewnym stopniu stereotypowymi – stwierdzeniami, zakładającymi, że liceum ogólnokształcące wybierają osoby chcące iść na studia, a technikum – osoby chcące zdobyć zawód.

Tabela 15. Zgodność studentów ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam	Średnia
1.Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia	0,7%	0,9%	12,2%	44,8%	41,5%	4,3
	1,6%			**86,3%**		
2.Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące	18,2%	21,5%	45,2%	12,9%	2,2%	2,6
	39,7%			**15,1%**		
3.Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód	0,4%	0,7%	17,1%	54,1%	27,7%	4,1
	1,1%			**81,8%**		
4.Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości	6,4%	18,8%	45,2%	18,8%	10,6%	3,1
	25,2%			**29,4%**		
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym	15,5%	43,9%	36,8%	3,5%	0,2%	2,3
	59,4%			**3,7%**		
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach"	18,4%	42,8%	35,5%	3,1%	0,2%	2,2
	61,2%			**3,3%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

W przypadku zgodności ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnego, analizy statystyczne wykazały cztery korelacje: trzy dotyczące udzielanych odpowiedzi a miejsca zamieszkania respondentów, a jedną korelację dotyczącą udzielanych odpowiedzi a płci.

Studenci mieszkający na wsi mają bardziej mieszane uczucia w przypadku stwierdzenia „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia". Częściej wskazywali oni

odpowiedź pośrednią („ani się zgadzam, ani się nie zgadzam") – wskazało ja 28,8% studentów mieszkających na wsi, czyli o 19,7 punktów procentowych więcej niż studentów z miasta. Częściej wskazywali oni także umiarkowaną zgodność z tym stwierdzeniem (55,9% w porównaniu do 43,8% osób z miasta). Respondenci mieszkający w mieście z kolei bardziej zdecydowanie zgadzają się z taką rolą liceum ogólnokształcącego – 44,5% z nich wskazało tę odpowiedź, podczas gdy studentów ze wsi – 15,3%.

Wykres 79. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Licea Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia"

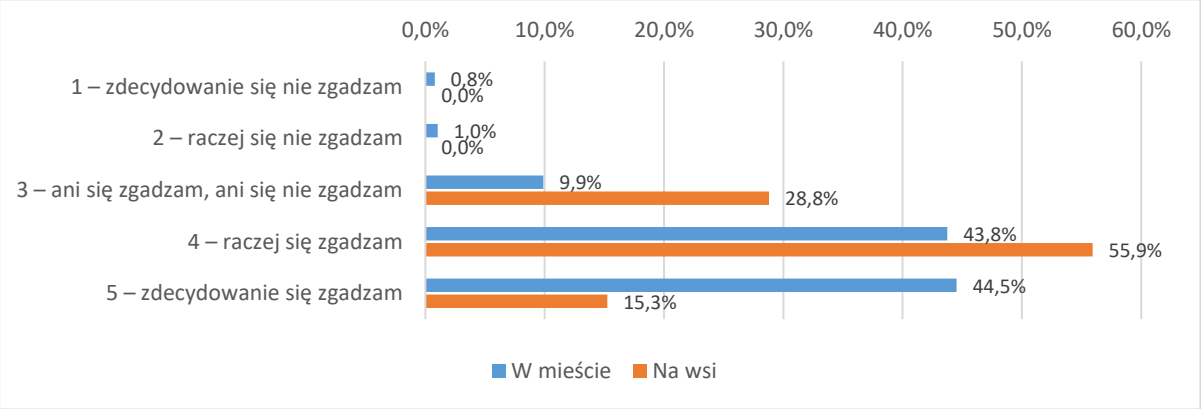

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Podobnie jak w przypadku poprzedniego stwierdzenia, tak i w drugim stwierdzeniu, „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące", **studenci** mieszkający na wsi częściej wskazują pośrednią odpowiedź – „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam" (59,3%) niż mieszkańcy miasta (44%). Mieszkańcy miasta z kolei częściej skłaniają się ku odpowiedziom zaprzeczającym temu stwierdzeniu (łącznie 41,7% odpowiedzi raczej i zdecydowanie się nie zgadzam). Zgodnie z tymi odpowiedziami, studenci mieszkający na wsi wyrażają gorszą opinię na temat technikum oraz szkół branżowych.

Wykres 80. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące"

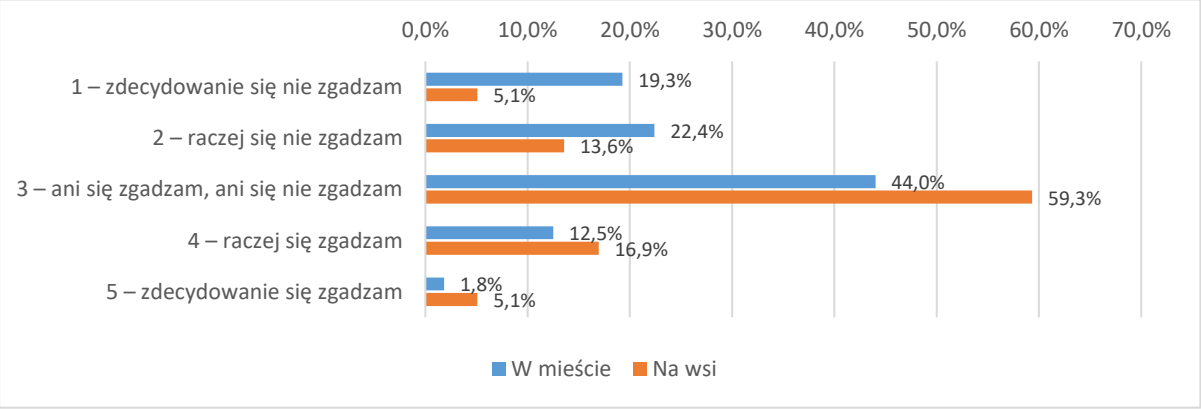

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

W przypadku stwierdzenia „Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód", to **studenci** mieszkający w mieście częściej zdecydowanie zgadzają się z tym stwierdzeniem – taką odpowiedź udzieliło 29,2% z nich, w porównaniu do 15,3% odpowiedzi studentów ze wsi. Ci z kolei częściej wskazują na swój sceptycyzm, zaznaczając „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam" (28,8%), rzadziej wybierane przez respondentów z miasta (15,6%). Zestawiając to stwierdzenie wraz z pierwszym, sprawdzającym zgodność studentów ze stereotypowymi założeniami na temat ścieżki kariery po wyborze liceum ogólnokształcącego, można zauważyć, że osoby mieszkające na wsi mają bardziej umiarkowane opinie w tej kwestii – nie tak często jak mieszkańcy miast uważają oni, że wybór technikum czy liceum wiąże się z określoną ścieżką kariery (wyborem studiów lub chęcią uzyskania zawodu).

Wykres 81. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Do Technikum idą osoby zdecydowane…"

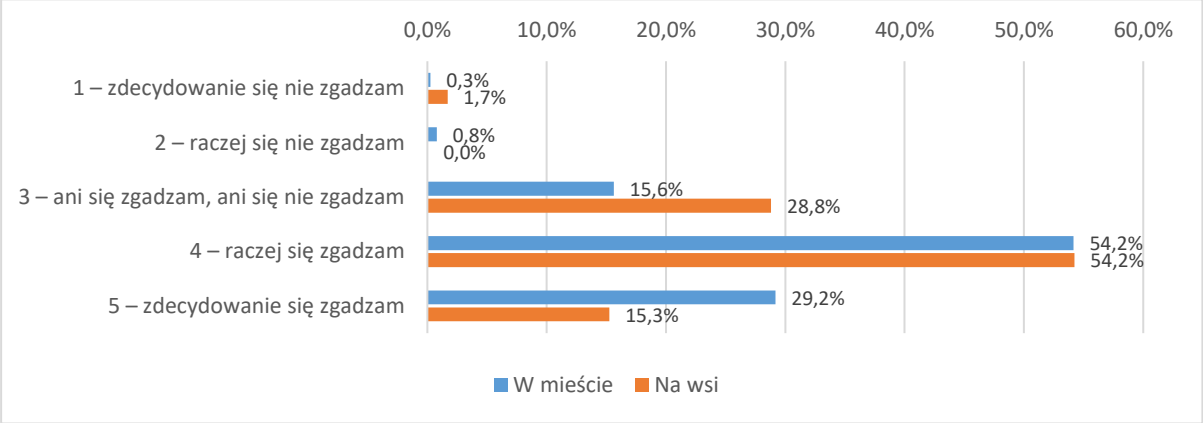

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Jedynym ze stwierdzeń, w przypadku którego występuje korelacja istotna statystycznie między udzielanymi odpowiedziami a płcią, jest „do Liceum idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości". **Studentki,** częściej niż studenci, raczej lub zdecydowanie nie zgadzają się z tym stwierdzeniem (30,5% w stosunku do 19,4% mężczyzn).

Wykres 82. Płeć studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości"

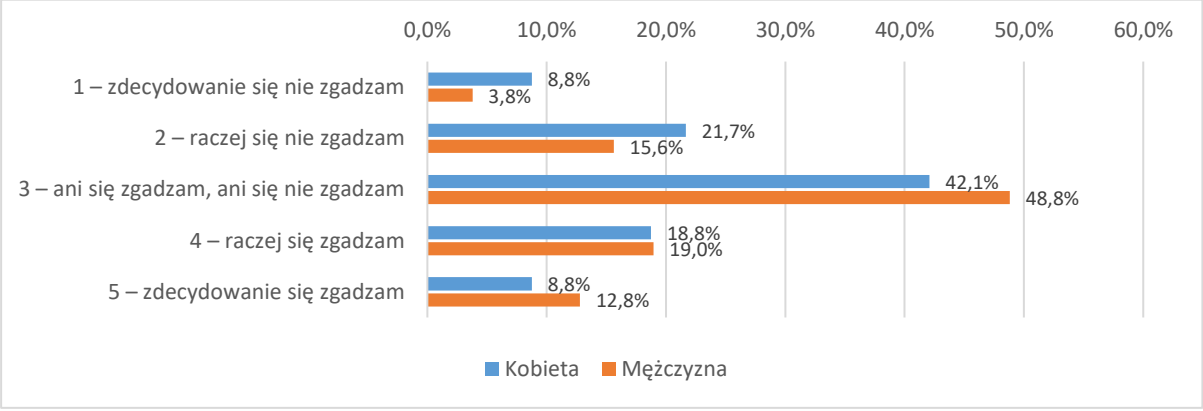

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Podsumowując, powyższe analizy wskazują, że postrzeganie szkół zawodowych różni się w zależności od etapu edukacyjnego respondentów, przy czym ogólny trend może sugerować stopniowe odchodzenie od negatywnych stereotypów na ich temat – zwłaszcza wśród studentów. **Wśród części uczniów szkół podstawowych i licealistów** wciąż utrzymuje się przekonanie, że technikum lub szkoła branżowa jest gorsza od liceum – zgadza się z tym odpowiednio 21% i 25% badanych. To sugeruje, że w tych grupach społecznych wciąż obecne są silne stereotypy wartościujące liceum jako wybór lepszy, bardziej prestiżowy i otwierający większe możliwości. Jednocześnie aż 74% uczniów podstawówek i 78% licealistów uważa, że do technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód. Może to wskazywać na pewien poznawczy dysonans: z jednej strony technikum postrzegane jest jako wybór celowy i praktyczny, z drugiej – nadal naznaczony niższym statusem. Co ważne, **studenci** znacznie rzadziej podzielają negatywne opinie o kształceniu zawodowym. Tylko 15% studentów zgadza się ze stwierdzeniem, że technikum lub szkoła branżowa jest gorsza od liceum, a zaledwie 4% deklaruje złe skojarzenia z takim kształceniem. To może pokazywać, że negatywne nastawienie wobec szkół zawodowych może wynikać bardziej z braku doświadczenia (które rośnie wraz z ukończeniem kolejnych etapów nauki) lub bezpośredniej styczności z osobami, które kształcą lub kształciły się w szkołach zawodowych (np. kolegów, rówieśników). Dodatkowo, wśród studentów aż 59% nie zgadza się z twierdzeniem o złych skojarzeniach z kształceniem zawodowym – to najwyższy odsetek spośród wszystkich grup. Analiza ta wskazywać może na to, że im większa wiedza i doświadczenie edukacyjne badanych, tym bardziej racjonalne i pozytywne staje się ich postrzeganie kształcenia zawodowego. Uczniowie szkół podstawowych oraz licealiści mogą być bardziej podatni na społeczne stereotypy, co może negatywnie wpływać na ich decyzje edukacyjne.

Zbiorcze zestawienie wszystkich odpowiedzi różnych grup przedstawiono, dla porządku, w poniższej tabeli.

Tabela 16. Uczniowie różnych szkół wobec różnych stwierdzeń dotyczących szkół zawodowych i liceów ogólnokształcących

	Zgadzam się ze stwierdzeniem				Nie zgadzam się ze stwierdzeniem			
	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie Liceum	Uczniowie technikum	Studenci	Uczniowie szkół podstawowych	Uczniowie Liceum	Uczniowie technikum	Studenci
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia	70%	81%	66,8%	86%	7,80%	6%	14,3%	2%
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące	21%	25%	11,1%	15%	47,50%	45%	73,7%	40%
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód	74%	78%	62,5%	82%	8,10%	9%	15,1%	1%
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości	31%	28%	41,1%	29%	39,30%	42%	24,1%	25%
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym	15%	21%	22,9%	4%	50,40%	48%	44,9%	59%
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach”	15%	10%	44,9%	3%	49,70%	70%		61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI

Postawy uczniów i innych grup wobec kształcenia zawodowego w opinii doradców zawodowych

Doradcy zawodowi również wypowiadali się na temat opinii i postaw dzieci i młodzieży. Doradcy z placówek edukacyjnych uważają, że ich uczniowie postrzegają kształcenie zawodowe raczej pozytywnie (47,3%), a kolejne14,3% zdecydowanie pozytywnie. Łącznie przekonanie o postrzeganiu doradztwa przez uczniów jako pozytywne, podziela 61,6% doradców. Mniej niż 1/3 udzieliła odpowiedzi, że uczniowie postrzegają je neutralnie (28,8%), a niespełna co dziesiąty wskazał na negatywne opinie w tym zakresie.

Wykres 83. Opinia na temat postrzegania kształcenia zawodowego przez uczniów szkół, w których uczą doradcy

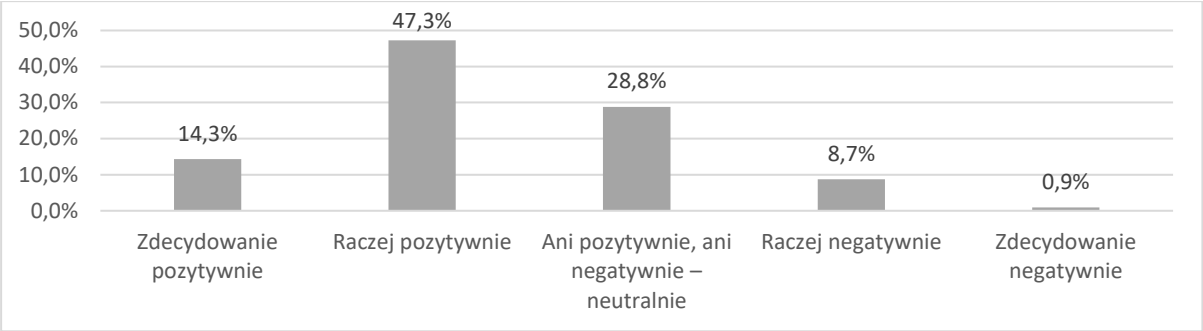

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Doradcy zawodowi, którzy wskazali, że kształcenie zawodowe jest postrzegane w jakimś stopniu negatywnie przez uczniów, mieli wskazać, co w ich opinii na to wpływa. Najczęściej wskazywali oni stereotypy dotyczące pracy fizycznej (74,3%). Więcej niż połowa doradców jako powód wskazała również przekonania rodziców uczniów dotyczące tego rodzaju kształcenia (59,5%). Na trzecim miejscu w kolejności pod względem wskazań znalazł się powód, jakim jest brak prestiżu kształcenia zawodowego (48,6%).

Wykres 84. Powód negatywnej opinii uczniów na temat kształcenia zawodowego według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

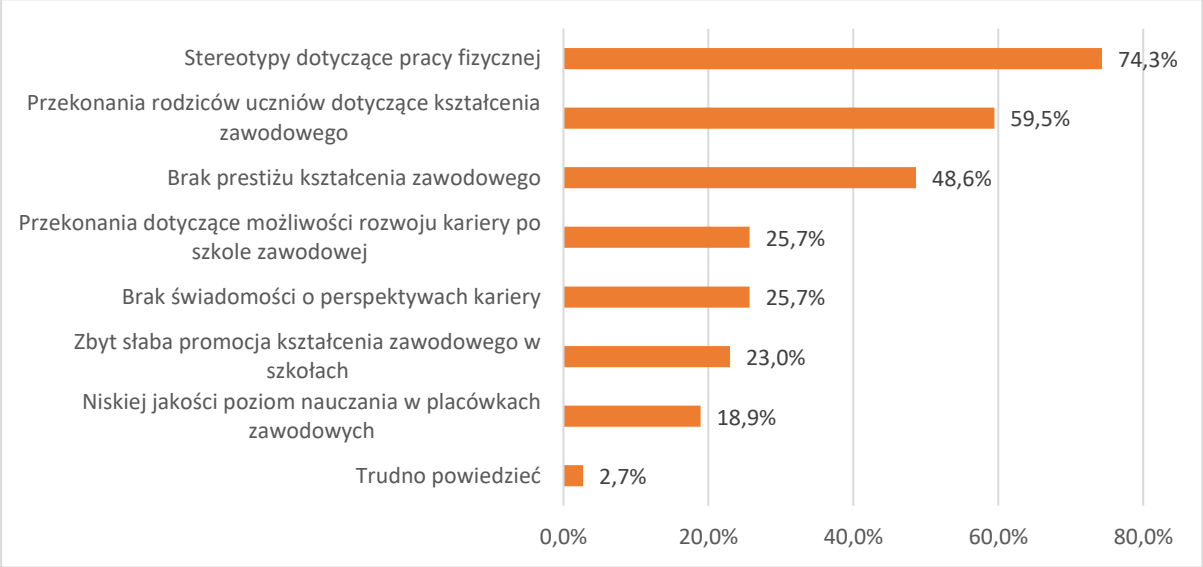

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=74

Doradcy zapytani zostali także o to, czy ich zdaniem te opinie uczniów uległy zmianie. Większość doradców dostrzega zmianę postrzegania kształcenia zawodowego przez uczniów. Uważają oni, że kiedyś myśleli o nim gorzej (50,8%). Zaledwie 8,3% respondentów uważa, że zmiana ta jest negatywna – kiedyś uczniowie myśleli o nim lepiej. Pozostali, to znaczy aż 40,9%, deklaruje, że nie dostrzega żadnej zmiany w tym zakresie.

Wykres 85. Zmiana postrzegania kształcenia zawodowego przez uczniów według doradców zawodowych

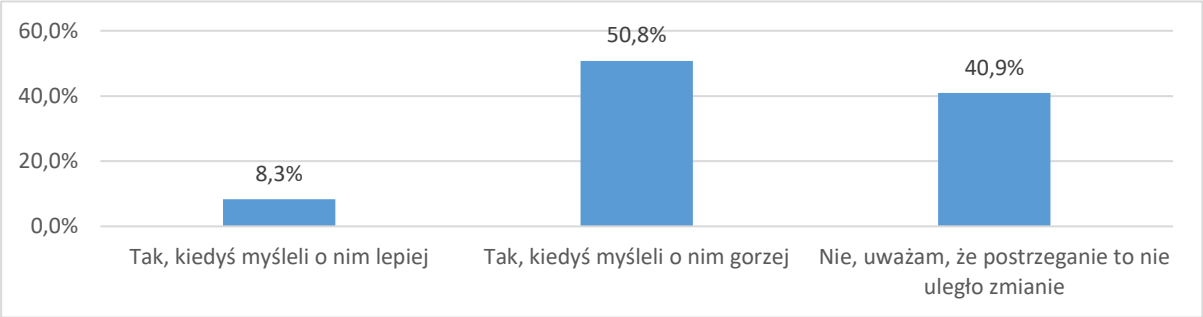

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Doradcy, którzy uważają, że uczniowie kiedyś myśleli lepiej o kształceniu zawodowym, oraz ci, którzy nie dostrzegają żadnej zmiany, zostali poproszeni o wskazanie jakie działania mogłyby polepszyć opinię tych osób na temat kształcenia zawodowego. Najczęściej wskazywali oni współpracę z pracodawcami i branżami (47,2%). Ponad 1/3 doradców uważa także, że w polepszeniu opinii mogłaby być pomocna promocja zawodów przyszłości (36,7%) oraz promowanie osiągnięć absolwentów szkół zawodowych (33,2%). Nieznacznie mniej osób wskazało na programy stażowe i praktyki zawodowe (31,4%).

Wykres 86. Działania mogące polepszyć wizerunek kształcenia zawodowego wśród uczniów według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=379

W opinii niektórych doradców zawodowych pracujących w szkołach i uczestniczących w wywiadach pogłębionych, wielu uczniów wykazuje niski poziom orientacji w systemie kształcenia zawodowego. Często nie rozumieją, na czym polega różnica między technikum a szkołą branżową, nie znają konkretnych zawodów ani związanych z nimi czynności. Podejmując decyzję o dalszej edukacji, kierują się raczej dostępnością szkół w miejscu zamieszkania niż rzeczywistym zainteresowaniem zawodem. Wybory edukacyjne bywają też silnie determinowane przez opinie rówieśników oraz rodziców, a nie przez własne refleksje czy doświadczenia.

„Są mało zorientowani i mało zdecydowani. Nie mają takiego doświadczenia, żeby wiedzieć, na czym polega dana praca." (8_IDI_DZ_P)

"Powiem tak – trudno mówić o postrzeganiu kształcenia zawodowego, ponieważ samo doradztwo zawodowe jest dla uczniów często niezrozumiałe. Obecna forma organizacji tego przedmiotu sprawia, że wielu z nich traktuje go jako mało istotny dodatek, a nie realne wsparcie w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej." (2_IDI_DZ_P)

Respondenci zgodnie wskazują, że szkoły branżowe są najczęściej wybierane przez uczniów osiągających niższe wyniki w nauce, mających trudności w przedmiotach ogólnokształcących. Często to właśnie obawa przed porażką edukacyjną i chęć wyboru „bezpiecznej" opcji przesądza o skierowaniu się w stronę „branżówki". Z kolei technikum wybierają również uczniowie z wyższymi kompetencjami ogólnymi, którzy są świadomi wymagań rekrutacyjnych i znają powiązania między kierunkiem kształcenia a przyszłymi możliwościami zatrudnienia.

„Niestety chyba jakiś stereotyp jest cały czas u nas w Polsce, że kształcenie zawodowe jest przez uczniów bardzo często traktowane jako to gorsze, na etapie oczywiście klasy siódmej, ósmej. Że zawód to zdobywają ci co nie chcą się uczyć, a ci co są lepsi to idą do liceum. Trzeba to zmienić po prostu w podejściu do kształcenia zawodowego." (6_IDI_DZ_P)

Ważnym kontekstem dla decyzji edukacyjnych są również niedojrzałość decyzyjna i brak gotowości do planowania przyszłości zawodowej. Doradcy wskazują, że nawet w klasie ósmej uczniowie często nie mają sprecyzowanych planów, a zajęcia z doradztwa zawodowego są dla wielu z nich mało zrozumiałe i traktowane marginalnie. Wielu uczniów unika kształcenia zawodowego z powodu społecznych uprzedzeń, często powielanych przez dorosłych: rodziców, nauczycieli czy środowisko lokalne. Szkoły branżowe wciąż bywają postrzegane jako „gorszy wybór", co skutkuje niechęcią, a nawet wstydem przed przyznaniem się do takiej ścieżki edukacyjnej.

„Uczniowie postrzegają [kształcenie zawodowe] jako coś gorszego. Wydaje mi się, że to nie jest też tak bardzo ich opinia, jak opinia rodziców. Oni często mówią, że rodzice mówią: „Jak się nie będziesz uczył, to skończysz zawodówkę". Tego typu rzeczy. I to jest postrzegane nadal jako coś gorszego." (7_IDI_DZ_P)

"(…) tylko że szkolnictwo zawodowe zostało wbite w pień jakiś czas temu, gdy była zła konotacja, że po prostu do zawodówki to idą ci, którzy po prostu nie mają szans na to, żeby cokolwiek innego w życiu robić. Albo się na przykład straszyło, nauczyciele, albo rodzice straszyli, że ucz się, bo jak się nie będziesz uczyć, to pójdziesz do zawodówki." (1_IDI_DZ_SP)

Jednocześnie doradcy dostrzegają także pojedyncze przypadki uczniów, którzy świadomie wybierają szkołę branżową lub technikum, kierując się jasno określonymi zainteresowaniami i znajomością danego zawodu, często wyniesioną z domu.

Ciekawym wątkiem, który pojawił się w wypowiedziach, jest także podejście uczniów do pracy fizycznej i wysiłku zawodowego. Niektórzy uczniowie, pytani o atrakcyjne zawody, pytają raczej o to, „gdzie można dużo zarobić i się nie narobić", co pokazuje postawę unikania zawodów wymagających zaangażowania fizycznego, nawet jeśli dają one dobre wynagrodzenie.

„A on mówi do mnie: „Proszę pani, ale w tym zawodzie to się trzeba narobić". Jest taka postawa dzisiaj. Napracować się to już nie jest modne." (4_IDI_DZ_P)

Wypowiedzi doradców wskazują także na istotną rolę dobrze zaplanowanego procesu doradczego, który powinien koncentrować się na rozwijaniu samoświadomości, poznawaniu własnych zasobów, a dopiero później – w klasie ósmej – na konkretnych decyzjach edukacyjnych. W tym kontekście podkreślana jest potrzeba budowania w uczniach przekonania, że wybór szkoły zawodowej może być równorzędną i wartościową ścieżką rozwoju, a nie ostatecznością wynikającą z braku alternatyw.

Doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy biorący udział w badaniu ilościowym również często uważają, że także ich klienci postrzegają kształcenie zawodowe raczej pozytywnie bądź neutralnie– odpowiedzi te uzyskały po 40,7% wskazań.

Wykres 87. Postrzeganie kształcenia zawodowego przez klientów doradców z instytucji rynku pracy

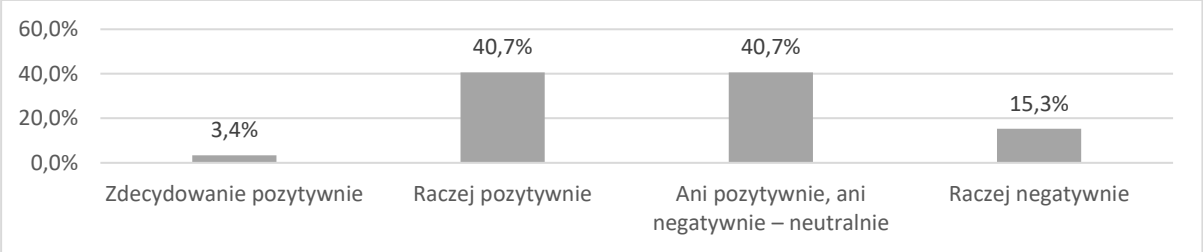

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=59

Podobnie większość **doradców zawodowych z instytucji rynku pracy** uważa, że klienci kiedyś myśleli gorzej o doradztwie zawodowym niż teraz (45,8%). Nieznacznie niższy odsetek respondentów wskazał, że postrzeganie to nie uległo zmianie (42,4%). Zaledwie 11,9% osób uważa, że klienci kiedyś myśleli lepiej o kształceniu zawodowym.

Wykres 88. Zmiana postrzegania kształcenia zawodowego przez klientów doradców z instytucji rynku pracy

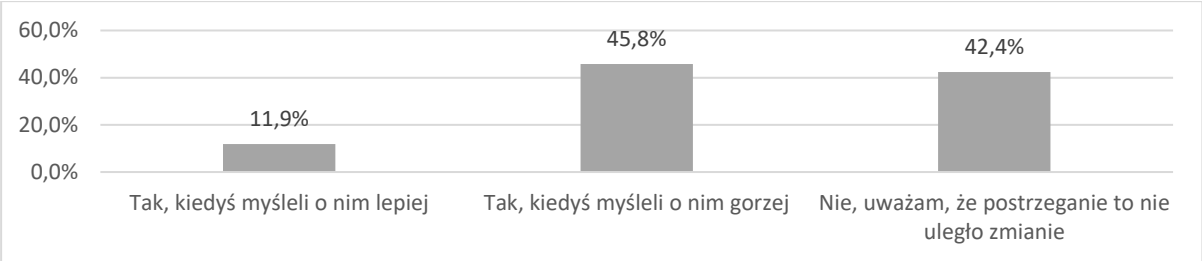

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=59

Doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy, którzy odpowiedzieli, że klienci kiedyś myśleli lepiej o kształceniu zawodowym lub nie zmienili swojego postrzegania zostali poproszeni o wskazanie działań, które mogłyby polepszyć ich opinię na ten temat. Najczęściej uważają oni, że pomocna byłaby współpraca z pracodawcami i branżami – to rozwiązanie zostało wskazane najwięcej razy (53,1%), podobnie jak w przypadku doradców z placówek edukacyjnych. W drugiej kolejności rekomendowane są programy stażowe i praktyki zawodowe (43,8%). Więcej niż 1/3 doradców z instytucji rynku pracy wskazuje także na potrzebę aktywnego promowania kształcenia zawodowego w podstawówkach (34,4%).

Wykres 89. Działania mogące poprawić opinię klientów na temat kształcenia zawodowego według doradców instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=32

W wypowiedziach instytucjonalnych doradców zawodowych wyraźnie rysuje się ambiwalentny stosunek ich klientów do kształcenia zawodowego. Choć coraz częściej pojawia się zainteresowanie zdobywaniem konkretnych kwalifikacji, wciąż silne są

przekonania wyniesione z wcześniejszych dekad, w których liceum i studia wyższe były utożsamiane z sukcesem, a droga zawodowa z porażką.

Jeśli chodzi o kształcenie zawodowe, tak jak patrzę na tych uczniów to wszystkim się wydaje, że będą prawnikami, lekarzami, nie wiadomo co. A niestety zawody pod tytułem nie wiem, hydraulik czy takie proste prace jakieś, dla mnie to są bardzo trudne prace, czy powiedzmy sprzedawcy, to są uwłaczające dla nich, mam wrażenie. Nie wiem, czy może rodzice kiedyś, bo to są dzieci takich ludzi, co są w moim wieku. Kiedyś nam się wydawało, że jak ktoś idzie do liceum, to znaczy, że dużo osiągnie, teraz się okazuje, że niestety, ale ci rzeczywiście fachowcy z niższych branż mają dużo większe pieniądze niż my, ale niestety ci rodzice i tak pchają te dzieci jednak do liceów" (3_IDI_IRP)

Mimo wszystko niektórzy doradcy zawodowi wskazują, że są osoby, które przychodzą do instytucji z jasno określoną ścieżką i wiedzą, czego potrzebują, chcą się doszkolić i zdobyć konkretny zawód. Jednocześnie wiele osób trzeba „sprowadzić na ziemię", bo ich aspiracje zawodowe, wynikające z braku wiedzy na temat danego zawodu, często skutkują brakiem potrzebnych zasobów do jego wykonywania. W takich przypadkach doradcy podejmują działania uświadamiające, starając się pokazać klientom na czym dany zawód polega i czego w takim razie klient potrzebuje.

„Sporo jest klientów, którzy konkretnie po to przychodzą do fundacji [po kursy], bo wiedzą, że my refundujemy kursy i mają już jakąś ścieżkę zawodową wyznaczoną. Wiedzą, czego im brakuje, żeby dostać lepszą pracę albo w ogóle, żeby pójść do pracy i przychodzą stricte po szkolenie do nas. Natomiast często jest tak, że przychodzą i musimy im to trochę uświadomić, że mają te zasoby trochę za małe, żeby startować na jakieś stanowiska, o których oni marzą. Bardzo często nawet tak żartobliwie mówimy, że większość naszych klientów to by chciała proste prace biurowe i to takie totalnie proste, bo oni słabo obsługują komputer, słabo jakiekolwiek programy w tym komputerze, a pretendują jakby do prac biurowych. To uświadomienie im, że praca biurowa obecnie to nie polega tylko i wyłącznie na skompletowaniu dokumentów i wpisywaniu w tabelki, tylko wymagane jest dużo więcej tych kompetencji. Czasami się otwierają te oczy i zaczynają coś w tym kierunku robić. Ale mówię, to zaangażowanie jest nie za duże." (1_IDI_IRP)

„Bardzo chętnie co niektórzy [by się szkolili], oczywiście o grupie jakiejś tam wybranej mówimy, bo nie wszyscy bardzo chętnie by się szkolili. Tylko później jest, ale po co? Czy znajdę pracę w tym zawodzie po tym szkoleniu?" (2_IDI_IRP)

W kontekście konkretnych zawodów, zainteresowanie budzą przede wszystkim takie kierunki jak operator wózka widłowego, kierowca różnych kategorii, florystka, kosmetyczka czy technik logistyk, informatyk, fryzjer oraz mechatronik. Szkoły dostosowują swoją ofertę do lokalnych potrzeb rynku pracy, co świadczy o rosnącej elastyczności systemu kształcenia.

Kształcenie klientów jest coraz częściej obecne w myśleniu klientów instytucji rynku pracy, ale nadal pozostaje obszarem obciążonym stereotypami, niepewnością i brakiem wiedzy. Wymaga wsparcia, zarówno informacyjnego, jak i promocyjnego by mogło być realnie postrzegane jako atrakcyjna i wartościowa droga zawodowa.

W przeprowadzonych z dyrektorami placówek edukacyjnych wywiadach pogłębionych także został poruszony temat opinii uczniów na kształcenie zawodowe oraz obszarów wpływu na ich postrzeganie różnych ścieżek edukacyjnych.

Według dyrektorów szkół podstawowych uczniowie na tym etapie edukacji mają nikłą wiedzę na temat kształcenia zawodowego. Często zapoznają się ze ścieżkami dalszej edukacji w ostatnich latach szkoły podstawowej, podczas spotkań z reprezentantami szkół organizowanymi w ich placówce bądź na dniach otwartych szkół ponadpodstawowych. Już na tym etapie edukacji środowisko rówieśnicze wskazywane jest jako najsilniej wpływające na dalsze wybory dotyczące kształcenia. Dyrektorzy upatrują także wpływu rodziców.

Dyrektorzy szkół ogólnokształcących upatrują wpływu na wybór ścieżki kształcenia zarówno rówieśników, rodziców, jak i popularności zawodu. Sytuacja rynkowa, dostępność pracy w określonym zawodzie i wysokość wynagrodzenia są ważne. Niekiedy ważnym głosem dla ucznia staje się też nauczyciel.

Dyrektorzy szkół kształcenia zawodowego: technikum, szkoły branżowej I i II stopnia oraz szkół policealnych zgodnie zauważają znaczący spadek zainteresowania uczniów tego typu szkołami, na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Dla podejmujących naukę w szkołach zawodowych i branżowych priorytetem są umiejętności praktyczne, które zdobywają w procesie kształcenia. Także w tej grupie rówieśnicy wskazywani są jako dominujący w procesie wyboru drogi edukacyjnej. Dla uczniów ważne jest poczucie przynależności do grupy. Niekiedy pojawia się też osoba w roli lidera, nieświadomie promująca określoną placówkę edukacyjną swoim wyborem, która wskazuje kierunek wyboru wielu kolegom i koleżankom. Dość istotną grupą wpływająca na wybór kształcenia zawodowego zdają się być również nauczyciele. Wielu z nich potrafi trafnie ocenić predyspozycje ucznia i pokierować go w kierunku kształcenia zawodowego. Nie bez znaczenia są trendy, okresowe mody propagujące określone zawody. Mogą one wynikać z kierunku rozwoju technologicznego, choć kluczowa wydaje się możliwość szybkiego osiągnięcia wysokich zarobków. Niektórzy dyrektorzy zwrócili także uwagę na rolę absolwentów o specjalistycznym profilu kształcenia oraz starszych znajomych uczniów pracujących w określonym zawodzie. Dzieląc się swoim doświadczeniem także wpływają na wybory edukacyjne i zawodowe młodzieży.

Podsumowując, kształcenie zawodowe, zdaniem doradców, jest postrzegane przez uczniów raczej pozytywnie, choć wskazują oni na ich niską orientację w systemie i brak dojrzałości decyzyjnej. Wybory edukacyjne często wynikają z presji otoczenia, a szkoły branżowe są nadal obciążone stereotypem „gorszego wyboru". Część uczniów świadomie wybiera tę

ścieżkę, ale wielu unika zawodów wymagających. Doradcy podkreślają potrzebę wcześniejszego i lepiej zaplanowanego doradztwa. Klienci instytucji rynku pracy wykazują rosnące zainteresowanie konkretnymi kwalifikacjami, jednak nadal funkcjonują przestarzałe przekonania, a brak wiedzy często skutkuje nierealistycznymi oczekiwaniami. Dyrektorzy szkół podkreślają, że mimo spadku zainteresowania kształceniem zawodowym, dla uczniów istotne są przede wszystkim umiejętności praktyczne oraz wpływ rówieśników i nauczycieli na podejmowane decyzje edukacyjne. Na wybory młodzieży oddziałują również trendy rynkowe, perspektywa szybkich zarobków oraz doświadczenia starszych znajomych i absolwentów, którzy pełnią funkcję nieformalnych doradców zawodowych.

4.1.3.2 Ocena atrakcyjności kształcenia zawodowego jako wybranej lub planowanej ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

W poprzednich rozdziałach przedstawiono wyniki badania dotyczące postaw, opinii i przeświadczeń dotyczących kształcenia zawodowego – równie istotne stało się ustalenie, **jak kształcenie zawodowe postrzegane jest przez osoby, które wybrały – lub chciały wybrać – właśnie tę ścieżkę edukacyjną.**

Niemal połowa uczniów (49,6%) **szkół zawodowych** jest raczej zadowolona z podjętej decyzji o kształceniu w tejże szkole. Prawie 1/3 ankietowanych jest zdecydowanie zadowolona (35,7%). Łącznie aż 85,3% osób jest w jakimś stopniu zadowolonych ze swojej decyzji o kształceniu zawodowym.

Wykres 90. Zadowolenie z podjęcia decyzji o kształceniu zawodowym przez uczniów tychże szkół

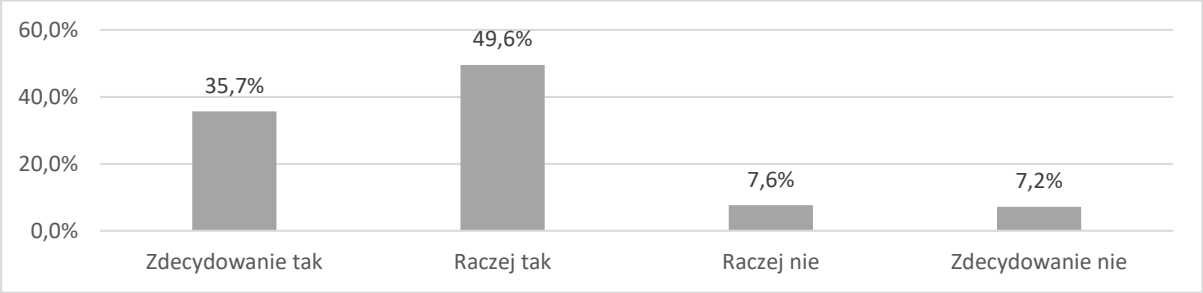

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=446

Powodem, dla którego osoby, które uczą się w **szkole policealnej**, uwzględniały kształcenie się w tej szkole, to najczęściej ich zdolności, predyspozycje (8 wskazań). Nieznacznie rzadziej wskazywana była możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów (7 wskazań), a także mniejsze wymagania rekrutacyjne (6 wskazań), chęć przekwalifikowania się (4 wskazania), podążanie za znajomymi, którzy chodzili/ lub chcieli chodzić do tej szkoły (3 wskazania). Pozostałe odpowiedzi uzyskały po 2 lub 1 wskazaniu.

Z kolei najważniejszymi powodami dla których **respondenci ze szkół policealnych (30 osób)** chcieli podjąć w nich kształcenie, była chęć podniesienia swoich kwalifikacji (5 wskazań) oraz możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów (5 wskazań). Nieznacznie rzadziej,

równie często wskazywano chęć przekwalifikowania się oraz możliwość dalszej edukacji (po 4 osoby).

Uczniowie szkół zawodowych, którzy kiedykolwiek uwzględniali kształcenie w liceum ogólnokształcącym zostali zapytani o powód zmiany tej decyzji i podjęcie edukacji w szkole kształcenia zawodowego. Najczęstszym powodem, zadeklarowanym przez ponad 1/3 uczniów, była opinia rodziców (37,3%). Drugim, nieznacznie rzadziej wskazywanym powodem, były zdolności, predyspozycje respondentów (32,2%). Więcej niż co czwarty respondent miał także obawy dotyczące rynku pracy (28,8%), które sprawiały, że nie chciał podjąć się kształcenia w liceum ogólnokształcącym.

Wykres 91. Powód zmiany decyzji dotyczącej kształcenia w Liceum Ogólnokształcącym przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

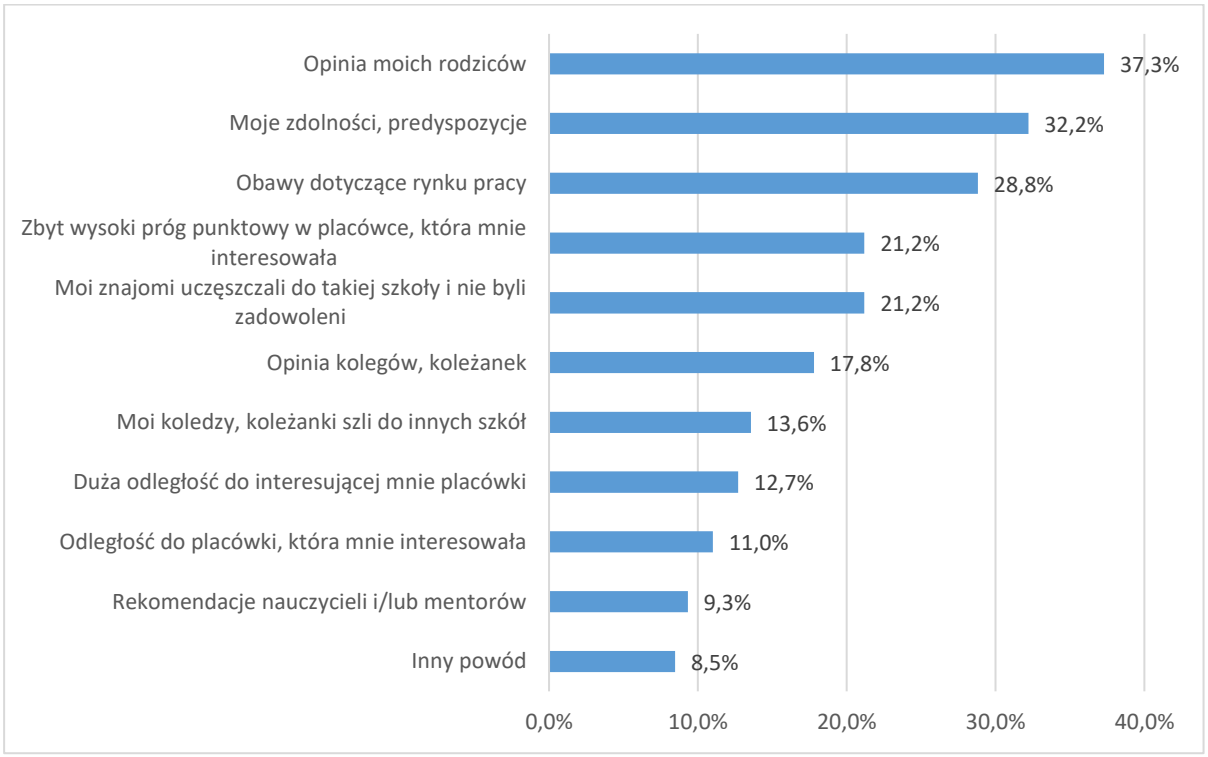

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=122

Najważniejszym powodem, dla którego uczniowie **technikum oraz szkół branżowych** chcieli podjąć kształcenie w tych placówkach, była możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów (54,6%). W drugiej kolejności wskazywana była możliwość szybkiego zdobycia zawodu (43,6%). Więcej niż co piąty uczeń oceniał także szanse na znalezienie pracy po szkole kształcenia zawodowego jako wyższe (26,1%).

Wykres 92. Powód podjęcia kształcenia w Technikum/Szkole branżowej przez uczniów tychże placówek, pytanie wielokrotnego wyboru

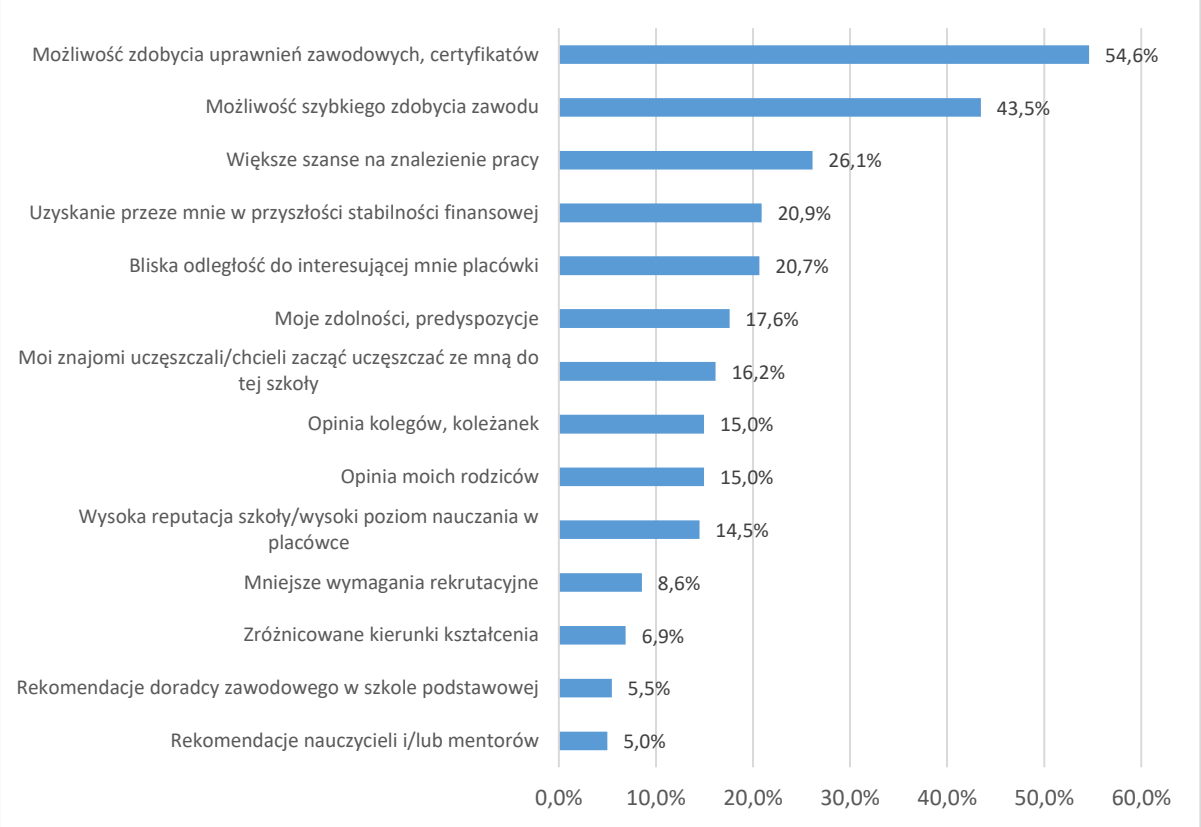

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=122

Elementem, który mógłby zostać ulepszony w szkole zawodowej, by jej uczniowie byli bardziej zadowoleni, jest zmniejszenie liczby przedmiotów teoretycznych, wskazane przez 1/3 ankietowanych. Nieznacznie mniej osób wskazało na wykorzystanie większej ilości nowoczesnych narzędzi edukacyjnych (31,1%). Ponad ¼ proponuje także lepsze wyposażenie pracowni (28,3%). Podsumowując, uczniowie chcieliby w pierwszej kolejności skupić się na udoskonalaniu praktycznego kształcenia zawodowego, kosztem teoretycznego.

Wykres 93. Elementy mogące zostać ulepszone w szkole zawodowej ucznia, pytanie wielokrotnego wyboru

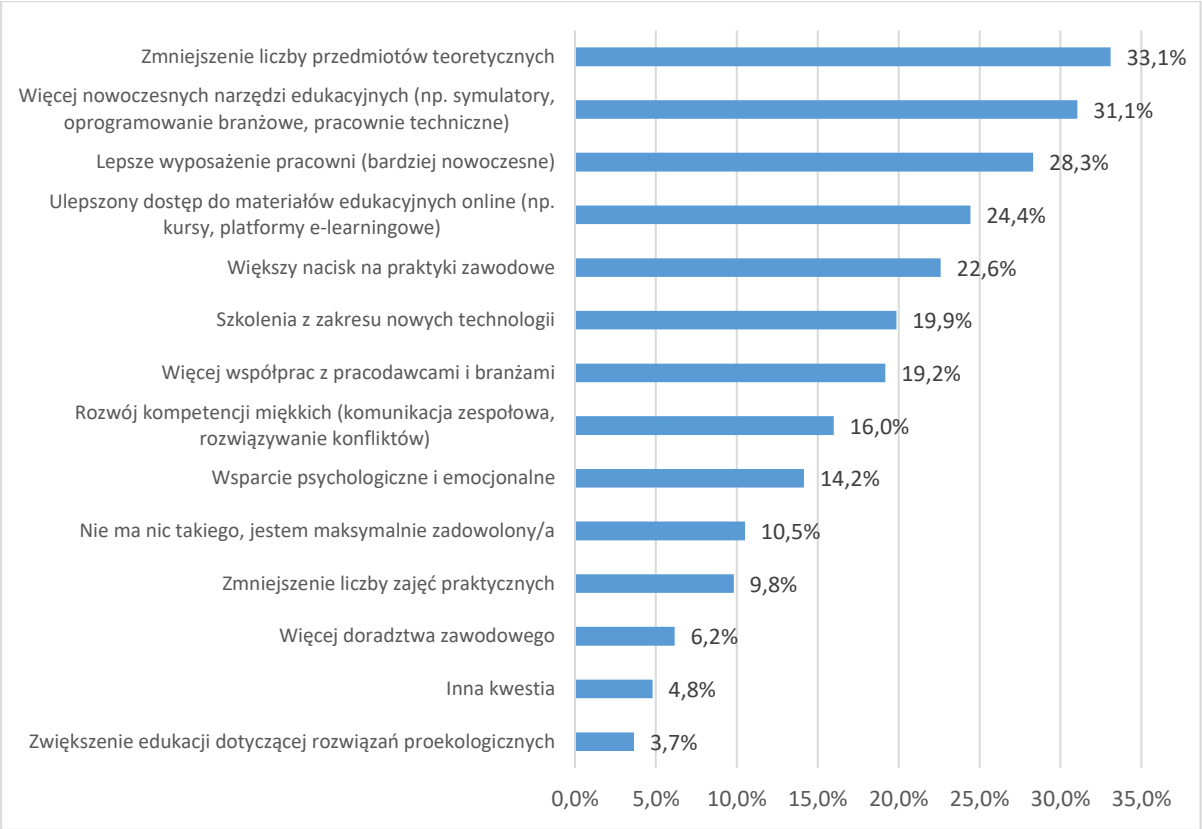

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Studenci, którzy wskazali, że uwzględniali kształcenie zawodowe (27 osób), odpowiedziały na pytanie, dlaczego chciały się go podjąć oraz dlaczego ostatecznie tego nie zrobiły. Głównym powodem, dla którego respondenci uwzględniali podjęcie się kształcenia zawodowego, była możliwość zdobycia zawodu, wskazana przez 12 z 27 respondentów. W drugiej kolejności były to predyspozycje (9). Nieznacznie rzadziej wskazywano także większe szanse na znalezienie pracy (8).

Podsumowując, w niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki badania dotyczące postaw, opinii i ocen dotyczących różnych ścieżek edukacyjnych, przede wszystkim kształcenia zawodowego. Technikum i szkoły zawodowe są coraz częściej postrzegane jako realna, pragmatyczna alternatywa wobec liceum ogólnokształcącego – szczególnie przez osoby, które mają jasno określone cele zawodowe. Większość uczniów szkół podstawowych (74,3%) i liceów (77,5%) uważa, że technikum to dobry wybór dla tych, którzy chcą zdobyć konkretny zawód. Jednocześnie tylko 21–25% uczniów postrzega szkoły zawodowe jako gorsze od liceów, choć wciąż funkcjonują stereotypy wpływające na ich społeczne postrzeganie.

Oceny kształcenia zawodowego różnicują się w zależności od płci, miejsca zamieszkania i dostępu do informacji. Uczniowie z terenów wiejskich częściej niż ci z miast akceptują edukację zawodową, a chłopcy są bardziej otwarci na taką ścieżkę niż dziewczęta. Wiele

odpowiedzi neutralnych w badaniu sugeruje, że uczniom brakuje wiedzy i doświadczenia, by jednoznacznie ocenić szkoły zawodowe.

Większość uczniów techników deklaruje zadowolenie z podjętego wyboru (85,3%), choć wskazują oni na potrzebę ograniczenia przedmiotów teoretycznych i większego nacisku na praktykę. Rosnące zainteresowanie kierunkami praktycznymi (np. technik informatyk, mechatronik) pokazuje, że użyteczność edukacji zyskuje na znaczeniu.

Doradcy zawodowi dostrzegają poprawę w postrzeganiu kształcenia zawodowego na przestrzeni lat, jednak potrzebne są dalsze działania promocyjne – współpraca z pracodawcami, prezentacja sukcesów absolwentów, rozwój praktyk zawodowych. Kluczowymi motywatorami wyboru technikum są możliwość zdobycia uprawnień (54,6%), szybki dostęp do zawodu (43,6%) oraz opinie rodziców, predyspozycje i szanse na zatrudnienie. W przypadku dorosłych słuchaczy dominują chęć przekwalifikowania się i zdobycia konkretnych kompetencji.

4.1.4 Kształcenie zawodowe w opiniach i postawach doradców zawodowych, rodziców i dyrektorów placówek edukacyjnych

W poprzednich rozdziałach zaprezentowane zostały wyniki badań dotyczące postaw i opinii młodzieży- uczniów i studentów – wobec kształcenia zawodowego, a także ich osobiste doświadczenia związane z wyborem (lub planami wyboru) tego rodzaju kształcenia. Na temat doświadczeń uczniów wypowiadali się także doradcy zawodowi, którzy swoje zdanie opierali na własnych obserwacjach nastawienia młodzieży do kształcenia zawodowego. **W niniejszym rozdziale przedstawione zostały postawy i opinie rodziców, doradców zawodowych i dyrektorów szkół na temat szkolnictwa zawodowego.** Wyniki badań dotyczące powyższych kwestii przedstawione zostały w oddzielnym podrozdziale ze względu na przyjęte założenie o wpływie powyższych grup na ewentualne decyzje edukacyjne młodych osób.

Zdecydowana większość **rodziców** (80%) nigdy nie poszukiwała informacji na temat kształcenia zawodowego. Tylko co piąty respondent (20%) przyznał, że kiedykolwiek interesował się tą tematyką. Wyniki te mogą wskazywać na ograniczone zaangażowanie rodziców w aktywne zdobywanie wiedzy o możliwościach edukacyjnych poza ścieżką ogólnokształcącą. Może to również sugerować, że decyzje dotyczące kształcenia zawodowego podejmowane są raczej na podstawie zasłyszanych opinii, stereotypów lub wiedzy potocznej, niż w wyniku świadomego i samodzielnego poszukiwania informacji.

Dodatkowo w teście istotności chi-kwadrat uzyskano, że miejsce zamieszkania rodzica istotnie różnicuje odpowiedzi na pytanie o poszukiwanie informacji na temat kształcenia zawodowego. Rodzice z miasta zdecydowanie częściej nie poszukują takich informacji (88,2%) niż rodzice ze wsi (71%).

Wykres 94. Poszukiwanie informacji odnośnie kształcenia zawodowego przez rodziców

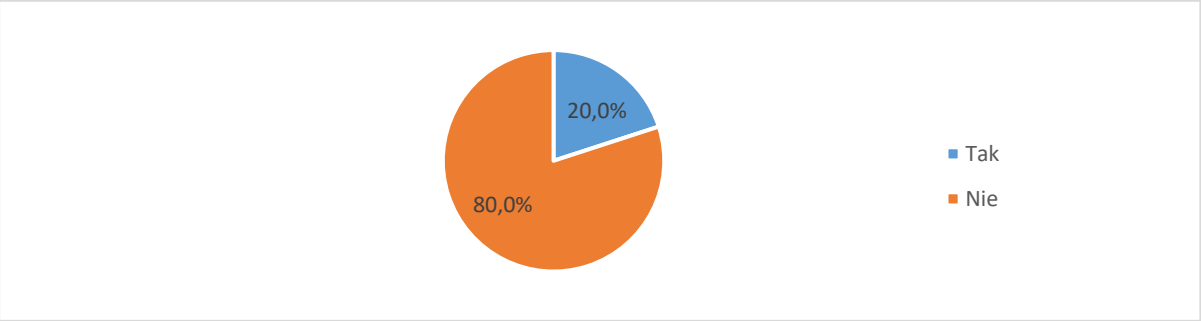

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Wśród **rodziców**, którzy nie poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, najczęstszym powodem była wykluczająca postawa wobec tej ścieżki edukacyjnej – 48,1% respondentów zadeklarowało, że nie biorą pod uwagę technikum ani szkoły branżowej jako opcji dla swojego dziecka. Kolejna duża grupa (37,5%) uważa, że posiada już wystarczającą wiedzę na ten temat i dlatego nie widzi potrzeby dalszego poszukiwania informacji. Znacznie rzadziej wskazywano brak czasu (10,6%) jako przyczynę bierności informacyjnej, natomiast brak wiedzy, gdzie szukać informacji, pojawił się jedynie w 1,9% odpowiedzi. Tyle samo respondentów (1,9%) zaznaczyło odpowiedź „inny powód". W tej kategorii znalazły się dwie wypowiedzi otwarte: „dziecko już wybrało bez konsultacji" oraz „jeszcze mam czas". Dane te pokazują, że brak aktywności informacyjnej wynika przede wszystkim z postaw i przekonań rodziców, zarówno związanych z negatywnym nastawieniem do kształcenia zawodowego, jak i z poczuciem wystarczającej wiedzy, a nie z ograniczonego dostępu do informacji czy barier organizacyjnych.

Co istotne, rodzice z miasta częściej wykluczają kształcenie zawodowe dla swojego dziecka (58,3%) niż rodzice ze wsi (34,1%).

Wykres 95. Przyczyny nieposzukiwania informacji dotyczących kształcenia zawodowego przez rodziców

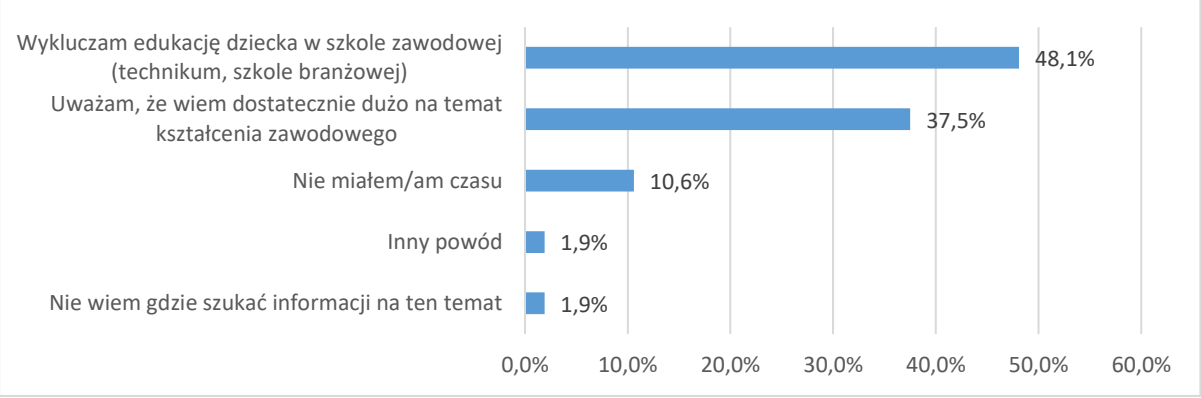

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=104

Rodzice uczniów najczęściej czerpią wiedzę na temat kształcenia zawodowego z rozmów z osobami ze swojego otoczenia – 53,8% wskazało na rozmowy ze znajomymi i bliskimi jako

źródło informacji. Niewiele mniej osób (52,3%) korzysta w tym celu z Internetu, np. ze stron internetowych szkół czy forów dla rodziców. Istotną rolę odgrywa także własne doświadczenie edukacyjne, które jako źródło wiedzy o kształceniu zawodowym wskazało 46,2% respondentów. Znacznie rzadziej rodzice korzystają z bardziej formalnych lub instytucjonalnych źródeł, takimi jak rozmowy z nauczycielami i doradcami zawodowymi zadeklarowało (18,5%). Tradycyjne media odgrywają marginalną rolę: telewizję i programy telewizyjne wskazało 6,2% respondentów, prasę 3,1%, a radio jedynie 1,5%. Nikt nie wskazał odpowiedzi „inne".

Wykres 96. Źródła wiedzy rodziców odnośnie kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru

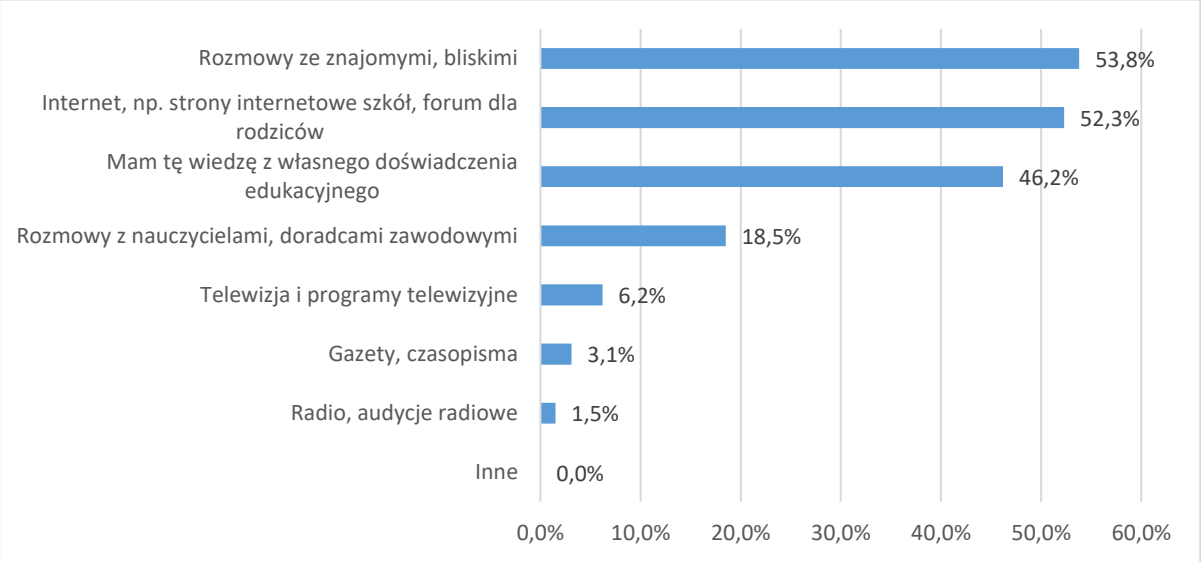

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=65

Wśród **rodziców**, którzy kiedykolwiek poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, zdecydowana większość ocenia pozyskiwaną wiedzę jako satysfakcjonującą – 61,5% wybrało odpowiedź „raczej tak", a kolejne 26,9% zadeklarowało pełne zadowolenie, wskazując „zdecydowanie tak". Co istotne, żadna z osób nie udzieliła odpowiedzi negatywnej, a jedynie 11,6% respondentów miało trudność z jednoznaczną oceną. Wyniki te wskazują, że wśród rodziców aktywnie poszukujących informacji panuje generalnie pozytywna ocena dostępnych treści.

Wykres 97. Czy pozyskana wiedza na temat kształcenia zawodowego była dla rodziców satysfakcjonująca?

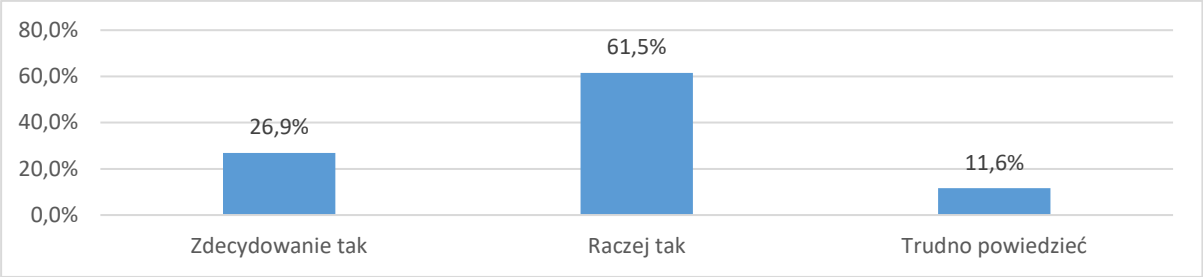

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=26

Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim **w opinii rodziców** na podstawie posiadanej wiedzy wypada umiarkowanie pozytywnie, choć z wyraźnym odsetkiem osób niezdecydowanych. Blisko połowa respondentów (46,9%) wskazała odpowiedź „raczej dobrze", a 8,5% oceniło ją zdecydowanie pozytywnie. Jedynie 3,1% rodziców wyraziło negatywną opinię, zaznaczając odpowiedź „raczej źle". Jednocześnie aż 41,5% badanych przyznało, że nie ma zdania w tej kwestii. Tak wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych może świadczyć o ograniczonej wiedzy na temat dostępnej oferty lub braku bezpośredniego kontaktu z systemem kształcenia zawodowego w regionie.

Wykres 98. Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego przez rodziców

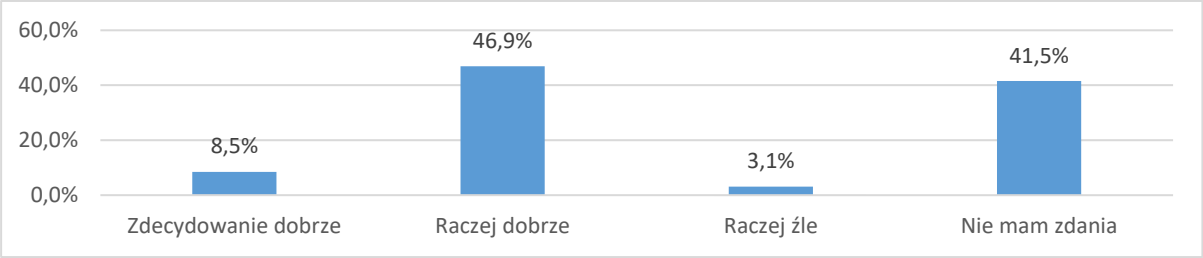

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim, podobnie jak w przypadku jej dostępności, wypada umiarkowanie pozytywnie, przy jednoczesnym wysokim odsetku osób niezdecydowanych. Odpowiedź „raczej dobrze" wskazało 40,8% respondentów, a kolejne 10,8% oceniło jakość zdecydowanie pozytywnie. Negatywną ocenę („raczej źle") wyraziło jedynie 4,6% badanych. Największą grupę stanowili jednak respondenci, którzy zadeklarowali brak zdania (43,8%). Dane te sugerują, że mimo przeważających ocen pozytywnych, znaczna część **rodziców** nie posiada wystarczającej wiedzy, by jednoznacznie wypowiedzieć się na temat jakości oferty kształcenia zawodowego.

Wykres 99. Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego przez rodziców

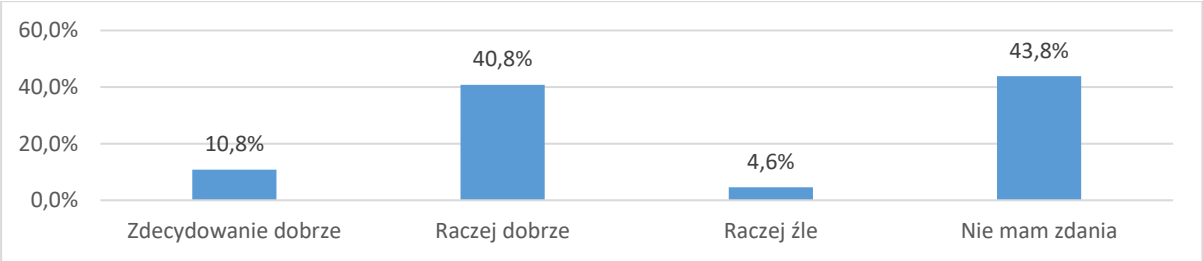

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Rodzice zostali poproszeni o odpowiedzenie na pytanie otwarte: „Czy jest coś, co mogłoby ulec zmianie, by kształcenie zawodowe stało się w Pana/i opinii bardziej atrakcyjne?" Uzyskane odpowiedzi częściowo zostały poddane kategoryzacji, tak aby nie zatracić ich różnorodności i indywidualnego charakteru, a jednocześnie umożliwić uporządkowaną analizę najczęściej pojawiających się tematów i postulatów.

Najczęściej udzielaną odpowiedzią była deklaracja braku potrzeby zmian – 54 osoby stwierdziły, że „nic" nie trzeba zmieniać, a kolejne 40 osób odpowiedziało „nie wiem". Część respondentów wyraziła wprost pozytywne nastawienie do obecnego stanu, konkretnie dwie osoby wskazały, że kształcenie zawodowe już teraz jest atrakcyjne.

Wśród konkretnych sugestii zmian najczęściej pojawiały się postulaty dotyczące poprawy informacji i promocji – 10 osób podkreśliło potrzebę lepszego informowania o kształceniu zawodowym, nowych ofertach oraz skutecznej promocji w mediach i Internecie. Siedem osób wskazało na konieczność poprawy prestiżu szkół zawodowych, a pięć postulowało podniesienie poziomu nauczania. Część respondentów zwracała uwagę na znaczenie praktyki zawodowej – 3 osoby opowiedziały się za zwiększeniem liczby praktyk, a 2 – za wprowadzeniem wymian lub praktyk zagranicznych. Pojedyncze odpowiedzi dotyczyły m.in. większej liczby zajęć dających dodatkowe uprawnienia, włączenia zawodów medycznych do oferty kształcenia zawodowego, szybszego dostępu do szkoleń oraz rozmów z psychologami. Warto odnotować także kategorię „trudno powiedzieć" (4 odpowiedzi), która (podobnie jak „nie wiem") może świadczyć o niskim poziomie zaangażowania respondentów w temat lub o ogólnej nieczytelności systemu kształcenia zawodowego dla części badanych.

Wykres 100. Sugestie zmian dla uatrakcyjnienia kształcenia zawodowego ze strony rodziców – częstości

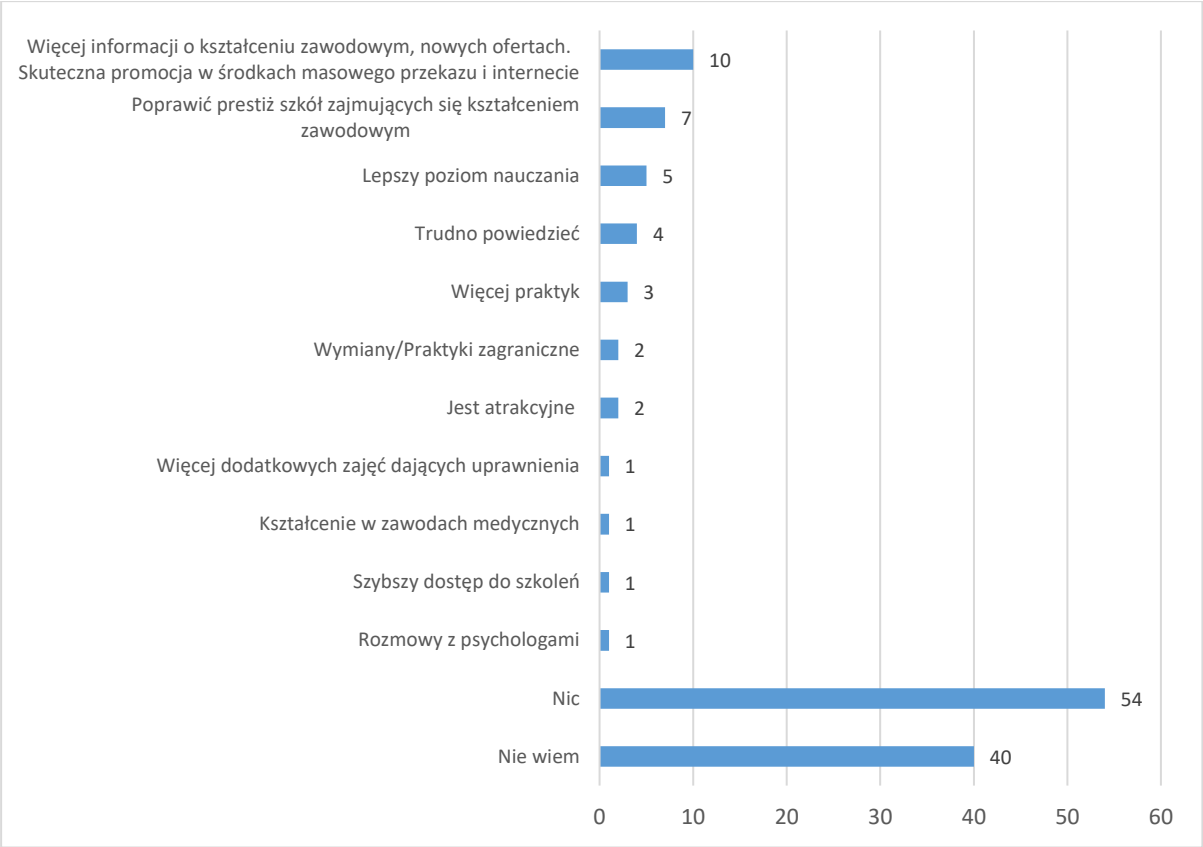

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Wśród **rodziców dzieci, które uczęszczają już do szkoły ponadpodstawowej**, najczęściej doradzanym typem placówki było liceum ogólnokształcące (21). Technikum poleciło 6 respondentów, natomiast szkołę branżową jedynie 3. Dane te pokazują wyraźną przewagę liceum jako preferowanej ścieżki edukacyjnej, co może świadczyć o wysokim prestiżu tej formy kształcenia lub o dążeniu do kontynuacji nauki na studiach wyższych. Technika i szkoły branżowe były wybierane zdecydowanie rzadziej, mimo że oferują bardziej praktyczne przygotowanie do zawodu.

Rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych, którzy nie rekomendowali dziecku szkoły średniej zawodowej (technikum lub szkoły branżowej), najczęściej wskazywali barierę, którą była niska renoma tych szkół – odpowiedź tę zaznaczyło 17 osób. Kolejnym istotnym czynnikiem były plany dziecka dotyczące pójścia na studia wyższe (15 wskazań), co sugeruje, że wybór liceum ogólnokształcącego bywa postrzegany jako bardziej oczywista droga do kontynuacji edukacji akademickiej.

Do innych istotnych powodów należą: niski poziom nauczania kształcenia zawodowego (9 odpowiedzi), predyspozycje naukowe dziecka i jego zainteresowania (7), a także tradycje rodzinne (6), co może świadczyć o utrwalonych wzorcach edukacyjnych w rodzinach. Rzadziej wskazywano na dłuższy czas trwania nauki w technikum (4), a zupełnie pomijalna okazała się odległość do szkoły oraz inne, nieskategoryzowane czynniki (0 wskazań).

Dane te pokazują, że główne bariery mają charakter wizerunkowy i aspiracyjny. Szkoły zawodowe wciąż mierzą się ze stereotypami, które mogą wpływać na decyzje rodziców, nawet jeśli ich oferta edukacyjna jest merytorycznie wartościowa.

Większość tych rodziców (łącznie 18 osób) deklaruje, że ich opinia na temat kształcenia zawodowego dziecka nie uległa zmianie (12 odpowiedziało „raczej nie", a 6 „zdecydowanie nie"). Jedynie 3 osoby zaznaczyły odpowiedź „trudno powiedzieć". Wyniki sugerują, że przekonania rodziców dotyczące wyboru ścieżki edukacyjnej są dość trwałe i rzadko ulegają zmianie.

O opinię na temat kształcenia zawodowego spytano także doradców zawodowych- postrzegają kształcenie zawodowe jako wartościowe, szczególnie ze względu na jego praktyczny charakter i dostosowanie do potrzeb rynku pracy. Wskazują, że umiejętności zdobyte w tym systemie dają większe możliwości zatrudnienia lub prowadzenia własnej działalności, zwłaszcza w zawodach deficytowych (np. fryzjerstwo, krawiectwo). Jednocześnie zauważają, że w ostatnich dekadach nastąpił spadek zainteresowania KZ na rzecz liceów ogólnokształcących, co ich zdaniem nie zawsze jest korzystne dla uczniów – zarówno tych zdolnych, jak i tych z trudnościami w nauce.

„Na tym kształceniu [zawodowym] mamy możliwość uaktualniania obecnych potrzeb rynku pracy. To jest fajne. Praktyki typowo zawodowe, które są dziś, jest to wiedza nowoczesna i wiedza aktualna. Wzrasta świadomość tych ludzi, że jednak trzeba się uczyć, żeby jednak coś osiągnąć, rozwijać się." (2_IDI_IRP)

„Ja myślę, że się to trochę zmieniło, ponieważ zmienił się też rynek pracy, zmieniły się potrzeby i jak gdyby osoby chcą iść [kształcić się zawodowo], żeby poznać nowe zawody, nowe oczekiwania pracodawców, nowe zadania. Ja widzę to zainteresowanie i tą potrzebę." (2_IDI_IRP)

Wśród zalet KZ wymieniają m.in. elastyczność, aktualność programów oraz możliwość zdobycia konkretnych kwalifikacji. Jako wady wskazują ograniczony dostęp do praktyk u pracodawców oraz trudności w zdobyciu tytułu technika ze względu na wymagający egzamin. Dodatkowo, w przypadku niektórych grup (np. osób z niepełnosprawnościami barierą bywa stan zdrowia.

„Ja jestem zwolenniczką tego ustawicznego kształcenia i lifelong learning. Sama też próbuję się cały czas dokształcać i podnosić kwalifikacje. Natomiast jeśli chodzi o klientów to myślę, że w innej grupie docelowej jest to trochę łatwiejsze. Cały czas podkreślam, że tutaj u naszych klientów to jednak ten stan zdrowia często jest decydującym powodem, że ci ludzie nie chcą, nie mogą, nie mają motywacji albo ich niepełnosprawności decydują o tym, że oni nie są w stanie się dalej kształcić." (1_IDI_IRP)

Doradcy zauważają, że obecnie zainteresowanie KZ rośnie, szczególnie wśród osób poszukujących konkretnych umiejętności (np. spawanie, obsługa maszyn) lub chcących zmienić zawód. Kluczowymi czynnikami zwiększającymi atrakcyjność KZ są ich zdaniem dofinansowania szkoleń i projektów unijnych, współpraca szkół z pracodawcami oraz promocja idei uczenia się przez całe życie. W regionie łódzkim dostępność KZ oceniana jest jako dobra, choć postuluje się większe zaangażowanie pracodawców w organizację praktyk oraz szerszą promocję oferty edukacyjnej.

„Jak pracowałam w urzędzie, to też z inną trochę grupą docelową miałam do czynienia, to dużo większe zainteresowanie było takimi technicznymi umiejętnościami typu obsługa wózków jezdniowych, spawanie, kierowca kategorii C+, jakieś dodatkowe uprawnienia dla kierowców, obsługa żurawi. Technicznych, mechanicznych, tego typu rzeczy” (1_IDI_IRP)

„Zmieniało się to [podejście]. Kiedy zaczęliśmy korzystać z projektów unijnych, szkoły zaczęły korzystać z projektów i te, które się tego nie bały i postawiły na projekty, to fajnie dofinansowały swoją szkołę. A jednak dzisiaj słuchacze, uczniowie, młodzież i dorośli patrzą na to nie tylko, żeby była ławka i krzesło, ale też, żeby był fajny sprzęt. I to też przyciąga” (2_IDI_DZ_SPiW)

„To wie pani co to ja myślę, że to w ostatnich latach się trochę zmieniło to podejście, bo wcześniej to do zawodówki szedł ten, kto nic nie umiał, a teraz. A teraz widać, że zdobycie zawodu jest atrakcyjne” (3_IDI_DZ_SPIW)

Zdecydowana większość **doradców w szkołach podstawowych** deklaruje, że poleca uczniom szkoły zawodowe, zarówno technika, jak i szkoły branżowe. Doradcy podkreślają, że wielu uczniów posiada predyspozycje praktyczne i powinni mieć możliwość rozwoju w kierunku konkretnych zawodów, bez presji intelektualnej rywalizacji, jaka często towarzyszy nauce w liceach.

W zakresie działań promujących kształcenie zawodowe respondenci wskazują na szereg rozwiązań, które ich zdaniem mogłyby realnie wpłynąć na wzrost jego atrakcyjności w oczach uczniów. Przede wszystkim podkreślają potrzebę zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych, aby nauka nie ograniczała się do teorii, lecz w większym stopniu odzwierciedlała rzeczywiste warunki pracy i pozwalała uczniom zdobywać konkretne umiejętności w praktyce. Kolejnym obszarem wymagającym rozwoju jest lepsze powiązanie edukacji zawodowej z rynkiem pracy – poprzez patronaty firm nad klasami, ułatwiony dostęp do praktyk, ale również poprzez wprowadzenie rozwiązań zachęcających pracodawców do współpracy, takich jak ulgi podatkowe czy systemowe wsparcie zaangażowania w szkolenie uczniów. Wreszcie, respondenci postulują bardziej systemowe podejście do promocji kształcenia zawodowego – obejmujące zarówno kampanie społeczne, jak i działania lokalne: współpracę z mediami, organizację festiwali zawodów, pokazów oraz spotkań z absolwentami szkół zawodowych, którzy odnieśli sukces.

„Myślę, że na pewno większa ilość tych godzin praktycznych, ale to też bardziej systemowo w tą stronę jakby poszło. To na pewno by to było dobre. Bardziej praktyka niż teoria." (5_IDI_DZ_P)

Warto zwrócić uwagę, że wśród respondentów pojawia się także postulat indywidualnego podejścia – doradcy podkreślają, że nie każdy uczeń nadaję się do każdego typu szkoły, a wybór powinien być dostosowany do jego predyspozycji, celów i zainteresowań. W niektórych przypadkach doradcy wręcz odradzają kształcenie zawodowe, jeśli uznają, że lepiej dopasowaną ścieżką dla ucznia będzie liceum i studia wyższe.

„Jeżeli uczeń się do tego nadaje i się tutaj sprawdzi, to będzie coś dla niego, to oczywiście, że polecam, aczkolwiek też są przypadki, gdzie odradzam. A dlaczego? Dlatego, że ewidentnie uczeń myśli na przykład o matematyce, bo chce być nauczycielem matematyki." (4_IDI_DZ_P)

Podsumowanie

Wyniki badań pokazują, że znaczna większość rodziców nigdy nie poszukiwała informacji na ten temat, często z powodu negatywnego nastawienia do tej ścieżki lub przekonania, że posiadają już wystarczającą wiedzę. Informacje o kształceniu zawodowym czerpią, podobnie jak ich dzieci, głównie z rozmów z bliskimi i z Internetu, rzadziej z bardziej formalnych źródeł. Rodzice, którzy jednak zdobywali wiedzę, oceniają ją jako satysfakcjonującą. Oceny dostępności i jakości oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim są umiarkowanie pozytywne, jednak duży odsetek niezdecydowanych wskazuje na ograniczoną orientację w systemie. Mimo pewnych sugestii dotyczących poprawy promocji i prestiżu szkolnictwa zawodowego, większość rodziców nie widzi potrzeby zmian. Liceum ogólnokształcące jest nadal najczęściej polecaną typem szkoły, co wynika głównie z jego wyższego prestiżu i związku z planami kontynuacji nauki na studiach. Bariery wyboru szkół zawodowych mają głównie charakter wizerunkowy i aspiracyjny, a opinie rodziców na ten temat rzadko ulegają zmianie.

4.1.5 Czynniki wpływające na decyzje edukacyjne i zawodowe

4.1.5.1 Wpływ innych osób i czynników pozaosobowych na decyzje edukacyjne

W niniejszym podrozdziale przedstawiono analizę wpływu najbliższego otoczenia badanych uczniów na ich decyzje edukacyjne. Głównym celem tej analizy, było po pierwsze ustalenie, kto doradzał/doradza uczniom w kwestiach ich przyszłej edukacji, w tym kto robi to najczęściej. Po drugie określenie roli i wpływu samej szkoły- nauczycieli, doradców zawodowych- na decyzje edukacyjne uczniów. Po trzecie wreszcie, wskazanie czynników istotnych dla rodziców i opiekunów w kontekście wyboru szkoły, a także ustalenie, z jakich źródeł korzystają, na czym opierają swoją wiedzę, jeśli chodzi o placówki edukacyjne.

Znaczący inni[46] w procesie wyznaczania przyszłej ścieżki edukacyjnej

Wyniki badania pokazały, że w wyborze dalszej ścieżki edukacji po szkole podstawowej **uczniowie szkół podstawowych** najczęściej korzystają z porad rodziców lub opiekunów prawnych (77%). Na kolejnych miejscach znalazły się inne osoby z rodziny (39,5%) oraz koledzy i koleżanki (38,9%), co podkreśla duże znaczenie najbliższego otoczenia w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych. Nauczyciele byli wskazywani przez 28,4% uczniów, natomiast doradca zawodowy jedynie przez 17,2%, co świadczy o stosunkowo niewielkiej roli specjalistycznego wsparcia w tym zakresie. Warto również zwrócić uwagę, że 5,4% uczniów zadeklarowało, iż nikt im nigdy nie doradzał, a 6,4% nie pamięta takiej sytuacji.

Wykres 101. Osoby, z którymi uczniowie szkół podstawowych rozmawiali na temat dalszej ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru

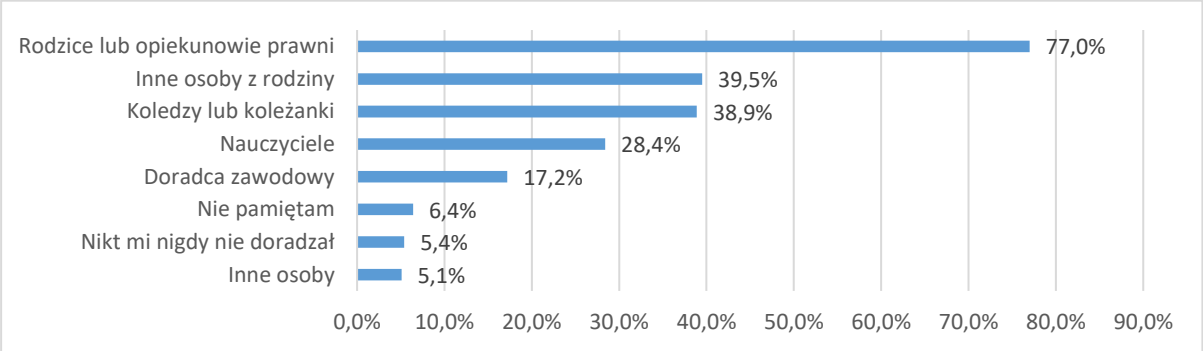

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Najczęściej wskazywanymi osobami, doradzającymi **licealistom** na temat tego, gdzie kontynuować edukację po szkole podstawowej, byli rodzice/opiekunowie prawni (80,9%). Ponad połowa respondentów rozmawiała na ten temat także z nauczycielami (50,3%). Często wskazywani byli także koledzy lub koleżanki (47,1%). Spośród wszystkich osób, z kafeterii doradca zawodowy został wskazany najrzadziej, przez 30,3% uczniów.

Wykres 102. Osoby, z którymi licealiści rozmawiali na temat dalszej ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru

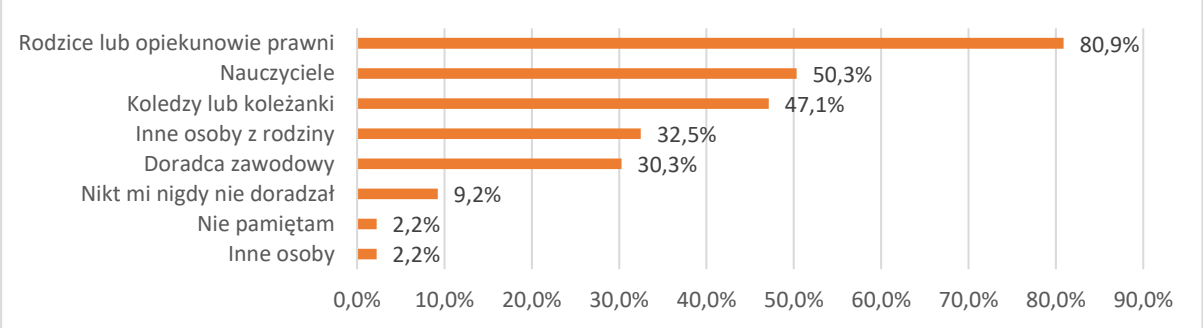

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=314

[46] Pojęcie wprowadzone do nauk społecznych przez George'a Herberta Meada, oznaczające osobę, która w procesie socjalizacji dziecka odgrywa istotną rolę.

Osoby, najczęściej doradzające **uczniom szkół zawodowych**, na temat tego, gdzie kontynuować swoją edukację po szkole podstawowej, to rodzice lub opiekunowie prawni (63,8%). Niemal dwukrotnie rzadziej wskazywani byli koledzy, koleżanki (37,5%) oraz nauczyciele (34,4%). Doradcy zawodowi wskazywani byli na czwartym miejscu, przez nieznacznie ponad ¼ uczniów (27%).

Wykres 103. Osoby doradzające uczniom szkół zawodowych na temat dalszej ścieżki edukacji, pytanie wielokrotnego wyboru

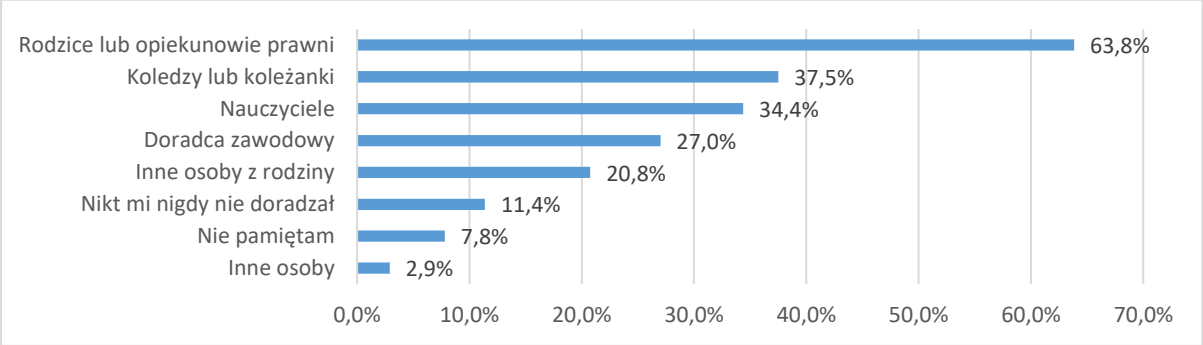

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Ponad 1/5 **studentów** nikt nigdy nie doradzał w kwestii tego jaką ścieżkę edukacji obrać po szkole podstawowej. Osobom najczęściej doradzającym studentom w tej kwestii byli rodzice/opiekunowie prawni (74,3%). Stosunkowo często rolę doradczą pełnili także koledzy, koleżanki (43,9%). Warto jednak zauważyć, że ponad 1/3 osób wskazała doradcę zawodowego (35,7%). To wyższy odsetek niż osób, którym doradzali nauczyciele (26,2%).

Wykres 104. Osoby doradzające studentom w kwestii ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru

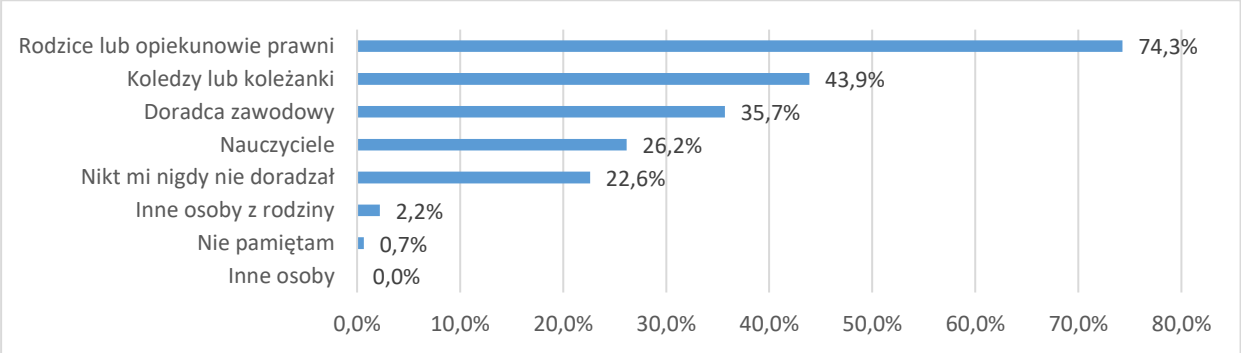

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Dodatkowe pytanie zadano rodzicom uczniów szkół podstawowych – zapytano, ile razy dotychczas rozmawiali ze swoim dzieckiem na temat wyboru przyszłej szkoły. Większość rodziców (48%) wielokrotnie rozmawiała z dzieckiem na temat wyboru przyszłej szkoły, co sugeruje duże zaangażowanie w proces edukacyjnych decyzji dziecka. Kolejne 27% deklaruje, że rozmowa taka odbyła się kilka razy, a 2% tylko raz. W sumie więc aż 77% badanych miało już taką rozmowę z dzieckiem. Jednocześnie 22% rodziców planuje taką rozmowę w przyszłości, a jedynie 1% nie rozmawiało i nie zamierza podejmować takiej tematyki, co wskazuje na bardzo niski poziom braku zainteresowania tym aspektem edukacji dzieci.

Uzyskane wyniki świadczą o wysokim poziomie zaangażowania rodziców w podejmowanie decyzji edukacyjnych dotyczących przyszłości ich dzieci. Dodatkowo nie zarejestrowano istotnych zależności między miejscem zamieszkania a częstotliwością rozmów co sugeruje, że zainteresowanie przyszłością edukacyjną dzieci jest powszechne i niezależne od miejsca zamieszkania (miasto/wieś).

Wykres 105. Częstotliwość rozmów z dzieckiem odnośnie wyboru przyszłej szkoły

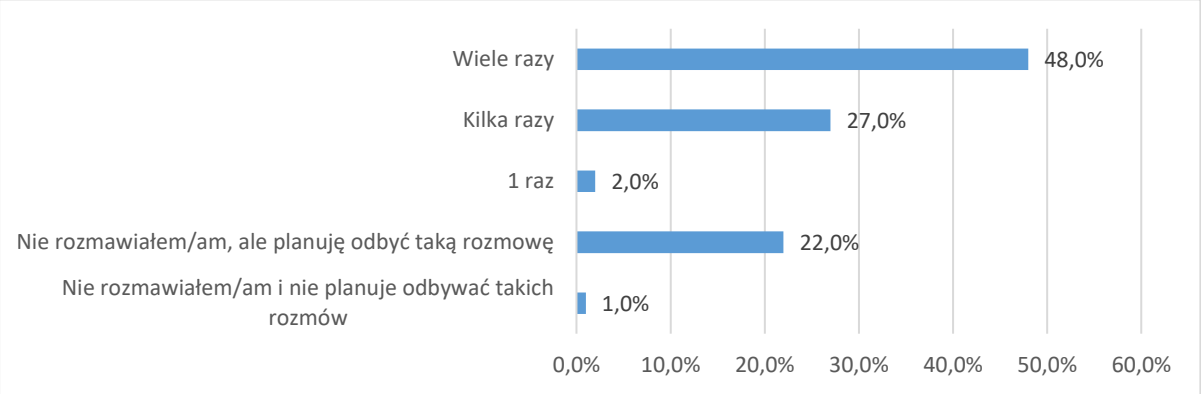

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=100

Dyrektorzy placówek edukacyjnych biorący udział w badaniu jakościowym zgodnie wskazują na duży wpływ rodziców na wybór ścieżki edukacyjnej uczniów. Ostateczna decyzja o wyborze placówki zdaje się być podejmowana samodzielnie przez kandydatów, niejednokrotnie jednak jest ona podbudowana narracją wyniesioną z domu rodzinnego. Często zauważana jest kontynuacja „tradycji" rodzinnej w wyborze drogi zawodowej. Rozmówcy wskazują, że takie często są oczekiwania rodziców, ale równie często uczniowie sami chcą podążać tym wzorem. Niejednokrotnie też młodzież podejmuje kształcenie w określonym kierunku przygotowując się do przejęcia rodzinnej działalności. W opinii dyrektorów rodzice mają oczekiwania względem wyborów edukacyjnych, nie zawsze przy tym dobrze rozpoznając predyspozycje i kompetencje dziecka. Z jednej strony rodzice nie chcą, aby ich dzieci uczęszczały do szkół zawodowych, kierując ich do techników i skłaniając do zdawania matury. Niekiedy te oczekiwania okazują się zbyt wygórowane. W opowieściach dyrektorów pojawia się też odwrotna sytuacja, kiedy to rodzic naciska na naukę w szkole zawodowej, głównie, aby uczeń mógł uzyskać status młodocianego pracownika i wesprzeć rodzinę swoim dochodem. Wówczas może dochodzić do deprecjonowania zainteresowań i predyspozycji ucznia, który mogąc wybrać samodzielnie, zdecydowałby się na inny zawód (nie każdy kierunek kształcenia daje jednakowe możliwości podjęcia pracy przez młodocianych).

Doradcy ze szkół ogólnokształcących, z którymi prowadzone były wywiady pogłębione, także najczęściej wskazują na wpływ rodziców w wyborze ścieżki edukacyjno-zawodowej. Także często zauważają, że wsparcie to nie zawsze jest trafne:

„Myślę, że rodzice też [mają wpływ]. Pchają dziecko tam, gdzie wydaje im się, że to będzie dobre. Albo w drugą stronę, że wręcz stopują, że dzieciak próbuje coś w tym kierunku, a tu rodzic – Nie, to się na pewno nie uda” (2_IDI_DZ_SP).

Sami **rodzice** odpowiadali także na pytanie o to, kto oprócz nich rozmawiał z dzieckiem o wyborze przyszłej szkoły – najczęściej wskazywaną osobą okazał się drugi rodzic lub opiekun prawny (62%). Na kolejnych miejscach uplasowali się nauczyciele (43%) oraz rówieśnicy dziecka (41%). Znaczącą rolę odegrali także inni członkowie rodziny, wskazani przez 37% respondentów. Doradcę zawodowego jako rozmówcę wymieniło 23% badanych, co świadczy o umiarkowanym, ale obecnym udziale specjalistów w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych. Tylko 1% rodziców uznało, że nikt poza nimi nie rozmawiał z dzieckiem na ten temat, a tyle samo osób przyznało, że nie wie, kto jeszcze mógł prowadzić takie rozmowy. Kategoria „inne osoby” nie została zaznaczona przez żadnego respondenta. Wyniki te sugerują, że wybór dalszej ścieżki edukacyjnej dziecka jest zazwyczaj wspierany przez rozmowy prowadzone w różnych kręgach: rodzinnych, szkolnych i rówieśniczych.

Wykres 106 Osoby, z którymi rozmawia dziecko szkoły podstawowej odnośnie wyboru dalszej szkoły w opinii rodziców, pytanie wielokrotnego wyboru

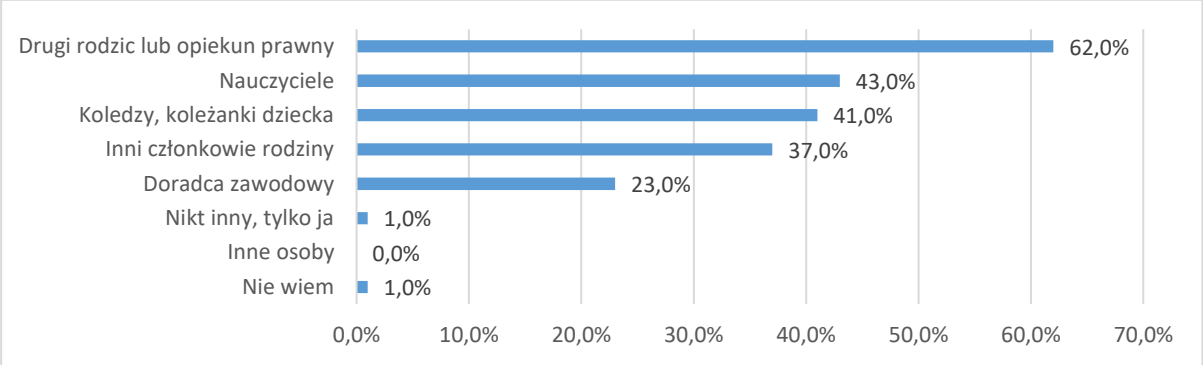

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=100

O wpływ na wybory edukacyjne uczniów zapytano także **doradców zawodowych pracujących w szkołach** – konkretnie zadano pytanie, czy otoczenie młodych osób może mieć wpływ na ich wybory dotyczące przyszłej ścieżki zawodowej. Niemal wszyscy doradcy uważają, że otoczenie społeczne raczej lub zdecydowanie wpływa na decyzje dotyczące wyboru kształcenia się. Tej odpowiedzi udzieliło łącznie aż 94,8% respondentów.

Wykres 107. Wpływ osób trzecich na decyzję uczniów dotyczącą dalszej ścieżki kształcenia według doradców zawodowych

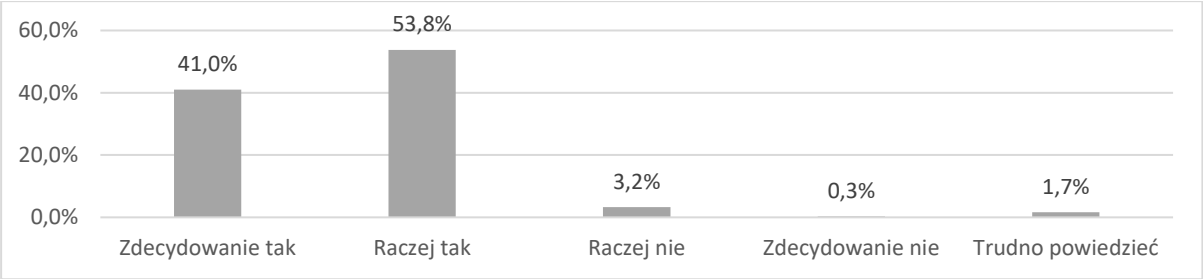

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Podobnie jak w przypadku doradców zawodowych z placówek edukacyjnych, tak i **doradcy z instytucji rynku pracy** zgodnie uważają, że otoczenie społeczne raczej lub zdecydowanie wpływa na decyzje dotyczące wyboru kształcenia się klientów (91,4%).

Wykres 108. Wpływ osób trzecich na decyzje związane z kształceniem się klientów według doradców zawodowych instytucji rynku pracy

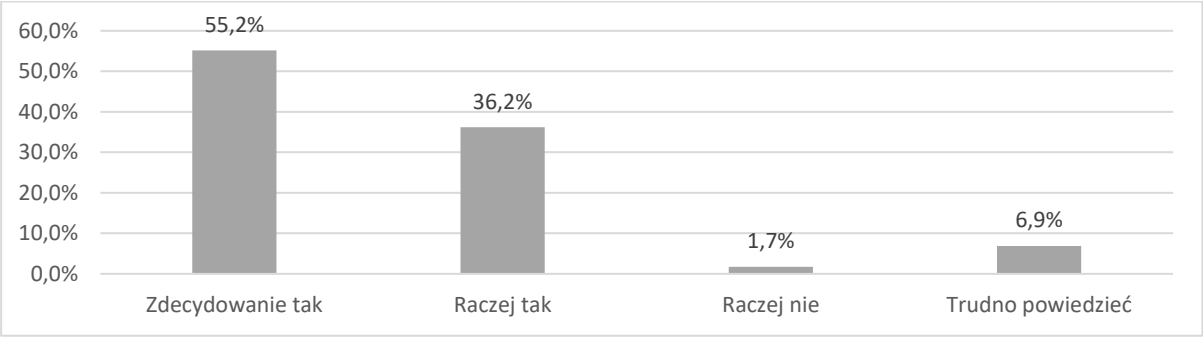

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=58

Doradcy, którzy zgadzają się z tym, że otoczenie społeczne ma wpływ na podejmowane decyzje (94,8%) mieli wskazać na osoby, które według nich, mają największy wpływ na opinie uczniów. Najczęściej są to według nich rodzice lub opiekunowie prawni (86,2%) oraz koledzy, koleżanki (81%). Więcej niż 1/3 doradców wskazała także na istotność influencerów i osób popularnych w Internecie (34,4%).

Wykres 109. Osoby wpływające na opinie uczniów dotyczącą kształcenia według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

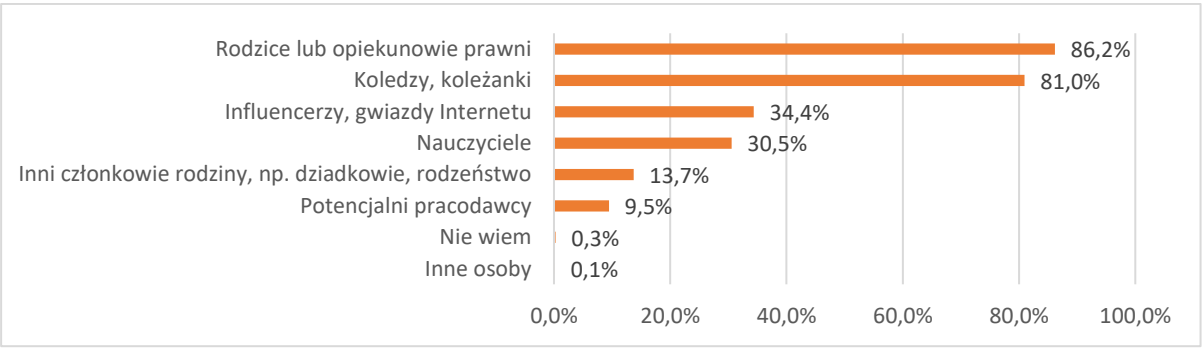

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=730

Najczęściej, osobą mającą wpływ na wybór ścieżki kształcenia klientów, podobnie jak w przypadku uczniów, według **doradców instytucjonalnych** są rodzice lub opiekunowie prawni (79,6%) oraz – równie często – koledzy i koleżanki. W trzeciej kolejności są to influencerzy, osoby popularne w Internecie (31,5%).

Wykres 110. Osoby wpływające na decyzje związane z kształceniem się klientów według doradców instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru

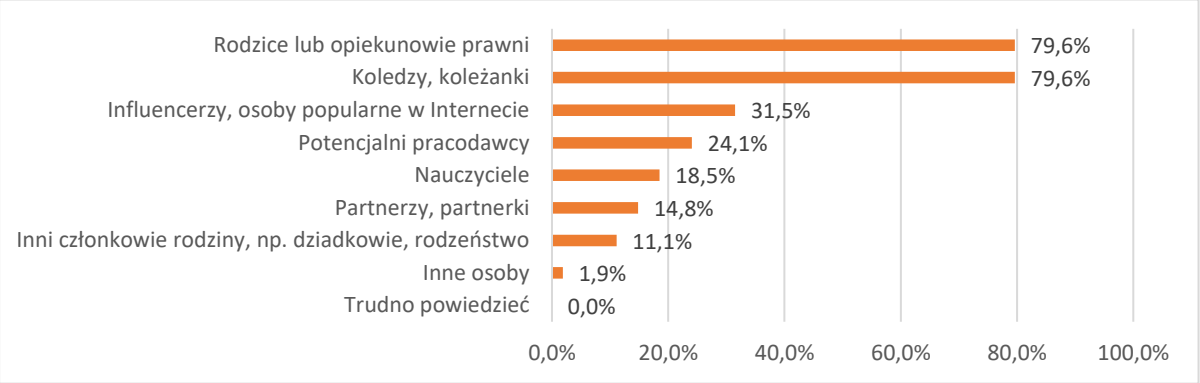

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=58

Na duży wpływ rówieśników zwracali też uwagę **doradcy w wywiadach pogłębionych**. To właśnie koledzy i koleżanki – szczególnie starsi - „przecierają szlaki" i dzielą się swoimi doświadczeniami z daną szkołą czy kierunkiem. Uczniowie bardzo często kierują się opinią znajomych – zarówno przy wyborze szkoły, jak i konkretnego zawodu – co może mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na trafność ich decyzji edukacyjnej.

„Zazwyczaj to ja zauważam, że oni idą za kolegami starszymi. Czyli kolega poszedł tam, przetarł szlak i już wie czy tam jest fajnie albo mniej fajnie to idą. Stricte jakbym miał zrobić ankietę, ile osób idzie odpowiedzialnie to mało, który uczeń wie w wieku 15 lat co będzie robił. Zazwyczaj to są koledzy." (5_IDI_DZ_P)

Wśród innych czynników pozaosobowych wskazuje się także wpływ tzw. „znaczących innych" – członków dalszej rodziny (np. starszego rodzeństwa, wujostwa, kuzynostwa), którzy często pełnią funkcję wzorców zawodowych, zwłaszcza jeśli wykonują ciekawe lub dobrze płatne zawody. Pojawiają się również głosy o rosnącej roli mediów społecznościowych, influencerów i youtuberów, których styl życia i sposób zarabiania pieniędzy może kształtować aspiracje młodzieży, czasem w oderwaniu od realnych możliwości lokalnego rynku pracy.

„Mam takich, że sami, często rodzice i rówieśnicy, nauczyciele. To są chyba te trzy grupy i w tej chwili tiktokerzy i influencerzy. Teraz internet już niestety jest ich guru." (6_IDI_DZ_P)

Doradcy finalnie mieli ocenić w skali od 1 do 5, jaki oni sami mają wpływ na uczniów szkół podstawowych, liceów oraz szkół zawodowych w kwestii wyboru przez nich ścieżki kształcenia oraz kariery. W obu przypadkach, najczęściej wskazywaną odpowiedzią (przez

niemal połowę respondentów) było „nie wiem, trudno powiedzieć". Nieznacznie częściej niż w przypadku wyboru kształcenia, oceniają oni swój wpływ na ścieżkę kariery (30,9% w porównaniu do 27,4% osób wskazujących duży oraz bardzo duży wpływ).

Tabela 17. Ocena wpływu doradztwa zawodowego na opinie uczniów dotyczące wyboru ścieżki kształcenia oraz kariery

	1 – bardzo mały wpływ	2- mały wpływ	3- nie wiem, trudno powiedzieć	4- duży wpływ	5 – bardzo duży wpływ	Średnia
Wpływ na opinie dotyczące wyboru kształcenia	6,5%	16,6%	49,5%	22,7%	4,7%	3
	23,1%			**27,4%**		
Wpływ na opinie dotyczące wyboru ścieżki kariery	5,6%	14,2%	49,4%	24,9%	6,0%	3,1
	19,8%			**30,9%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Co ciekawe, pomimo tego, że doradcy zawodowi uważają, że mają raczej ograniczony wpływ na decyzje uczniów dotyczące ścieżek edukacyjnych, pogłębione analizy wyników badania zdają się częściowo temu przeczyć. Analizując odpowiedzi **uczniów szkół podstawowych,** dostrzec można wyraźną tendencję: im więcej spotkań z doradcą zawodowym odbyli, tym częściej deklarowali otwartość na kontynuację edukacji w szkole zawodowej: np. wśród osób, które ani razu nie wzięli udziału w takich zajęciach, aż 79,5% z nich odrzuca możliwość kontynuacji nauki w szkołach zawodowych, zaś w przypadku uczniów biorących udział w kilkunastu takich spotkaniach odsetek ten wynosi już tylko 43,5%.

Tabela 18. Uwzględnianie edukacji w szkole zawodowej a liczba zajęć lekcyjnych z doradcą zawodowych w opinii uczniów szkół podstawowych

		W ilu zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczyłeś/aś?			
		Ani jednym	Jednym	W kilku spotkaniach	W kilkunastu spotkaniach
5. Czy po ukończeniu szkoły podstawowej uwzględniasz kontynuację edukacji w technikum lub szkole branżowej?	**Tak, w technikum**	16,7%	34,6%	31,9%	49,4%
	Tak, w szkole branżowej	5,1%	11,5%	7,4%	8,2%
	Nie, odrzucam taką możliwość	79,5%	53,8%	62,8%	43,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy deklarują w przeważającej większości brak wpływu na opinie klientów dotyczące wyboru kształcenia – aż 37,3% deklaruje mały lub bardzo mały wpływ, a 40,7% - nie umie go ocenić. Większy wpływ czują oni w zakresie opinii

dotyczących wyboru ścieżki kariery. W tym przypadku, zaledwie 22% uważa, że ma bardzo mały lub mały wpływ na klientów, z kolei 30,5% ocenia swój wpływ jako duży.

Tabela 19. Opinia doradców instytucji rynku pracy na temat ich wpływu na opinie klientów dotyczące wyboru ścieżki kształcenia oraz kariery

	1 – bardzo mały wpływ	2- mały wpływ	3- nie wiem, trudno powiedzieć	4- duży wpływ	5 – bardzo duży wpływ	Średnia
Wpływ na opinie dotyczące wyboru kształcenia	1,7%	35,6%	40,7%	20,3%	1,7%	2,9
	37,3%			**22,0%**		
Wpływ na opinie dotyczące wyboru ścieżki kariery	1,7%	20,3%	47,5%	30,5%	0,0%	3,1
	22,0%			**30,5%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=59

Jak wykazała powyższa analiza, najważniejszymi doradcami uczniów w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej po szkole podstawowej **są rodzice lub opiekunowie prawni** – ich wpływ dominuje we wszystkich grupach badanych, niezależnie od poziomu edukacji. Co więcej, jak pokazały wyniki badania, młodzież najczęściej faktycznie wybiera tę szkołę, którą rekomendowali ich rodzice (przynajmniej w opinii ich samych); np. wszyscy rodzice dzieci w liceum, polecali im właśnie tę szkołę. Dowodzić to może centralnej roli rodziców w kwestii wyboru przyszłej ścieżki edukacyjnej przez uczniów.

Tabela 20. Rekomendacje szkół przez rodziców a faktyczny wybór uczniów

		W jakiej szkole uczy się Pana/i dziecko?			
		W szkole podstawowej	W technikum	W szkole branżowej	W liceum ogólnokształcącym
11. Jaką szkołę doradził/a Pan/i dziecku?	**Technikum**	0,0%	80,0%	40,0%	0,0%
	Szkołę branżową	0,0%	0,0%	60,0%	0,0%
	Liceum Ogólnokształcące	0,0%	20,0%	0,0%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Równolegle dużą rolę odgrywają rówieśnicy oraz inni członkowie rodziny, natomiast nauczyciele i doradcy zawodowi są wskazywani znacznie rzadziej. Co istotne, aż 21% studentów przyznało, że nikt nigdy nie doradzał im w kwestii wyboru edukacji, co pokazuje, że część młodzieży może pozostawać w tym procesie bez wsparcia, choć należy także wziąć pod uwagę to, że osoby dorosłe mogą nie pamiętać już rozmów, które odbyły się na wcześniejszych etapach edukacji.

Zarówno wyniki badania ilościowego, jak i jakościowego pokazują, że **wpływ rodziców nie zawsze jest adekwatny do rzeczywistych kompetencji i zainteresowań dziecka.** Często wynika on z chęci realizacji rodzinnych tradycji, planów przejęcia działalności gospodarczej lub z presji ekonomicznej, co może prowadzić do decyzji sprzecznych z predyspozycjami uczniów. Zdarza się, że rodzice zniechęcają dzieci do wyborów zgodnych z ich zainteresowaniami, forsując własne wyobrażenia o dobrej edukacji lub przyszłości zawodowej. Dyrektorzy szkół oraz doradcy zawodowi dostrzegają też zjawisko wybierania przez uczniów szkół, do których uczęszczali starsi koledzy, często bez głębszej refleksji nad własnymi potrzebami i możliwościami. Podkreślić należy, że **choć doradcy zawodowi są obecni w systemie, ich realny wpływ na decyzje uczniów jest ograniczony.** Zarówno sami doradcy, jak i respondenci w badaniach wskazują na ich marginalną rolę w procesie doradczym. Większość doradców nie potrafi jednoznacznie ocenić, jak silny wpływ wywierają, a spora część przyznaje się do niskiego poziomu wpływu, szczególnie w obszarze decyzji edukacyjnych. Z drugiej strony, doradcy z instytucji rynku pracy nieco częściej oceniają swój wpływ jako istotny w kontekście kariery zawodowej.

Zdecydowana większość specjalistów – zarówno szkolnych, jak i instytucjonalnych – jest zgodna co do tego, **że otoczenie społeczne ma kluczowy wpływ na decyzje młodzieży.** Obok rodziców i rówieśników, coraz większą rolę odgrywają również influencerzy - wymieniani przez doradców jako trzecia najważniejsza grupa mogąca mieć wpływ na decyzje młodych ludzi – oraz media społecznościowe, które często kreują nierealistyczne wyobrażenia o pracy i sukcesie.

Wybór ścieżki edukacyjnej - perspektywa rodziców uczniów

Powyższa analiza dotyczy wpływu innych osób na decyzję dotyczącą przyszłych ścieżek edukacyjnych lub przyszłości edukacyjnej w ogóle. Równie istotne stało się ustalenie perspektywy rodziców na kwestię wyboru ścieżki edukacyjnej przez ich dzieci.

Rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych zostali zapytani, czy zawód wybrany przez ich dziecko był im przez nich polecany. Łącznie siedem osób zadeklarowało, że w pewnym stopniu rekomendowało dziecku wybór danego zawodu. Jedna osoba odpowiedziała „zdecydowanie tak", a sześć – „raczej tak". Trzy osoby przyznały, że raczej nie sugerowały dziecku takiego wyboru.

Rodziców, którzy doradzali dziecku wybór konkretnego zawodu, zapytano o motywy stojące za ich rekomendacją. Najczęściej wskazywanym powodem była możliwość łatwego znalezienia pracy w danym zawodzie (czynnik wymieniły 4 osoby). Kolejne trzy motywacje tj. zgodność zawodu z zainteresowaniami dziecka, perspektywa rozwoju zawodowego oraz tradycje rodzinne zostały wskazane przez trzech respondentów w odniesieniu do każdej z nich. Nieco rzadziej pojawiały się odpowiedzi odnoszące się do zdolności dziecka do pracy w danym zawodzie (2), a także do osobistych kontaktów w danej branży, postrzegania zawodu

jako przyszłościowego ze względu na rozwój nowoczesnych technologii oraz konieczności ciągłego podnoszenia kwalifikacji (po 1 wskazaniu każda).

Warto podkreślić, że żaden z badanych nie wskazał takich motywacji jak prestiż, wysokie wynagrodzenie, praca zdalna czy możliwość pracy blisko miejsca zamieszkania. Nie odnotowano również odpowiedzi związanych z proekologicznym charakterem zawodu, dostosowaniem do zmieniającego się rynku pracy ani z potrzebą unikania odpowiedzialności.

Wszyscy **rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych** zadeklarowali, że w czasie nauki dziecka w szkole podstawowej rozmawiali z nim na temat wyboru przyszłej szkoły. Żadna z osób nie wskazała odpowiedzi „nie, w ogóle" ani „tak, 1 raz", co świadczy o powszechnym zaangażowaniu badanych w proces podejmowania decyzji edukacyjnych. Połowa badanych (15 osób) zadeklarowała, że takie rozmowy odbywały się kilkukrotnie, natomiast druga połowa, że miały one miejsce wiele razy.

Jednocześnie rodzice uczniów szkół podstawowych zostali zapytani, czy mają już konkretną placówkę, którą polecają swojemu dziecku. Odpowiedzi rozłożyły się dość równomiernie, co może świadczyć o zróżnicowanym stopniu zaawansowania rodziców w proces wspierania dziecka przy wyborze szkoły. 37% badanych zadeklarowało, że mają konkretną szkołę, którą rekomendują. Nieco większy odsetek (40%) przyznał, że nie wskazuje żadnej konkretnej placówki. Z kolei 23% respondentów zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć".

Wykres 111. Rekomendacje dalszych placówek edukacyjnych dla dzieci przez rodziców

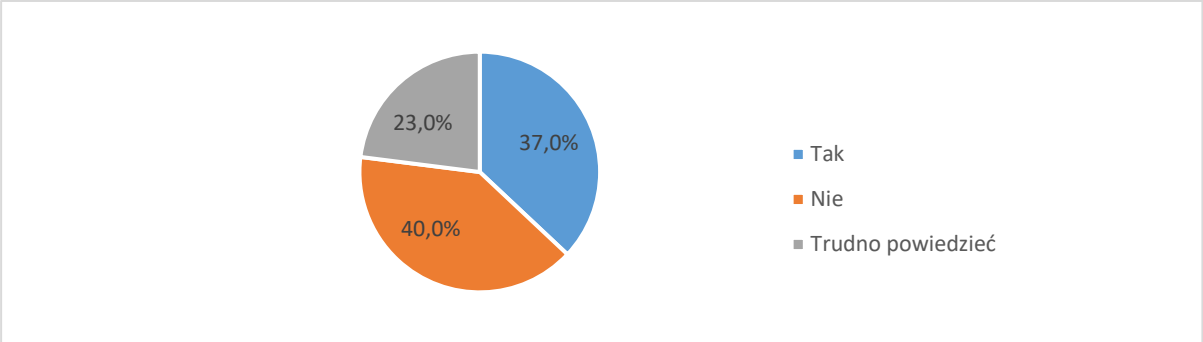

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=100

Rodzice, którzy zadeklarowali, że mają już wybraną placówkę, zostali zapytani, skąd czerpali wiedzę na jej temat. Najczęściej wskazywano dwa źródła: strony internetowe, fora i media społecznościowe (56,8%) oraz bezpośrednie odwiedziny w placówce, np. podczas dni otwartych (również 56,8%). Na trzecim miejscu znalazły się doświadczenia innych członków rodziny związanych z daną szkołą, np. starszego rodzeństwa lub innych krewnych (40,5%). Niewiele mniej osób (37,8%) pozyskiwało informacje od rodziców uczniów, którzy już uczęszczają do tej placówki. W dalszej kolejności wymieniano nauczycieli uczących w danej placówce (18,9%) oraz opinie osób niepowiązanych bezpośrednio z daną szkołą, np. rodziców uczniów z obecnej szkoły dziecka (5,4%).

Niewielki odsetek respondentów (po 2,7%) zadeklarował, że nie czerpie wiedzy z żadnych źródeł lub że korzysta z radia bądź telewizji. Żadna osoba nie wskazała kategorii „z innych źródeł”.

Wykres 112. Źródła wiedzy rodziców na temat rekomendowanej przez nich placówki, pytanie wielokrotnego wyboru

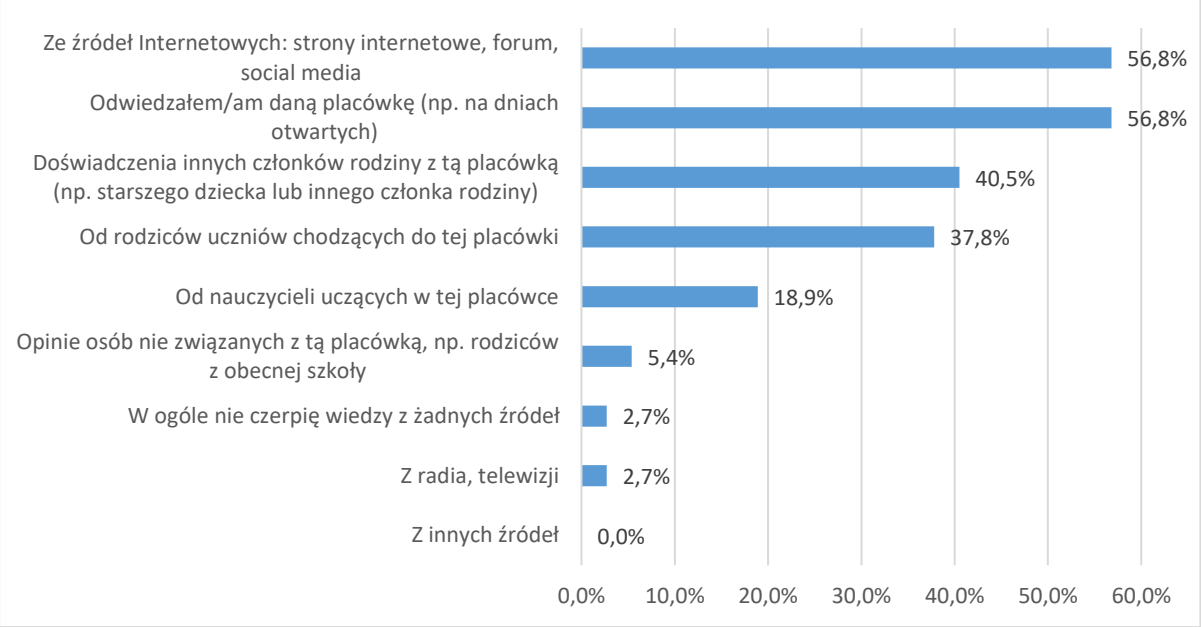

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=37

Rodzice polecający dziecku szkołę, najczęściej kierowali się interesującą ofertą kształcenia (67,6%) oraz dopasowaniem szkoły do zdolności i umiejętności dziecka (51,4%). Istotna była także możliwość rozwoju zainteresowań (40,5%) i renoma placówki (27,0%). Mniej istotne okazały się takie czynniki jak atmosfera w szkole, możliwość zdobycia konkretnego zawodu, bliskość szkoły czy profil proekologiczny (ok. 10–13%). Stosunkowo rzadko wskazywano trudność w określeniu motywacji, szanse na zatrudnienie po szkole lub szybkie wejście na rynek pracy. Nikt nie wskazał innych powodów ani rozwoju nowoczesnych technologii jako kryterium wyboru.

Wykres 113. Powody polecenia konkretnej szkoły przez rodziców uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

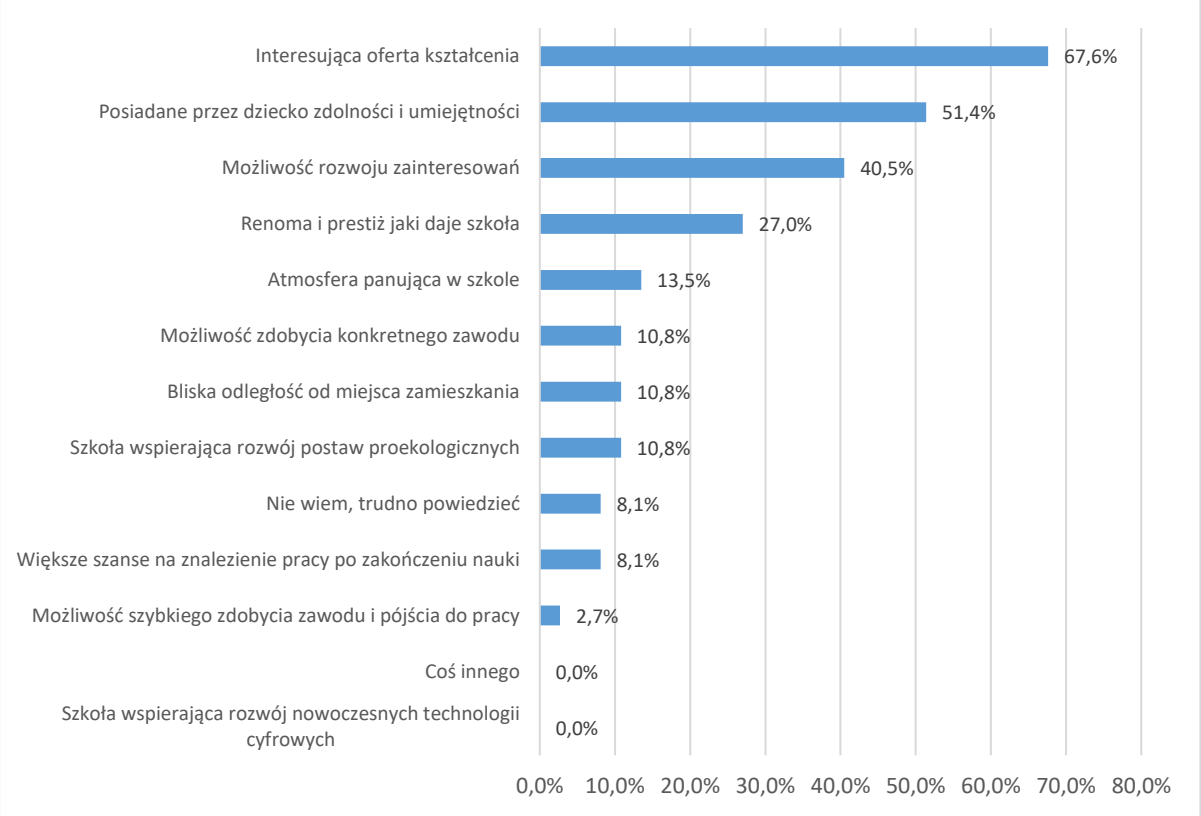

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=37

Powody i motywacje wyboru konkretnej ścieżki edukacyjnej

W poprzedniej części rozdziału przedstawiono analizę wpływu znaczących innych - rodziców, otoczenia uczniów oraz samych doradców zawodowych na wybór ścieżki edukacyjnej lub konkretnego zawodu/ szkoły. Przedstawiono także perspektywę samych rodziców. Istotne stało się także ustalenie, **jakie były faktyczne - i ostateczne - powody, dla których sami uczniowie i studenci wybrali właśnie taką szkołę/ ścieżkę edukacyjną.**

Dla **licealistów**, powodem wyboru tej konkretnie szkoły jest możliwość dalszej edukacji np. studiów – tę odpowiedź wskazało aż 60,8% z nich. Ponad 1/3 uważa także, że licea ogólnokształcące reprezentują wysoki poziom nauczania w placówkach (38,9%), zachętę stanowiła także wysoka reputacja szkoły (35,4%).

Wykres 114. Powód podjęcia kształcenia ogólnokształcącego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru

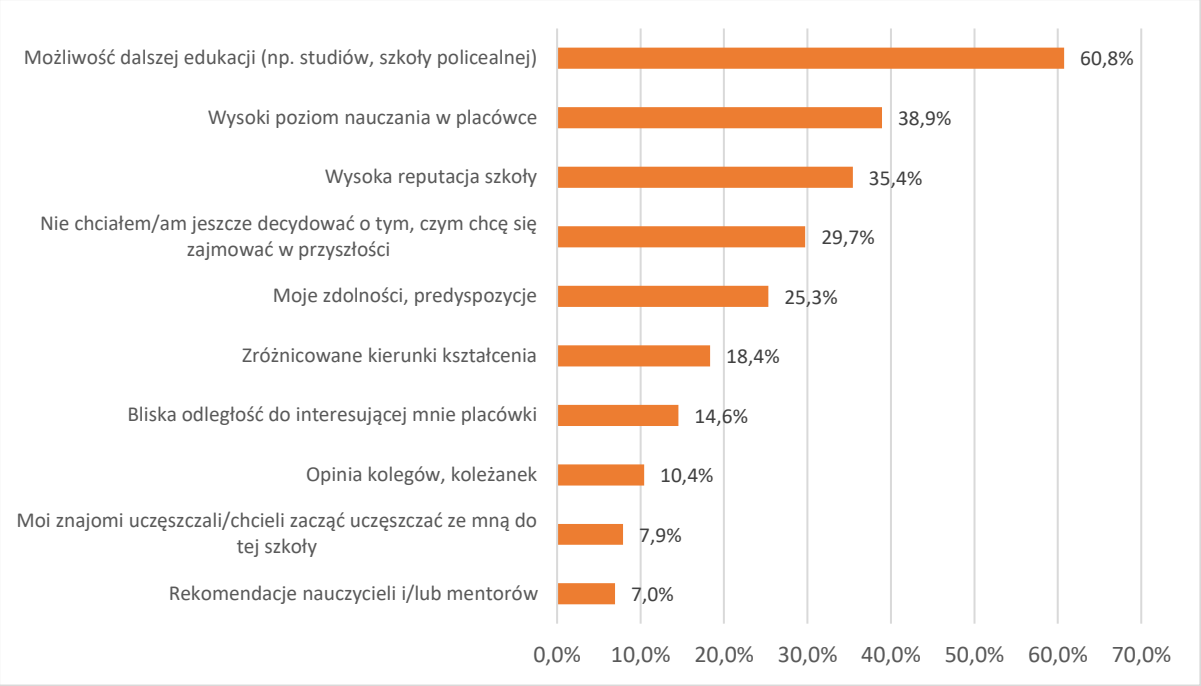

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317, n=255

Studenci, wybierając swój kierunek studiów, najczęściej kierują się zainteresowaniami i pasjami (63,4%). Więcej niż połowa wskazała również perspektywy zawodowe (52,5%). Co czwarty ankietowany kierował się wyborem branży przyszłości (24,6%). Kwestie, które miały z kolei dla studentów marginalne znaczenie, to własne doświadczenia życiowe (3,3%) czy też kontynuacja nauki (3,8%).

Wykres 115. Powód wyboru danego kierunku studiów, pytanie wielokrotnego wyboru

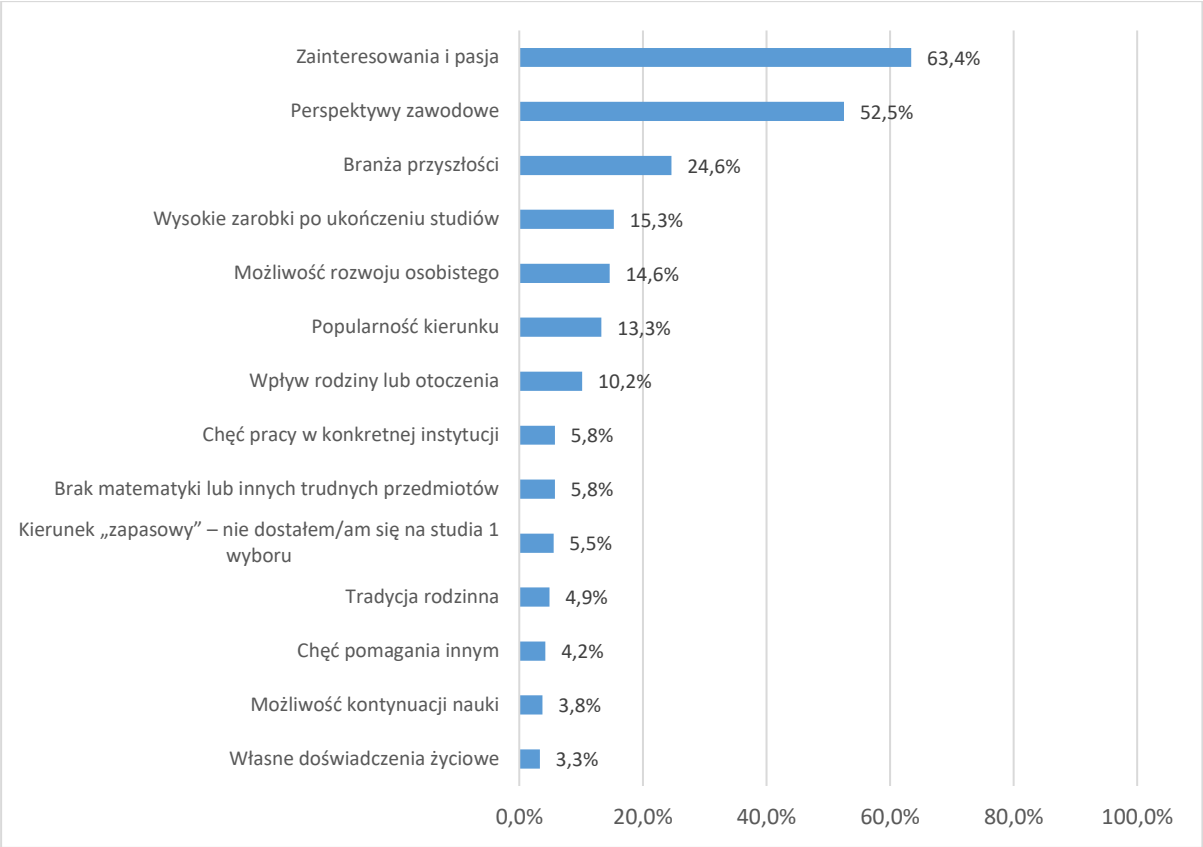

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Co więcej, w kwestii motywacji wyboru kierunku studiów występują istotne statystycznie różnice pomiędzy odpowiedziami udzielanymi przez osoby mieszkające na wsi, a w mieście. Częstszą motywacją osób mieszkających na wsi były zainteresowania i pasje (72,9%). Z kolei osoby mieszkające w mieście częściej niż te mieszkające na wsi wskazywały perspektywy zawodowe (55,2% w porównaniu do 35,6%).

Wykres 116. Miejsce zamieszkania studentów a powód wyboru danego kierunku studiów

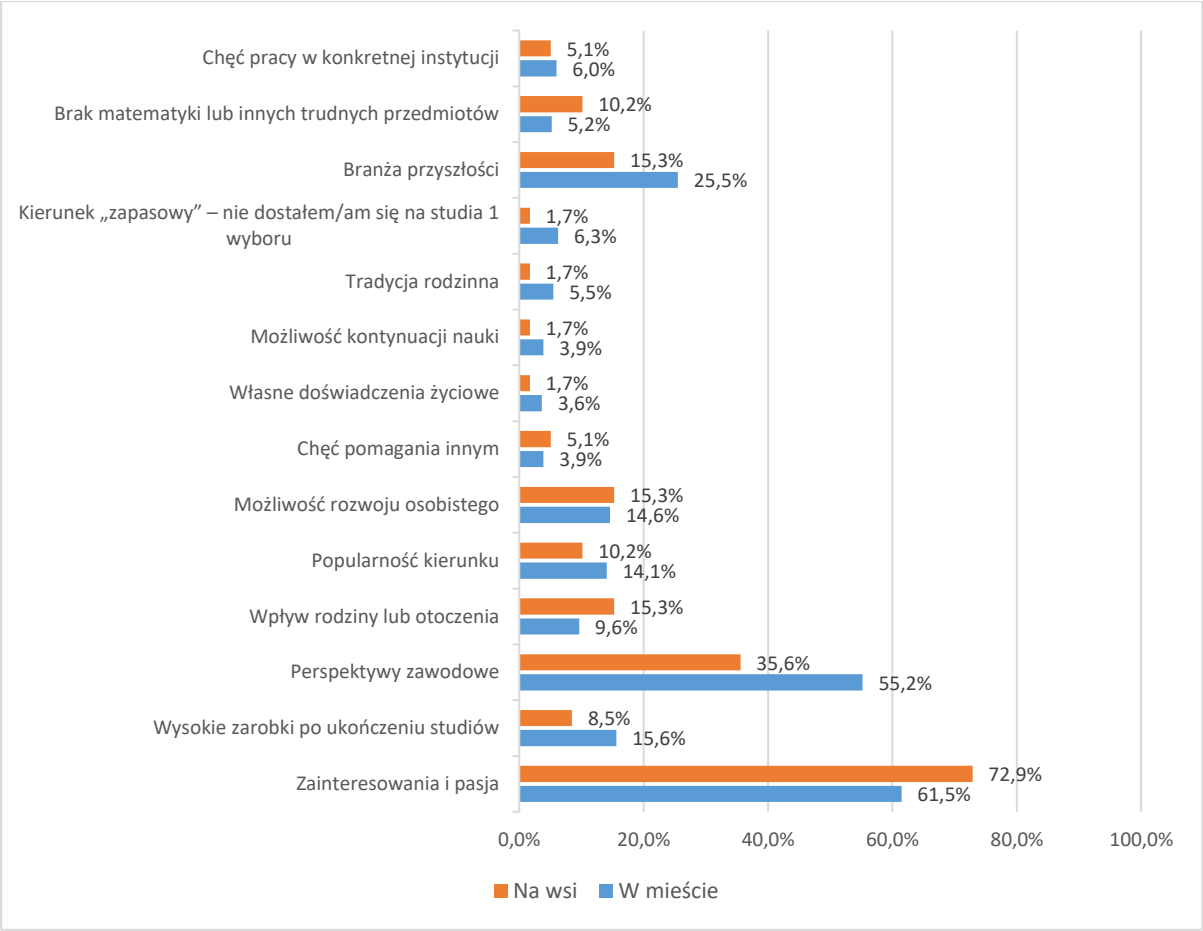

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Na inne, dodatkowe powody i motywacje w podjęciu konkretnej ścieżki kształcenia wskazują także doradcy zawodowi. Podkreślali oni co prawda, że na wybór ścieżki kształcenia klientów istotny wpływ mają przede wszystkim osoby z najbliższego otoczenia (a w przypadku młodzieży decydującą rolę odgrywają rodzice, którzy często kierują się własnymi przekonaniami lub stereotypami), tak w przypadku osób dorosłych większe znaczenie mają czynniki rynkowe, takie jak zapotrzebowanie na konkretne kwalifikacje czy presja pracodawców wymagających podnoszenia kompetencji.

„Myślę, że rodzice przede wszystkim, jeśli chodzi o tych młodych, to rodzice mają wpływ. No i otoczenie, koledzy, koleżanka. Kto, gdzie idzie. A jeżeli chodzi o starszych. Czy ktokolwiek ma na nich wpływ?

Teraz myślę, że trochę może ten rynek pracy, który się zmienia i próbują się dostosować do tego rynku pracy, patrzą jak teraz jest i z czego mogą skorzystać." (3_IDI_IRP)

Kluczowym problemem pozostaje, wspomniany już w poprzednich częściach raportu, niski prestiż kształcenia zawodowego w świadomości społecznej, utrwalany przez pokoleniowe przekonania o wyższości liceów ogólnokształcących. Doradcy zauważają, że wielu młodych

ludzi rezygnuje z KZ pod wpływem rodzicielskich obaw o status społeczny, mimo potencjalnie lepszych perspektyw zawodowych.

„Ludzie z chorobami psychicznymi często mają motywację zaburzoną mocno i jednego dnia mówią, że im się chce podjąć szkolenie, następnego dnia nie. A kiedy my już ich skierujemy na to szkolenie to on nie przychodzi, bo ma spadek. Pikuje w dół." (1_IDI_IRP)

W kontekście czynników zachęcających do podjęcia KZ, doradcy podkreślają rosnącą rolę świadomości rynkowych potrzeb - klienci coraz częściej wybierają konkretne zawody w odpowiedzi na lokalne deficyty kadrowe. Istotnym motywatorem okazują się także osobiste pasje i zainteresowania, choć ich realizacja bywa utrudniona przez bariery logistyczne, takie jak odległość od placówek edukacyjnych. W ostatnich latach obserwuje się jednak stopniową zmianę nastawienia, zwłaszcza wśród młodzieży, która zaczyna doceniać praktyczny wymiar kształcenia zawodowego i związane z nim możliwości szybkiego wejścia na rynek pracy.

Podsumowując, uczniowie liceów ogólnokształcących najczęściej wybierają szkoły ogólnokształcące ze względu na możliwość kontynuowania nauki na studiach oraz ich zdaniem wysoki poziom nauczania i dobrą reputację placówki. Z kolei studenci kierują się głównie własnymi zainteresowaniami oraz perspektywami zawodowymi. Doradcy zawodowi zauważają, że młodzież często podejmuje decyzje pod wpływem rodziców i stereotypów o wyższości liceów, co obniża prestiż kształcenia zawodowego, mimo jego praktycznych zalet. W przypadku osób dorosłych dominują racje rynkowe, a motywacje bywają osłabione przez problemy zdrowotne lub psychiczne. Coraz większą rolę odgrywa świadomość lokalnych potrzeb kadrowych, a także chęć szybkiego wejścia na rynek pracy, co sprawia, że stopniowo rośnie zainteresowanie kształceniem zawodowym – zwłaszcza wśród młodych ludzi.

4.1.5.2 Bariery w wyborze kształcenia zawodowego

W poprzedniej części niniejszego raportu wskazano na czynniki, które mają wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej uczniów różnych szkół – w tym także uczniów szkół zawodowych. Innymi słowy przedstawiono główne motywacje badanych do podjęcia właśnie takiej, a nie innej, ścieżki. **Równie ważne jest jednak, obok ustalenia przyczyn podjęcia danego wyboru, przeanalizowanie powodów rezygnacji z podjęcia kształcenia w szkole zawodowej.** W tym celu odpowiednim grupom uczniów zadano pytanie o to, czemu finalnie nie zdecydowali się na podjęcie kształcenia zawodowego.

Najważniejszym powodem, dla którego **uczniowie liceum** zainteresowani kształceniem zawodowym końcowo się go nie podjęli, to chęć dalszego kontynuowania nauki/studiów, wskazany przez niemal 1/3 z nich. Więcej niż co dziesiąta osoba zainteresowana technikum lub szkołą branżową zadeklarowała także niski poziom nauczania w placówkach (16%), dużą odległość do interesujących ją placówki (14%), niską reputację szkoły (14%) oraz niewystarczającą wiedzę na temat korzyści kształcenia zawodowego (13%).

Wykres 117. Powód zrezygnowania z podjęcia kształcenia zawodowego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru

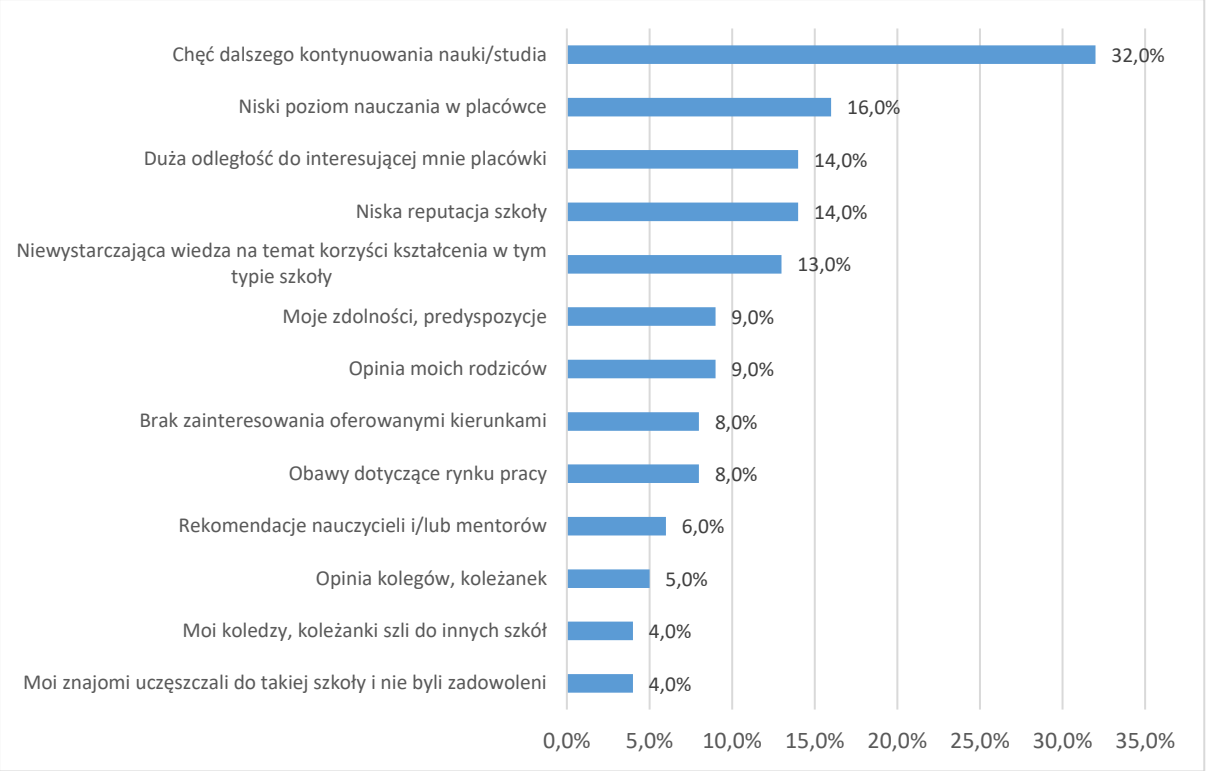

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317, n=62

Powodem, dla którego **studenci** finalnie nie podjęli się kształcenia zawodowego, pomimo uwzględniania go na którymś z etapów edukacji, była niska reputacja szkoły oraz opinia rodziców, które wskazało po 6 osób. Pięć osób wskazało niski poziom nauczania w placówce jako powód rezygnacji z kształcenia zawodowego, a cztery – dalszą chęć kontynuowania nauki/studiowania.

Największe bariery w wyborze kształcenia zawodowego, jaka wyłania się z wywiadów pogłębionych z dyrektorami placówek edukacyjnych, mają **charakter społeczny**. Rozmówcy wskazują niedostateczną wiedzę społeczeństwa, która odzwierciedla się w postrzeganiu kształcenia akademickiego jako pożądanego społecznie kierunku edukacji, przy jednoczesnym braku zainteresowania kształceniem zawodowym. Odwrotne zjawisko obserwuje się w rodzinach o niskim statusie ekonomicznym, gdzie od dziecka oczekuje się, że jak najszybciej będzie wspierało rodzinę finansowo. Wówczas dochodzi do wyboru zawodu, w którym łatwo można znaleźć zatrudnienie jako młodociany pracownik, a który niekoniecznie zgodny jest z zainteresowaniami i predyspozycjami ucznia. I to właśnie bariera ekonomiczna jest drugą najczęściej wymienianą przez dyrektorów. Jeżeli sytuacja finansowa jest słaba, niestabilna, rodzina nie może sobie pozwolić na kształcenie dzieci w znacznej odległości od domu. Przyczyną są koszty związane z dojazdem czy wynajmem lokum.
Z powodów ekonomicznych także dorośli mogą rezygnować z nauki zawodu, przebranżawiania, ponieważ dzienny tryb zajęć koliduje z regularną pracą, a pracodawcy niechętnie udzielają wsparcia w tym zakresie. Dostrzeżone zostały także bariery zdrowotne,

kiedy stan zdrowia ucznia uniemożliwia mu podejmowanie określonych aktywności i tym sposobem dyskwalifikuje go z wykonywania wymarzonych zawodów.

Dyrektorzy placówek edukacyjnych podkreślają, że barierą wciąż jest niski prestiż społeczny szkół zawodowych i branżowych czy **przekonanie o niewystarczająco nowoczesnych metodach nauczania,** przestarzałym programie i sprzętach, które nie są adekwatne do dzisiejszego rynku pracy. Jednocześnie nauka w tego typu szkołach kojarzona jest z koniecznością wysokiej motywacji i pracy własnej, co także nie zachęca uczniów. Prawdopodobnie też wielu z nich ma niską świadomość swoich predyspozycji i często nie uwzględnia ich przy wyborze kierunku kształcenia. Dyrektorzy w niskim zainteresowaniu KZ upatrują także roli rodziców, niechętnych temu typowi kształcenia. Wciąż silnie zauważalne są utrwalone stereotypy, dzielące licea ogólnokształcące na szkoły dla najlepszych, najzdolniejszych uczniów, technika – dla średnich uczniów i szkoły zawodowe – na placówki odpowiednie dla najsłabszych uczniów.

Ponadto, jak zostało już wskazane we wcześniejszej części raportu **- barierami w wyborze szkół zawodowych mogą być wciąż obecne stereotypy** o ich niższej wartości edukacyjnej, niekorzystne skojarzenia z kształceniem zawodowym oraz silna dominacja przekonania, że liceum to często jedyna słuszna droga dla osób planujących studia, co pokazały także wyniki analizy zawarte na powyższym wykresie. Pomimo że technika są postrzegane jako ścieżka dla osób zdecydowanych i praktycznie nastawionych, to nadal brakuje im prestiżu społecznego, który pozwoliłby konkurować z liceami na równych zasadach. Przełamanie tych barier wymaga przede wszystkim zmiany w narracji społecznej i lepszego informowania o możliwościach, jakie daje kształcenie zawodowe – zarówno na rynku pracy, jak i w kontekście kontynuacji nauki na uczelniach wyższych.

Podsumowując, w niniejszym rozdziale przedstawione zostały informacje dotyczące wpływu znaczących innych na wybory edukacyjne młodzieży, w tym także bariery wyboru edukacji w szkołach zawodowych. Rodzice i opiekunowie prawni odgrywają kluczową rolę w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych przez dzieci, co potwierdzają zarówno uczniowie szkół podstawowych, ponadpodstawowych, jak i sami rodzice, którzy w większości deklarują regularne rozmowy z dziećmi na temat wyboru szkoły. Wpływ rodziny jest zdecydowanie dominujący, choć znaczenie mają także inne elementy otoczenia społecznego, takie jak rówieśnicy, nauczyciele, a coraz częściej również influencerzy. Rodzina oraz środowisko rówieśnicze są istotnym czynnikiem kształtującym decyzje edukacyjne, zwłaszcza w kontekście wyboru lub odrzucenia kształcenia zawodowego, gdzie rodzice kierują się przede wszystkim możliwością zatrudnienia, zgodnością z zainteresowaniami dziecka oraz tradycjami rodzinnymi, natomiast czynniki takie jak prestiż, wynagrodzenie czy lokalizacja mają mniejsze znaczenie.

Rola doradców zawodowych w procesie wyboru ścieżki edukacyjnej jest stosunkowo ograniczona – choć ich wpływ jest bardziej zauważalny w pracy z młodzieżą, to i tak pozostają oni często w cieniu rodziny, nauczycieli i rówieśników. Doradcy podkreślają jednak, że ich zadaniem jest przede wszystkim wspieranie młodych ludzi w analizie i uporządkowaniu informacji, a nie podejmowanie decyzji za nich. Istnieje jednocześnie potencjał do wzmocnienia ich roli, poprzez lepszą promocję usług doradczych oraz wcześniejsze zaangażowanie ich w proces podejmowania decyzji.

Rodzice i opiekunowie przy wyborze szkoły kierują się głównie atrakcyjnością oferty edukacyjnej, dopasowaniem do zdolności i umiejętności dziecka oraz możliwością rozwoju zainteresowań, a także w mniejszym stopniu renomą szkoły czy atmosferą w placówce. Do informacji o szkołach najchętniej sięgają przez Internet, wizyty podczas dni otwartych oraz opinie osób z bliskiego otoczenia, co wskazuje na wagę źródeł dających bezpośredni kontakt lub wiarygodne rekomendacje.

Wyniki badania wyraźnie pokazują, że rodzice odgrywają kluczową rolę w podejmowaniu przez dzieci decyzji dotyczących dalszej edukacji. Aż 77% rodziców uczniów stojących przed wyborem szkoły deklaruje, że rozmawiało z dzieckiem na ten temat co najmniej kilka razy, a niemal połowa – wielokrotnie. Świadczy to o dużym zaangażowaniu i aktywnym udziale rodziców w procesie planowania ścieżki edukacyjnej. W grupie rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych rozmowy takie odbyły się u wszystkich badanych, co dodatkowo potwierdza wagę, jaką rodziny przywiązują do tego etapu życia dziecka. Brak istotnych zależności między miejscem zamieszkania a częstotliwością rozmów sugeruje, że troska o przyszłość edukacyjną dzieci jest powszechna i niezależna od środowiska zamieszkania.

Mimo ogólnego zaangażowania, wybory edukacyjne doradzane przez rodziców często odzwierciedlają stereotypowe postrzeganie poszczególnych typów szkół – co zostało również uchwycone w poprzednim rozdziale. Liceum ogólnokształcące było najczęściej rekomendowaną ścieżką przez rodziców dzieci uczęszczających do szkół ponadpodstawowych, podczas gdy technika i szkoły branżowe pojawiły się w tych rekomendacjach zdecydowanie rzadziej. Co więcej, 80% ogółu badanych rodziców nie poszukiwało informacji na temat kształcenia zawodowego, a wśród mieszkańców miast częściej występowała postawa wykluczająca tę ścieżkę dla własnych dzieci. Najczęściej wskazywanym powodem braku zainteresowania tym tematem była odpowiedź: „Wykluczam edukację dziecka w szkole zawodowej (technikum, szkole branżowej)”, która istotnie częściej pojawiała się właśnie wśród respondentów z miast. Dodatkowo, dominującym powodem niechęci wobec szkół zawodowych wśród rodziców licealistów była „niska renoma tych szkół” – to właśnie ten czynnik wpływał na decyzję o doradzaniu dziecku wyboru liceum. Dane te wskazują, że uprzedzenia oraz brak wiedzy mogą ograniczać realne możliwości wyboru edukacyjnego, szczególnie w kontekście szkolnictwa zawodowego.

W przypadku kształcenia zawodowego, bariery decyzyjne obejmują przede wszystkim aspekty finansowe, społeczne i kulturowe, takie jak negatywne nastawienie rodziców, wpływ rówieśników, stereotypy związane z pracą fizyczną oraz brak prestiżu tej ścieżki edukacyjnej. Dodatkowo, pojawiają się bariery informacyjne i systemowe, w tym niedostateczna wiedza o korzyściach kształcenia zawodowego oraz niewystarczające informacje podczas doradztwa zawodowego. Do głównych powodów odrzucenia kształcenia zawodowego należą chęć kontynuowania nauki na poziomie wyższym, niska reputacja szkół zawodowych, niski poziom nauczania oraz negatywne nastawienie rodziców i utrwalone stereotypy społeczne.

4.2 DORADZTWO ZAWODOWE W OPINIACH I DOŚWIADCZENIACH RÓŻNYCH GRUP

4.2.1 Doradztwo zawodowe - strategie i podejmowane działania

4.2.1.1 Oferta doradztwa zawodowego w szkołach w opinii uczniów, rodziców, doradców zawodowych i dyrektorów placówek edukacyjnych

W niniejszym podrozdziale przedstawiono wyniki badań dotyczące przede wszystkim częstości, jakości i sposobu czy strategii, prowadzenia doradztwa zawodowego w szkołach, a także podejścia do realizowania idei kształcenia przez całe życie (LLL).

Dostępność zajęć z doradztwa zawodowego w szkołach

Uczniowie szkół podstawowych zostali zapytani o liczbę zajęć lekcyjnych z doradcą zawodowym, w których uczestniczyli. Najwięcej respondentów, bo 33,8%, zadeklarowało udział w kilku spotkaniach. Niewiele mniej, bo 29,7%, uczestniczyło w kilkunastu takich zajęciach. Brak udziału w jakichkolwiek spotkaniach z doradcą zawodowym zadeklarowało 27,7% uczniów, natomiast tylko 8,8% uczestniczyło w jednym spotkaniu. Wyniki te pokazują, że większość uczniów miała kontakt z doradztwem zawodowym na więcej niż jednym etapie, choć jednocześnie niemal co czwarty badany nie brał udziału w takich zajęciach w ogóle.

Wykres 118. Uczestnictwo uczniów szkół podstawowych w zajęciach z doradztwa zawodowego

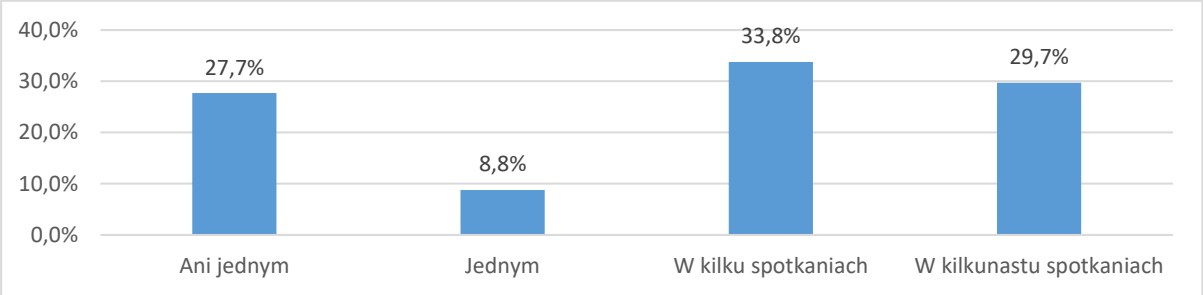

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Licealiści mieli ocenić zajęcia z doradztwa zawodowego odbywające się w ich szkole podstawowej. W tym celu, zostali oni zapytani o ilość spotkań, w których wzięli udział. Najczęściej było to kilka spotkań (47%). 1/3 uczniów brała udział w kilkunastu spotkaniach (34,2%). Mniej niż co dziesiąty licealista nie miał ani jednego spotkania z doradcą zawodowym. Generalnie więc, większość przebadanych uczniów, miała doświadczenie uczestnictwa w takich zajęciach.

Wykres 119. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez licealistę

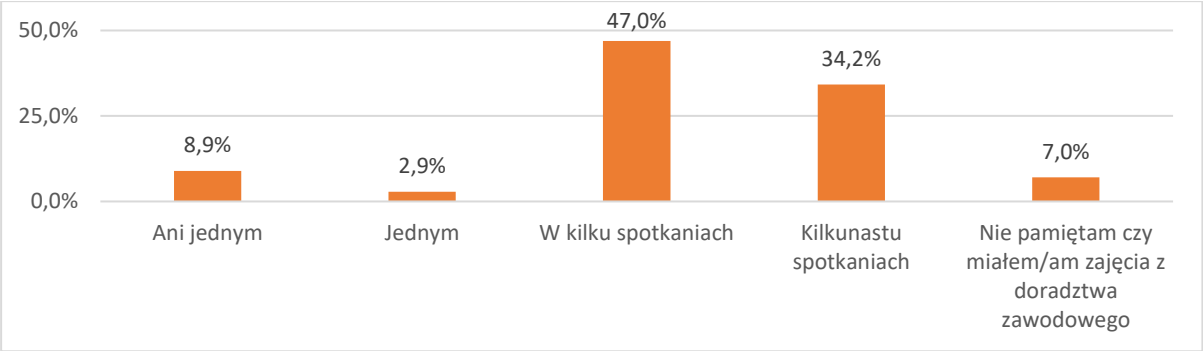

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=313

Najwięcej **uczniów uczęszczających do szkół zawodowych** brało udział w kilku spotkaniach (43,7%), a 20,8% - w kilkunastu. 15,4% uczniów zadeklarowało, że nie uczestniczyło w żadnym spotkaniu, 12,4% nie pamięta, czy miało takie zajęcia, a jedynie 7,7% brało udział w jednym spotkaniu. Wskazuje to na zróżnicowany, ale raczej ograniczony kontakt uczniów z doradztwem zawodowym na etapie szkoły podstawowej.

Wykres 120. Uczestniczenie w zajęciach doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez uczniów szkół zawodowych

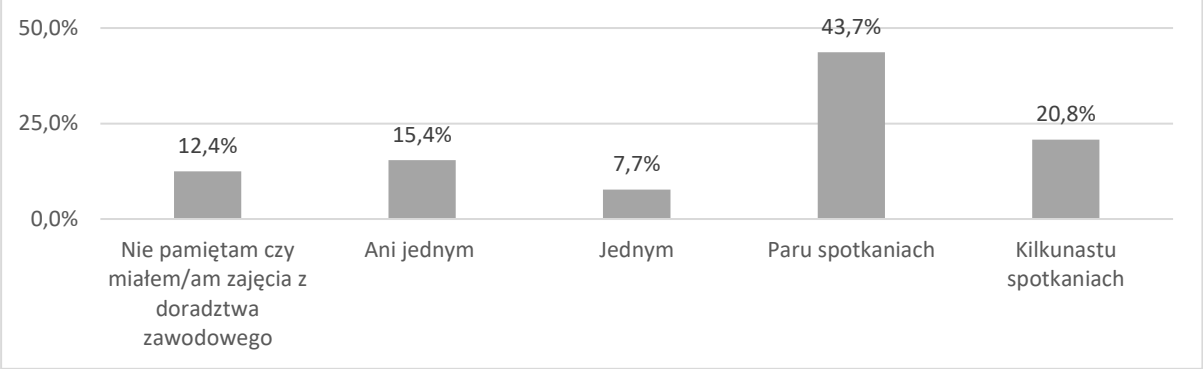

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=442

Z kolei, wśród **rodziców dzieci ze szkół podstawowych** opinie na temat zajęć z doradztwa zawodowego w szkole ich dziecka są podzielone. 40% rodziców deklaruje, że takie zajęcia się odbywają, 38% twierdzi, że ich nie ma, a 22% nie ma wiedzy na ten temat. Wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem" może świadczyć o niewystarczającej komunikacji szkoły z rodzicami w zakresie doradztwa zawodowego, a blisko równa liczba odpowiedzi „tak" i „nie" sugeruje, że oferta tych zajęć może być nieregularna, nieobowiązkowa lub różnie realizowana w poszczególnych szkołach.

Wykres 121. Dostępność doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych w opinii rodziców

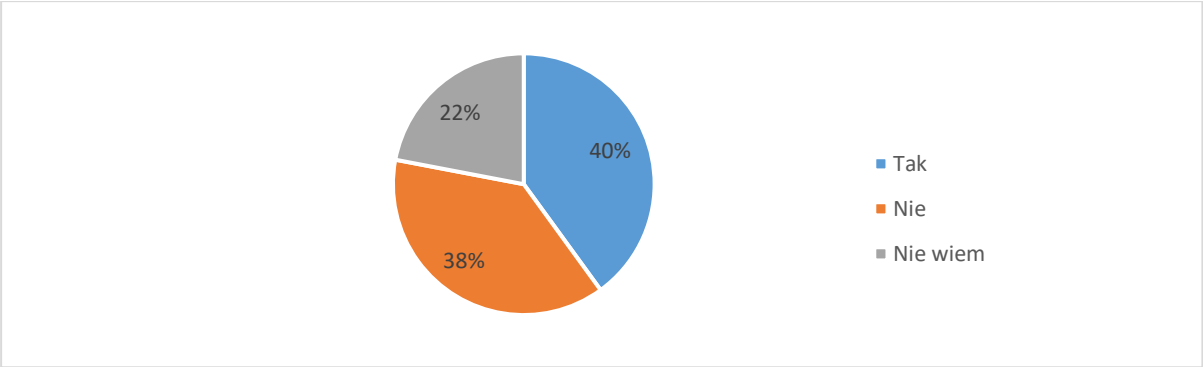

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=100

W opinii **rodziców dzieci uczęszczających już do szkół ponadpodstawowych** zdecydowana większość (22 osoby) nie potrafiła jednoznacznie stwierdzić, czy w szkole podstawowej ich dziecka odbywały się zajęcia z doradztwa zawodowego. Tylko 3 respondentów odpowiedziało twierdząco, natomiast 5 przecząco.

Wykres 122. Dostępność doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych w opinii rodziców dzieci szkół ponadpodstawowych – częstości

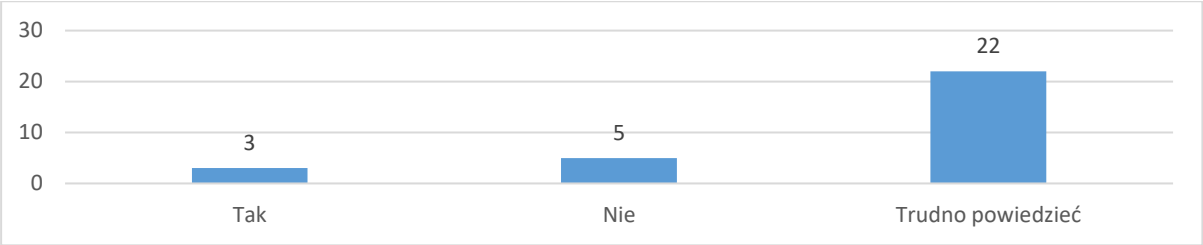

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=30

Doradcy zawodowi pracujący w szkołach, wypowiadający się w ramach przedmiotowego badania jakościowego, ocenili, że w większości przypadków dostęp do doradców oceniany jest jako dobry - w urzędach pracy i fundacjach zazwyczaj działa kilku specjalistów, a klienci mogą liczyć na spotkania w relatywnie krótkim czasie (od kilku dni do miesiąca). Standardowa forma wsparcia obejmuje indywidualne konsultacje trwające od 45 minut do 2 godzin, podczas których analizowany jest potencjał zawodowy klienta i tworzony indywidualny plan działania.

„Oczywiście, że łatwo [otrzymać wsparcie doradcze], ponieważ każda osoba, która przychodzi do nas, jest zainteresowana, zostanie obsłużona. Oprócz tego, że jest w Powiatowym Urzędzie Pracy doradca zawodowy, mamy też Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej. Tam jest dwóch doradców pośrednich i jest osoba, która zajmuje się EURESem. Osoby, które chcą dostać się do doradcy myślę, że bez problemu się dostaną” (3_IDI_IRP)

„Dostępność doradców jest pełna. Jeżeli ktokolwiek z naszej grupy docelowej, czyli osoby z niepełnosprawnościami, zgłasza się do nas, otrzymuje wsparcie doradcy w dość krótkim

okresie. Nie powiem, że z dnia na dzień można się do doradcy umówić, ale jeżeli ktoś ma sytuację taką, że szuka pracy i chce korzystać z naszego wsparcia to w ciągu miesiąca na pewno ma konsultację z doradcą." (1_IDI_IRP)

Powszechnie wskazywanym przez doradców szkolnych problemem jest niestety umieszczanie zajęć w planie lekcji na ostatnich godzinach, co obniża motywację i koncentrację uczniów. Większość doradców deklaruje gotowość do indywidualnej pracy z uczniami, ale przyznaje, że ze względu na małą liczbę godzin, zewnętrzne zatrudnienie lub duże obciążenie innymi obowiązkami jest to trudne do realizacji na szerszą skalę.

„…weszliśmy w projekt unijny i tam właśnie takim kluczowym przedmiotem pożądanym, dzięki któremu dostaje się te pieniądze, ten zastrzyk finansowy dla szkoły było doradztwo zawodowe. Ii ja też w tym biorę udział i takie zajęcia będą się odbywać. Myślę, że będzie wtedy też możliwość wygospodarowania czasu na takie indywidualne doradztwo, bo w obecnym, okrojonym czasie nie ma takich indywidualnych spotkań. Ale też z drugiej strony ja jestem na tyle dostępna, że zostaje po lekcji, rozmawiam z kimś, przynoszę jakąś ankietę." (3_IDI_DZ_P)

Prowadzący zajęcia z doradztwa zawodowego

Najczęściej wskazywaną osobą prowadzącą zajęcia doradztwa zawodowego był nauczyciel innego przedmiotu – tę odpowiedź wybrało 50,9% uczniów **szkół podstawowych**. Na drugim miejscu znalazł się psycholog lub pedagog szkolny (24,1%). Jedynie 9,4% respondentów uczestniczy w zajęciach prowadzonych przez doradcę zawodowego, który nie uczy innych przedmiotów w szkole. Podobny odsetek uczniów (9,0%) zadeklarował, że nie wie, kto prowadzi tego typu zajęcia. Znacznie rzadziej wskazywano nauczyciela-wychowawcę (4,2%) oraz inne osoby (2,4%). Dane te sugerują, że doradztwo zawodowe w szkołach podstawowych jest najczęściej realizowane przez nauczycieli niespecjalizujących się w tej dziedzinie, co może mieć wpływ na jakość i skuteczność tych zajęć.

Wykres 123. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych

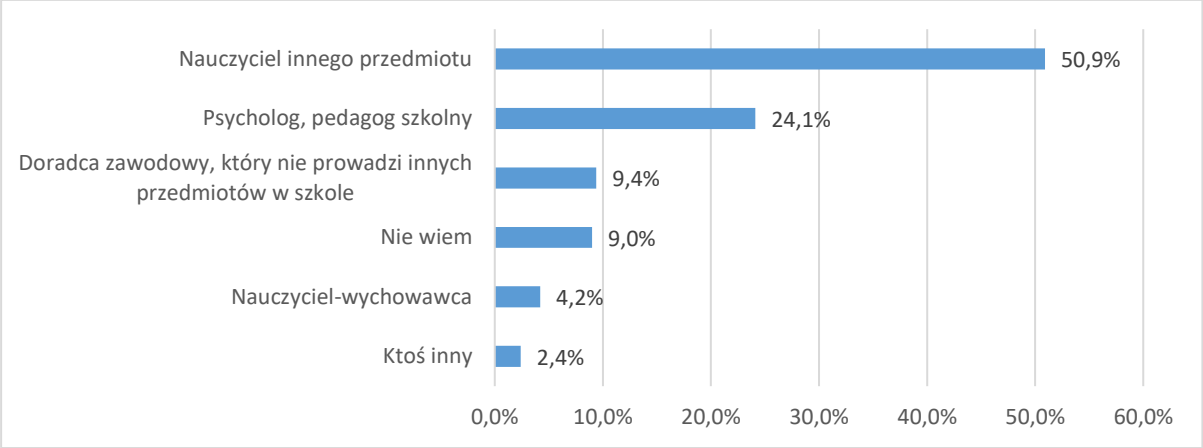

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=212

Najwięcej zajęć z doradztwa zawodowego prowadzonych przez nauczycieli innych przedmiotów lub inne osoby realizują nauczyciele języka polskiego (44 wskazania) oraz biologii (39). Rzadziej tę rolę pełnią nauczyciele języka niemieckiego (16) i muzyki (11). Sporadycznie funkcję tę przejmują logopedzi (2), nauczyciele wychowania fizycznego (1) oraz matematyki (1). Zestawienie to pokazuje, że doradztwo zawodowe najczęściej realizowane jest przez nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących, zwłaszcza humanistycznych i przyrodniczych, co może mieć związek z dostępnością kadry.

Wykres 124. Inne osoby prowadzące zajęcia doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych - częstości

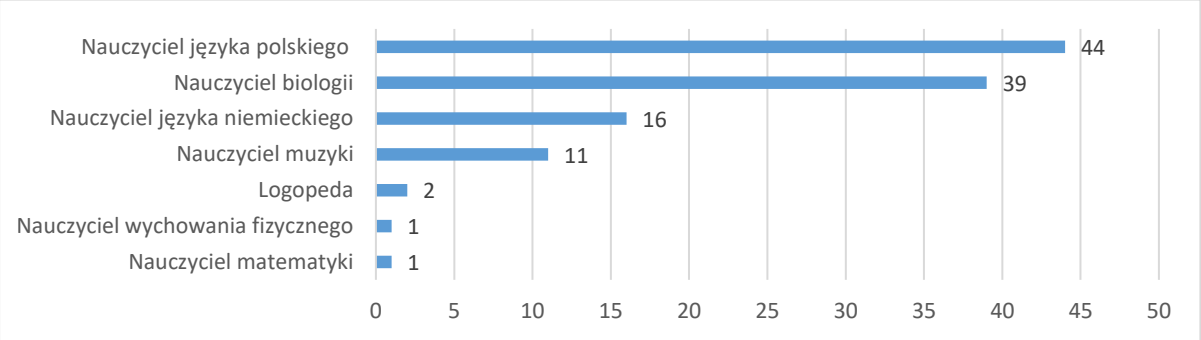

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=113

Licealiści, wskazując kto prowadził zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej, najczęściej wskazywali trzy odpowiedzi. Był to psycholog, pedagog szkolny (27%), doradca zawodowy nie prowadzący innych przedmiotów w szkole (26,6%) oraz niemal równie często nauczyciel innego przedmiotu (24,3%). Część uczniów (14,1%) nie potrafiła udzielić odpowiedzi na to pytanie, ponieważ nie pamiętała. Najrzadziej wskazywany był nauczyciel-wychowawca (6,1%) oraz ktoś inny (1,9%), w tym przypadku – była to bibliotekarka, dyrektor szkoły oraz osoba pracująca na świetlicy.

Wykres 125. Osoba prowadząca zajęcia w szkole podstawowej licealistów

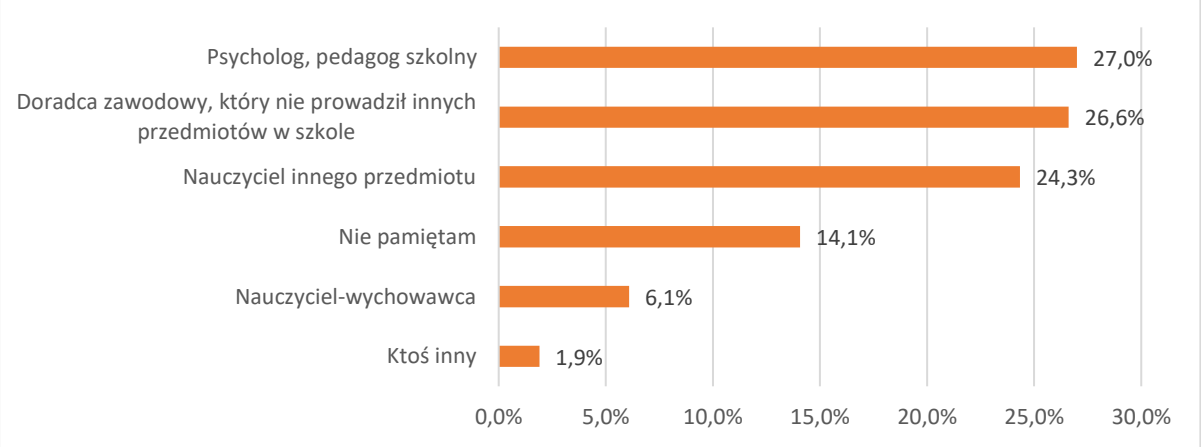

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N= 313; n=263

Licealiści, którzy wskazali na prowadzenie doradztwa zawodowego w podstawówce przez nauczyciela innego przedmiotu, najczęściej wskazywali na nauczyciela historii (9 wskazań),

ale także wf/edb oraz tak samo często – geografii (po 8 wskazań). Rzadziej byli to nauczyciele innych przedmiotów.

Wykres 126. Przedmioty, które prowadzili nauczyciele doradztwa zawodowego w szkole podstawowej licealistów – częstości

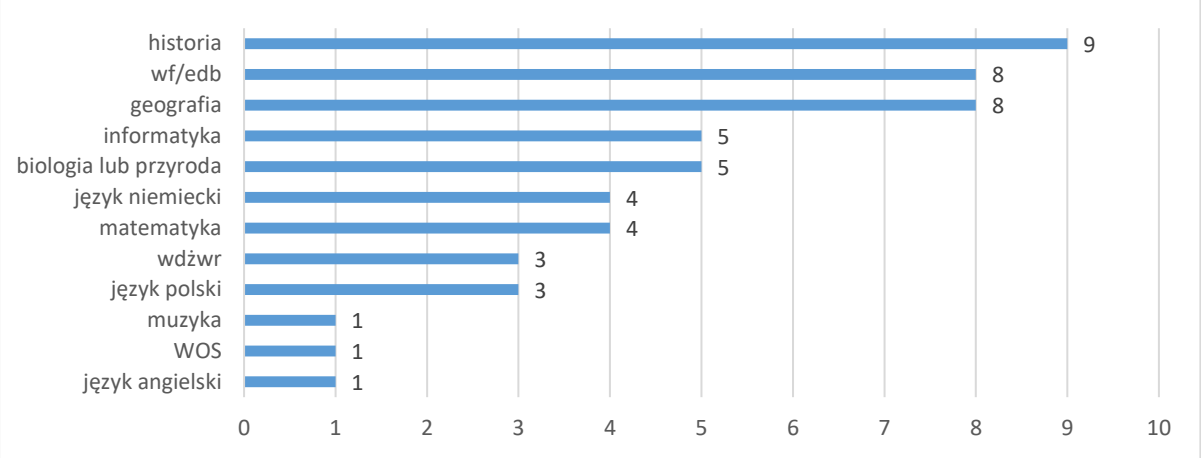

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=313; n=52

Zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej **uczniów szkół zawodowych** najczęściej prowadził psycholog, pedagog szkolny (27,6%). W drugiej kolejności, w szkołach 1/5 z nich, był to doradca zawodowy zatrudniony tylko w tej roli (20,2%). W przypadku 15,5% osób, był to nauczyciel przedmiotowy – najczęściej, nauczyciel językowy (9 wskazań) a także matematyki (6). Aż 22% uczniów nie potrafiło wskazać w tym pytaniu odpowiedzi, ponieważ nie pamiętali oni kim była ta osoba.

Wykres 127. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej uczniów szkół zawodowych

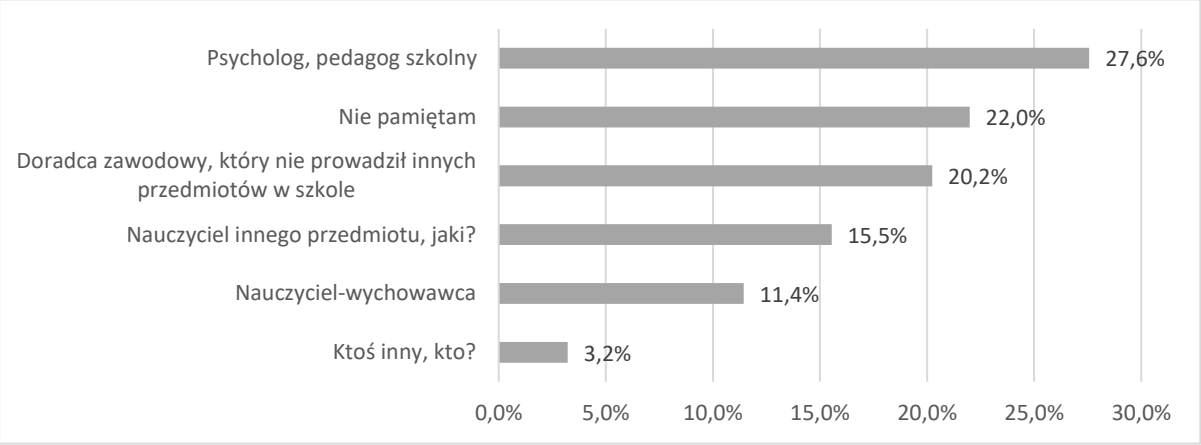

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=341

Nauczycielem prowadzącym zajęcia z doradztwa zawodowego dla **licealistów w ich obecnej szkole** najczęściej, podobnie jak w przypadku szkoły podstawowej, jest psycholog, pedagog szkolny, wskazany przez 1/3 osób. Rzadziej, choć wciąż często, wskazywany był doradca zawodowy (26,5%). Niemal 1/5 osób nie wie, kto prowadzi ich aktualne doradztwo zawodowe. W odróżnieniu od doradztwa zawodowego prowadzone w szkole podstawowej,

rzadziej wskazywane było prowadzenie zajęć przez nauczyciela innego przedmiotu – najczęściej był nim nauczyciel języka włoskiego (10 wskazań), podstaw przedsiębiorczości/Biznesu i Zarządzania (9).

Wykres 128. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów

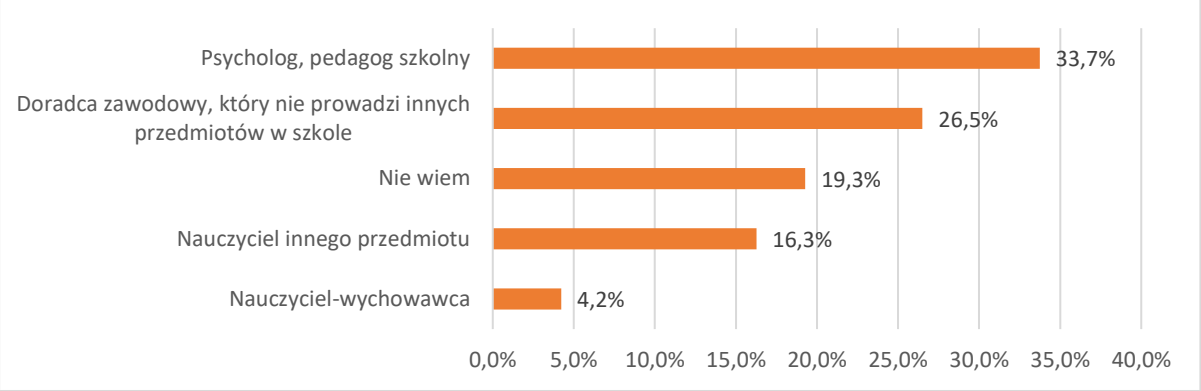

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=313; n=166

Zajęcia z doradztwa zawodowego **w obecnej szkole kształcenia zawodowego**, do której uczęszczają uczniowie, najczęściej prowadzi psycholog, pedagog szkolny – wskazała tak 1/3 ankietowanych. Znaczna część uczniów, bo aż ¼, nie wie kto prowadzi ich zajęcia z doradztwa. Rzadziej, choć wciąż stosunkowo często, wskazywany był doradca zawodowy (20%). Na trzecim miejscu wybierali oni nauczyciela przedmiotowego (13,8%), najczęściej: biologii (5 wskazań) lub podstaw przedsiębiorczości (3).

Wykres 129. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów

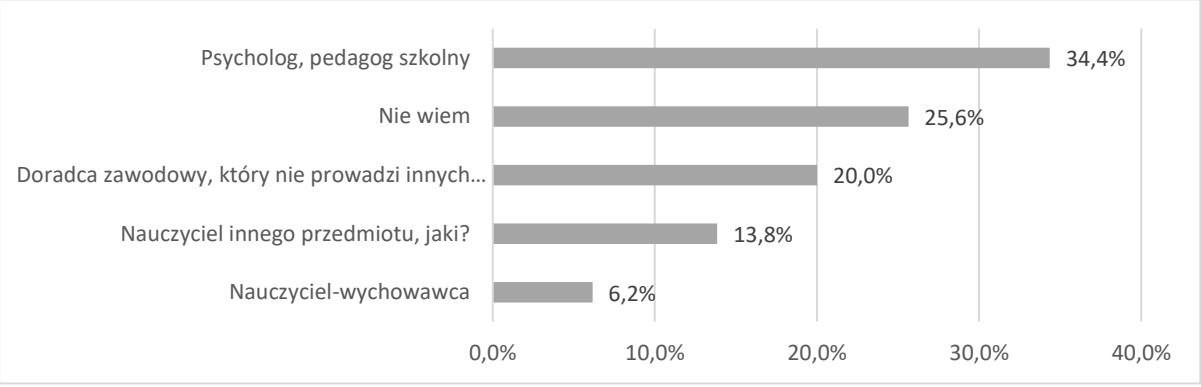

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N= 449; n=195

Natomiast w opinii **rodziców dzieci aktualnie uczęszczających do szkoły podstawowej**, zajęcia z doradztwa zawodowego w szkołach są prowadzone przez różne osoby, najczęściej przez psychologów lub pedagogów szkolnych (40%). W 25% przypadków zajęcia prowadzą nauczyciele uczący innych przedmiotów, przy czym wśród nich wymieniono nauczycieli biologii (5 osób), języka niemieckiego (2) i języka polskiego (2). W 20% wskazano wychowawców klas jako prowadzących zajęcia, a w 12,5% doradców zawodowych

niezwiązanych z nauczaniem innych przedmiotów w danej szkole. Jedynie 2,5% respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 130. Osoba prowadząca zajęcia doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych według rodziców

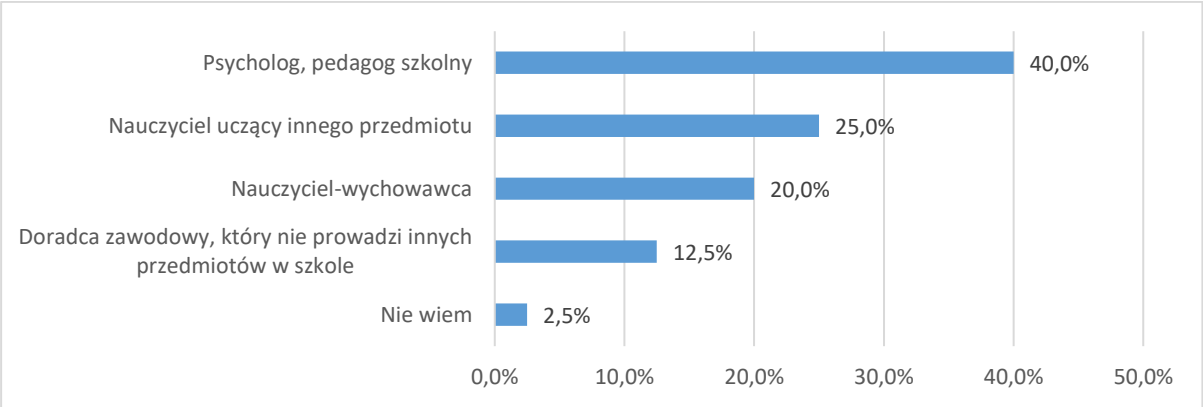

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=40

Spośród **rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych**, którzy odpowiedzieli twierdząco na pytanie, czy w szkole podstawowej ich dziecka odbywały się zajęcia z doradztwa zawodowego (3 osoby), dwoje wskazało, że prowadził je wychowawca, a jedna osoba – że był to psycholog lub pedagog szkolny.

Liczba zajęć z doradztwa zawodowego

W kolejnej części kwestionariusza zapytano uczniów, jak często uczestniczyli w takich zajęciach z doradztwa zawodowego. **Licealiści** zostali poproszeni o odniesienie się do aktualnych zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole. Większość z nich nie miała jednak okazji uczestniczyć w ani jednym spotkaniu (47%). Te z osób, które miały w swojej szkole doradztwo zawodowe, najczęściej brały już udział w paru spotkaniach (38,1%). Te osoby oraz pozostałe, które brały udział w jednym spotkaniu (7%) oraz kilkunastu spotkaniach (7,9%) odpowiadały na kolejne pytania.

Wykres 131. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów

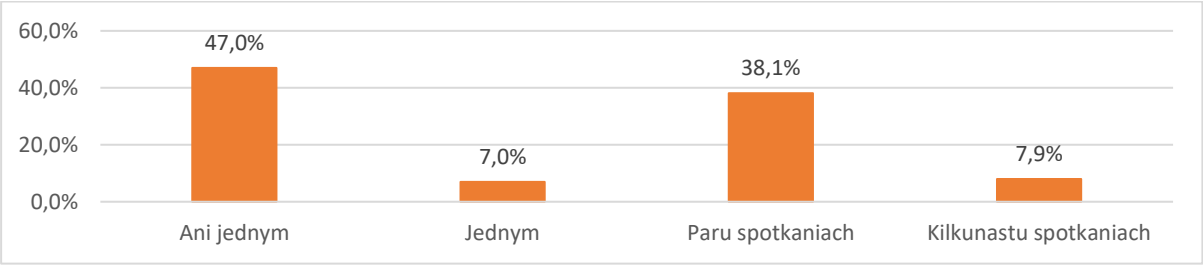

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=315

Występuje korelacja pomiędzy ilością spotkań, w której uczestniczył **licealista** w obecnej szkole, a typem jego szkoły. Osoby z publicznych liceów częściej udzieliły odpowiedzi, że nie uczestniczyły w ani jednym spotkaniu z doradcą zawodowym – aż 50,2% z nich w

porównaniu do 18,8% licealistów ze szkół prywatnych. Respondenci uczęszczający do prywatnych szkół częściej wskazali na odbycie paru spotkań z doradcą (43,8%), a nawet kilkunastu (34,4%).

Wykres 132. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole a typ szkoły licealisty

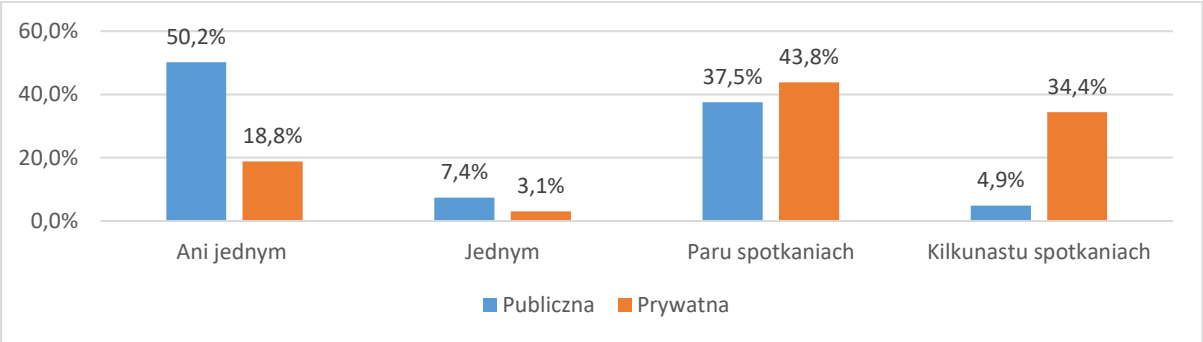

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

W aktualnej **szkole zawodowej** do której uczęszczają uczniowie, większość z nich (55,7%) ani razu nie brała jeszcze udziału w zajęciach z doradcą zawodowym. Te osoby nie wzięły udziału w dalszej części ankiety dotyczącej oceny tychże zajęć. Pozostali, najczęściej wskazywali uczestnictwo w paru spotkaniach (24,5%).

Wykres 133. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów

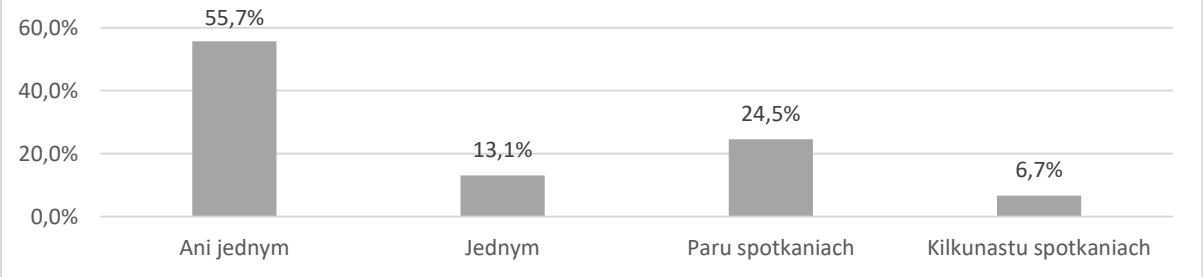

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Z kolei, rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych w większości (17 osób) wskazali, że w obecnej szkole ich dziecka nie odbywają się zajęcia z doradztwa zawodowego. Tylko 7 respondentów odpowiedziało twierdząco, natomiast 6 osób przyznało, że nie ma wiedzy na ten temat. **Wszystkie osoby, które odpowiedziały twierdząco na pytanie dotyczące odbywania się zajęć z doradztwa zawodowego w szkole ich dzieci, wskazały, że przedmiot ten prowadzi „doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole" (7).**

Tematyka zajęć z doradztwa zawodowego

Dane dotyczące tematyki poruszanej podczas zajęć z doradztwa zawodowego **w szkołach podstawowych** wskazują, że ponad połowa uczniów (57%) pamięta, iż omawiano dostępne kierunki w technikach i szkołach branżowych. Niewielki odsetek badanych (8,9%) stwierdził, że takie tematy nie pojawiły się na zajęciach, natomiast aż 34,1% uczniów nie pamięta, czy

były one poruszane. Wskazuje to na relatywnie dużą skuteczność wprowadzania tych treści do programu zajęć, ale również na potrzebę ich lepszego utrwalania lub prezentowania w bardziej zapadający w pamięć sposób, skoro co trzeci uczeń nie potrafił jednoznacznie się wypowiedzieć.

Wykres 134. Poruszanie tematów dotyczących kształcenia zawodowego na lekcjach doradztwa zawodowego uczniów szkół podstawowych

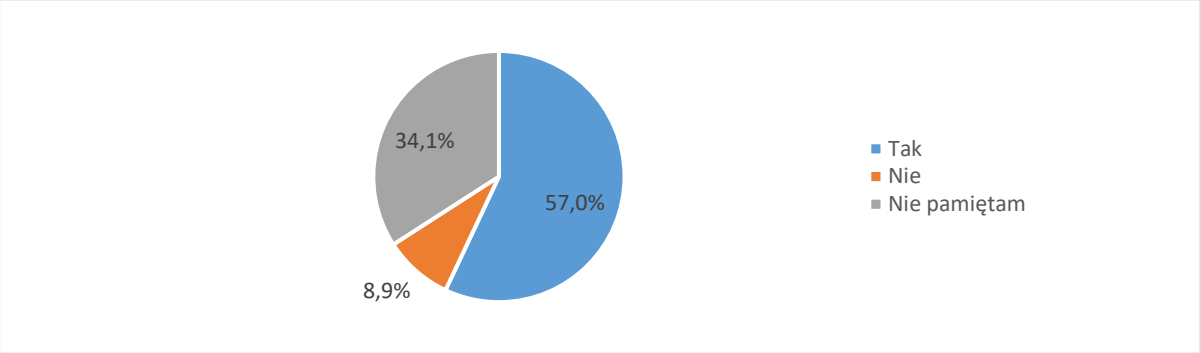

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=214

Niemal połowa **uczniów szkół zawodowych** (47,8%) wciąż pamięta, że podczas zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej poruszane były takie tematy jak dostępne kierunki techników, szkół branżowych. Według 1/5 uczniów, takie tematy nie były poruszane.

Wykres 135. Poruszanie tematów dostępnych kierunków kształcenia zawodowego podczas zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej uczniów szkół zawodowych

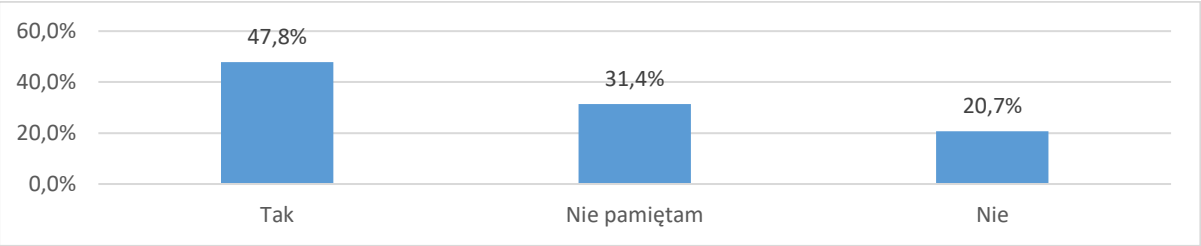

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=347

Większość uczniów szkół podstawowych uznała informacje przekazywane podczas doradztwa zawodowego na temat dalszej edukacji za raczej wystarczające (49,2%) lub całkowicie wystarczające (16,7%). Jednocześnie 28,3% respondentów oceniło je jako raczej lub całkowicie niewystarczające, a 5,8% miało trudność z wydaniem opinii. Wyniki sugerują, że choć doradztwo spełnia oczekiwania wielu uczniów, warto je dalej rozwijać, by lepiej odpowiadało na ich potrzeby informacyjne.

Wykres 136. Ocena przydatności informacji na temat możliwości dalszej edukacji zawodowej podczas zajęć doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych

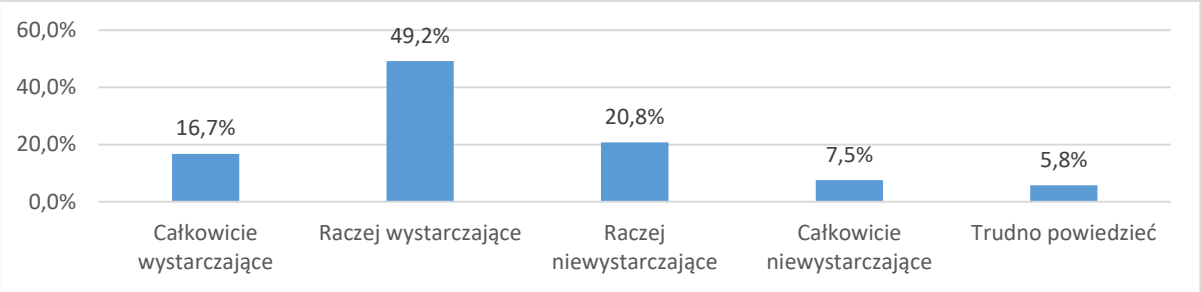

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=120

Narzędzia i źródła wykorzystywane w trakcie zajęć z doradztwa zawodowego

Wśród narzędzi wykorzystywanych podczas zajęć z doradztwa zawodowego, **uczniowie szkół podstawowych** najczęściej wskazywali rzutnik (62,1%) i komputery (51,2%). Znacznie rzadziej używano smartfonów (32,2%), a aż 18% uczniów zadeklarowało, że żadne z wymienionych narzędzi nie zostało wykorzystane. Tablety, gogle VR i mikrofony były stosowane sporadycznie – odpowiednio przez 3,3%, 1,4% i 0,9% respondentów.

Wykres 137. Narzędzie wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego wskazywane przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

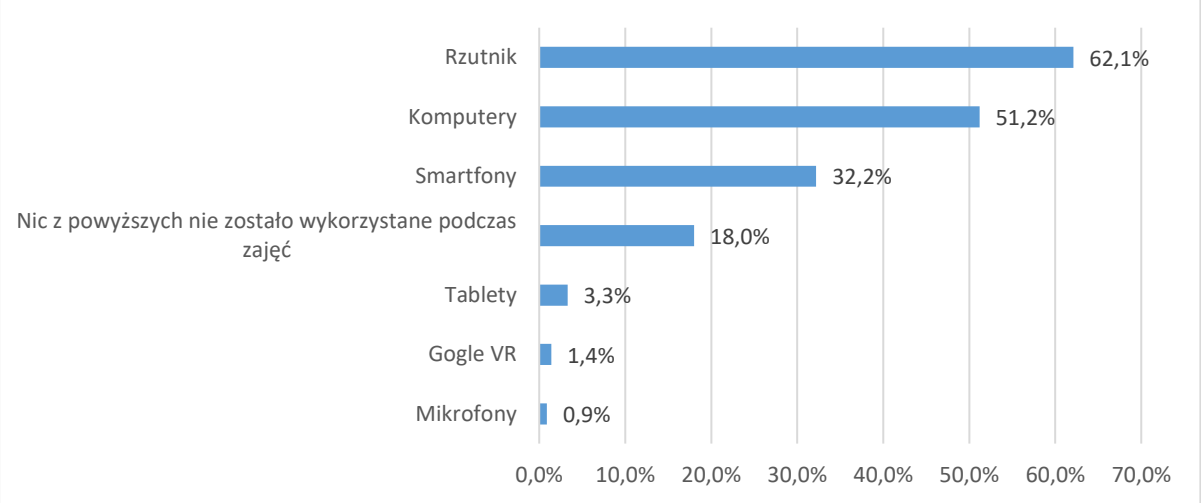

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=211

Najczęstszym narzędziem, wykorzystywanym w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole **licealistów**, jest smartfon (47%) oraz rzutnik (46,4%). Niemal 1/3 (31,9%) respondentów wskazała jednak, że nic z przedstawionej listy nie zostało wykorzystane podczas zajęć. Warto jednak zauważyć, że zgodnie z odpowiedziami udzielanymi w pytaniu na temat możliwości wprowadzenia zmian w zajęciach, uczniowie niekoniecznie są zainteresowani zwiększaniem multimedialności i nowoczesności zajęć.

Wykres 138. Narzędzie wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru

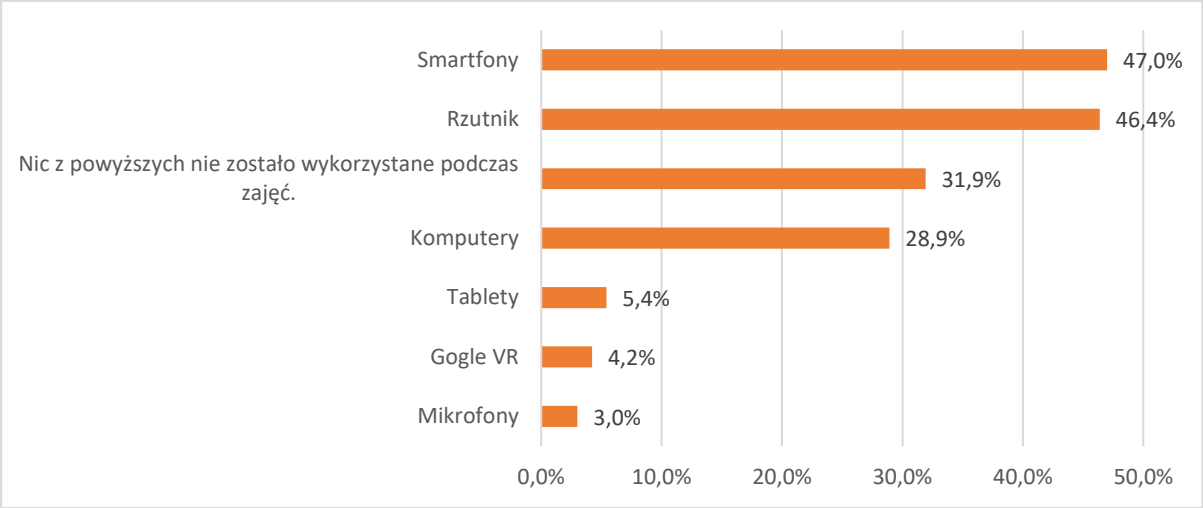

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=166

Najczęściej wykorzystywanym narzędziem podczas zajęć z doradztwa zawodowego **w szkołach zawodowych**, wskazywanym przez uczniów, jest natomiast rzutnik (41,3%). Ponad 1/3 wskazuje także na smartfony (34,2%), a także, nieznacznie rzadziej – komputery (31,1%). Warto jednak zauważyć, że w tym pytaniu wielokrotnej odpowiedzi, aż 29,6% osób wskazało, że żadne z wymienionych narzędzi nie zostały użyte podczas zajęć.

Wykres 139. Narzędzia wykorzystywane podczas doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru

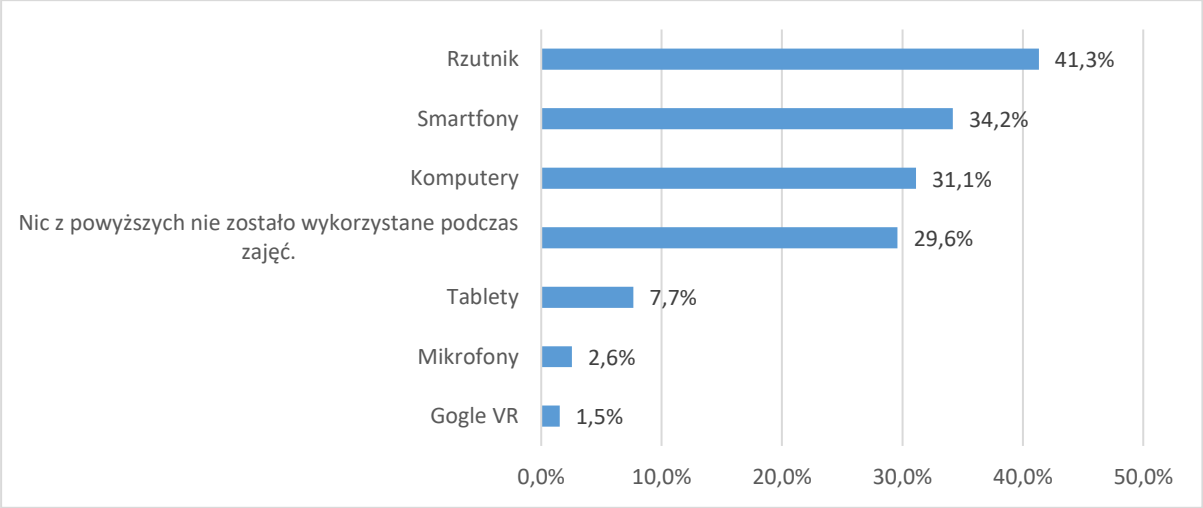

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Najczęściej wykorzystywanymi źródłami podczas zajęć z doradztwa zawodowego **w szkołach podstawowych** były materiały multimedialne, takie jak filmy czy prezentacje (63,8%) oraz strony internetowe i media społecznościowe (43,3%). Blisko jedna trzecia uczniów (30,5%) wskazała na użycie materiałów drukowanych, takich jak broszury czy ulotki. Mniej popularne były aplikacje mobilne (12,9%) oraz programy i strony do tworzenia CV i listów

motywacyjnych (7,1%). Jeszcze rzadziej korzystano z zajęć online, platform e-learningowych, gier planszowych, sztucznej inteligencji (np. ChatGPT) oraz gier cyfrowych – każde z tych źródeł wskazało około 5-7% respondentów. Warto zauważyć, że 15,2% uczniów zadeklarowało brak wykorzystania któregokolwiek z wymienionych źródeł, co może świadczyć o ograniczonym zróżnicowaniu form przekazu w części szkół.

Wykres 140. Źródła wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

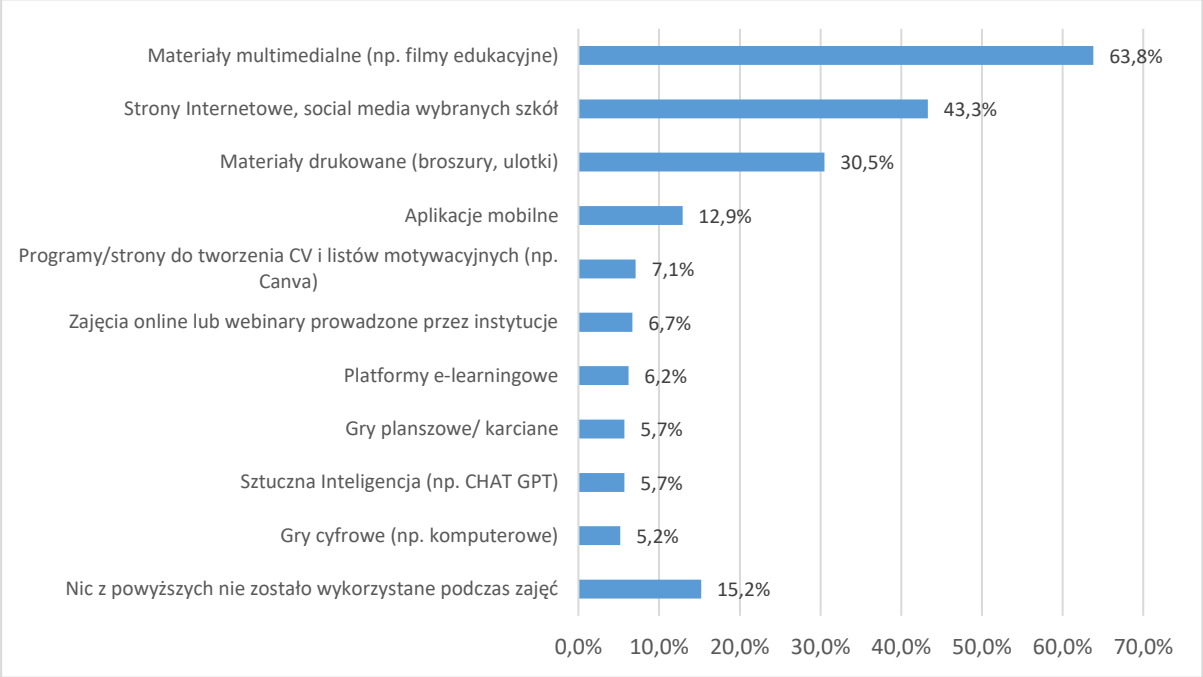

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=210

Najczęściej wykorzystywanymi źródłami w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w **szkołach zawodowych** uczniów są materiały multimedialne (37,6%). Nieznacznie ponad 1/4 uczniów wskazała także na materiały drukowane, takie jak broszury lub ulotki (27,3%). W trzeciej kolejności pod względem narzędzi wymieniono strony Internetowe, social media szkół (20,6%). Warto jednak zauważyć, że aż ¼ respondentów (21,1%) wskazała, że podczas zajęć z doradztwa zawodowego żadne z wymienionych narzędzi nie zostało wykorzystane.

Wykres 141. Źródła wykorzystywane podczas doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru

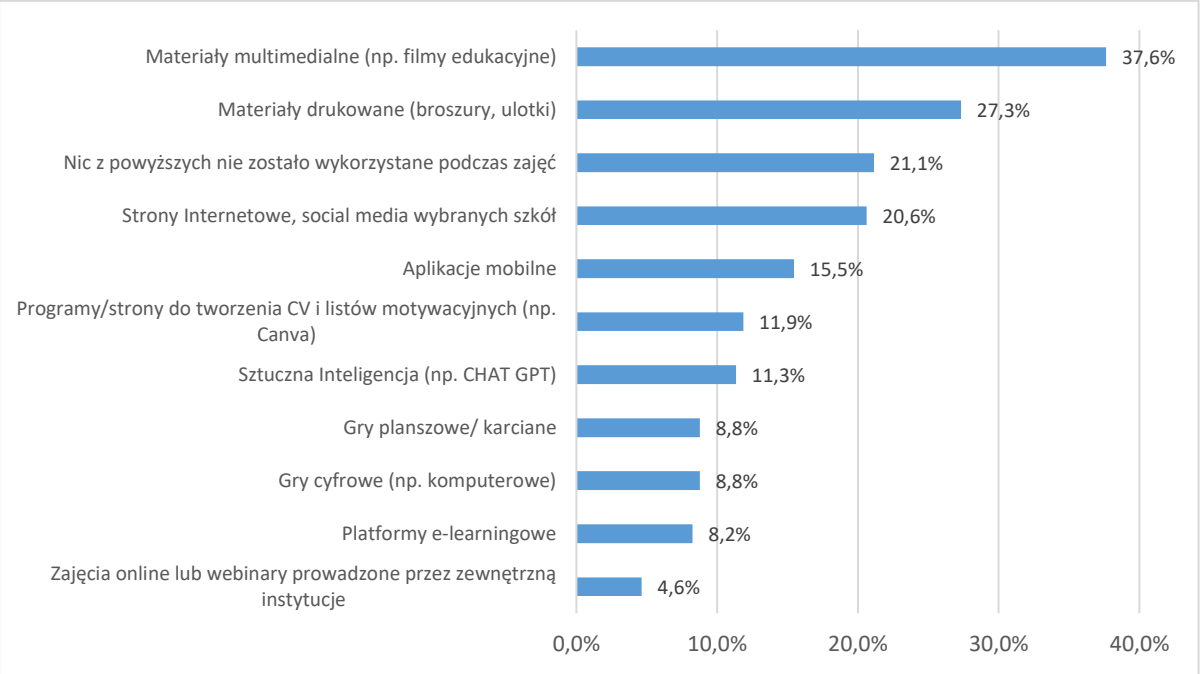

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Również **licealiści** najczęściej wskazywali materiały multimedialne (np. filmy edukacyjne), które pojawiły się na zajęciach niemal połowy respondentów (49,4%). Ponad 1/3 uczniów zadeklarowała również obecność materiałów drukowanych (38,8%). Na zajęciach pojawiają się także stosunkowo często strony Internetowe/social media wybranych szkół (26,3%). Najrzadziej wskazywaną formą urozmaicania zajęć z doradztwa zawodowego są wszelakie gry (cyfrowe, planszowe, karciane), aplikacje mobilne oraz sztuczna Inteligencja.

Wykres 142. Źródła wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru

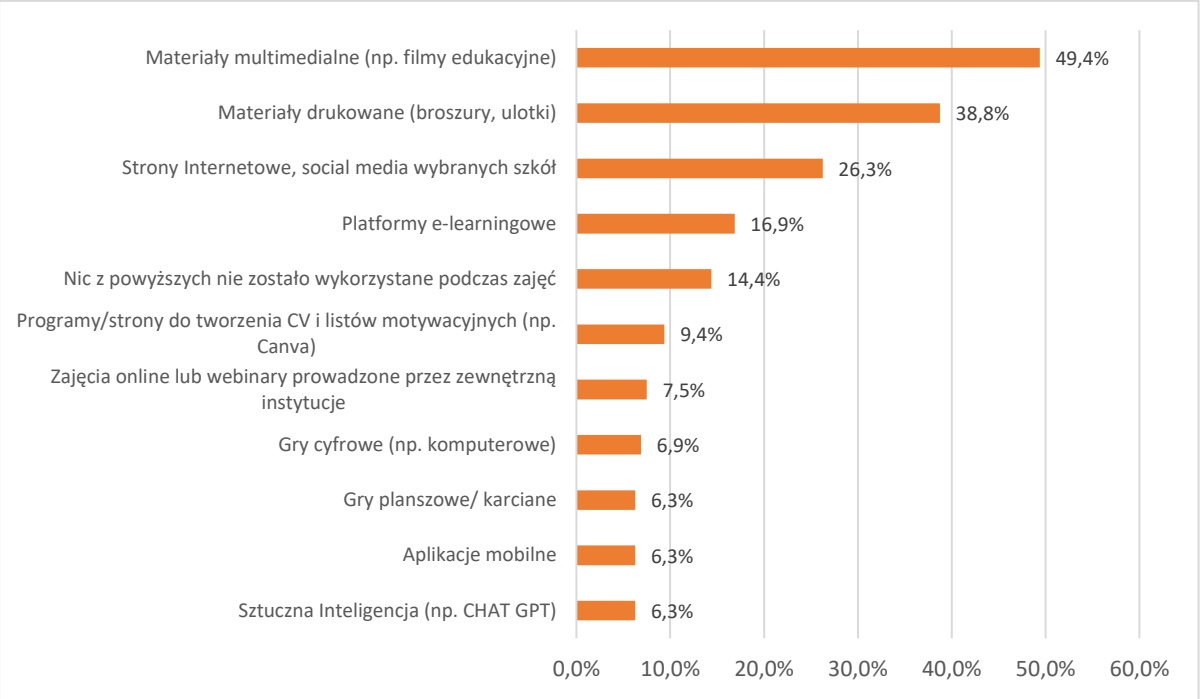

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=160

Uczniowie wskazywali też na dodatkowe aktywności podejmowane w trakcie takich zajęć. Podczas zajęć doradztwa zawodowego z uczniami **szkół podstawowych** najczęściej wykorzystywano rozmowy grupowe i burze mózgów na temat zawodów (41,9%), a także zabawy grupowe i odgrywanie scenek (22,4%). Popularne były również gry i quizy (19,5%) oraz wyjścia na targi pracy czy dni otwarte (19,0%). Rzadziej organizowano testy predyspozycji (15,2%), spotkania z przedstawicielami zawodów (11,4%), warsztaty (10,5%) i spotkania z pracodawcami (3,3%). Zauważalny jest jednak wysoki odsetek uczniów (25,2%), którzy nie uczestniczyli w żadnej z tych aktywności, co wskazuje na potrzebę większego zaangażowania szkół w różnorodne formy doradztwa zawodowego już na etapie edukacji podstawowej.

Wykres 143. Inne aktywności realizowane podczas zajęć z doradztwa zawodowego z uczniami szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

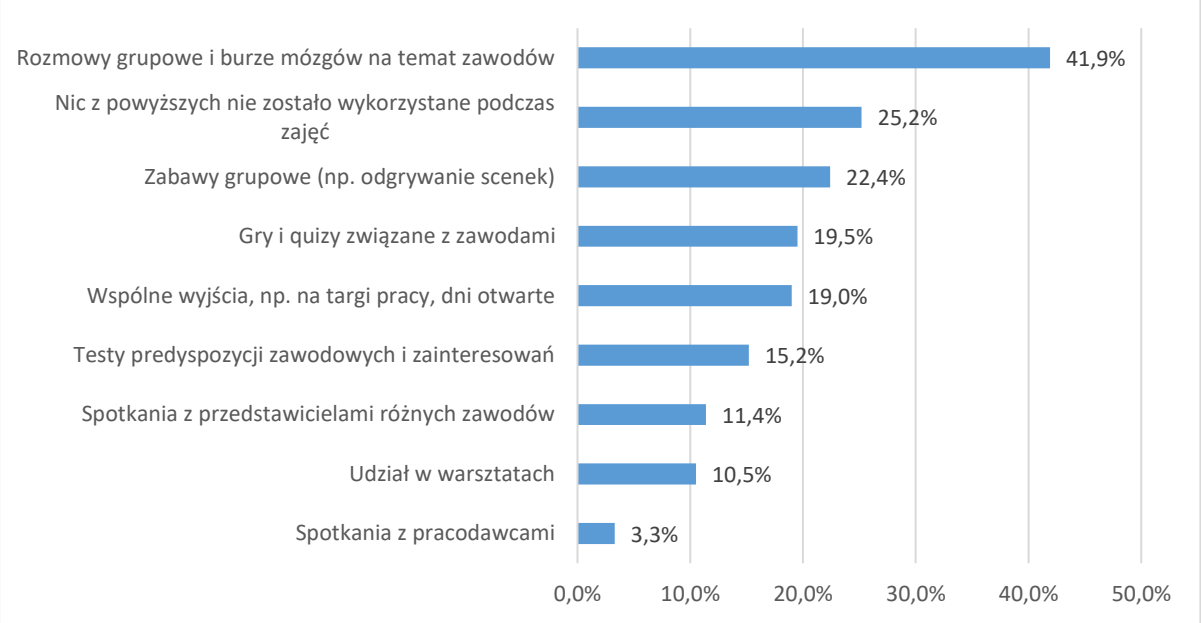

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=210

Inne aktywności, które realizowane były podczas zajęć z doradztwa zawodowego **licealistów,** to przede wszystkim testy predyspozycji zawodowych i zainteresowań (48,1%). Więcej niż co piąty uczeń wskazał także na obecność wspólnych wyjść (26,3%) oraz rozmów grupowych i burzy mózgów na temat zawodów (23,1%). Część licealistów (20,6%) zadeklarowała, że żadna z wymienionych aktywności nie była wykorzystywana podczas zajęć.

Wykres 144. Inne aktywności realizowane podczas zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru

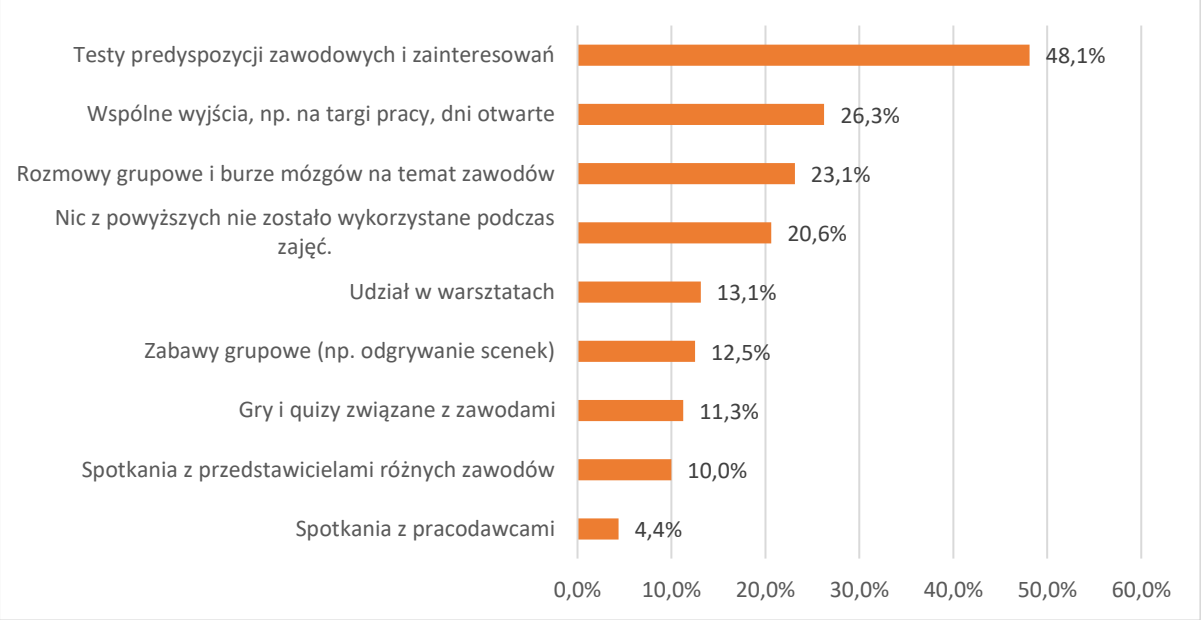

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=160

Uczniowie szkół zawodowych wskazywali natomiast na rozmowy grupowe i burze mózgów na temat zawodów (27,7%). Niemal dwukrotnie rzadziej uczniowie zadeklarowali obecność testów predyspozycji zawodowych i zainteresowań (15,9%) oraz – nieznacznie rzadziej – wspólne wyjścia (15,4%). W tym przypadku, aż 26,2% uczniów wskazało, że żadne z form aktywizacji nie były wykorzystane podczas zajęć z doradztwa zawodowego.

Wykres 145. Formy aktywizacji uczniów wykorzystywane na doradztwie zawodowym w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru

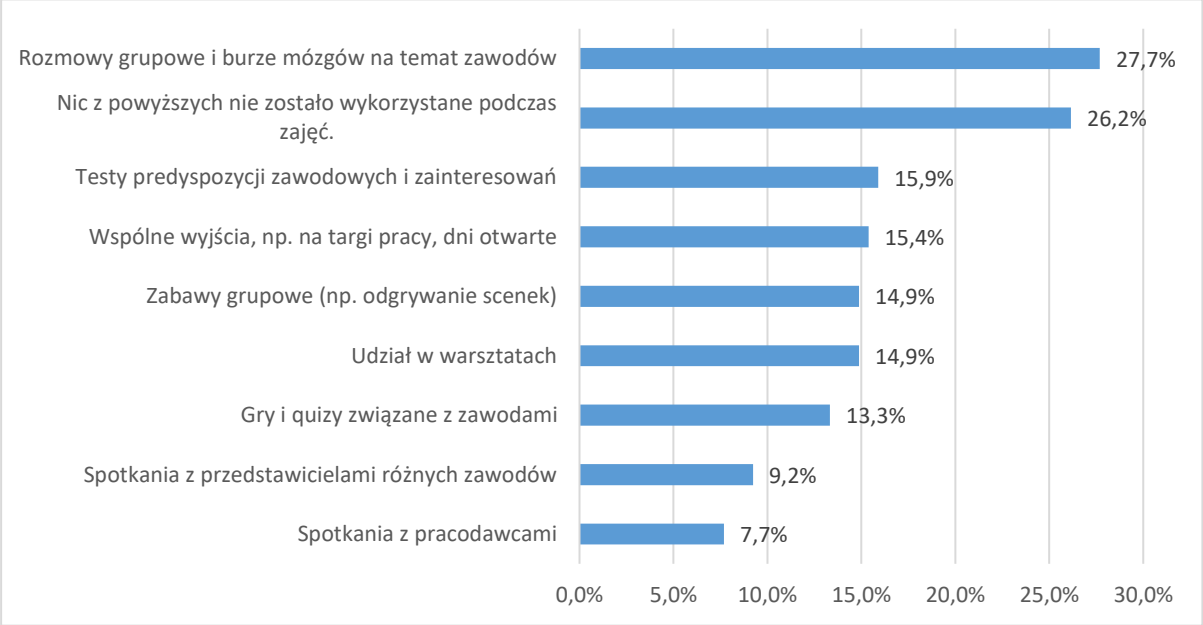

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Większość **uczniów szkół podstawowych** uważa, iż korzystanie z takich dodatkowych materiałów czyni zajęcia bardziej atrakcyjnymi – 43,8% respondentów odpowiedziało „raczej tak", a 19,5% „zdecydowanie tak". Jednocześnie 8,6% uczniów wybrało odpowiedź „raczej nie", a 7,6% „zdecydowanie nie", co oznacza, że niewielka część badanych nie dostrzega pozytywnego wpływu tych materiałów na atrakcyjność zajęć. Warto również zwrócić uwagę na 20,5% uczniów, którzy nie mają wyrobionego zdania na ten temat („trudno powiedzieć"), co może świadczyć o braku jednoznacznych doświadczeń lub niewystarczającej liczbie takich zajęć.

Wykres 146. Ocena wzrostu atrakcyjności zajęć z doradztwa zawodowego przy wykorzystaniu wymienionych materiałów w opinii uczniów szkół podstawowych

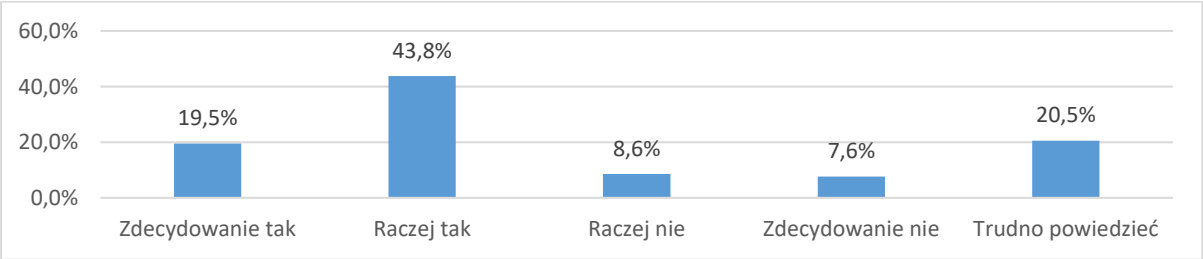

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=210

Podobne tendencje zauważyć można analizując odpowiedzi licealistów - aż 78% z nich zgadza się w jakimś stopniu z tym, że korzystanie z powyższych materiałów sprawia, że zajęcia są dla nich bardziej atrakcyjne.

Wykres 147. Ocena wzrostu atrakcyjności zajęć z doradztwa zawodowego przy wykorzystaniu wymienionych materiałów w opinii licealistów

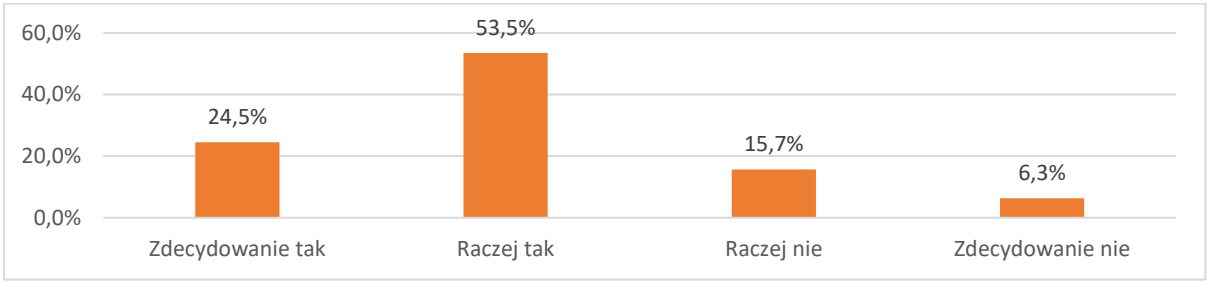

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=159

Ponad połowa **uczniów szkół zawodowych** również zgadza się z przedstawionym im stwierdzeniem. Łącznie odpowiedzi raczej oraz zdecydowanie tak udzieliło 69,8% uczniów.

Wykres 148. Zwiększanie atrakcyjności doradztwa zawodowego poprzez wykorzystywanie materiałów interaktywnych na zajęciach według uczniów szkół zawodowych

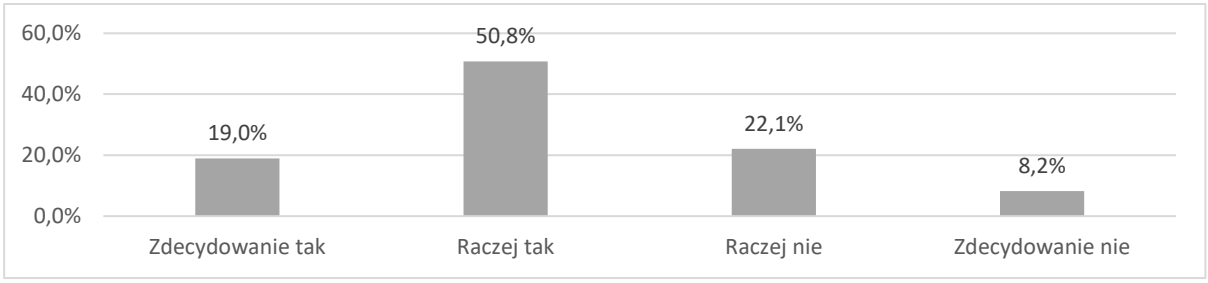

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=195

Także **doradcy zawodowi pracujący w szkołach** wypowiadali się na temat narzędzi, z których korzystają. Doradcy chętnie sięgają po pomoce edukacyjne w formie gier, gotowych materiałów dostępnych on-line, przygotowują takie materiały też samodzielnie, korzystają z witryny internetowej Mapa Karier:

„Jeśli jest możliwość ściągnięcia jakichś materiałów, to bardzo fajnie. Ja się wtedy bardzo cieszę, że mogę mieć materiały do lekcji. Jeśli nie to po prostu sobie sama to przygotowuję, robię sobie jakieś ciekawe gry” (1_IDI_DZ_SP).

Doradztwo zawodowe na studiach

Najczęstszym etapem edukacji, na którym **studenci** mieli styczność z doradztwem zawodowym, jest szkoła średnia, wskazana przez 43,6% z nich. Rzadziej wskazywane były pozostałe etapy, takie jak szkoła podstawowa (19,6%) czy gimnazjum (17,1%). Warto jednak zauważyć, że obowiązek doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych wprowadzono od roku szkolnego 2018/2019, a więc nie dotyczył on studentów. Z kolei niski odsetek

wskazań na gimnazjum może wynikać z ich likwidacji w 2017 roku, a więc część respondentów ten etap edukacji nie dotyczy. Pozostali respondenci, tj. aż 43,3%, na żadnym z etapów edukacji nie uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego. Te osoby również nie odpowiedziały na kolejne pytania związane z oceną doradztwa zawodowego.

Wykres 149. Etap edukacji podczas którego studenci uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego

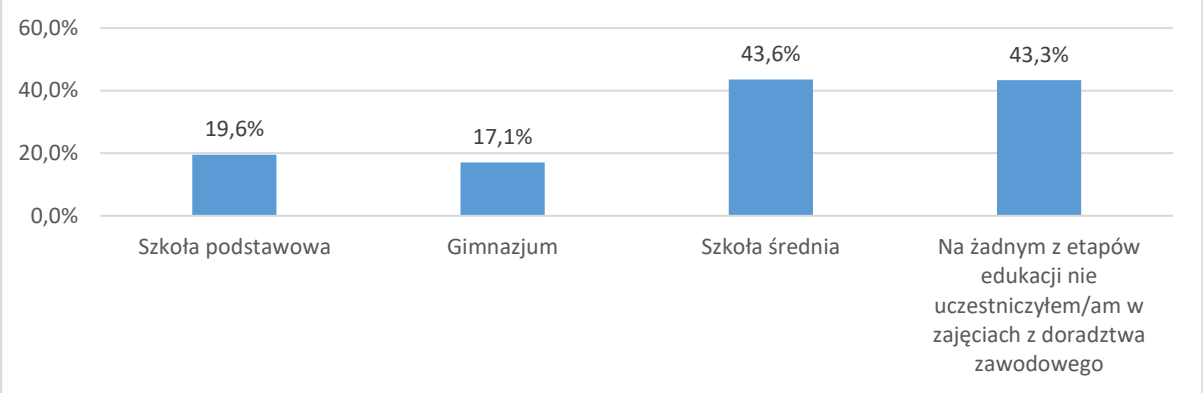

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Analizy statystyczne wykazały zależność pomiędzy miejscem zamieszkania respondentów a doradztwem zawodowym w szkole. Co ciekawe, to osoby mieszkające w mieście częściej zadeklarowały brak kształcenia zawodowego na którymkolwiek z etapów kształcenia (44,1%) niż osoby ze wsi (32,2%). Osoby mieszkające na wsi częściej wskazywały doradztwo zawodowe w szkole średniej (54,2%) niż osoby z miasta (43,6%). Warto jednak zauważyć, że osoby mieszkające na wsi, na etapie szkoły średniej, mogły dojeżdżać do szkół, mieszkać w bursach lub internatach. Argumentem przemawiających za taką możliwością jest z kolei niski odsetek wskazań przez te osoby na doradztwo zawodowe odbywające się w szkole podstawowej (10,2%) – najczęściej znajdujących się w niedalekiej odległości od miejsca zamieszkania dziecka. W tym przypadku to osoby z miasta częściej deklarowały posiadanie doradztwa zawodowego na tym etapie edukacji (21,4%).

Wykres 150. Miejsce zamieszkania studentów a etap edukacji podczas którego uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego

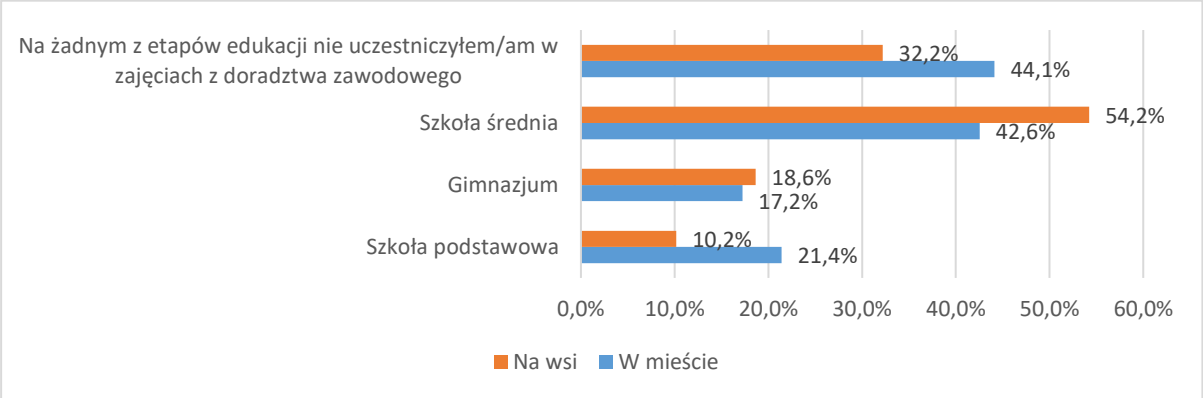

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Studenci, którzy kiedykolwiek miały okazję uczestniczyć w spotkaniach z doradztwa zawodowego, najlepiej oceniały te mające miejsce w szkole średniej (52,2%).

Wykres 151. Etap edukacji na którym studenci uczestniczyli w najlepszych spotkaniach w doradztwa zawodowego

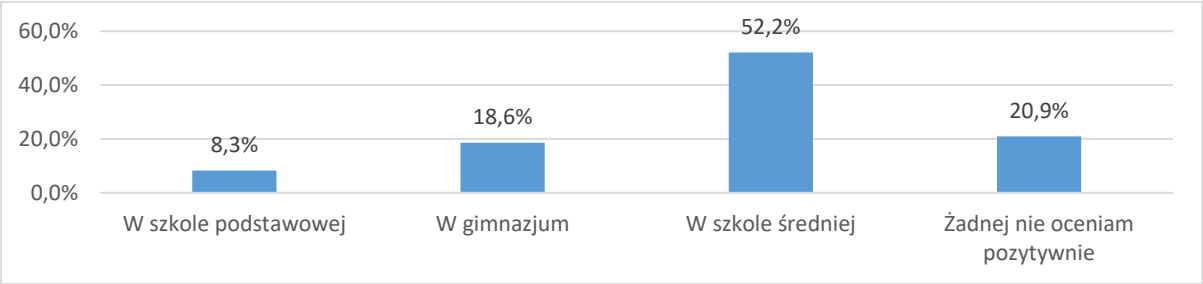

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=253

Studentów zapytano też o korzystanie z usług doradcy zawodowego podczas studiów. Tylko 6% studentów (27 osób) miało takie doświadczenie i odpowiedziało na następne pytania.

Wykres 152. Korzystanie z usług doradcy zawodowego na studiach

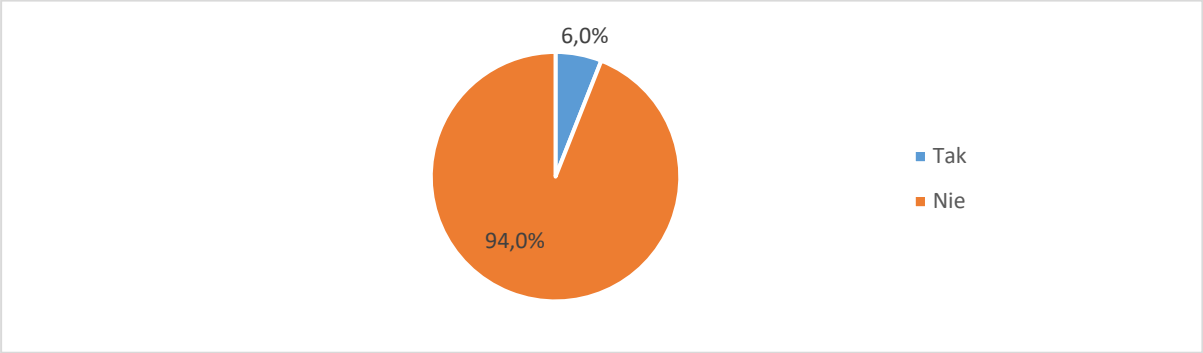

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Najczęściej studenci skorzystali z doradztwa zawodowego jedynie raz (14 z 26 osób). Pozostali wskazali kilka takich spotkań.

Najczęściej wskazywanym powodem skorzystania z doradztwa zawodowego w trakcie studiów było polecenie go przez znajomych (13 osób) oraz zainteresowanie respondenta praktykami, stażami dla studentów (12). Zachęta ze strony uczelni (np. kampania promocyjna) była trzecim w kolejności powodem, dla którego studenci zdecydowali się na uczestnictwo w doradztwie. Zaledwie jeden student wskazał potrzebę analizy rynku pracy, a także optymalizację CV/listu motywacyjnego.

Doradcę zawodowego aż 10 z 27 respondentów znalazło wśród wykładowcy. Drugim sposobem, wybranym przez 9 osób, był kontakt z Biurem Karier na uczelni. Targi pracy wskazały cztery osoby. Pojedyncze osoby znalazły doradcę zawodowego poprzez Centrum Wsparcia Studentów, portal Internetowy lub inne, nie wskazane w odpowiedziach miejsce (ankietowany wskazał, że była to osoba znajoma).

Aż 25 z 27 osób biorących udział w doradztwie zawodowym podczas studiów wskazało, że było ono w jakimś stopniu potrzebne („raczej potrzebne" lub „zdecydowanie potrzebne").

Idea Lifelong Learning

Aż 88,9% spośród wszystkich doradców biorących udział w badaniu słyszało o idei *lifelong learning* – uczenia przez całe życie.

Wykres 153. Znajomość idei lifelong learning – kształcenia przez całe życie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Osoby, które zajmują się doradztwem w ramach instytucji rynku pracy, zostały zapytane o korzystanie z idei lifelong learning. Aż 95,6% z nich raczej lub zdecydowanie korzysta z tej idei. Tylko 4,3% udzieliło odpowiedzi przeciwnej. Jako powód niekorzystania z niej w pracy, podają odmienne oczekiwania klientów (2 wskazania), postawę klientów w stosunku do kształcenia się (1), skupienie na szybkim wsparciu dla klienta (1) oraz dostosowanie możliwości do klienta (1).

Wykres 154. Korzystanie z idei lifelong learning przez doradców zatrudnionych w instytucjach rynku pracy

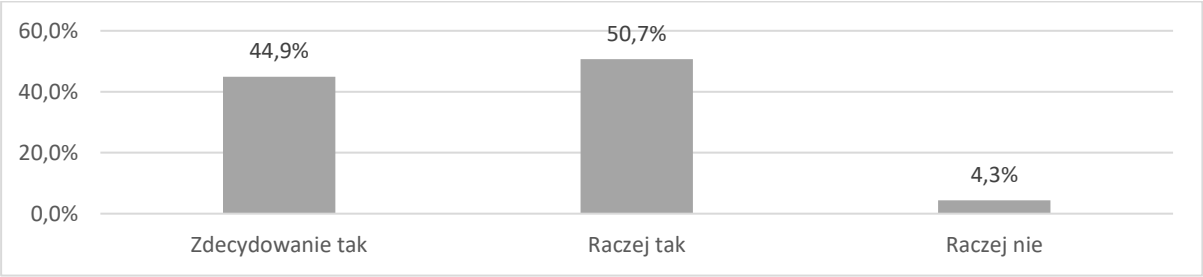

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=69

Na ten temat **doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy wypowiedzieli się także w wywiadach swobodnych.** Interesującym aspektem jest różnica w podejściu do idei lifelong learning wśród różnych grup klientów. Podczas gdy osoby w średnim wieku (40+) częściej wykazują zainteresowanie dokształcaniem się i zmianą kwalifikacji, młodsi klienci oraz osoby długotrwale bezrobotne przejawiają mniejsze zaangażowanie w proces uczenia się przez całe życie. W przypadku tej ostatniej grupy szczególnie istotne okazuje się wsparcie psychologiczne i praca nad wzmocnieniem wiary we własne możliwości.

W kontekście współpracy z pracodawcami doradcy wskazują na potrzebę większego zaangażowania przedsiębiorców w proces kształcenia zawodowego, szczególnie w

organizację praktyk i staży. Brak takiej współpracy jest często wymieniany jako istotna bariera w skutecznym przygotowaniu klientów do wymagań rynku pracy.

Analiza wypowiedzi **doradców zawodowych w szkołach podstawowych,** dotyczących ofert doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych ujawnia zarówno zaangażowanie kadry, jak i istotne ograniczenia systemowe wpływające na jakość i dostępność tych działań. W badanych placówkach doradca zawodowy jest zazwyczaj jedyną osobą pełniącą tę funkcję, a ich dostępność jest formalnie oceniana jako dobra – uczniowie wiedzą, że mogą przyjść porozmawiać, jednak w praktyce rzadko z tego korzystają. Doradcy podkreślają, że uczniowie często nie są gotowi do indywidualnej rozmowy albo nie chcę jej prowadzić z kimś, kto zna ich z codziennych zajęć, stąd pojawiają się prośby o informowanie o innych możliwościach (np. poradnie, OHP), choć nie wiadomo na ile młodzież faktycznie z nich korzysta.

„Ponieważ nadal uczniowie samodzielnie nie są w stanie zaplanować ścieżki edukacyjno-zawodowej i potrzebują pomocy, albo przynajmniej wskazówek, albo przynajmniej pokazania na czym polega nowość na rynku pracy czy jakie są zawody." (6_IDI_DZ_P)

Wielu respondentów wyraża opinie, że doradztwo zawodowe jest potrzebne i powinno być rozwijane – przede wszystkim dlatego, że młodzież nie potrafi samodzielnie zaplanować swojej przyszłości edukacyjno-zawodowej, a wczesne wsparcie może im pomóc w uniknięciu błędnych decyzji. Jednocześnie pojawia się krytyka dotycząca rangi tego przedmiotu – brak ocen, symboliczny wymiar godzin i brak trwałości w programie sprawiają, że uczniowie traktują go marginalnie, jako coś „tymczasowego" i mało istotnego. Respondenci postulują, by doradztwo zawodowe było bardziej zintegrowane z życiem szkoły, prowadzone w sposób systemowy przez dedykowane osoby, a nie jako dodatek do innej pracy.

„Wydaje mi się, że bardziej sensowne byłoby, gdyby to była taka osoba stricte zajmująca się tym. Wtedy bardziej miałaby czas na takie poszukiwanie, planowanie spotkań z doradcami, jakieś takie wycieczki zawodoznawcze. Chociaż tak naprawdę wszystkie te nasze wycieczki, które organizujemy w szkole, bo nie wiem, jedziemy do teatru czy gdziekolwiek, to oni wszędzie poznają środowisko jakieś zawodowe. (7_IDI_DZ_P)

Idea uczenia się przez całe życie (LLL) jest dobrze znana i powszechnie stosowana wśród doradców instytucji rynku pracy – niemal wszyscy deklarują, że ją wykorzystują w pracy, choć czasem napotykają „opór" ze strony klientów lub muszą dostosować się do ich oczekiwań. Znaczącym wyzwaniem jest niska motywacja części klientów, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych, które często wymagają intensywnego wsparcia i motywowania do aktywności zawodowej. Współpraca z pracodawcami, kluczowa dla praktycznego przygotowania klientów, nadal wymaga, zdaniem badanych doradców, gruntownych zmian.

Podsumowując, w niniejszym rozdziale zamieszczono deklaracje uczniów i rodziców dotyczące dostępności zajęć z doradztwa zawodowego, ich prowadzenia. Uczniowie szkół

podstawowych i ponadpodstawowych, odnosząc się do swoich doświadczeń z doradztwem zawodowym, najczęściej wskazują na udział w kilku spotkaniach, prowadzonych zazwyczaj przez nauczycieli przedmiotowych, pedagogów lub psychologów szkolnych. Na wyższych etapach edukacji częściej sygnalizowany jest brak jakichkolwiek form doradztwa. W relacjach studentów doradztwo zawodowe najczęściej kojarzone jest z okresem nauki w szkole średniej, co może sugerować, że jego rola została wzmocniona w szkołach podstawowych dopiero w ostatnich latach.

Możliwe, że w wyniku systemowego skoncentrowania działań na poziomie edukacji podstawowej, uczniowie na wyższych etapach kształcenia coraz krytyczniej oceniają doradztwo zawodowe, postrzegając je jako mało użyteczne i wymagające zmian. Deklarują potrzebę większego nacisku na praktyczne aspekty zajęć, informacje o zmianach na rynku pracy oraz możliwość udziału w wydarzeniach takich jak targi pracy. Warto zauważyć, że sami doradcy często nie mają poczucia realnego wpływu na decyzje uczniów dotyczące ich ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

Doradcy zawodowi w szkołach najczęściej posługują się podstawowymi narzędziami dydaktycznymi, takimi jak rzutnik, smartfon czy materiały drukowane, dostosowując treści do poziomu uczniów. Uczniowie rzadko wskazują na stosowanie przez doradców nowoczesnych, interaktywnych form pracy, co oceniają krytycznie. Podobną tendencję widać wśród doradców z instytucji rynku pracy, którzy preferują tradycyjne metody, częściowo z powodu własnych przyzwyczajeń, a częściowo w odpowiedzi na oczekiwania klientów.

4.2.1.2 Potrzeby i oczekiwania związane z doradztwem zawodowym

Ocena zajęć z doradztwa zawodowego

Większość **uczniów szkół podstawowych** ocenia zajęcia z doradztwa zawodowego pozytywnie lub neutralnie. Najwięcej respondentów uznało je za „raczej interesujące” (37,4%), a 10,4% wskazało, że są „bardzo interesujące”. Oznacza to, że niemal połowa uczniów odbiera te zajęcia jako atrakcyjne. Z kolei 26,1% określiło je jako „takie sobie” – ani interesujące, ani nudne, co sugeruje, że dla znacznej grupy uczniów zajęcia nie wyróżniają się szczególnie na tle innych lekcji. Negatywnie wypowiedziało się łącznie 26% uczniów (14,2% „raczej nudne” i 11,9% „zdecydowanie nudne”), co wskazuje na potrzebę dalszego urozmaicania form i treści tych zajęć, aby lepiej odpowiadały na oczekiwania wszystkich uczniów.

Wykres 155. Ocena zajęć z doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych

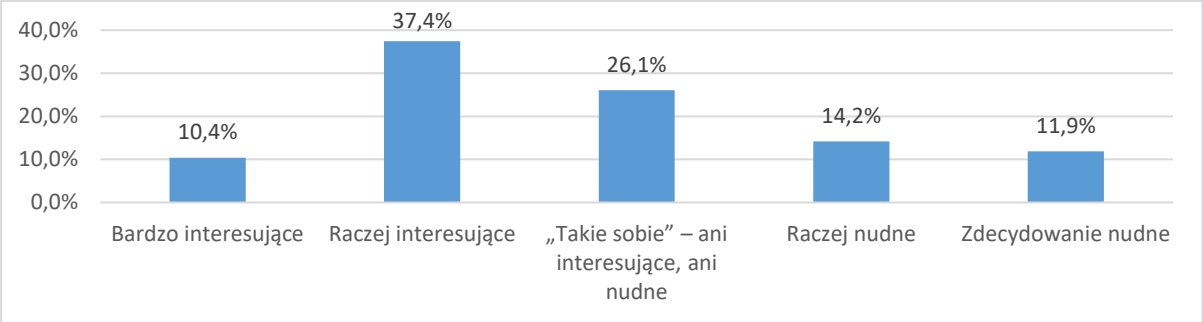

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=211

Zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej **uczniowie liceów ogólnokształcących** oceniają natomiast najczęściej jako „takie sobie" – 37,6% z nich wskazało tę odpowiedź. W drugiej kolejności, niemal ¼ osób uznała, że były one raczej nudne (23,6%), a także zdecydowanie nudne (19,4%). Ogólnie więc, licealiści nie wspominają najlepiej doradztwa zawodowego prowadzonego w szkole podstawowej. Trudno ocenić, czy wynika to ze sposobu, w jaki były one przeprowadzane czy też z odległości czasowej, która wymaga od licealistów przypominania sobie różnych informacji.

Wykres 156. Ocena zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej według licealistów

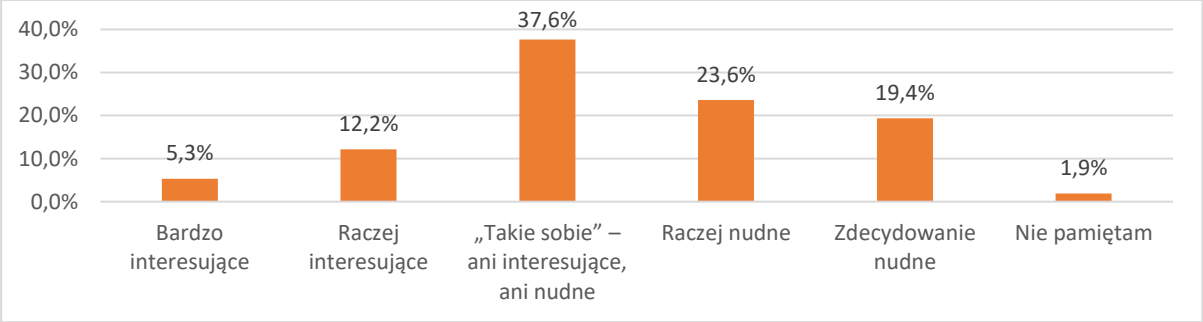

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=263

Podobnie jak zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej, tak i zajęcia w liceum ogólnokształcącym większość **licealistów** ocenia jako „takie sobie" (39,5%). W tym przypadku jednak, większy odsetek respondentów skłonił się także do odpowiedzi „raczej interesujące" (22,2%) – łącznie z odpowiedzią „bardzo interesujące", stanowiący 1/5 odpowiadających na to pytanie. Z kolei raczej lub zdecydowanie nudne zajęcia oceniło 35,4% z nich.

Wykres 157. Zainteresowanie zajęciami z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów

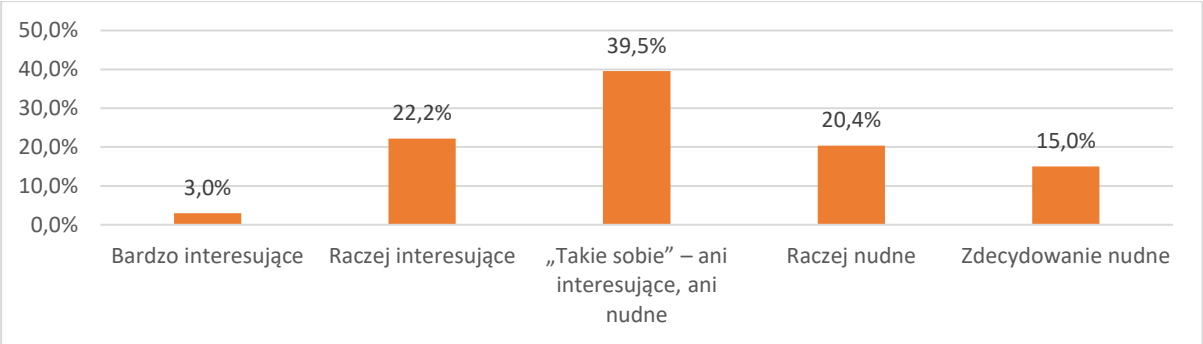

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=167

Uczniowie szkół zawodowych najczęściej oceniają zajęcia z doradztwa zawodowego w podstawówce jako takie sobie – ani interesujące, ani nudne. Odpowiedzi tej udzieliło 40,5% z nich. Znacznie rzadziej wskazywane były odpowiedzi raczej lub bardzo interesujące (24,2%), a także przeciwne im – raczej lub zdecydowanie nudne (24,5%).

Wykres 158. Ocena doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez uczniów szkół zawodowych

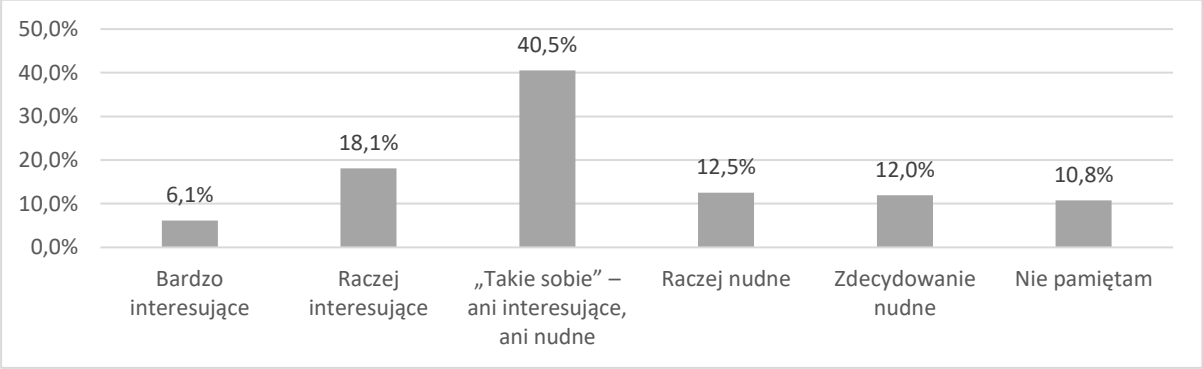

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=343

Zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole kształcenia **zawodowego uczniowie zawodowi** oceniają jako „takie sobie" – ani interesujące, ani nudne (36,5%). Niemal równie często oceniają je jako bardzo lub raczej interesujące (30,4%), co raczej lub zdecydowanie nudne (33%).

Wykres 159. Ocena doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów

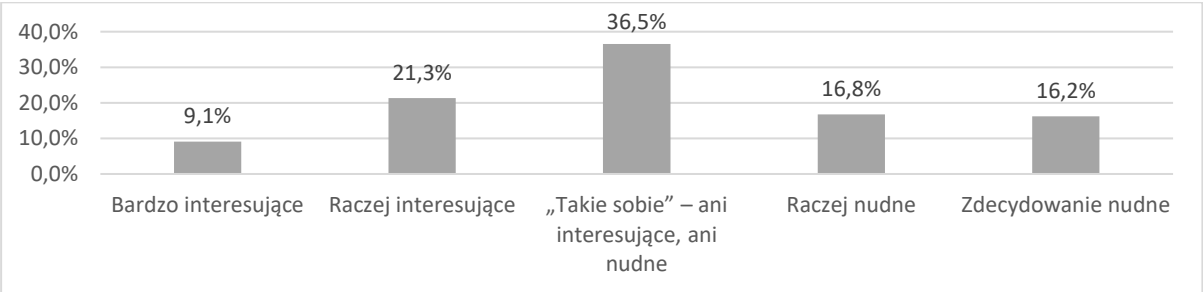

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Oczekiwania wobec zajęć doradztwa zawodowego

Opinie uczniów szkół podstawowych na temat możliwości prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w inny sposób są podzielone. 42,5% respondentów uważa, że zajęcia mogłyby być prowadzone inaczej („zdecydowanie tak" – 17% i „raczej tak" – 25,5%), co wskazuje na potrzebę zmian i poszukiwania nowych, bardziej atrakcyjnych form pracy. Z drugiej strony, łącznie 27,8% uczniów uważa, że obecna forma zajęć jest odpowiednia i nie wymaga zmiany („raczej nie" – 24,5% i „zdecydowanie nie" – 3,3%). Największa grupa, bo aż 29,7% badanych, nie ma wyrobionego zdania na ten temat („trudno powiedzieć").

Wykres 160. Możliwość innego poprowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego według uczniów szkół podstawowych

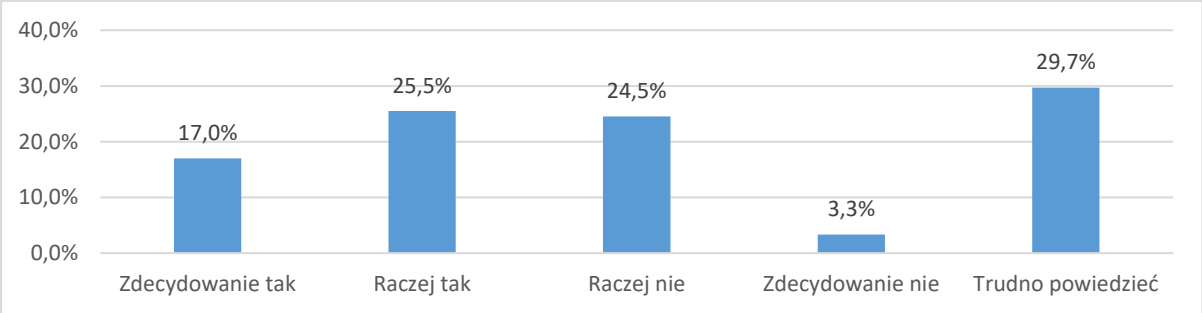

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=212

Uczniowie szkół podstawowych najbardziej oczekują zwiększenia ilości praktyki kosztem teorii podczas zajęć z doradztwa zawodowego (44,2%). Na kolejnych miejscach znalazły się potrzeby częstszych wyjść, np. na targi pracy (35,6%) oraz dostarczania większej ilości informacji o realiach rynku pracy (29,4%). Uczniowie zwracają również uwagę na konieczność omawiania zawodów przyszłości i zmian na rynku pracy (28,8%), prowadzenia rozmów o różnych możliwościach edukacji (28,2%) oraz przygotowania do rozmów kwalifikacyjnych (25,8%). Mniej, choć wciąż znacząca grupa, wskazuje na potrzebę użycia nowoczesnych technologii (22,7%), urozmaicania zajęć formami multimedialnymi (21,5%), nauki pisania CV i listów motywacyjnych (21,5%) oraz organizowania spotkań z pracodawcami (20,2%). Najrzadziej wskazywaną potrzebą było prezentowanie przykładów nietypowych zawodów (12,3%). Wyniki te wyraźnie sugerują, że uczniowie oczekują bardziej praktycznego, angażującego i zorientowanego na rzeczywiste potrzeby rynku pracy podejścia do doradztwa zawodowego.

Wykres 161. Sugestie dotyczące innego sposobu prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego wskazane przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru

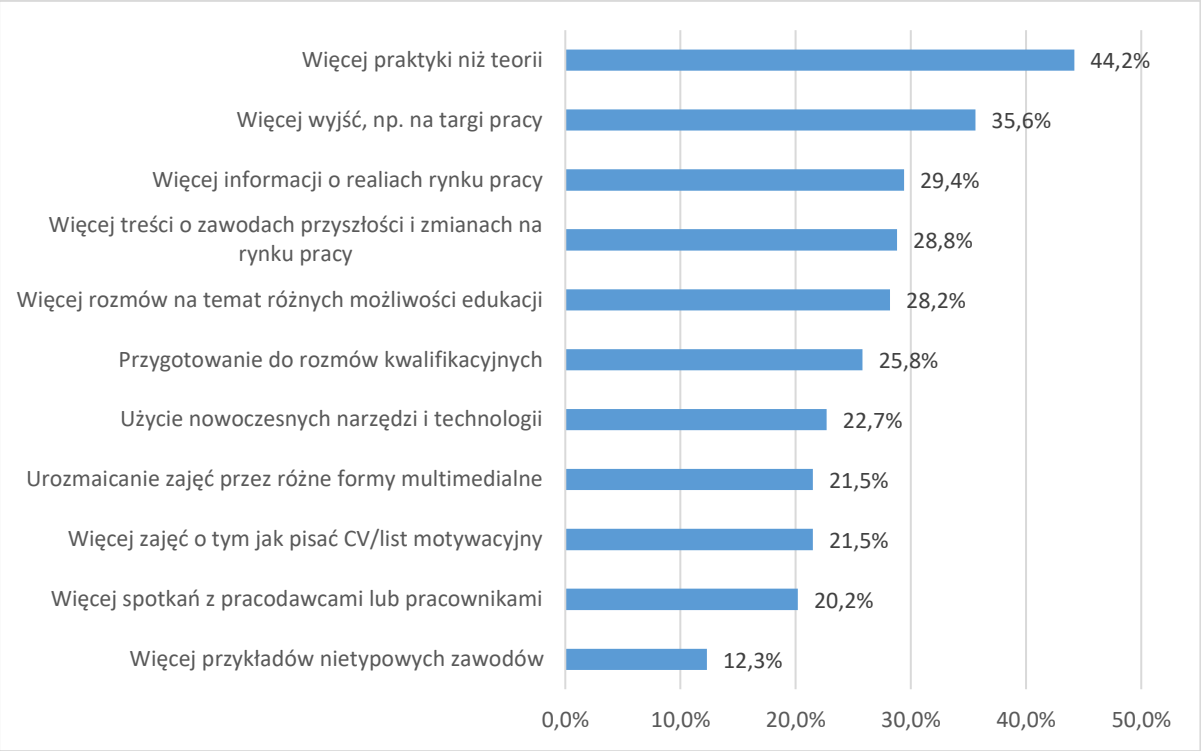

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=163

Ponad połowa **licealistów** uważa, że zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole mogłyby zostać poprowadzone inaczej (52,1%). Łącznie z odpowiedzią „zdecydowanie tak", stanowią oni aż 78,2%. Przeciwnej odpowiedzi udzieliło z kolei 21,8% osób.

Wykres 162. Możliwość innego poprowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów

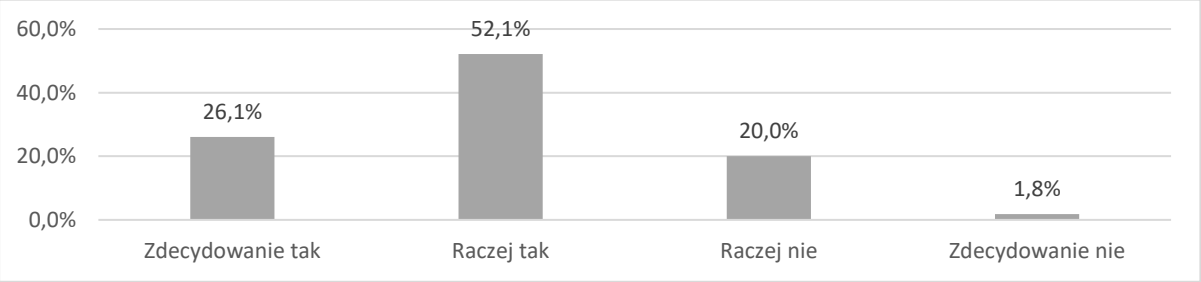

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=165

Licealiści, którzy w poprzednim pytaniu wskazali na możliwość zmiany na zajęciach z doradztwa zawodowego, mieli wskazać propozycje z kafeterii, które wydają się im najatrakcyjniejsze. Najczęściej wybierali odpowiedź dotyczącą zawierania w zajęciach więcej praktyki niż teorii (43,4%). W drugiej kolejności, ponad 1/3 uczniów oczekiwała więcej informacji o realiach rynku pracy (34,1%). Po 30,2% licealistów proponuje także więcej wyjść, np. na targi pracy oraz więcej treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku. Ogólnie, uczniowie najczęściej wybierają te odpowiedzi, które wskazują na potrzebę ciągłej

aktualizacji informacji przekazywanych podczas doradztwa zawodowego, tak by dopasowywać je do zmian zachodzących na rynku pracy. Co ciekawe, najrzadziej wskazywanymi przez nich propozycjami jest zastosowanie nowoczesnych narzędzi i technologii (13,2%) czy też urozmaicanie zajęć poprzez formy multimedialne (11,6%) – być może licealiści są na tyle z nimi zaznajomieni, że nie czują potrzeby pogłębiania swojej wiedzy w ramach zajęć właśnie z doradztwa zawodowego. Nie wskazują oni także na zainteresowanie przykładami nietypowych zawodów (10,1%).

Wykres 163. Sugestie dotyczące innego sposobu prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru

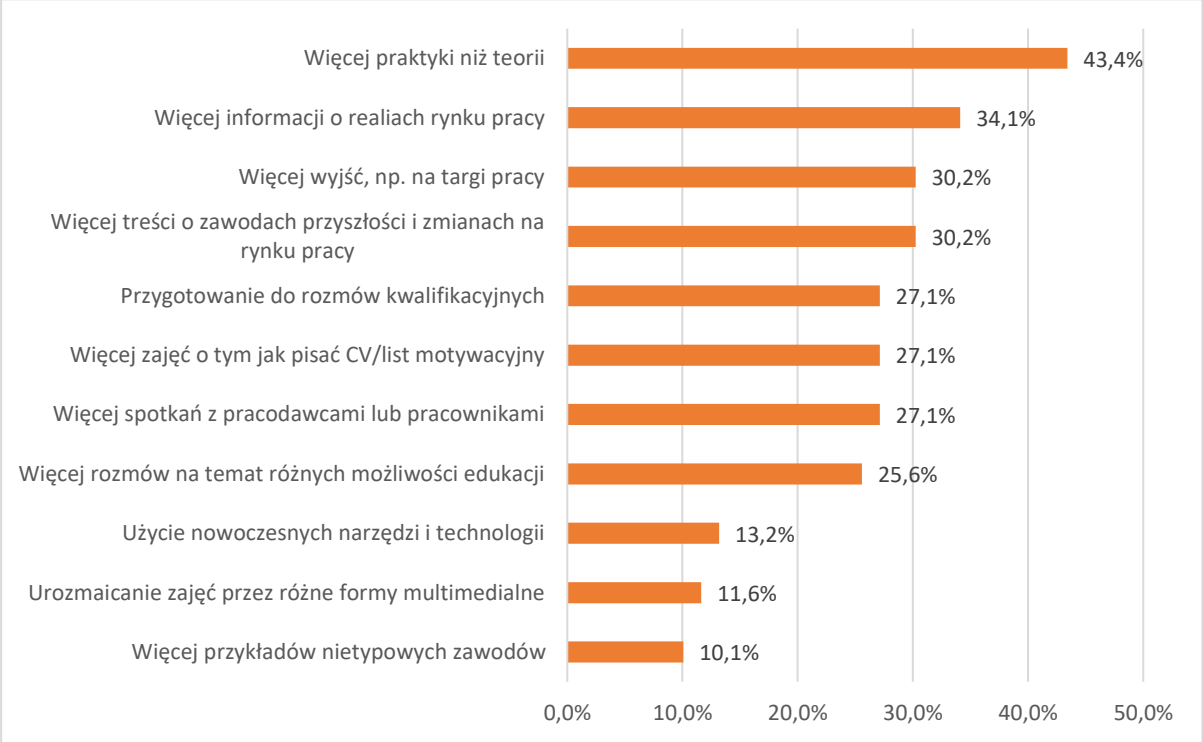

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=129

Podobny odsetek **uczniów kształcących się zawodowo** pytanych o zmianę sposobu prowadzenia zajęć doradztwa zawodowego uważa, że te zajęcia mogłyby być prowadzone inaczej. Łącznie, odpowiedzi raczej lub zdecydowanie tak udzieliło 68,1% ankietowanych.

Wykres 164. Możliwość prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w inny sposób w obecnej szkole zawodowej uczniów

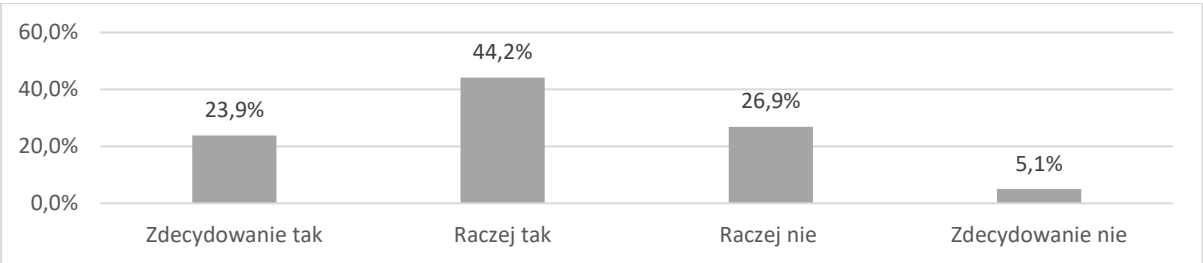

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Uczniowie szkół zawodowych, którzy twierdzą, że zajęcia w ich szkole mogłyby być poprowadzone inaczej, jako element, który mógłby ulec zmianie, najczęściej wskazują zawarcie więcej praktyki niż teorii (40,5%). W drugiej kolejności, równie często: więcej informacji o realiach rynku pracy (27,5%) oraz więcej spotkań z pracodawcami lub pracownikami (27,5%). Można wywnioskować, że uczniowie szkół zawodowych, ze względu na charakter placówki, do której uczęszczają, są najbardziej nastawieni na praktyczne wykorzystanie doradztwa zawodowego, stąd też najczęściej wskazywane propozycje z ich strony.

Wykres 165. Propozycje zmian w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru

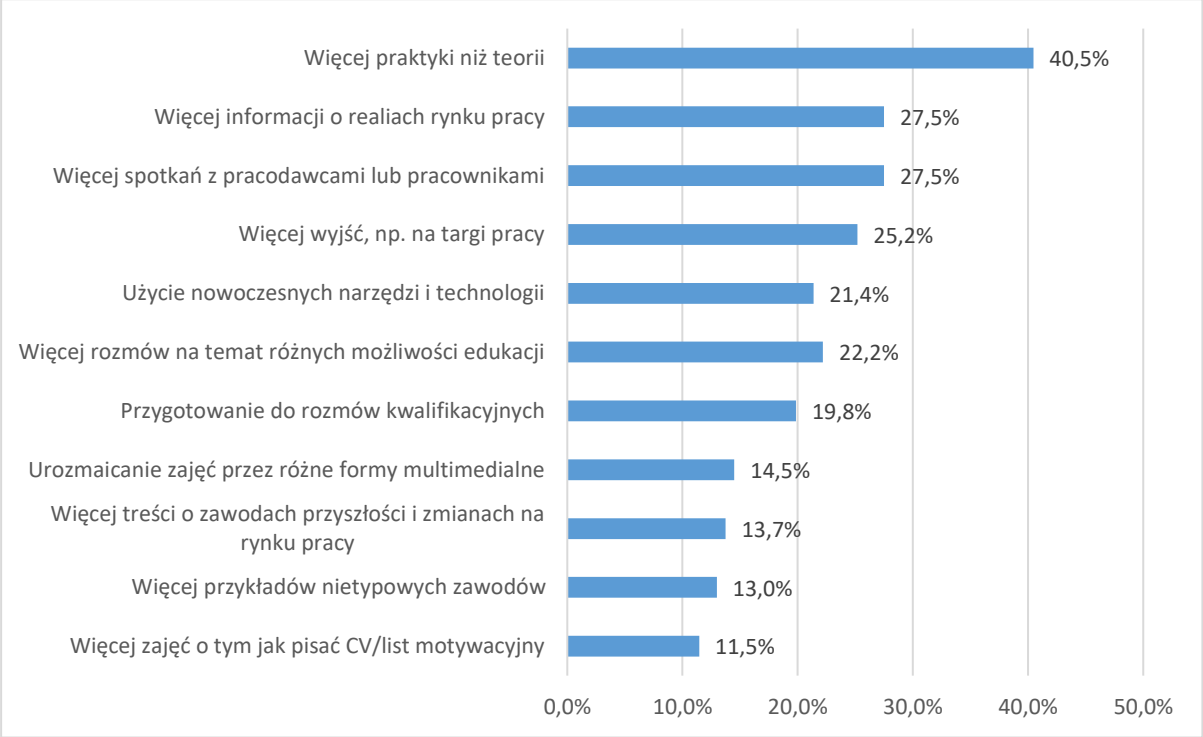

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=134

Większość uczniów szkół podstawowych nie odczuwa wyraźnego wsparcia ze strony zajęć z doradcą zawodowym w wyborze dalszej ścieżki edukacji. Tylko 5,7% respondentów zadeklarowało, że zajęcia „zdecydowanie im pomogły", a 27,5% że „raczej im pomogły". Jednocześnie aż 28,9% uczniów stwierdziło, że zajęcia „raczej im nie pomogły", a 21,8% że „zdecydowanie im nie pomogły". Warto też zwrócić uwagę, że 16,1% badanych nie potrafiło jednoznacznie ocenić wpływu tych zajęć („trudno powiedzieć").

Wykres 166. Ocena wkładu zajęć z doradztwa zawodowego w wyborze ścieżki kariery uczniów szkół podstawowych

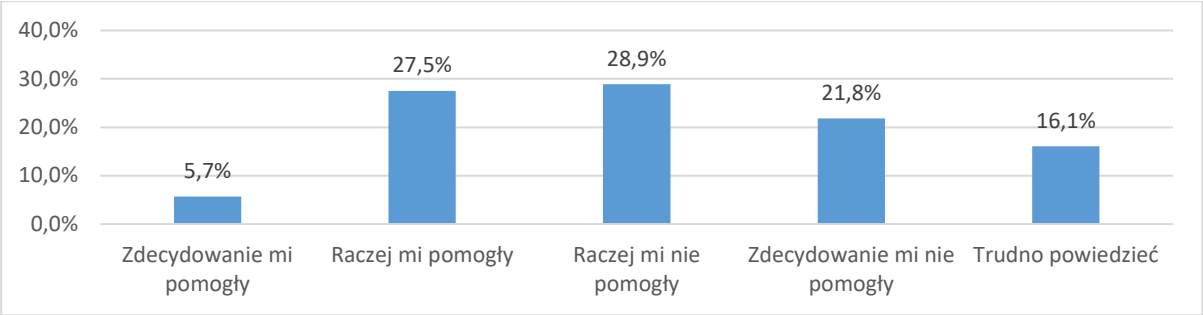

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=211

Rola doradztwa zawodowego w wyborze ścieżki edukacyjnej

Większość, bo aż 66,9% **licealistów,** uważa, że zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej raczej lub zdecydowanie nie pomogły im w wyborze swojej dalszej ścieżki nauczania. Warto jednak zauważyć, że pomimo wysokiego odsetka tych odpowiedzi, w innych pytaniach uczniowie wskazywali, że doradcy zawodowi byli obecni podczas ich rozmów na temat kształcenia zawodowego oraz kontynuacji nauki po szkole podstawowej – być może jednak ich rola nie była kluczowa. Pozostali respondenci, to znaczy ¼ osób udzieliła odpowiedzi, że doradcy zawodowi raczej lub zdecydowanie pomogli im w wyborze ścieżki edukacji.

Wykres 167. Ocena przydatności zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej w wyborze dalszej ścieżki edukacji według licealistów

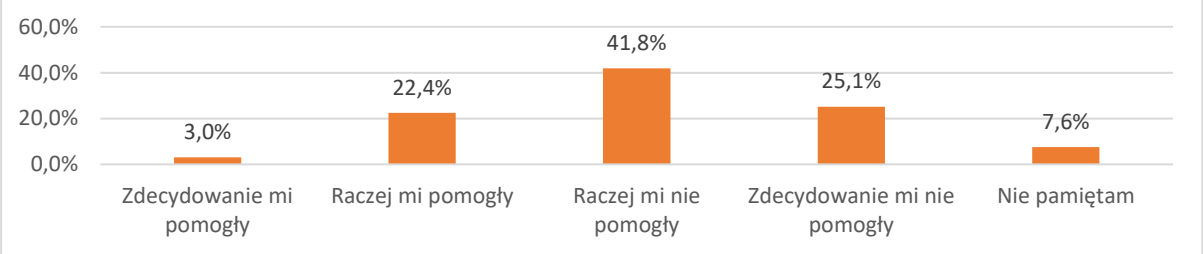

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=263

Łącznie aż 84,2% **licealistów** uważa, że zajęcia z doradcą zawodowym w obecnej szkole raczej lub zdecydowanie nie pomogły mu w wyborze swojej ścieżki kariery.

Wykres 168. Ocena wkładu zajęć z doradztwa zawodowego w wyborze ścieżki kariery licealisty

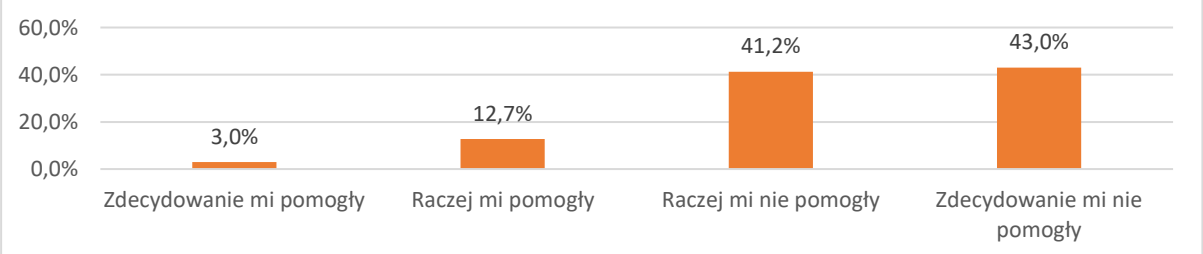

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=165

Nieznacznie ponad 1/3 **uczniów szkół podstawowych** uważa, że zajęcia z doradcą zawodowym w szkole podstawowej nie pomogły mu w wyborze swojej ścieżki nauczania, to znaczy kształcenia zawodowego. W drugiej kolejności, w równym stopniu wskazywane były przeciwstawne sobie odpowiedzi – raczej mi pomogły oraz zdecydowanie mi nie pomogły (po 24,9%). Łącznie jednak, większość respondentów (58,8%) uważa, że zajęcia te nie pomogły im w wyborze dalszej ścieżki.

Wykres 169. Rola zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej w pomocy w wybraniu dalszej ścieżki nauczania uczniom szkół zawodowych

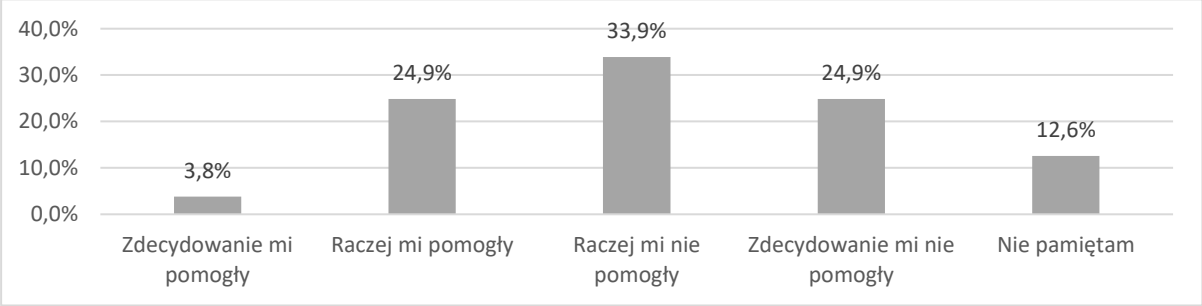

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=342

Podobnie jak w przypadku poprzednich szkół, większość **uczniów szkół zawodowych** uważa, że doradztwo zawodowe w obecnej szkole raczej lub zdecydowanie nie pomogło im w wyborze swojej ścieżki kariery – tę odpowiedź wskazało 67,2% uczniów.

Wykres 170. Rola zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów w pomocy w wyborze ścieżki kariery

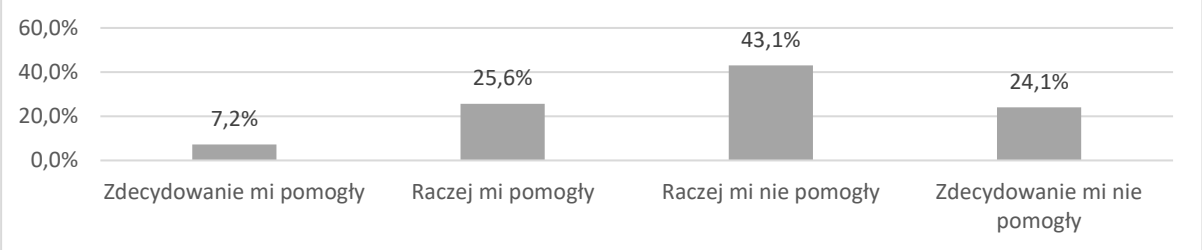

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=197

Zdecydowana większość, bo łącznie aż 83,2% **studentów**, również uważa, że zajęcia z doradztwa zawodowego *raczej* lub *zdecydowanie* nie pomogły mu w obraniu dalszej ścieżki edukacji. Taka opinia występuje także w przypadku pomocy w planach zawodowych. Aż 83,6% respondentów uważa, że zajęcia z doradztwa zawodowego nie były pomocne w obraniu ścieżki kariery.

Wykres 171. Rola doradztwa zawodowego w wyborach edukacyjnych i zawodowych studentów

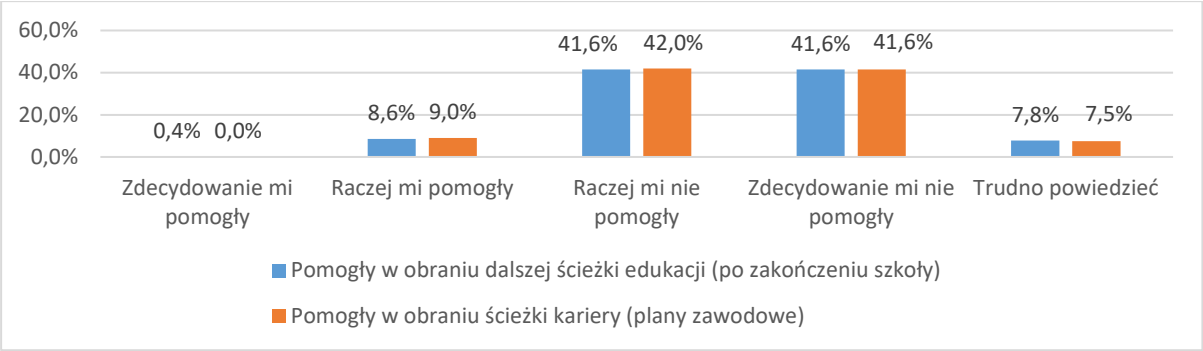

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=255

Co ciekawe, większość uczniów **szkół podstawowych** ocenia zajęcia z doradztwa zawodowego jako przydatne – 40% uznało je za „raczej przydatne", a 14,8% za „bardzo przydatne". Oznacza to, że ponad połowa respondentów dostrzega wartość tych zajęć. Jednocześnie 12,9% uczniów uważa je za „raczej nieprzydatne", a kolejne 12,9% za „zdecydowanie nieprzydatne", co wskazuje na istnienie grupy, która nie widzi w nich większego pożytku. Odnotowano również stosunkowo wysoki odsetek osób niezdecydowanych (19,5% odpowiedziało „trudno powiedzieć").

Wykres 172. Ogólna ocena doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych

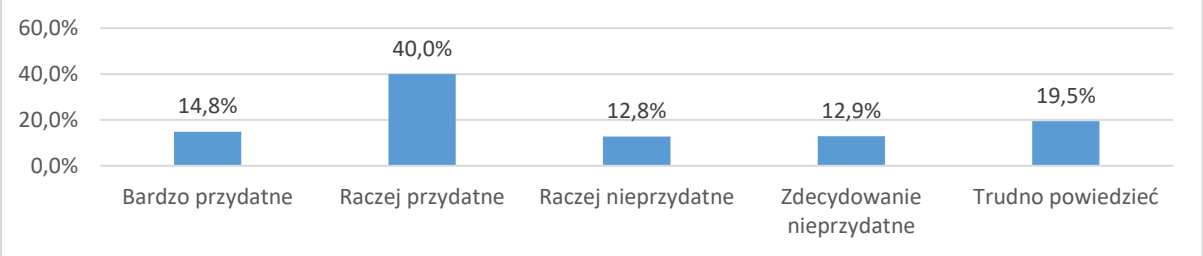

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303; n=210

Odmiennego zdania są licealiści - częściej uważają, że zajęcia z doradztwa zawodowego w ich szkole są raczej lub zdecydowanie nieprzydatne (59,1%) niż raczej lub bardzo przydatne (25,8%). Pozostali respondenci (15,1%) mieli trudność z określeniem przydatności tych zajęć.

Wykres 173. Ocena przydatności zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów

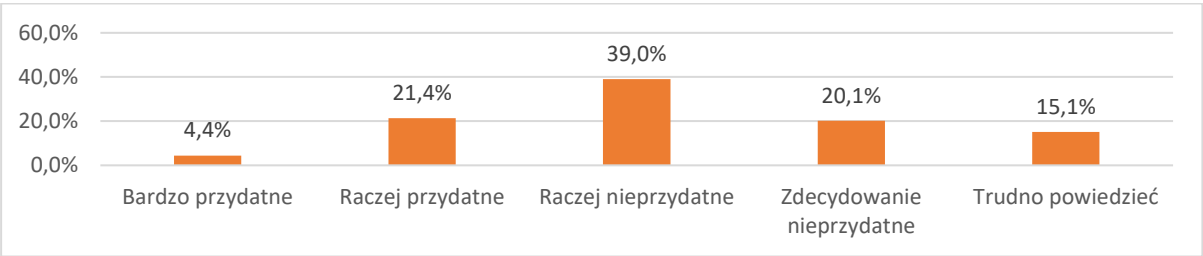

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317; n=159

Podobnie oceniają te zajęcia uczniowie szkół zawodowych – jako raczej nieprzydatne (27,6%) i niemal równie często co raczej przydatne (25,5%). Łącznie jednak, uczniowie częściej uznali, że są one *raczej* lub *zdecydowanie* nieprzydatne (52,9%) niż *raczej* lub *zdecydowanie* przydatne (34,7%). Znaczna część uczniów, bo ponad ¼, miała trudność by w ten sposób ocenić zajęcia z doradztwa zawodowego (22,4%).

Wykres 174. Ocena przydatności doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów

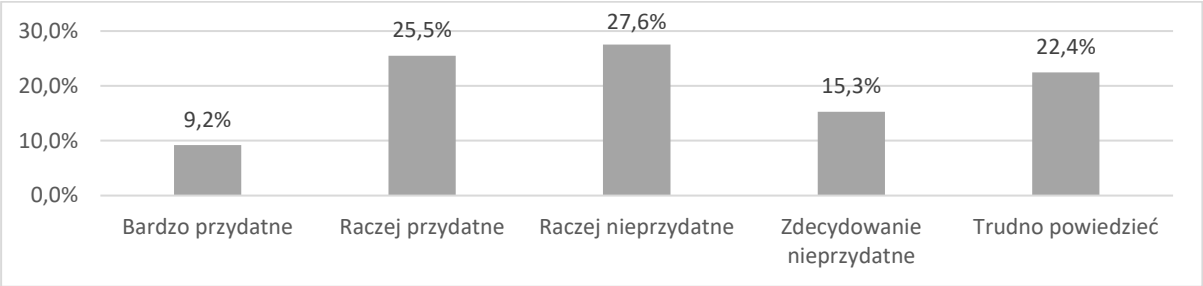

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449; n=196

Łącznie aż 79,2% **studentów**, którzy mieli doradztwo zawodowe na którymś z etapów edukacji, uważa, że te mogłyby być poprowadzone inaczej. Przeciwnej odpowiedzi udzieliła 1/5 osób.

Wykres 175. Możliwość innego przebiegu zajęć z doradztwa zawodowego podczas wcześniejszych etapów edukacji studentów

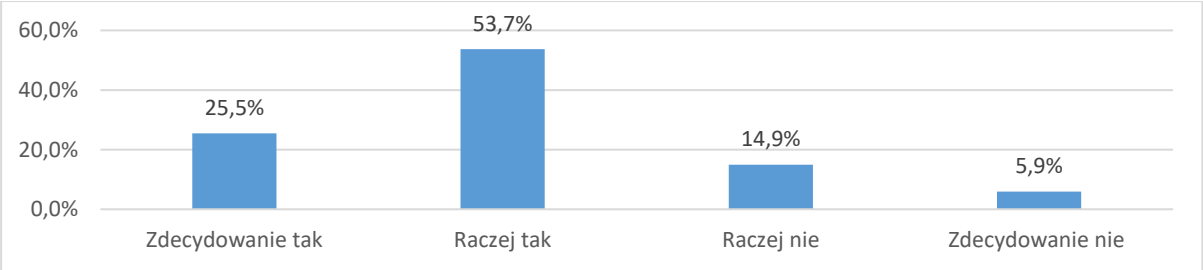

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=255

Studenci uważający, że zajęcia z doradztwa zawodowego mogłyby zostać poprowadzone inaczej, zostali poproszeni o wskazanie elementów, które powinny ulec zmianie. Najczęściej wskazywane było zwiększenie treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku pracy (84,1%). Ponad połowa studentów wybrała również więcej przykładów nietypowych zawodów (58,2%). W trzeciej kolejności proponowane są wyjścia, np. na targi pracy (28,9%). Co piąty student oczekiwałby zawarcia podczas zajęć więcej informacji o realiach rynku pracy. Warto zauważyć, że najrzadziej wskazywaną odpowiedzią (7%), było wdrożenie większej ilości zajęć o tym jak pisać CV/list motywacyjny. Można przypuszczać, że takie zajęcia są już uwzględniane w ramach doradztwa zawodowego, dlatego studenci nie dostrzegają potrzeby ich intensyfikacji.

Wykres 176. Proponowane zmiany w doradztwie zawodowym, które odbyli studenci na wcześniejszych etapach edukacji, pytanie wielokrotnego wyboru

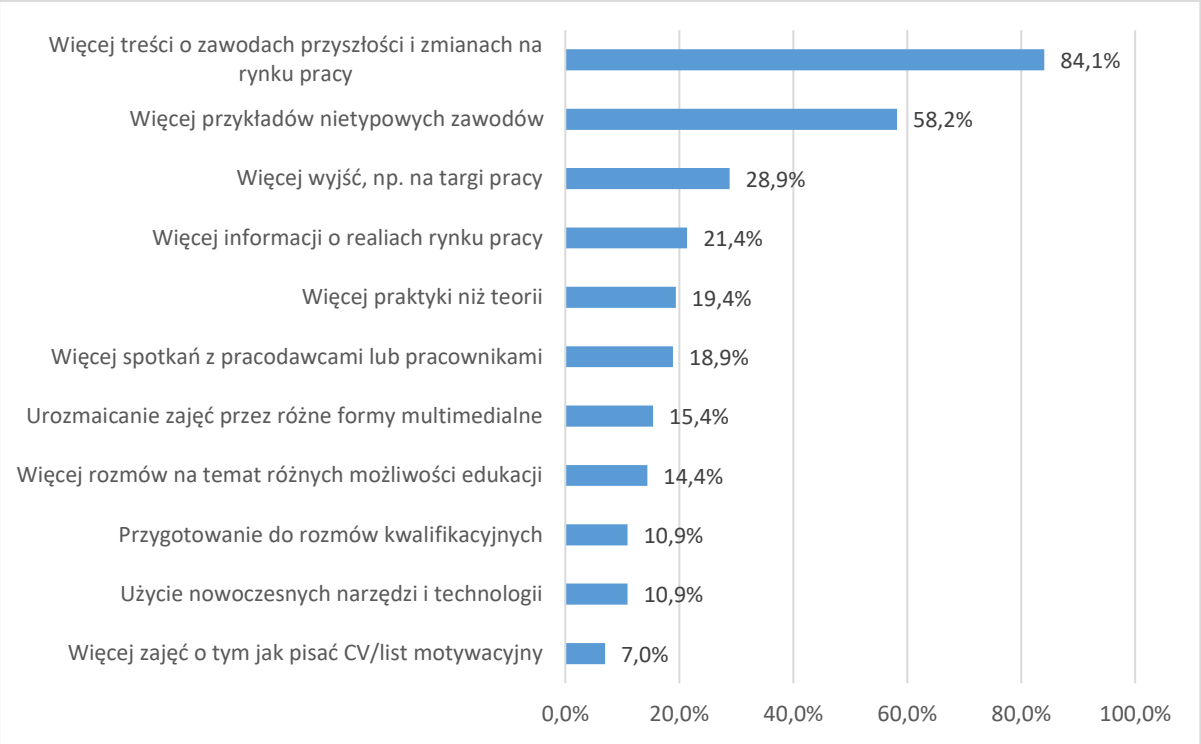

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451; n=202

Ocena doradztwa zawodowego przez rodziców

Rodziców również poproszono o określenie na ile zajęcia z doradztwa zawodowego w podstawówce miały wpływ na dalszą ścieżkę edukacji ich dzieci. W przypadku **rodziców dzieci uczęszczających do szkół ponadpodstawowych**, odpowiedzi udzielili wyłącznie rodzice przekonani, że ich dzieci uczestniczyły w zajęciach z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej. Opinie na temat wpływu doradcy zawodowego na wybór ścieżki edukacyjnej są w tej grupie podzielone. Po jednej osobie wskazało odpowiedzi: „raczej tak", „zdecydowanie nie" oraz „trudno powiedzieć". Należy podkreślić jednak, że ze względu na bardzo małą liczbę odpowiedzi trudno formułować ogólne wnioski.

Rodzice uczniów szkoły podstawowej w większości pozytywnie oceniają działalność doradców zawodowych w szkołach podstawowych. Najlepiej wypadła łatwość kontaktu z doradcą, którą 85% respondentów oceniło dobrze, w tym 40% zdecydowanie dobrze, a 45% raczej dobrze. Tylko 5% wskazało ocenę „raczej źle", a żadna osoba nie oceniła tego aspektu „zdecydowanie źle", co sugeruje, że doradcy są postrzegani jako dostępni i otwarci na kontakt.

Równie pozytywne opinie dotyczą kompetencji i wiedzy doradców zawodowych, gdzie 77,5% rodziców uznało je za dobre (35% zdecydowanie dobrze, 42,5% raczej dobrze). Jedynie 2,5% oceniło je „raczej źle", a 20% miało trudność z jednoznaczną oceną. Podobnie ocenione zostało zaangażowanie doradców – również 77,5% odpowiedzi było pozytywnych (37,5%

zdecydowanie dobrze, 40% raczej dobrze), 20% badanych zaznaczyło „trudno powiedzieć", a tylko 2,5% oceniło ten aspekt negatywnie. W obu przypadkach brak ocen „zdecydowanie źle" świadczy o wysokim poziomie zaufania rodziców do profesjonalizmu i podejścia doradców do uczniów.

Nieco słabiej wypadła ilość czasu przeznaczanego przez doradców na spotkania – dobrze oceniło ten aspekt 72,5% respondentów (30% zdecydowanie dobrze, 42,5% raczej dobrze). Co piąty rodzic (20%) wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć". Oceny negatywne pojawiły się rzadko – 5% wskazało „raczej źle", a 2,5% „zdecydowanie źle".

Tabela 21. Ocena jakości współpracy z doradcą zawodowym w szkole podstawowej dziecka w ocenie rodzica

	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Łatwość kontaktu z doradcą zawodowym	40,00%	45,00%	10,00%	5,00%	0,00%
	85,00%			**5,00%**	
Ilość czasu, jaki doradca zawodowy przeznacza na spotkanie/spotkania	30,00%	42,50%	20,00%	5,00%	2,50%
	72,50%			**7,50%**	
Kompetencje i wiedzę doradcy zawodowego	35,00%	42,50%	20,00%	2,50%	0,00%
	77,50%			**2,50%**	
Zaangażowanie doradcy zawodowego	37,50%	40,00%	20,00%	2,50%	0,00%
	77,50%			**2,50%**	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=40

Rodzice dzieci ze szkół ponadpodstawowych, którzy są pewni dostępności zajęć doradztwa zawodowego w szkole, najwyżej ocenili kompetencje i zaangażowanie doradców zawodowych – w obu przypadkach 6 osób wyraziło pozytywną opinię („zdecydowanie dobrze" lub „raczej dobrze"), a jedna osoba miała trudność z oceną. Nieco niżej oceniono łatwość kontaktu oraz ilość czasu przeznaczanego na spotkania, gdzie większość odpowiedzi to „trudno powiedzieć" (odpowiednio 5 i 4 osoby), natomiast pozytywne oceny pojawiły się rzadziej (odpowiednio 2 i 3 osoby). Brak jest ocen negatywnych, co sugeruje generalnie pozytywny, choć niejednoznaczny obraz pracy doradców zawodowych.

Opinie rodziców na temat wpływu doradcy zawodowego w obecnej szkole podstawowej ich dziecka na wybór ścieżki edukacyjnej są zróżnicowane i wskazują na brak jednoznacznej oceny tej roli. Łącznie 32,5% respondentów uważa, że doradca zawodowy ma wpływ na decyzje edukacyjne ich dziecka („zdecydowanie tak" wskazało 5%, a „raczej tak" 27,5%). Z kolei 35% rodziców ocenia ten wpływ jako raczej lub zdecydowanie nieistotny („raczej nie" 20%, „zdecydowanie nie" 15%). Największa grupa, bo 32,5%, zaznaczyła odpowiedź „trudno powiedzieć".

Większość rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych, którzy są świadomi odbywania się zajęć z doradztwa zawodowego w szkole ich dzieci (7 osób), nie potrafi jednoznacznie ocenić wpływu doradcy zawodowego na wybór ścieżki kariery dziecka – 6 z nich zaznaczyło

odpowiedź „trudno powiedzieć”, a tylko jedna osoba wskazała, że taki wpływ raczej istnieje. **Tylko dwoje rodziców zadeklarowało, że ich dzieci brały udział w zajęciach doradczych zarówno w szkole podstawowej, jak i obecnie. Oboje zauważyli poprawę jakości pracy doradcy po zmianie szkoły:** jedna osoba uznała, że sposób pracy doradcy jest „zdecydowanie lepszy” niż wcześniej, a druga określiła go jako „raczej lepszy”.

4.2.2 Identyfikacja barier i wyzwań w zakresie doradztwa zawodowego

4.2.2.1 Najważniejsze wyzwania i problemy doradztwa zawodowego

Doradcom zawodowym zostało przedstawionych 10 barier z którymi potencjalnie mierzą się podczas prowadzenia zajęć lub spotkań. Mieli oni za zadanie ocenić każdą z tych barier. Ponieważ mieli możliwość udzielenia odpowiedzi „Nie dotyczy”, która na etapie analizy została wykluczona, przy każdej z barier znajduje się liczebność osób, która odpowiedziała na dane stwierdzenie. Największą barierę (średnia 4,2 na skali od 1 do 5) stanowią za małe środki finansowe przeznaczone na realizację zadań związanych z doradztwem zawodowym. Aż 75,3% osób raczej lub zdecydowanie zgadza się z tym, że stanowi to problem. W drugiej kolejności, niemal równie wysoko oceniana była zgodność ze stwierdzeniami: niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy (67,9%), brak integracji z systemem edukacji i rynkiem pracy (65,5%) oraz brak świadomości korzyści z doradztwa zawodowego/jego niski prestiż (64,3%). Spośród wymienionych barier, najmniejszą trudność (średnia 3,2) stanowi niska dostępność wykwalifikowanej kadry. Tylko 38,2% respondentów w jakimś stopniu zgadza się z tym stwierdzeniem.

Tabela 22. Bariery dla prowadzenia doradztwa zawodowego

	1- Zdecydowanie się nie zgadzam	2- Raczej się nie zgadzam	3- Ani się zgadzam ani się nie zgadzam	4- Raczej się zgadzam	5- Zdecydowanie się zgadzam	Średnia
Niska dostępność wykwalifikowanej kadry [N=801]	12,1%	23,5%	26,2%	23,2%	15,0%	3,2
	35,6%			**38,2%**		
Zbyt duże obciążenie pracą [N=813]	8,2%	14,3%	24,5%	29,2%	23,9%	3,5
	22,5%			**53,1%**		
Brak skutecznych polityk wspierających działalność doradców zawodowych [N=802]	2,9%	13,1%	21,3%	32,4%	30,3%	3,8
	16,0%			**62,7%**		
Brak wystarczających narzędzi i materiałów do pracy [N=812]	8,1%	19,1%	19,5%	25,0%	28,3%	3,5
	27,2%			**53,3%**		
Brak świadomości korzyści z doradztwa zawodowego/ Niski prestiż doradztwa zawodowego [N=804]	4,5%	11,2%	20,0%	27,5%	36,8%	3,9
	15,7%			**64,3%**		
Brak świadomości o potrzebie ciągłego rozwoju zawodowego (lifelong learning – kształcenie przez całe życie) [N=810]	5,6%	10,1%	22,1%	32,5%	29,8%	3,8
	15,7%			**62,3%**		
Trudności w nawiązywaniu współpracy z pracodawcami [N=794]	5,8%	13,9%	27,0%	25,7%	27,7%	3,7
	19,6%			**53,4%**		
Niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy [N=810]	2,3%	6,0%	23,7%	39,4%	28,5%	3,9
	8,3%			**67,9%**		
Brak integracji z systemem edukacji i rynkiem pracy [N=794]	3,9%	6,7%	23,9%	35,9%	29,6%	3,9
	10,6%			**65,5%**		
Za małe środki finansowe przeznaczane na realizację zadań związanych z doradztwem zawodowym [N=800]	3,3%	3,4%	18,1%	24,4%	50,9%	4,2
	6,7%			**75,3%**		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Powyżej przedstawione stwierdzenia związane z barierami dla skutecznego prowadzenia doradztwa zawodowego wykazały największą liczbę korelacji – niemal z każdym z przedstawionym stwierdzeń (6 z 10).

Odpowiedzi udzielane w pierwszym stwierdzeniu, to znaczy „Niska dostępność wykwalifikowanej kadry" są skorelowane z liczbą placówek, w których pracują doradcy zawodowi. Najczęściej *raczej* lub *zdecydowanie* zgadzają się z tym doradcy zawodowi pracujący w wielu placówkach, częściej niż ci, pracujący w jednej placówce – szczególnie w czterech lub więcej (51,8% w porównaniu do 33% w jednej placówce). Można zakładać, że ponieważ pracują w wielu placówkach, zdają oni sobie sprawę z zapotrzebowania na doradców w powiecie.

Wykres 177. Zgodność ze stwierdzeniem „niska dostępność wykwalifikowanej kadry" a liczba placówek w których zatrudnieni są doradcy

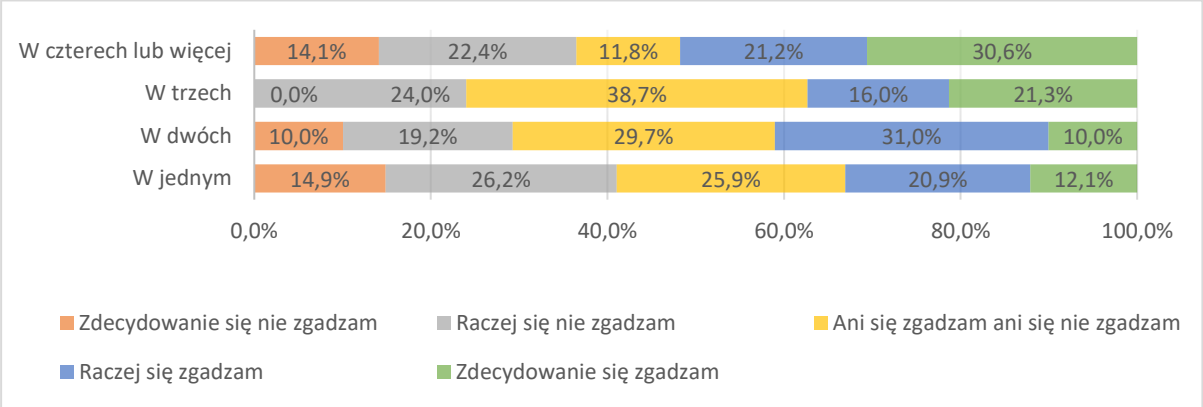

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=801

Występuje korelacja pomiędzy odpowiedziami udzielanymi w drugim stwierdzeniu „zbyt duże obciążenie pracą" a miejscem pracy respondenta. **Osoby pracujące w instytucjach rynku pracy częściej raczej lub zdecydowanie zgadzają się z tym stwierdzeniem** – a więc bardziej dostrzegają one obciążenie pracą (67,2% odpowiedzi w porównaniu do 52%).

Wykres 178. Zgodność ze stwierdzeniem „zbyt duże obciążenie pracą" a miejsce pracy doradcy

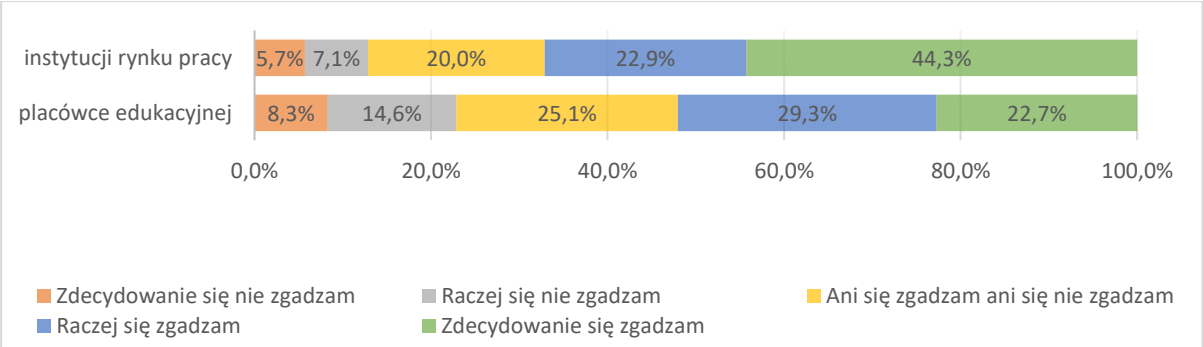

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=813

Nie występuje korelacja istotna statystycznie pomiędzy którąś ze zmiennych a stwierdzeniem trzecim. W przypadku stwierdzenia czwartego, to znaczy „brak wystarczających narzędzi i materiałów do pracy", to **osoby ze szkół publicznych częściej niż osoby pracujące w szkołach prywatnych raczej lub zdecydowanie zgadzają się z tą barierą w realizacji doradztwa** (53,9% w porównaniu do 40%).

Wykres 179. Zgodność ze stwierdzeniem „brak wystarczających narzędzi i materiałów do pracy" a charakter placówki edukacyjnej w której pracuje doradca

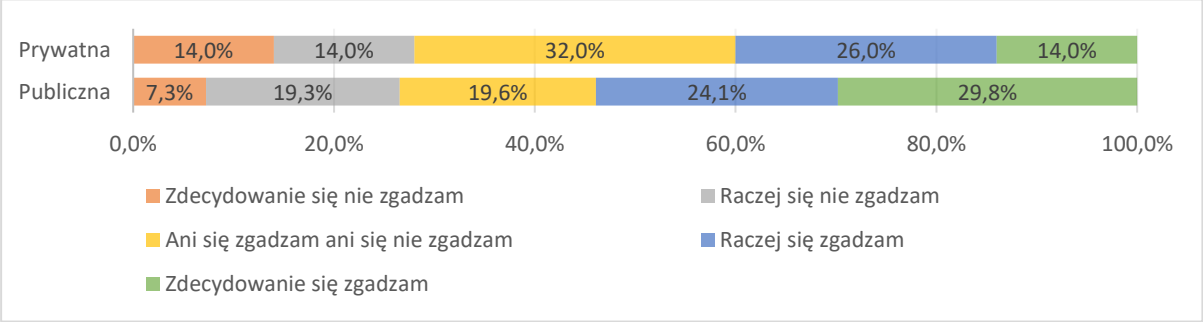

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=812

Kolejna korelacja istotna statystycznie występuje przy stwierdzeniu szóstym, „brak świadomości o potrzebie ciągłego rozwoju zawodowego…" a miejscem pracy doradców zawodowych. Problem ten częściej dotyczy osób pracujących w instytucjach rynku pracy – to te osoby również częściej obcują z osobami dorosłymi, z którymi mogą wdrażać ideę LLL (lifelong learning). Odsetek odpowiedzi raczej lub zdecydowanie zgadzających się z tym stwierdzeniem z instytucji rynku pracy wyniósł aż 74,2% w porównaniu do 61,6% osób zatrudnionych w placówkach edukacyjnych.

Wykres 180. Zgodność ze stwierdzeniem „brak świadomości o potrzebie ciągłego rozwoju zawodowego…" a miejsce pracy doradcy

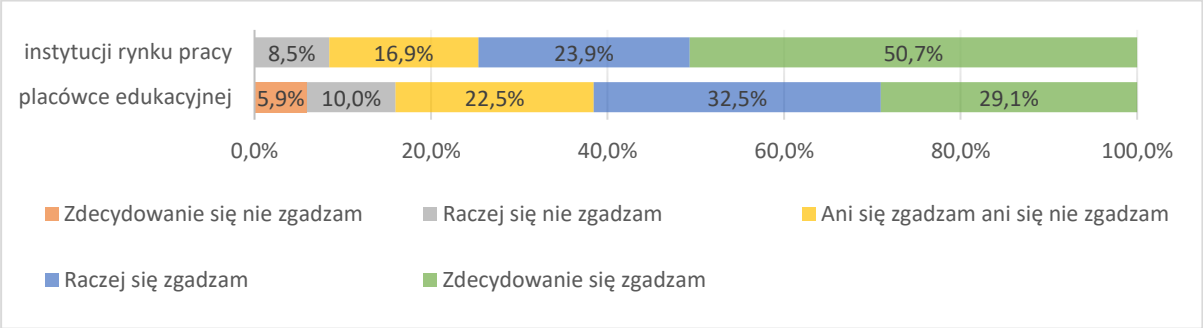

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=810

Ze stwierdzeniem siódmym, „trudności w nawiązywaniu współpracy z pracodawcami", częściej zgadzają się doradcy zatrudnieni w instytucjach, dla których podejmowanie tego rodzaju współprac może być ważniejsze – instytucjach rynku pracy. W tym przypadku, aż 68,2% z nich wskazuje na występowanie takiej trudności. Dla porównania, tylko 52,6% osób z placówek edukacyjnych raczej lub zdecydowanie zgadza się, że stanowi to barierę.

Wykres 181. Zgodność ze stwierdzeniem „trudności w nawiązywaniu współpracy z pracodawcami" a miejsce pracy doradcy

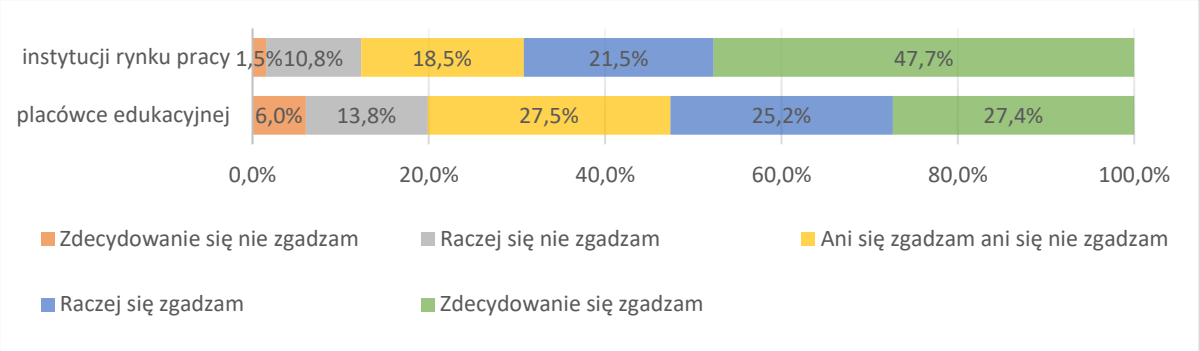

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=794

Ostatnie stwierdzenie, przy którym występuje korelacja istotna statystycznie, występuje przy stwierdzeniu ósmym, „niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy". Jako barierę częściej to oceniają pracujący w instytucjach rynku pracy (87,1%) niż w placówce edukacyjnej (66,5%).

Wykres 182. Zgodność ze stwierdzeniem „niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy" a miejsce pracy doradcy

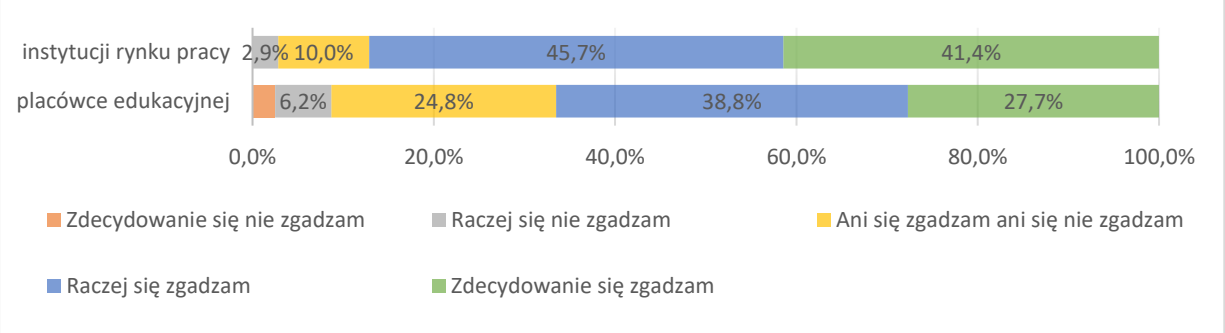

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829, n=810

Niemal wszyscy **doradcy zawodowi**, bo aż 90,1% respondentów, korzystają ze szkoleń, kursów, zwiększających ich kwalifikacje.

Wykres 183. Korzystanie ze szkoleń, kursów przez doradców zawodowych

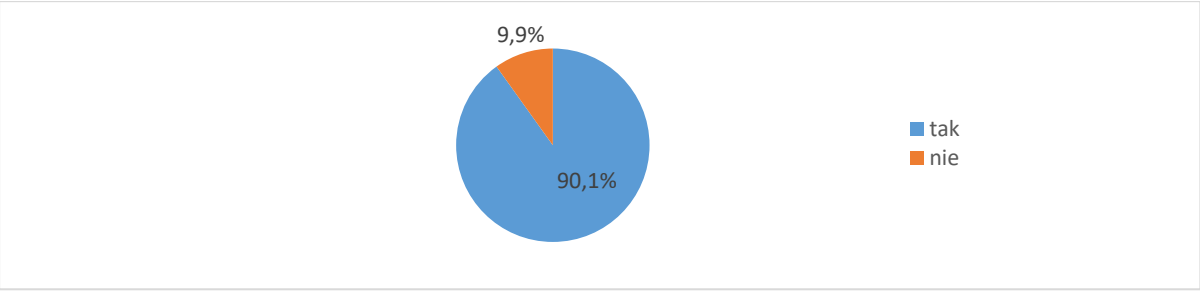

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Niemal równie często **doradcy** udzielili odpowiedzi, że korzystają z tego rodzaju kursów przynajmniej raz na pół roku (45,5%), co przynajmniej raz w roku (43,1%). Ogólnie więc,

większość respondentów, bo aż 88,6%, korzysta ze szkoleń podnoszących kompetencje przynajmniej raz na rok lub częściej.

Wykres 184. Częstotliwość uczestniczenia w szkoleniach z zakresu doradztwa zawodowego

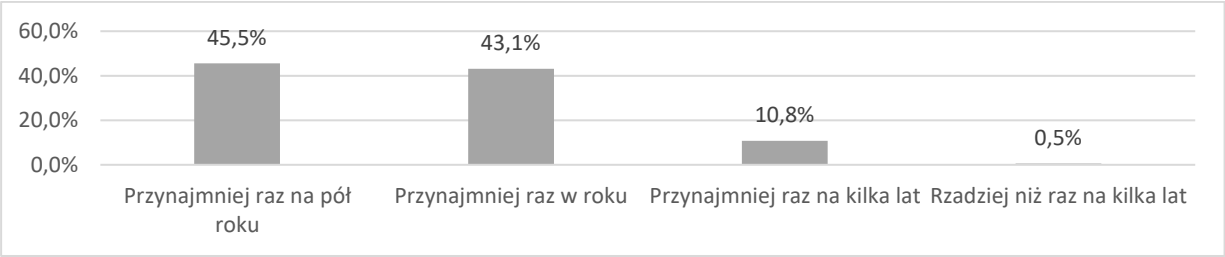

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=747

Na temat barier i wyzwań związanych z doradztwem zawodowym wypowiadali się także doradcy zawodowi biorący udział w badaniu jakościowym.

W wypowiedziach doradców zawodowych pracujący w instytucjach rynku pracy wyłania się złożony obraz klientów korzystających z usług doradczych, a także ich podejścia do dalszej edukacji i rozwoju zawodowego. Respondenci w sposób zgodny wskazują, że **znaczna część klientów to osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i zawodowej** – często zmagające się z problemami zdrowotnymi, uzależnieniami, samotnym rodzicielstwem czy wieloletnim bezrobociem. Dominują osoby o niskim poziomie wykształcenia – podstawowym lub zawodowym – a także mieszkańcy zarówno mniejszych miejscowości, jak i obszarów wiejskich, których sytuację dodatkowo pogarsza ograniczona mobilność i utrudniony dostęp do transportu publicznego.

„Największy problem jednak jest z osobami zamieszkałymi na terenie gminy, gdzie niestety komunikacja utrudnia im dojazd do pracy, do szkolenia. Bardzo często nie mogą mieć prawa jazdy albo nie mają, bo ich nie stać na samochód, żeby dojechać, są jakieś 2-3 autobusy z terenu tam, gdzie mieszkają, więc ewentualnie praca. Jak wiadomo autobusy szkolne są. Jak jest rok szkolny to jest łatwiej się dostać. Nie można się wiązać z pracą jak nie ma, jak dojeżdżać,." (2_IDI_IRP)

Ważnym elementem charakterystyki klientów jest **niskie zaangażowanie części z nich** w proces aktywizacji zawodowej. W wielu przypadkach ich obecność w Urzędzie Pracy wynika nie z autentycznej chęci znalezienia zatrudnienia czy podjęcia kształcenia, lecz z konieczności spełnienia formalnych wymogów – chęci uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego bądź uniknięcia konsekwencji prawnych. Doradcy wskazują na zjawisko „fikcyjnego poszukiwania pracy", gdzie deklaracje nie są poparte rzeczywistym działaniem, a motywacją klientów jest raczej „święty spokój" niż zmiana swojej sytuacji zawodowej.

„Muszę przyznać, że głównym naszym klientem jest klient trudny, najczęściej alkoholicy, osoby chore psychicznie, samotne matki, to są klienci, przede wszystkim. Pośrednicy nie wiedzą co z nimi zrobić. To są osoby do nas odsyłane, alimenciarze, którzy absolutnie rękami i nogami się bronią, żeby tylko i wyłącznie nie podjąć pracy." (3_IDI_IRP)

Z drugiej strony, wśród klientów dostrzec można także **osoby bardziej zmotywowane – zwłaszcza wśród osób z niepełnosprawnościami** korzystających z usług zakładów aktywności zawodowej (ZAZ), jak również uczestników szkoleń komputerowych i kursów zawodowych. Choć stanowią one mniejszość, ich przykład dowodzi, że przy odpowiednim wsparciu i dostosowanej ofercie szkoleniowej możliwe jest podjęcie aktywności edukacyjnej i zawodowej.

„To są osoby mocno niepełnosprawne, które są w WTZach albo w innych ośrodkach dla osób niepełnosprawnych. Czyli to są osoby z umiarkowanym i z głębokim upośledzeniem. U nas jest jeden zakład pracy chronionej. Niby te osoby chcą, ale tak naprawdę by musieli mieć na to taką osobę cienia do tej pracy, a nie mamy takich możliwości, żeby coś takiego zorganizować. Więc to jest takie też bardzo trudne." (3_IDI_IRP)

W kontekście podejścia klientów do dalszego kształcenia, to – według doradców – w rozmowach początkowych często pojawia się zainteresowanie podnoszeniem klasyfikacji, jednak w praktyce motywacja ta szybko wygasa. Tylko niewielki odsetek klientów utrzymuje stałe zaangażowanie i faktycznie podejmuje działania w kierunku edukacyjnym.

„Na rozmowie z doradcą zazwyczaj są zainteresowani podwyższaniem kwalifikacji i podejmowaniem jakichś form kształcenia dalszego. Natomiast później w praktyce różnie to wychodzi. Zazwyczaj ta ich motywacja początkowa, która się wydaje duża, bardzo szybko maleje, opada. Powiedziałabym, że tak procentowo 10-15% jest takich ludzi, którzy są mocno zmotywowani na początku i ta motywacja, i zaangażowanie jest stałe i rzeczywiście robią dużo i chcą robić ta, a reszta wymaga takiego, no, mocnego angażowania się w to, żeby oni tę motywację podtrzymywali." (1_IDI_IRP)

Wreszcie warto zwrócić uwagę na czynnik systemowy i instytucjonalny. Doradcy zwracają uwagę na dwie kluczowe trudności związane z aktywizacją zawodową klientów. Po pierwsze, podkreślają ograniczone możliwości zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom wymagającym szczególnych form pomocy, takich jak „osoby-cienie" towarzyszące pracownikom z niepełnosprawnościami. Po drugie, wskazują na problem strukturalny związany z lokalnym rynkiem pracy – w wielu miejscowościach doszło do deindustrializacji i przekształcenia ich w tzw. przestrzenie „sypialniane" względem większych miast. Taka sytuacja znacząco utrudnia realną aktywizację zawodową mieszkańców tych obszarów.

„Niby moje miasto jest taką sypialnią Warszawy i Łodzi, ponieważ jest pośrodku i można by było tak powiedzieć, że jest dużo pracy, ale nikt takich osób nie weźmie do Warszawy czy do Łodzi, nie puści samych. Więc takie osoby są troszeczkę na straconej pozycji. U nas

pozamykali większe zakłady, takie jak [nazwa zakładu] czy [nazwa zakładu], coś tego rodzaju. Teraz zostało to... Tylko mówię to jest bardziej sypialnia niż miejsce do poszukiwania pracy." (3_IDI_IRP)

Zdaniem **doradców instytucjonalnych**, wielu klientów zmaga się także z **barierami wewnętrznymi – niską samooceną**, wiary w siebie i poczuciem sprawczości. Te trudności często mają podłoże psychologiczne i przekraczają kompetencje doradców, co rodzi potrzebę obecności psychologa w strukturach instytucji rynku pracy – potrzeba ta jednak nie zawsze jest realizowana. Istotną przeszkodą w skutecznym doradztwie jest też mentalność samych klientów – często są zamknięci na zmianę, nie potrafią dostrzec realiów rynku pracy i trzymają się przestarzałego obrazu własnej osoby i kwalifikacji. Część klientów, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, nie wykazuje żadnej gotowości do zmiany – czekają na emeryturę, otwarcie deklarując brak chęci do powrotu na rynek pracy. Poważnym wyzwaniem są też klienci ze specjalnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi i ruchowymi. Doradcy wskazują, że wsparcie tych osób wymaga indywidualnego podejścia, cierpliwości, a także dostępności wyspecjalizowanych rozwiązań, jak zakłady pracy chronionej, których brakuje w mniejszych miejscowościach. Z drugiej strony, niektórzy doradcy posiadają osobiste doświadczenia, które ułatwiają im kontakt z tą grupą klientów, co pokazuje znaczenie kompetencji miękkich i empatii.

„Pierwsze to ich wewnętrzne trudności, drugie to zewnętrzne. Wewnętrzne, czyli ten brak motywacji i brak wiary w siebie, brak umiejętności poszukiwania pracy. Czasami to są też obiektywne rzeczy. Czyli na przykład człowiek mieszka gdzieś na odległej wiosce, gdzie nie ma transportu, nie ma, jak dojechać do większych, większego rynku pracy. Także tego typu trudności też są. Jeśli chodzi o takie wewnętrzne problemy, to bardziej tutaj rola jest psychologa albo psychoterapeuty, bo czasami to są naprawdę takie problemy, gdzie ja jako osoba bez wykształcenia psychologicznego nie radzę sobie albo nie chcę wchodzić w pewne niuanse. Natomiast jeśli to nie są problemy natury wewnętrznej, psychicznej no to na pewno. Tak jak wspomniałam, przede wszystkim praca na zasobach, tak, czyli praca na tym, co klient posiada i mówienie mu o tym, że są stanowiska, gdzie może się sprawdzić. Podtrzymywanie wiary, podtrzymywanie tej motywacji do działania, wiary w siebie. Tutaj on ma wsparcie od nas, od różnych osób." (1_IDI_IRP)

Problemem systemowym jest również niewystarczające wsparcie instytucjonalne i ograniczony zakres faktycznego doradztwa zawodowego w urzędach pracy – wielu doradców wykonuje zadania administracyjne, co ogranicza ich czas i możliwości indywidualnej pracy z klientem. W fundacjach sytuacja wygląda lepiej – doradcy mają tam więcej swobody i czasu na pracę z klientami, co poprawia jakość wsparcia.

„W powiatowych urzędach pracy to doradztwo właściwie nie istnieje. To jest bardzo ograniczony wycinek działalności urzędu i bardzo zaniedbywany. Ja jako doradca robiłam wszystko w urzędzie, rejestrowałam, odhaczałam bezrobotnych, wydawałam decyzje

administracyjne, a doradztwem zajmowałam się gdzieś na poboczu tego wszystkiego, tej całej procedury administracyjnej. Tutaj ja mam czas dla człowieka i rzeczywiście mogę skupić się na tym, co mu doradzić, ustalić jakąś ścieżkę i go później monitorować." (1_IDI_IRP)

Z punktu widzenia doradców potrzeba również lepszej motywacji i docenienia – zarówno finansowego, jak i w postaci szkoleń, szczególnie z zakresu kompetencji miękkich. Wskazuje się także na pozytywną rolę nieformalnych sieci wsparcia między doradcami (np. podczas wspólnych szkoleń).

„Tak naprawdę to my jako doradcy, w mojej instytucji tak naprawdę uczymy się same. Nie ma takich szkoleń, żeby zmotywować nas bardziej, pokazać może jakieś nowe formy rozmów. To tutaj rzeczywiście tego nie ma. My same sobie po prostu szukamy gdzieś tam na jakimś szkoleniu jak pojedziemy, no coś gdzieś się dowiemy same sobie, bo te prezentacje robimy dla tych osób, na grupowe spotkania. To wszystko robimy same, bez jakiegoś tam wsparcia." (2_IDI_IRP)

Na poziomie systemowym dostrzega się potrzebę większej świadomości społecznej na temat doradztwa zawodowego – wielu klientów nie rozumie, kim jest doradca i jaka jest jego rola. Zmiany w prawie (nowa ustawa) są postrzegane pozytywnie, ponieważ pozwalają doradcom skupić się wyłącznie na swojej specjalizacji, a nie na zadaniach administracyjnych, i zakładają większą elastyczność oraz otwartość na współpracę międzyinstytucjonalną i wyjście poza schemat pracy wyłącznie z osobami zarejestrowanymi jako bezrobotne.

„Myślę, że teraz ta nowa ustawa dała już teraz taką możliwość, że to poradnictwo zawodowe będzie tylko poradnictwem zawodowym, czyli będziemy się tylko tym zajmować. Przynajmniej w naszym urzędzie. No chyba że jeszcze kierownik mi coś innego przekaże. Wcześniej, no to jeszcze tą funkcję doradcy klienta, no to musieliśmy włączyć w to, że mieliśmy przed sobą jako doradcy klientów urzędu osoby bezrobotne. Ii w tym zakresie musimy robić z tym klientem wiele innych rzeczy niezwiązanych z doradztwem, czyli tam wydać skierowanie, przekazać informacje o ofertach pracy, wszelkie inne informacje i wszelkie inne działania. Natomiast teraz ta nowa ustawa wraca do tego systemu, co było ileś lat temu, że ten doradca zawodowy ma się zająć tylko i wyłącznie doradztwem zawodowym i w tym zakresie też wyjść naprzeciw, bo też mamy takie widzę wynikające z nowej ustawy zadania." (4_IDI_IRP)

W wypowiedziach **doradców zawodowych pracujących w szkołach** wyraźnie wybrzmiewają liczne i złożone bariery wpływające na ich skuteczność .Problemy te mają charakter zarówno systemowy, jak i codzienny, organizacyjny, społeczny czy emocjonalny. Przede wszystkim wskazuje się na strukturalne niedostatki – ograniczoną liczbę godzin, brak etatów oraz rozproszenie odpowiedzialności. W wielu szkołach doradztwo nadal funkcjonuje marginalnie – jest „dołożone" nauczycielom innych przedmiotów, bez zapewnienia im narzędzi, przestrzeni ani czasu na indywidualną pracę z uczniami.

„Jak ja bym powiedziała dyrekcji, że ja chcę na przykład chociażby raz w miesiącu wyjść z klasą, zainteresowanymi uczniami gdzieś tam. To myślę, że byłby sprzeciw, że a po co tyle i lekcje przepadają." (8_IDI_DZ_P)

Kolejnym istotnym problemem jest brak świadomości uczniów (i ich otoczenia) co do znaczenia planowania ścieżki edukacyjno-zawodowej. Młodzież często nie zna siebie, nie potrafi wskazać swoich mocnych i słabych stron, nie analizuje wymagań szkół ani zawodów, a decyzje podejmuje impulsywnie, bez refleksji. Doradcy zauważają też rosnącą obojętność – uczniowie są przemęczeni, zdemotywowani, zorientowani na „tu i teraz", niezdolni do podejmowania długofalowych decyzji. Szczególnie trudna jest praca z osobami, które nie wykazują żadnej inicjatywy – nie wiedzą, co chcą robić, a jednocześnie odrzucają pomoc. W tych przypadkach rola doradcy przypomina raczej towarzyszenie i delikatne otwieranie przestrzeni do refleksji niż prowadzenie ku jasno zdefiniowanemu celowi. Problemem pozostaje też marginalne traktowanie doradztwa w strukturze szkoły – często jest ono realizowane w ramach zastępstw, na pierwszych bądź ostatnich lekcjach (co sprzyja absencji uczniów), w niewygodnych godzinach lub w warunkach niepozwalających na swobodną rozmowę. Także grupowa forma zajęć często nie sprzyja szczerym rozmowom. Zajęcia w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych odbywają się wśród młodzieży w wieku dojrzewania, który jest momentem szczególnie wrażliwym na opinię grupy rówieśniczej i mogą niechętnie dzielić się swoimi planami zawodowymi.

„To jest indywidualny proces, bo czasami jest tak, że człowiek się nagada, nakręci, stara się to w jakiś tam sposób wyjaśnić, motywować, pokazywać i do jednego ucznia dotrze, a drugi nonszalancko wyjmie telefon, sprawdza godzinę. Czyli świadczy to o tym, że po prostu nie słucha, więc niepotrzebnie się naprodukowałam." (2_IDI_DZ_P)

„Często ci doradcy właśnie przychodzą na kilka godzin w związku z tym nie ma tych indywidualnych i grupowych takich działań, które by były systematyczne przez cały czas trwania tej ośmioletniej szkoły podstawowej. Tak naprawdę w siódmej i ósmej klasie rodzice zaczynają poszukiwać możliwości dla swojego dziecka. Oni zaczynają się tym interesować. I ten wybór nie jest oddolny od samego ucznia, tylko troszeczkę taki narzucany i opiekuńczy przez cały system. A ten doradca zawodowy ma jakby znikomy wpływ na to, bo nie nawiązał takiej współpracy i z rodzicem, i z uczniem." (1_IDI_DZ_SPiW)

„Jest potrzeba indywidualnych zajęć. Nawet jeśli chodzi o mówienie o sobie, o swoim życiu czasami osobistym. Każdy jest w innej sytuacji, każdy czego innego potrzebuje."
(6_IDI_DZ_SPiW)

„Powinny być indywidualne, ponieważ w tym okresie dojrzewania nie każdy powie w klasie różne rzeczy na swój temat, czy plany czy marzenia. Uważam, że powinny być też zajęcia z

doradcą zawodowym indywidualne. To samo dotyczy szkoły ponadpodstawowej." (6_IDI_DZ_SPiW)

Ważnym wątkiem są także specjalne potrzeby uczniów. W wielu szkołach rośnie liczba dzieci z diagnozami ze spektrum autyzmu, z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Praca z takimi uczniami wymaga większej indywidualizacji, konfrontowania ich wyobrażeń z realiami rynku pracy, cierpliwości i współpracy z rodzicami. Często to właśnie doradcy są pierwszymi osobami, które muszą rodzicom uświadomić, jakie opcje są realne – szczególnie gdy szkoły specjalne lub klasy integracyjne znajdują się poza miejscowością zamieszkania.

„Mamy uczniów z Aspergerem lekkim. Autyzm, no jest coraz częściej. Mamy uczniów na granicy lekkiego upośledzenia. Wiadomo, to są pojedyncze osoby, ale dla nich też trzeba tutaj przygotować te opcje, z których no w zasadzie to rodzice wybierają. Zapraszam rodziców na rozmowę. Po prostu rodzicom przedstawiam, że tu w (miejscowość) mamy takie szkoły, mamy takie kierunki kształcenia, na czym one polegają, czego tam się uczymy, co trzeba będzie zaliczać." (4_IDI_DZ_P)

Wielu **doradców** podkreśla potrzebę systemowego wsparcia – zarówno finansowego, jak i organizacyjnego. Postulowane są stałe etaty dla doradców, fundusze na pomoce dydaktyczne, a także zewnętrzne formy wsparcia: mobilne centra doradztwa, warsztaty prowadzone przez specjalistów, spotkania z pracownikami czy współpraca z technikami i szkołami branżowymi. Wskazywano również na potrzebę zwiększenia prestiżu zawodu doradcy oraz większej świadomości wśród nauczycieli innych przedmiotów, że elementy doradztwa są obecne także w ich codziennej pracy.

„Były takie kiedyś, powstały takie mobilne centra, laboratoria, więc osoby przyjeżdżały z zewnątrz i miały takie fajne gadżety, pokazywały dzieciakom. Były takie lekcje dwugodzinne albo trzygodzinne panele. I powiem pani, że to się przynajmniej w mojej szkole mocno sprawdziło. Też bym, że tak powiem przeniósł to na grunt doradztwa, czyli jakby osoba z zewnątrz przyjechała" (5_IDI_DZ_P)

„Żebym ja miała w tygodniu parę godzin, żebym mogła właśnie zorganizować spotkanie z pracodawcą, jechać do niego, umówić się na lekcje, wziąć dzieci. No, żebym ja była dyspozycyjna, doradcy nie są dyspozycyjni. To największy problem." (6_IDI_DZ_P)

Skuteczne doradztwo wymaga czasu, relacji, przestrzeni i kompetencji – nie tylko merytorycznych, ale i interpersonalnych. Bez zmian w systemie jego organizacji oraz bez przełamania stereotypów na temat jego roli w edukacji, pozostanie ono często jedynie formalnym obowiązkiem, realizowanym bez głębszego wpływu na rzeczywistość edukacyjną i zawodową młodych ludzi. Poprawy wymaga także, podobnie jak ogólnie kształcenie zawodowe, wizerunek doradcy zawodowego. Potrzeba i status doradztwa zawodowego wydają się być w społeczeństwie lekceważone, począwszy od współpracowników szkołach,

po potencjalnych zainteresowanych. Marginalizowanie ważności doradcy zawodowego w jego własnym środowisku pracy obniża jest status społeczny.

„Wydaje mi się, że taka tolerancja czy świadomość ze strony no otoczenia by mi pomogła. I skoro na przykład doradca zawodowy ma być doradcą, to żeby tak, jeśli to jest oczywiście możliwe, tak jak psycholog czy jak pedagog miał możliwość dostępu do takiego gabinetu, żeby miał swoje swoją szafkę na przykład, żeby nie musiał gdzieś tam w pudłach trzymać pod jakąś inną szafą swoich materiałów, żeby nie musiał biegać po całej szkole od góry do dołu z materiałami." (1_IDI_DZ_SP)

„Natomiast też uważam, że powinno być doradztwo zawodowe promowane w naszym społeczeństwie. Trochę to doradztwo zawodowe jest wyśmiewane ze względu na to, że doradcą zawodowym był człowiek urzędnik w urzędzie pracy. I ten urzędnik w urzędzie pracy tak naprawdę nie doradzał, tylko wypełniał jakieś dokumenty. Dlatego ludzie mają takie doświadczenia negatywne. Może by to jakoś inaczej nazwać, bo to teraz chyba w urzędzie jest doradca kariery. (…) Uważam, że im więcej się będzie mówiło w szkole, dyrektor powie, że to jest ważne, wychowawca powie, nauczyciel powie, że to jest ważne, tym ważniejsze będzie dla dzieci, dla rodziców." (6_IDI_DZ_SPiW)

4.2.2.2 Współpraca z innymi interesariuszami na rynku pracy

Współpraca między instytucjami doradztwa zawodowego a innymi podmiotami rynku pracy przybiera – zdaniem **doradców instytucjonalnych** – różne formy i wykazuje zróżnicowaną intensywność w zależności od lokalnego kontekstu. W mniejszych ośrodkach współpraca opiera się często na długoletnich, nieformalnych relacjach z lokalnymi pracodawcami i szkołami. Doradcy podkreślają, że w małych społecznościach kontakty zawodowe przeplatają się z osobistymi - ci sami nauczyciele, pracodawcy i urzędnicy współpracują ze sobą przez lata, co ułatwia przepływ informacji, ale może też ograniczać dostęp do nowych podmiotów.

„To jest małe miasto. To są osoby, które pracują tak samo jak i ja po 20, po 30 lat. Jest ta współpraca. Tak samo i ze szkołami. Są ci sami nauczyciele, chociaż czasami już potem przychodzą nowi nauczyciele, ale najpierw są poznawani przez tych starych z nami. Tak samo jak i zakład poprawczy, tak samo mówię ileś lat ja tam z nimi mam tą współpracę. Młodzież się zmienia, a ja cały czas tam działam, staram się." (3_IDI_IRP)

W przypadku współpracy z pracodawcami instytucje stosują różne modele działania. W urzędach pracy dominuje bezpośrednie rekomendowanie konkretnych klientów do zakładów pracy, często poprzedzone szczegółową charakterystyką kandydata. Natomiast fundacje i organizacje pozarządowe częściej organizują wydarzenia networkingowe, takie jak targi pracy czy spotkania informacyjne, które mają na celu szersze zaprezentowanie możliwości zatrudnienia. Szczególnie wartościową inicjatywą są wirtualne targi pracy, które pozwalają na kontakt z pracodawcami z całego kraju.

„Te zakłady pracy, wiem, że warto iść po przygotowaniu wspólnie ze mną CV, już po tych indywidualnych i grupowych. Sama wysyłam te osoby do zakładu pracy, wykonując najpierw telefon czy są jakieś wolne miejsca pracy i wtedy składają osoby CV. Nieraz pracodawca występuje do nas, nieraz są to spotkania, że kilka osób. Jest tak zwana giełda pracy, więc pracodawców zapraszam, oni rozmawiają wspólnie, pracodawca wybierze jedną z tych osób. Także ja docieram do pracodawcy, ale pracodawca również wiedząc, że jest jakaś baza klientów, dociera do mnie. Jest to albo telefonicznie, mailowo, albo nawet papierowo. Wszystkie formy." (2_IDI_IRP)

Istotnym obszarem współpracy jest aktywizacja osób z niepełnosprawnościami. Instytucje aktywnie współdziałają z zakładami aktywności zawodowej i pracodawcami otwartymi na zatrudnianie tej grupy osób. Jednak, jak wskazują doradcy, wciąż istnieją znaczące bariery mentalne po stronie pracodawców, którzy często obawiają się zatrudniać osoby z niepełnosprawnościami. W odpowiedzi na tę potrzebę niektóre organizacje prowadzą specjalne szkolenia dla pracodawców dotyczące savoir-vivre'u wobec osób niepełnosprawnych i ich praw. W kontekście współpracy międzyinstytucjonalnej widoczne są dwa główne modele. W pierwszym przypadku, charakterystycznym dla urzędów pracy, współpraca odbywa się głównie na zasadzie reaktywnej - doradcy odpowiadają na konkretne zapotrzebowanie ze strony pracodawców lub innych instytucji. W drugim modelu, typowym dla organizacji pozarządowych, współpraca ma charakter bardziej proaktywny i systemowy, obejmujący organizację cyklicznych wydarzeń i długofalowych projektów.

„My cały czas tych naszych klientów rekomendujemy w różne miejsca, na przykład często współpracujemy z zakładami aktywności zawodowej. I tam ich rekomendujemy do różnych instytucji, gdzie poszukują zatrudnienia. To nasza praca w dużej mierze polega na rekomendacji naszych klientów. Bo jak klient trafia do pracodawcy czy do instytucji od nas to już pracodawca wie wtedy, że to jest osoba z niepełnosprawnością. I też ma od nas jakiś taki list pochwalny jakby dla siebie. Czyli mówimy co to jest za osoba, w czym jest dobra, jakie są jej zalety." (1_IDI_IRP)

Głównym wyzwaniem w rozwoju współpracy jest brak odpowiedniej liczby miejsc pracy, szczególnie w mniejszych miejscowościach. Doradcy wskazują, że nawet najlepiej zorganizowane działania aktywizacyjne tracą sens, gdy na lokalnym rynku brakuje ofert zatrudnienia. Kolejną barierą są ograniczenia finansowe, które uniemożliwiają organizację niektórych form wsparcia, takich jak dłuższe szkolenia wymagające dofinansowania uczestników.

„Jest istotna [współpraca z interesariuszami], ale czy jest możliwość? Przede wszystkim muszą być te miejsca pracy. Jak nie ma miejsc pracy, to nie ma o czym gadać." (3_IDI_IRP)

Warto zauważyć, że w ocenie doradców współpraca z innymi instytucjami przebiega generalnie sprawnie i bez większych problemów. W przypadkach, gdzie współpraca jest sformalizowana poprzez porozumienia, procesy są jeszcze bardziej usystematyzowane.

Jednak wciąż istnieje przestrzeń do rozwoju, szczególnie w zakresie budowania świadomości pracodawców dotyczącej korzyści z zatrudniania różnych grup osób, w tym tych z niepełnosprawnościami.

W wypowiedziach **doradców zawodowych pracujących w szkołach podstawowych** pojawia się wyraźna świadomość znaczenia współpracy szkoły z innymi interesariuszami rynku pracy, przede wszystkim z lokalnymi pracodawcami. Respondenci zgodnie podkreślają, że tego rodzaju współdziałanie ma dużą wartość edukacyjną – pozwala uczniom skonfrontować wyobrażenia o zawodach z realiami, zainspirować się historiami zawodowymi, a także zyskać świadomość lokalnych możliwości. Jednocześnie jednak niemal wszyscy rozmówcy zwracają uwagę na trudności organizacyjne i systemowe, które utrudniają nawiązywanie takich relacji.

„Tak, myślę, że jest bardzo istotna [współpraca z interesariuszami] i też chyba owocna, bo wydaje mi się, że to jest taka ciekawa forma." (9_IDI_DZ_P)

„Bardzo ważna [współpraca z interesariuszami], bo ja to wychodzę z założenia, że nawet jak na 30 osób jedna osoba się zainspiruje to już jest sukces. Szczególnie w lokalnym rynku pracy, bo widzą wtedy, jakie jest zapotrzebowanie w danej miejscowości." (6_IDI_DZ_P)

Respondenci podkreślają, że współpraca z interesariuszami rynku pracy przybiera różnorodne formy – zarówno zaproszenia przedstawicieli zawodów do szkół, jak i organizowanie wyjść do zakładów pracy. Często jednak pojawia się bariera niechęci ze strony pracodawców – szczególnie w kontekście uczniów szkół podstawowych, którzy postrzegani są jako „zbyt młodzi", a współpraca z nimi jako nierentowna z punktu widzenia firm. Wskazana jest potrzeba bodźców zewnętrznych, takich jak gratyfikacje finansowe, bonusy podatkowe czy inne formy wynagrodzenia, które mogłyby zmotywować pracodawców do angażowania się w działania edukacyjne.

„Jeszcze jakby mieli pracodawcy jakieś bonusy, nie wiem jakie. Ja tego nie wymyślam, czy płacone, czy nie wiem kto się spotka, to podatek mniejszy o 1 procent. Nie wiem, nie wnikam. Bez bonusów nie ma w ogóle zainteresowania z ich strony." (6_IDI_DZ_P)

Ważnym wątkiem, który przejawia się w wywiadach, jest potrzeba usprawnienia tej współpracy. Respondenci wskazują na brak systemowych rozwiązań, które ułatwiłyby kontakt ze światem pracy. Wskazują m.in. na brak osób dedykowanych do kontaktu po stronie firm. Niejednokrotnie współpraca zaczyna się dzięki znajomości z absolwentem danej szkoły. Wskazuje to na wysoką wartość kontaktów społecznych w procesie szukania firm do podjęcia wspólnych działań z jednej strony, a z drugiej strony odsłania niedostatki tego procesu i brak aktywnego zainteresowania ze strony pracodawców. Pojawiają się również sugestie, jak poprawić atrakcyjność ofert doradztwa zawodowego – np. poprzez zamieszczanie na stronach szkół filmów prezentujących miejsca pracy czy historie absolwentów, którzy osiągnęli sukces zawodowy.

„To jest dobra ich dobra wola [pracodawców], że ktoś się zgodzi. Dlatego trochę próbowaliśmy takimi drogami, że właśnie ktoś jest naszym absolwentem i prowadzi firmę. To gdzieś tam często ci absolwenci się zgadzają, bo jakiś tam sentyment do szkoły, do której sami chodzili. Więc tak działamy. Trochę na zasadzie współpracy albo że kogoś znamy, albo ktoś zna nas. To jest trudno tak uderzyć do obcej firmy” (9_IDI_DZ_P)

Jeśli udało się ustalić stałą ścieżkę współpracy, obserwuje się korzyści tak dla uczniów i szkół, jak i dla pracodawców:

„Jeżeli chodzi o te zakłady, z którymi współpracujemy obecnie, to zawsze mamy tego opiekuna. Tak więc on tak jakby jest takim kluczowym spoiwem pomiędzy zakładem a nami i on właściwie praktycznie wszystko organizuje. Więc tutaj mamy ogromną pomoc od tych zakładów. (…) Często zresztą idąc do tego zakładu. No ogromnie miło nam jest, jak właśnie słyszymy dzień dobry, bo nasi uczniowie są tutaj po prostu wszechobecni. Czasami obejmują kierownicze stanowiska i wtedy bezpośrednio współpracujemy właśnie z naszym uczniem.” (9_IDI_DZ_SP)

W wielu wypowiedziach można zaobserwować, że mimo ograniczeń formalnych i finansowych doradcy podejmują działania na rzecz przygotowania uczniów do wyborów zawodowych, szukając wsparcia w lokalnej społeczności i własnych kontaktach. Współpraca z interesariuszami rynku pracy okazuje się być niezbędna dla skutecznego doradztwa zawodowego, przy czym jednocześnie dostrzegana jest potrzeba jej systemowego wzmocnienia.

Podsumowując, w niniejszym rozdziale przedstawiono informacje dotyczące barier, problemów i trudności związanych z prowadzeniem doradztwa zawodowego, a także współpracy doradców z innymi interesariuszami. Największym wyzwaniem dla doradców zawodowych pozostaje ograniczony dostęp do środków finansowych na realizację działań z zakresu doradztwa. Dotyczy to m.in. uczestnictwa w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje, które często muszą być podejmowane na własną rękę.

Kolejną istotną barierą jest przeciążenie obowiązkami służbowymi, zarówno w instytucjach rynku pracy, jak i szkołach. Doradcy najczęściej pełnią wiele funkcji, co wpływa na jakość pracy z klientem czy uczniem.

W wywiadach doradcy wskazują także na trudności o charakterze wewnętrznym, jak niska motywacja klientów czy uczniów do współpracy. Problem ten jest złożony i wynika m.in. z braku świadomości społecznej na temat roli doradztwa zawodowego. W szkołach przejawia się to w niechęci uczniów do refleksji nad przyszłością zawodową.

Choć doradcy z instytucji rynku pracy generalnie dobrze współpracują z interesariuszami, to zwracają uwagę na opór części pracodawców, szczególnie w kontekście zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. Próbują przeciwdziałać temu poprzez działania edukacyjne. Doradcy

szkolni natomiast wskazują na niewielkie zaangażowanie pracodawców w inicjatywy szkolne, które bez systemowego wsparcia napotykają znaczne trudności organizacyjne.

4.2.3 Technologia w doradztwie zawodowym

4.2.3.1. Wpływ nowoczesnych technologii i trendów rynkowych

Wątek nowoczesnych technologii i trendów rynkowych poruszony został w wywiadach pogłębionych z doradcami zawodowymi, zarówno instytucjonalnymi, jak i pracującymi w szkołach różnego typu. Wśród osób korzystających z usług doradczych oraz uczestników zajęć panuje świadomość dynamicznych zmian na rynku pracy, z wyraźnym akcentem na postępującą komputeryzację i wchodzenie sztucznej inteligencji. **Doradcy instytucjonalni** najczęściej wymieniają konieczność przyswojenia nowych umiejętności związanych z obsługą programów komputerowych oraz zdobywania certyfikatów i uprawnień do obsługi nowoczesnych urządzeń mechanicznych, co wskazuje na przesunięcie wymagań zawodowych w kierunku większej specjalizacji technicznej. Zmiany te są postrzegane jako wyzwanie, ale i jako kierunek rozwoju zawodowego, na który ludzie świadomie reagują. Dodatkowo, w rozmowach pojawia się temat medialnego i społecznego wymiaru nowych technologii, zwłaszcza mediów społecznościowych, które stanowią ważny obszar, z którym klienci chcą się lepiej oswoić, by skuteczniej funkcjonować zarówno na rynku pracy, jak i w życiu codziennym. Z kolei kwestie związane z zieloną transformacją oraz ekologią nie są jeszcze powszechnie podnoszone podczas spotkań, co może wskazywać na mniejsze zainteresowanie tymi zagadnieniami lub ich mniejszą widoczność w świadomości osób korzystających z doradztwa zawodowego.

„Te nowe technologie przede wszystkim. I też, jeśli chodzi o takie kursy bardziej techniczne, no to na pewno też dużo panów jest zainteresowanych różnego rodzaju obsługą urządzeń, takich mechanicznych, które kiedyś nie było konieczne, żeby posiadać uprawnienia do obsługi różnych urządzeń, a teraz no coraz więcej jest koniecznych certyfikatów, uprawnień. Na pewno tutaj w tym kierunku dużo osób chce iść. Kiedyś wykonywali coś bez uprawnień. Teraz muszą być te uprawnienia. Ludzie myślą, że tu jest ta zmiana i to chcieliby robić, ale przede wszystkim te nowe technologie i komputeryzacja, programy, media społecznościowe to też czasami ludzie nie ogarniają. Są świadomi tego, że muszą lepiej się w tym poruszać, żeby zarówno zawodowo, jak i społecznie istnieć." (1_IDI_IRP)

Wreszcie, zauważalne jest, że klienci sami aktywnie poruszają tematy zmian na rynku pracy podczas spotkań informacyjnych i indywidualnych. Szczególnie młodsze osoby wykazują świadomość zmian i chęć dostosowania się do nowych wymogów rynku poprzez wybór atrakcyjnych, przyszłościowych kierunków kształcenia i rozwoju zawodowego. Te obserwacje podkreślają, że choć rynek pracy ewoluuje pod wpływem technologii, to również odbiorcy usług doradczych coraz bardziej dostrzegają konieczność adaptacji i rozwoju kompetencji cyfrowych oraz technicznych.

„Jeżeli poruszamy jakiś temat dotyczący rynku pracy, no to wiadomo, że wtedy przekazują własne spostrzeżenia i informacje, czy też podczas takich spotkań indywidualnych również. Na pewno młodzież bym powiedziała, że też zauważają, że ten rynek pracy się zmienia i chcą jakby dostosować się do niego i stąd , no mówię, wybierają czasami takie kierunki, które uważają, że są atrakcyjne” (4_IDI_IRP)

Na podstawie wypowiedzi **doradców zawodowych ze szkół podstawowych** można zaobserwować zróżnicowane podejścia do tematu nowoczesnych technologii oraz ich wpływu na rynek pracy i proces edukacyjny. Wypowiedzi ukazują zarówno akceptację, jak i pewne obawy związane z dynamicznymi zmianami technologicznymi, a także różnice w postrzeganiu tych zagadnień przez uczniów.

Doradcy zauważają, że uczniowie są w dużej mierze oswojeni z koncepcją zawodów przyszłości, zwłaszcza tych związanych z Internetem, takich jak influencer czy youtuber. Choć sami rzadko deklarują chęć wykonywania takich zawodów, akceptują je jako realne formy zarobku. Jednocześnie widać pewną bierność w planowaniu przyszłości zawodowej, szczególnie wśród młodszych uczniów, co wynika z naturalnego dla ich wieku skupienia na „tu i teraz” oraz trudności w wybieganiu myślami w odległą przyszłość. Brak głębszego zainteresowania tematyką zmian na rynku pracy może wynikać z niedojrzałości emocjonalnej i braku bezpośredniej presji związanej z wyborem ścieżki zawodowej.

„Niektóre zawody przyszłości są te, o których się mówi, które funkcjonują w internecie, są dla nich znane tak i jakby akceptują, bo sami korzystają z pracy tych osób. Aczkolwiek nie zdarzyło mi się, żeby ktoś mi powiedział, że będę influencerem czy będę youtuberem, że w ten sposób będę zarabiał, ale tak przyjmują to, że w ten sposób ludzie też zarabiają i nie wiadomo jeszcze, w jaki sposób można będzie zarabiać i co robić.” (8_IDI_DZ_P)

Większość doradców pozytywnie ocenia wykorzystanie nowoczesnych narzędzi w procesie dydaktycznym, podkreślając, że uczniowie chętniej angażują się w zajęcia, gdy towarzyszą im elementy technologiczne. Wskazują przy tym, że dla młodych ludzi technologie są naturalnym elementem codzienności, dlatego ich zastosowanie w szkole nie budzi oporu, a wręcz przeciwnie – zwiększa motywację do nauki. Niektórzy doradcy zauważają jednak pewne zagrożenia, takie jak nadmierne poleganie na gotowych rozwiązaniach (np. korzystanie z AI bez krytycznej weryfikacji informacji) czy zmniejszenie samodzielnego myślenia. Mimo to przeważa opinia, że odpowiednio moderowane wykorzystanie technologii może przynieść korzyści rozwojowe, zwłaszcza jeśli uczniowie zdobędą odpowiednie wsparcie w rozwijaniu umiejętności selekcji i analizy treści.

„Dzieciaki naprawdę wszystko wpisują [w ChatGPT], wszystko chcą mieć gotowe, zero pomyślunku. No ale szansa jest taka, że kto mądrze będzie to wykorzystywał, to na pewno będzie duży plus, bo to też trzeba sprawdzać, czy informacje są prawdziwe. No bo to nie

wszystko co tam jest, jest prawdziwe. Więc ja cały czas powtarzam wszystko, co w internecie jest fajne do przeczytania, tylko najlepiej sprawdzić." (5_IDI_DZ_P)

Interesującym aspektem jest niemal całkowity brak poruszania tematyki zielonej transformacji i jej wpływu na rynek pracy. Jedna z rozmówczyń przyznała, że nie omawiała tych zagadnień, ponieważ nie są one związane z aktualną ofertą edukacyjną szkoły. Wskazuje to na pewne opóźnienie systemu edukacji w reagowaniu na globalne trendy. Tymczasem w kontekście przyszłego rynku pracy wiedza na ten temat mogłaby być istotnym elementem przygotowania uczniów do wyzwań związanych z ekologią i zrównoważonym rozwojem.

„Nie ma u nas takiego kierunku [zielona transformacja]. Chociaż wydaje mi się, że przez moment, w poprzednich latach któraś szkoła miała taki kierunek i taką klasę otwierała związaną właśnie z odnawialnymi źródłami energii. Ale to chyba tylko wypuścili jedną klasę i się zamknęło, bo w tym roku na pewno takiej oferty w żadnej szkole nie ma." (8_IDI_DZ_P)

Wypowiedzi respondentów ujawniają również różnice pokoleniowe w postrzeganiu technologii. Podczas gdy uczniowie swobodnie poruszają się w cyfrowej rzeczywistości, niektórzy doradcy przyznają, że sami nie zawsze nadążają za nowinkami technologicznymi. W tym kontekście edukacja staje się procesem dwukierunkowym, w którym zarówno uczniowie, jak i doradcy uczą się od siebie nawzajem.

„To był temat: „Nowe zawody na rynku pracy". Drugi temat brzmiał: „Jak sztuczna inteligencja zmieni rynek pracy?". Moi uczniowie z podstawówki są na razie zdziwieni, zaskoczeni i mało zainteresowani pracą. W liceum to może wyglądać trochę inaczej – zależy, z kim ma się do czynienia. Ale moje dzieci będą wykonywać zawód dopiero za około 10 lat. Jak mają dziś poważnie myśleć o czymś, co wydarzy się dopiero wtedy, skoro najważniejsze jest dla nich tu i teraz? Psychologia mówi przecież, że młodzież w wieku 14 lat nie planuje nawet, co będzie za tydzień, a co dopiero za 10 lat." (6_IDI_DZ_P)

„Myślę, że to są szanse i możliwości, A młodzież lubi to wszystko co jest inne, ciekawe, nowe, nowoczesne. To my jako nauczyciele nieraz nie nadążamy za młodymi ludźmi. Taka jest prawda i nieraz też zbytnio przywiązujemy się do tego. Każdy lubi to co zna i jest dla nas takie oczywiste, łatwiej nam się z tego korzysta. Ja sobiście zauważam, że młodzi ludzie bardzo chętnie pomagają, nawet jeżeli my jako nauczyciele sobie słabiej radzimy z jakimiś tam technologiami, to ja nigdy nie spotkałam się z młodymi ludźmi, którzy by mnie wyśmieli, że czegoś tam nie potrafię. Oni chętnie pomogą, chętnie się w to zaangażują i ja zawsze korzystam z ich pomocy." (7_IDI_DZ_P)

Doradcy zawodowi szkół branżowych deklarują, że poruszają tematy dotyczące nowych technologii i ich wykorzystania w przyszłości w ramach aktywności zawodowej. Prowadzą z uczniami analizę ich potencjału i zagrożeń jakie ze sobą niosą na rynku pracy, omawiają nowopowstające w tym obszarze zawody:

„Jeżeli chodzi o (…) kwestie nowych technologii, to tak, ale w takim sensie właśnie analizy zawodów przyszłości, czyli ci już od wielu lat bardzo aktualni programiści, ale też te właśnie nowe technologie i kierunki związane ze sztuczną inteligencją, nowe kierunki typu kognitywistyka czy właśnie analiza danych, cyberbezpieczeństwo, bardzo ostatnio też aktualne. Tak, jest tutaj bardziej analiza kierunków studiów, zawodów przyszłości” (8_IDI_DZ_SP).

W szkołach zawodowych i branżowych powtarza się tendencja zaobserwowana już w szkołach podstawowych. Transformacja cyfrowa jest ważnym tematem, silnie kształtującym przyszły rynek pracy, zarówno w perspektywie doradców zawodowych, jak i uczniów. Natomiast temat zielonej transformacji jest traktowany marginalnie. Często nawet w opinii doradców nie jest to temat istotny:

„Nie, nie jest to dla mnie jakoś bardzo istotne. Myślę, że nie [będę go poruszać]. Jeżeli, to będzie to będzie to jakiś temat, który się jakoś znajdzie przypadkiem” (8_IDI_DZ_SP).

Być może kwestie środowiskowe są poruszane szerzej na innych lekcjach, a niedostrzeżony zostaje potencjał rynku pracy w tym obszarze.

4.2.3.2. Potencjał i wykorzystanie nowoczesnych narzędzi (w tym również AI) wspierających doradztwo zawodowe.

Aż 99,1% **doradców zawodowych** korzysta z technologii prowadząc doradztwo zawodowe. Spośród osób, które nie korzystają (0,9%) wskazywanym powodem takiej decyzji był przede wszystkim brak czasu podczas realizacji programu zajęć (5 osób) oraz niedostateczna własna edukacja technologiczna (2).

Wykres 185. Korzystanie z technologii przez doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

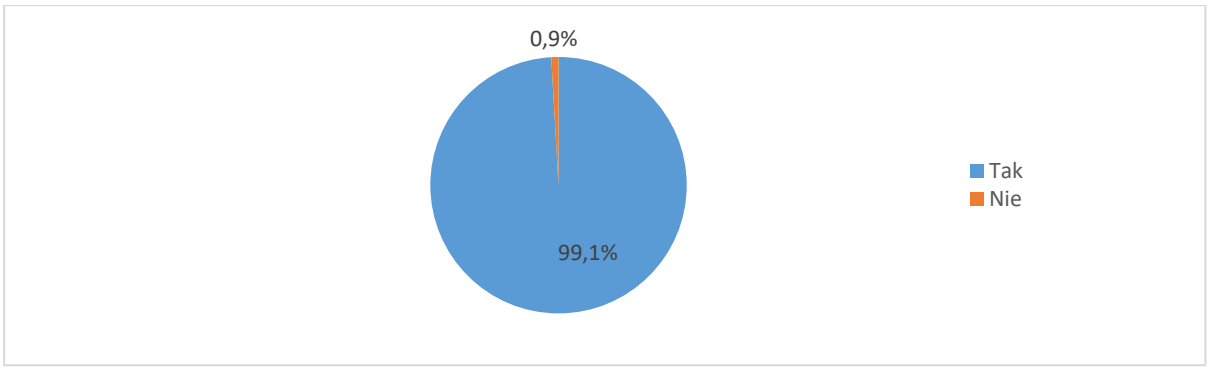

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Najczęstszym narzędziem, z którego korzystają doradcy zawodowi podczas prowadzenia zajęć są interaktywne platformy internetowe (78,9%). Ponad połowa osób wskazała także na korzystanie z webinariów z przedstawicielami różnych branż (58,2%). W trzeciej kolejności, najczęściej wskazywanym narzędziem były aplikacje mobilne do planowania ścieżki kariery (45,9%).

Wykres 186. Narzędzia z których korzystają doradcy zawodowi z placówek edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru

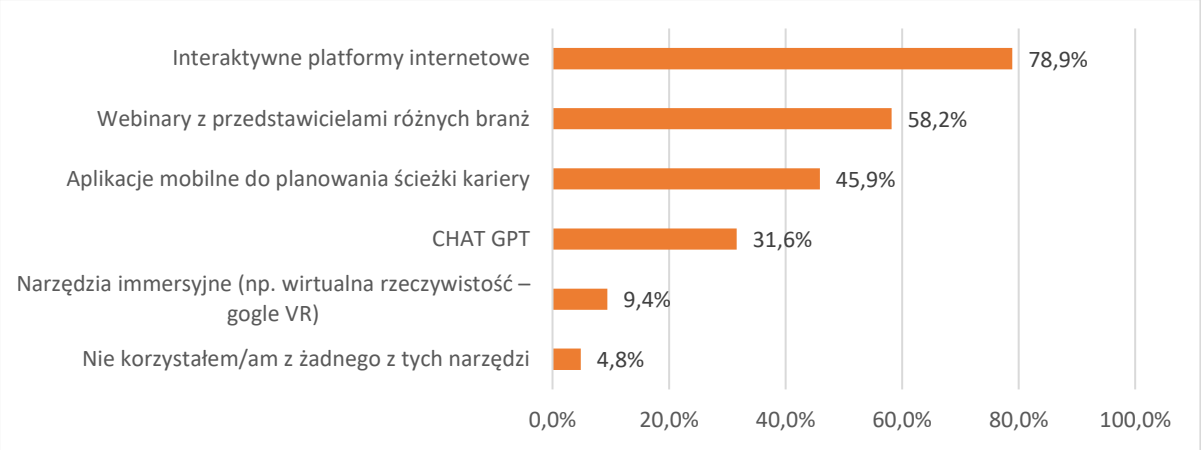

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=763

Wszyscy **doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy** korzystają podczas prowadzenia zajęć/spotkań z nowoczesnej technologii. Najczęściej – w odróżnieniu od doradców z placówek edukacyjnych – jest to CHAT GPT (49,2%). W drugiej kolejności wskazują oni interaktywne platformy internetowe (35,6%). Niemal 1/3 korzysta także z aplikacji mobilnych do planowania ścieżki kariery (32,2%).

Wykres 187. Narzędzia z których korzystają doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru

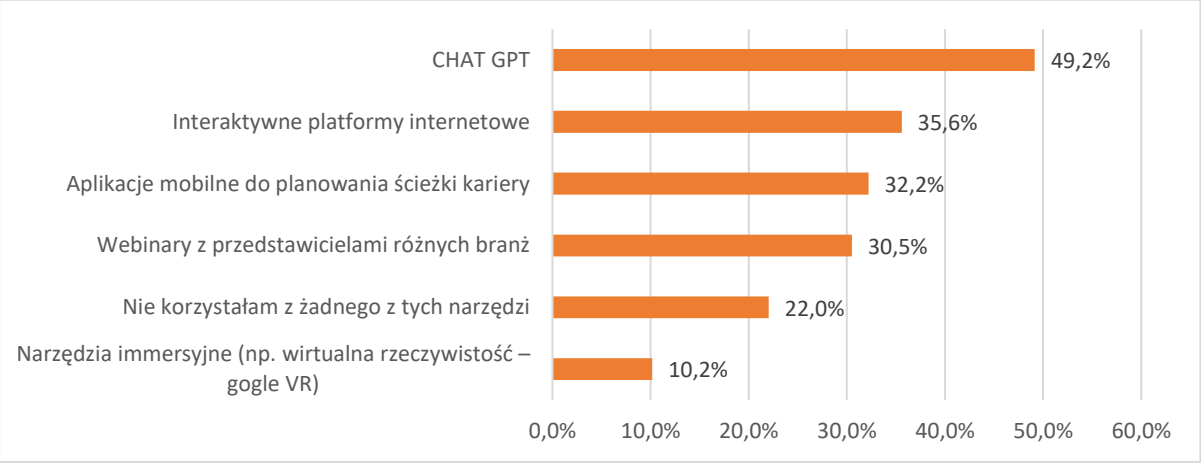

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=59

Zebrane wypowiedzi **doradców zawodowych** ukazują zróżnicowane podejścia do stosowania nowoczesnych technologii w pracy z uczniami. Widać wyraźnie, że zakres i sposób wykorzystywania tych narzędzi zależą od indywidualnych kompetencji cyfrowych doradców, dostępności materiałów oraz czasu przeznaczonego na zajęcia. Większość doradców korzysta z podstawowych narzędzi multimedialnych, takich jak prezentacje, filmy edukacyjne (np. z YouTube) czy quizy online. Niektórzy wymieniają konkretne platformy, takie jak Mapa Karier czy Barometr Zawodów, które służą do zapoznawania uczniów z rynkiem pracy. W pojedynczych przypadkach pojawiają się bardziej zaawansowane rozwiązania, np. karty rozwojowe, gry edukacyjne (np. Dixit) czy nawet próby wykorzystania e-portfolio. Jednakże

zastosowanie sztucznej inteligencji (np. ChatGPT) jest wciąż rzadkie – część doradców przyznaje, że nie korzysta z takich rozwiązań, podczas gdy inni zauważają, że uczniowie sami ich używają, choć często bez głębszej refleksji.

„Korzystamy z różnych stron internetowych, chociażby Mapa karier, wielokrotnie jakieś filmiki zawodoznawcze, jakieś quizy różne, żeby uatrakcyjnić, żeby to nie były takie tylko suche rozmowy." (7_IDI_DZ_P)

„Są karty rozwojowe i jestem autorem kilku takich kart własnych. Oczywiście różnego rodzaju jakieś filmy, które mogą służyć wsparciu tych zajęć." (2_IDI_DZ_P)

Mimo rosnącego entuzjazmu wobec nowych technologii, doradcy zawodowi dostrzegają również szereg wyzwań i zagrożeń związanych z ich wykorzystaniem w pracy z uczniami. Jednym z najczęściej wskazywanych problemów jest powierzchowne korzystanie z cyfrowych narzędzi – uczniowie traktują je głównie jako szybkie źródło informacji, nie zawsze weryfikując ich wiarygodność. Przykładem może być sięganie po odpowiedzi w ChatGPT bez refleksji czy krytycznej analizy treści. Innym istotnym ograniczeniem jest niewielka liczba godzin przeznaczonych na doradztwo – często zaledwie dziesięć w ciągu roku – co utrudnia wdrażanie bardziej złożonych i angażujących metod pracy, takich jak gry edukacyjne czy symulacje. Pojawia się również kwestia niedostosowania niektórych platform i aplikacji do wieku uczniów – młodsze dzieci, zwłaszcza w szkole podstawowej, mogą mieć trudności z obsługą bardziej zaawansowanych rozwiązań technologicznych. Niektórzy doradcy zwracają też uwagę na ryzyko nadmiernej digitalizacji zajęć – zbyt duże skupienie na technologii może osłabiać rozwój kompetencji interpersonalnych, takich jak umiejętność prowadzenia rozmowy czy głębszej refleksji nad własnymi wyborami.

„Wydaje mi się, że wszystko powinno mieć swój umiar i że wszystko jest potrzebne. Potrzebna jest atrakcyjność zajęć, ale potrzebna jest też właśnie rozmowa i takie elementy analogiczny. (9_IDI_DZ_P)

W kontekście rekomendacji i wniosków z wypowiedzi doradców wyłania się potrzeba zachowania równowagi między nowoczesnymi a tradycyjnymi metodami pracy. Technologie powinny pełnić funkcję wspierającą, a nie zastępującą elementy takie jak dialog, praca warsztatowa czy spotkania grupowe. Doradcy wskazują na konieczność lepszego przygotowania kadry – potrzebne są szkolenia z zakresu korzystania z narzędzi opartych na sztucznej inteligencji oraz innych innowacyjnych rozwiązań. Zwracają też uwagę na potrzebę tworzenia materiałów dydaktycznych lepiej dostosowanych do lokalnych warunków i potrzeb rynku pracy – przykładem jest brak zasobów dotyczących zielonej transformacji, która zyskuje na znaczeniu, a wciąż jest pomijana w materiałach edukacyjnych.

„Ponieważ wcześniej, zanim zaczęłam pracę w szkole, pracowałam w Ochotniczych Hufcach Pracy. Tutaj tworzyliśmy Młodzieżowe Centrum Kariery w (miejscowość). To też było z projektu. Wiadomo, projekt się skończył no i zamknęli. Ale dzięki temu też miałam dostęp do

takich materiałów, do których normalnie bym nie miała dostępu. To też dużo dało na początku przynajmniej, bo w tych szkołach podstawowych to na początku nie było wiadomo, jak to doradztwo w ogóle poprowadzić." (4_IDI_DZ_P)

Podsumowując, w rozdziale przedstawiono wpływ zmian technologicznych na pracę doradców zawodowych, ich wykorzystania przez samych doradców.

Doradcy zawodowi, zarówno z instytucji rynku pracy, jak i placówek edukacyjnych, dostrzegają istotny wpływ dynamicznych zmian technologicznych na planowanie ścieżek kariery przez ich klientów oraz uczniów. Podobną świadomość, choć na ogół w mniejszym stopniu, przejawiają także sami uczniowie, którzy dopiero rozpoczynają refleksję nad swoją przyszłością zawodową. Co istotne, w rozmowach o zmianach technologicznych na rynku pracy, zarówno doradcy, jak i ich podopieczni rzadko odnoszą się do aspektu zielonej transformacji zatrudnienia.

W swojej codziennej praktyce doradcy chętnie wykorzystują nowoczesne narzędzia cyfrowe, w tym interaktywne platformy internetowe. W przypadku doradców pracujących w szkołach szczególną popularnością cieszy się „Mapa Karier", natomiast przedstawiciele instytucji rynku pracy wskazują na użyteczność rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji, takich jak ChatGPT.

Jednocześnie doradcy pozostają świadomi wyzwań wynikających z gwałtownego rozwoju technologii oraz szybkich przemian na rynku pracy. Zwracają uwagę na potencjalne negatywne konsekwencje, w tym osłabienie umiejętności krytycznego myślenia wśród uczniów i klientów, co stanowi istotne wyzwanie dla efektywnego planowania kariery w zmieniającym się świecie.

V Wnioski i rekomendacje

Przedmiotowe badanie zrealizowane wśród uczniów, studentów, rodziców, doradców zawodowych i dyrektorów szkół w regionie łódzkim wskazało na wciąż istniejące bariery i wyzwania stojące przed lokalnymi władzami w zakresie projektowania wsparcia doradczego przy wyborze przyszłych ścieżek zawodowych. Głównym i kluczowym wnioskiem jest to, że młodzież ma raczej powierzchowną wiedzę o szkolnictwie zawodowym, a decyzje edukacyjne często podejmuje pod wpływem rodziny i społecznych stereotypów. Liceum nadal postrzegane jest jako bardziej prestiżowe, choć technikum zyskuje na znaczeniu jako praktyczna alternatywa, szczególnie dla tych, którzy chcą szybko zdobyć zawód. Dostępność szkół zawodowych oceniana jest pozytywnie, choć obiektywnie - nie zawsze trafnie (dotyczy to przede wszystkim liczby szkół zawodowych w powiatach zamieszkania uczniów), ale jakość kształcenia wymaga poprawy – szczególnie w zakresie praktyk i współpracy z pracodawcami, czy też szerzej – dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymogów dynamicznie zmieniającej się sytuacji rynkowej. Doradcy zawodowi widzą potrzebę lepszej promocji tej ścieżki edukacji, z czym może wiązać się wcześniejszy sposób edukacji w ramach doradztwa zawodowego. Kluczowe wydają się działania informacyjne i środowiskowe, które zwiększą świadomość młodych ludzi i pomogą im trafniej planować przyszłość zawodową- rekomendacje w tym zakresie przedstawione zostaną w dalszej części rozdziału.

Poniżej przedstawiono najważniejsze z punktu widzenia realizacji celów badania wnioski, wraz z ich krótkim wyjaśnieniem. Wnioski te oparte zostały na przeprowadzonych badaniach oraz analizie desk research i odnoszą się wyłącznie do województwa łódzkiego.

1. Stosunkowo niska świadomość młodzieży w zakresie oferty i dostępności szkolnictwa zawodowego w regionie

Większość uczniów posiada jedynie powierzchowną wiedzę na temat oferty szkół zawodowych i dostępnych zawodów. Wielu z nich nie potrafi wymienić nawet przybliżonej liczby takich szkół w swoim powiecie, a część z nich nie wie czy ma szkołę kształcenia zawodowego w pobliżu miejsca zamieszkania. Te osoby, które decydują się na wskazanie orientacyjnej liczby szkół, w zdecydowanej większości przypadków zaniżają ją, często znacząco. Ta niewiedza ogranicza trafne wybory edukacyjne, a także może obniżać zainteresowanie szkolnictwem zawodowym. Ograniczona wiedza skutkuje bowiem wybieraniem liceów „z góry", traktowaniem ich jako wyboru będącego naturalną konsekwencją i kontynuacją po szkole podstawowej – czasami (jak wskazują niektórzy dyrektorzy szkół) bez refleksji nad praktycznymi konsekwencjami i w oparciu głównie o własne, niezweryfikowane przekonania. Brak informacji przekłada się na decyzje oparte na stereotypach, a nie realnych możliwościach rozwoju czy sytuacji na rynku pracy. Warto także podkreślić, że sami uczniowie wskazują na istotność dostępności szkół w miejscu

zamieszkania w procesie podejmowania przez nich decyzji. Istotne byłoby więc skupienie się na zwiększaniu świadomości dzieci i młodzieży na temat dostępnych placówek w ich powiecie oraz w najbliższym sąsiedztwie.

2. Utrzymujące się stereotypy i presja otoczenia wpływają negatywnie na wybory edukacyjne

Analiza wskazuje, że młodzież, szczególnie w wieku szkolnym, w dalszym ciągu postrzega technika oraz szkoły branżowe jako wybór edukacyjny mniej atrakcyjny i w wielu aspektach gorszy od liceów ogólnokształcących. Znaczący wpływ na decyzje uczniów mają rodzice, którzy nierzadko – wbrew aktualnym realiom rynku pracy – preferują i wspierają wybór liceów. Na decyzje edukacyjne uczniów oddziałuje również presja otoczenia – zarówno ze strony rodziny, nauczycieli, rówieśników, jak i (zgodnie z obserwacjami doradców zawodowych) postaci medialnych czy influencerów. Brak pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego w przestrzeni publicznej skutkuje utrwalaniem się społecznych stereotypów, które często mają decydujące znaczenie przy wyborze ścieżki edukacyjnej, nawet jeśli uczniowie dostrzegają potencjalne zalety technikum. Niepokojącym zjawiskiem jest także dominujące postrzeganie szkół zawodowych wyłącznie jako miejsc przygotowujących do podjęcia pracy w zawodzie. Rzadziej są one utożsamiane z instytucjami umożliwiającymi kontynuację edukacji na poziomie akademickim. W efekcie wielu uczniów traktuje szkoły zawodowe jako końcowy etap edukacji, pomijając ich potencjał w zakresie przygotowania do dalszego rozwoju zawodowego i kształcenia. Wśród uczniów wciąż funkcjonuje również stereotyp, zgodnie z którym kształcenie zawodowe wiąże się głównie z ciężką pracą fizyczną. Tego typu przekonania przyczyniają się do unikania przez młodzież tej ścieżki edukacyjnej, mimo możliwości, jakie oferuje szkolnictwo zawodowe we współczesnych realiach rynku pracy.

3. Znaczenie rodziców i otoczenia społecznego w kształtowaniu wizerunku szkolnictwa zawodowego

Analiza wyników badania wskazuje na istotną rolę rodziców oraz osób trzecich w procesie kształtowania opinii na temat szkolnictwa zawodowego. Wpływ ten był wielokrotnie podkreślany przez respondentów i wymaga odrębnego uwzględnienia w ramach rekomendacji.
We wszystkich analizowanych grupach uczniów – w tym również wśród studentów – rodzice są wskazywani jako główni doradcy w zakresie wyboru ścieżki edukacyjnej. Choć wraz z wiekiem uczniów rola rodziców stopniowo maleje, pozostają oni najważniejszym źródłem wsparcia decyzyjnego, szczególnie na etapie edukacji podstawowej. Z tego względu kluczowe znaczenie ma prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych skierowanych do rodziców uczniów szkół podstawowych, ukazujących potencjał i możliwości związane z

kształceniem zawodowym. Duży wpływ na postrzeganie szkolnictwa zawodowego mają również rówieśnicy. Zarówno uczniowie, jak i dyrektorzy szkół zwracają uwagę na silną potrzebę przynależności do grupy oraz dopasowania się do jej oczekiwań. Warto zauważyć, że opinie rówieśników mogą być również pośrednio kształtowane przez ich rodziców, którzy często przekazują własne – niekiedy przestarzałe – poglądy na temat kształcenia zawodowego. W związku z powyższym rekomenduje się zwiększenie działań promocyjnych skierowanych do rodziców, którzy, jak wynika z deklaracji, rzadko aktywnie poszukują informacji o szkolnictwie zawodowym. Ich wiedza opiera się często na nieaktualnych przekonaniach, utożsamiających tę ścieżkę edukacyjną z niskimi aspiracjami zawodowymi. Zmiana tych postaw jest kluczowa dla poprawy społecznego odbioru szkolnictwa zawodowego.

Warto podkreślić, że rodzice odgrywają istotną rolę w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych przez młodzież – niezależnie od tego, czy wybór dotyczy liceum ogólnokształcącego, czy szkoły zawodowej. Również wśród uczniów szkół zawodowych często pojawia się deklaracja, że wybór tej ścieżki został podjęty pod wpływem sugestii rodziców. Motywacje rodziców bywają różne: chęć szybszego podjęcia pracy przez dziecko, kontynuowanie tradycji rodzinnej, a także bliskość placówki edukacyjnej – co jest szczególnie istotne w mniejszych miejscowościach i na terenach wiejskich. Niezależnie od intencji, tego rodzaju wpływ może ograniczać możliwość świadomego wyboru ścieżki kształcenia przez samego ucznia, zwłaszcza jeśli decyzje nie są poprzedzone analizą jego indywidualnych predyspozycji, zainteresowań i kompetencji. W związku z tym, kluczowe znaczenie ma edukacja zarówno uczniów, jak i ich rodziców w zakresie rozpoznawania własnych zasobów, potencjału oraz preferencji zawodowych. Celem powinno być wspieranie młodych ludzi w podejmowaniu samodzielnych i przemyślanych decyzji edukacyjnych, a jednocześnie minimalizowanie presji wywieranej przez otoczenie, w tym rodzinę.

4. Niedostateczna promocja szkolnictwa zawodowego i Branżowych Centrów Umiejętności (BCU)

Branżowe Centra Umiejętności (BCU) to inicjatywa znajdująca się obecnie na etapie wdrażania. Pierwsze centrum w województwie łódzkim zostało uruchomione w maju 2025 roku w Opocznie. Ze względu na wczesny etap rozwoju, świadomość ich istnienia oraz potencjalnej roli w procesie planowania ścieżki zawodowej pozostaje ograniczona – zarówno wśród młodzieży i studentów, jak i, co istotne, wśród doradców zawodowych oraz dyrektorów szkół. Niski poziom wiedzy na temat BCU sprawia, że uczniowie nie uwzględniają ich oferty w swoich planach edukacyjnych, a placówki oświatowe nie wykorzystują ich potencjału w promocji szkolnictwa zawodowego. W efekcie nie prezentuje się szerszemu gronu odbiorców pozytywnych zmian zachodzących w obszarze edukacji zawodowej – takich jak rozwój współpracy z sektorem biznesu, wzmacnianie komponentu praktycznego kształcenia czy wspieranie transferu technologii. Brak znajomości założeń i celów

funkcjonowania BCU wśród doradców zawodowych oraz kadry kierowniczej szkół ogranicza możliwość ich aktywnego promowania w środowisku szkolnym. Tym samym utrudnia się realizację jednego z kluczowych celów reformy – budowania nowoczesnego, atrakcyjnego i zintegrowanego z rynkiem pracy systemu szkolnictwa zawodowego.

5. Niska znajomość pojęć cyfrowej oraz zielonej transformacji rynku pracy

Wyniki badania pokazują, że wszyscy respondenci – zarówno uczniowie, jak i doradcy zawodowi – są słabo zaznajomieni z pojęciami cyfrowej oraz zielonej transformacji rynku pracy, przy czym poziom rozpoznawalności zielonej transformacji jest jeszcze niższy niż cyfrowej. Szczególnie niską świadomość w tym zakresie odnotowano wśród uczniów szkół podstawowych. Uczniowie szkół ponadpodstawowych – zarówno zawodowych, jak i ogólnokształcących – wykazują nieco większą znajomość tych pojęć, jednak również w tych grupach mniej niż połowa badanych potrafiłaby je poprawnie wyjaśnić. Największy poziom rozpoznawalności odnotowano wśród studentów.
Warto zwrócić uwagę na zróżnicowanie wyników ze względu na płeć – mężczyźni istotnie częściej deklarowali znajomość omawianych pojęć niż kobiety. Interesującym wnioskiem jest również, że osoby, które potrafiły wyjaśnić jedno z tych pojęć, zazwyczaj nie miały trudności z rozumieniem drugiego. Może to świadczyć o tym, że wystarczy wprowadzenie podstawowej wiedzy z tego zakresu, aby uczniowie byli w stanie zbudować szersze rozumienie współczesnych trendów i zjawisk na rynku pracy.
W świetle powyższych danych, edukacja młodzieży w zakresie zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy wydaje się szczególnie istotna. Włączenie tych zagadnień do podstawy programowej doradztwa zawodowego – zarówno w szkole podstawowej, jak i średniej – mogłoby skutecznie zwiększyć świadomość uczniów na temat współczesnych przemian gospodarczych i ich wpływu na dostępne ścieżki kariery.
Aby skutecznie rozwijać świadomość uczniów w zakresie cyfrowej i zielonej transformacji rynku pracy, konieczne jest również odpowiednie przygotowanie samych doradców zawodowych. W przeprowadzonych wywiadach jakościowych zauważono, że ich wiedza na temat tych zjawisk bywa powierzchowna i opiera się na uproszczonych skojarzeniach. Doradcy znacznie częściej rozpoznawali i włączali w zajęcia pojęcie cyfrowej transformacji, prezentując zawody przyszłości czy podejmując wątki wpływu sztucznej inteligencji na rynek pracy. Zdecydowanie mniej jednoznaczne były skojarzenia związane z zieloną transformacją – doradcy często odnosili ją głównie do tematyki ekologii i upatrywali miejsca na podejmowanie tych tematów na innych przedmiotach szkolnych, pomijając kwestie związane z nowymi zawodami, technologiami środowiskowymi czy procesami dekarbonizacji gospodarki. Brak pogłębionej wiedzy wśród doradców może ograniczać ich zdolność do efektywnego wspierania uczniów w wyborze ścieżek edukacyjnych i zawodowych odpowiadających na potrzeby transformującego się rynku pracy.

Tego typu działania mogą także wpłynąć na zmianę postrzegania szkolnictwa zawodowego jako drogi edukacyjnej, która wpisuje się w potrzeby nowoczesnej gospodarki oraz odgrywa ważną rolę w procesach transformacji ekologicznej i cyfrowej. W rezultacie młodzi ludzie mogliby częściej rozważać alternatywne ścieżki rozwoju zawodowego, które dotychczas pozostawały poza ich sferą zainteresowań. Zielona oraz cyfrowa transformacja rynku pracy mogą stanowić tło dla promocji szkolnictwa zawodowego.

6. Ograniczenia strukturalne w systemie edukacji zawodowej

W badaniu wskazano na braki w kadrze nauczycieli zawodowych, niską jakość praktyk oraz przewagę teorii nad praktyką. To zniechęca młodzież do wyboru szkół zawodowych i obniża jakość kształcenia. Nawet uczniowie, którzy wybierają szkoły zawodowe, zgłaszają niedosyt praktycznych doświadczeń. Bez silnego komponentu praktycznego i kontaktu z rynkiem pracy, edukacja zawodowa traci na atrakcyjności. Szczególnie, że praktyczny wymiar nauczania zawodowego jest jednym z głównych powodów, dla których uczniowie decydują się na tę ścieżkę edukacyjną.
Starzejąca się kadra nauczycieli przedmiotów zawodowych, trudności z sukcesją na tych stanowiskach, trudność w pozyskaniu specjalistów od nowych zawodów dodatkowo pogłębiają rozdźwięk między tym, czego uczniowie uczą się w szkole, a tym czego faktycznie oczekuje rynek pracy. W dłuższej perspektywie obniża to skuteczność kształcenia, ale także pogłębia negatywny wizerunek szkolnictwa zawodowego jako mało nowoczesnego i słabo zintegrowanego z realnymi potrzebami gospodarki.

7. Rosnące znaczenie informacji cyfrowej, ale brak dopasowania treści i formy przekazu do młodzieży

Uczniowie szukają informacji dotyczących ścieżek edukacyjnych i zawodowych głównie w Internecie, często w mediach społecznościowych, np. na TikToku, YouTube czy za pomocą AI (np. ChatGPT).Jednak dostępne treści dotyczące szkolnictwa zawodowego mogą być niedostosowane do ich potrzeb lub nieatrakcyjne. Wysoki odsetek uczniów poszukuje informacji o szkolnictwie zawodowym także na stronach internetowych szkół; szkoły i instytucje publiczne nie wykorzystują jednak w pełni potencjału tych kanałów. Może być to spowodowane tym, że chociaż kanały komunikacji się zmieniły, to treści informacyjne (np. dotyczące oferty szkół zawodowych) są wciąż dystrybuowane kanałami tradycyjnymi, które tracą na atrakcyjności w oczach młodzieży. Brak nowoczesnej i atrakcyjnej prezentacji oferty szkół zawodowych w Internecie sprawia, że młodzież jej nie zauważa lub utożsamia ją z czymś nieatrakcyjnym i przestarzałym.

8. Niska jakość i ograniczony zasięg/ dostępność doradztwa zawodowego w szkołach
Zebrane dane wskazują, że doradztwo zawodowe jest znacznie bardziej rozwinięte i systemowo wspierane na poziomie szkoły podstawowej niż na dalszych etapach edukacji.

Taka koncentracja działań może skutkować zaniedbaniem potrzeb uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów, którzy znajdują się w kluczowym momencie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. Jednocześnie doradcy zawodowi podkreślają, że uczniowie szkół podstawowych często nie wykazują jeszcze gotowości do świadomego planowania swojej przyszłej kariery. Zdaniem specjalistów, na tym etapie edukacji większą wartość ma wzmacnianie samoświadomości uczniów w zakresie ich zainteresowań, predyspozycji i mocnych stron, niż prezentowanie konkretnych ścieżek kariery, którymi uczniowie nie są jeszcze zainteresowani lub nie potrafią ich odpowiednio ocenić.

Z kolei uczniowie szkół średnich oraz studenci rzadziej deklarują kontakt z doradcą zawodowym lub oceniają to doświadczenie jako mało przydatne. Może to być konsekwencją braku systemowego wsparcia doradztwa na tym etapie edukacji – zarówno w postaci godzin dydaktycznych, jak i dostępności specjalistów. Warto jednak zaznaczyć, że wśród uczniów, którzy mieli kontakt z doradcą zawodowym, ta rola jest relatywnie wysoko wskazywana jako źródło informacji i rozmów na temat przyszłości edukacyjnej lub zawodowej. Choć doradcy nie są tak istotni w procesie decyzyjnym jak rodzice czy rówieśnicy, ich obecność jest zauważalna i zapamiętywana przez uczniów. Wskazuje to na potencjał doradztwa zawodowego jako ważnego elementu wsparcia młodzieży – pod warunkiem, że będzie ono dostępne i adekwatne do ich wieku oraz etapu rozwoju.

9. Potrzeba modernizacji form i narzędzi pracy doradców zawodowych, w szczególności pracujących z młodzieżą

Uczniowie i doradcy krytycznie oceniają brak nowoczesnych i interaktywnych metod pracy w doradztwie zawodowym. Doradcy nadal często korzystają z tradycyjnych narzędzi (np. rzutnik, materiały drukowane), co uczniowie uznają za niewystarczające w kontekście dynamicznie zmieniającego się rynku pracy. Wskazuje to na konieczność wdrożenia nowoczesnych technologii i metod, które zwiększyłyby zaangażowanie i zainteresowanie młodzieży.

Jednocześnie, sami doradcy krytycznie oceniają znaczenie swojego wpływu na uczniów, niezależnie od rodzaju placówki w której pracują. Uważają oni, że nie mają wpływu na ścieżkę kształcenia oraz kariery uczniów. Być może korzystanie z bardziej nowoczesnych form doradztwa pozwoliłoby wzmocnić jego rolę, a także własne przekonanie na temat roli doradców zawodowych w kształtowaniu przekonań uczniów.

10. Ograniczenia instytucjonalne i systemowe wpływające na skuteczność doradztwa

Doradcy zmagają się z barierami takimi jak brak funduszy, przeciążenie obowiązkami i niska motywacja uczniów, co negatywnie wpływa na efektywność ich pracy.

Brak środków finansowych utrudnia rozwój zawodowy doradców, a wielość obowiązków zmniejsza ich dostępność i zaangażowanie. Dodatkowo, brak świadomości uczniów na temat

znaczenia doradztwa prowadzi do ich niskiego zaangażowania w proces i pogłębia demotywację.

Jedną z propozycji zgłoszonych podczas warsztatu heurystycznego, a jednocześnie obecnych w szerszym dyskursie prowadzonym przez doradców zawodowych, w tym również w wywiadach jakościowych, jest koncepcja przekształcenia dotychczasowego modelu doradztwa zawodowego w kierunku roli bardziej holistycznej – określanej na przykład mianem „edukatora kariery". Zmiana nazwy miałaby na celu przesunięcie akcentu z doraźnej i jednorazowej pomocy doradczej na długofalowy proces wspierania rozwoju edukacyjno-zawodowego ucznia. Określenie „doradca" bywa dziś kojarzone z funkcją tymczasową, nakierowaną głównie na wybór konkretnego zawodu, bez szerszego kontekstu kariery, aspiracji i planowania rozwoju osobistego. Wskazuje także na wyższość doradcy względem interesariusza pod względem posiadanej wiedzy, skoro uprawnia go do dawania rad, a nie uwzględnia autorefleksji i sprawczości samego ucznia czy klienta. W wywiadach jakościowych jeden z respondentów zauważył, że określenie „doradca zawodowy" bywa kojarzone przede wszystkim z pracownikiem urzędu pracy. Takie skojarzenie może być obciążające dla wszystkich osób wykonujących ten zawód, ponieważ wiąże się z obrazem pracy biurowej, polegającej głównie na analizie dokumentów, a nie na aktywnym i wspierającym kontakcie z uczniem czy klientem.

Termin „edukator kariery" lepiej oddaje ideę towarzyszenia uczniowi w budowaniu samoświadomości, rozpoznawaniu zasobów, podejmowaniu świadomych decyzji i elastycznym reagowaniu na zmiany rynku pracy. Choć zmiana ta może wydawać się czysto semantyczna, ma potencjał realnie wpłynąć na postrzeganie roli doradcy – zarówno przez uczniów, jak i przez samych nauczycieli, dyrektorów oraz rodziców – oraz zwiększyć rangę i prestiż tego zawodu w systemie edukacji.

11. Niewystarczająca lub niesatysfakcjonująca współpraca z pracodawcami

Doradcy napotykają trudności we współpracy z pracodawcami, którzy często nie angażują się w działania doradcze. Brak systemowego wsparcia i zaangażowania ze strony firm – lub wręcz przeciwnie, zaangażowanie instrumentalne, nakierowane wyłącznie na uzyskiwanie jednostkowych korzyści – ogranicza możliwości organizacji wydarzeń praktycznych (np. targów pracy, wizyt studyjnych), które mogłyby zwiększyć praktyczny wymiar doradztwa zawodowego i dostosować je do realiów rynku pracy.

Pracodawcy w ramach warsztatu heurystycznego zwrócili uwagę na istotne braki w procesie weryfikacji predyspozycji oraz rzeczywistych zainteresowań uczniów, które mają bezpośredni wpływ na ich późniejsze zaangażowanie w naukę i pracę. Zdarza się, że młodzież podejmuje kształcenie w kierunku, który nie odpowiada jej zainteresowaniom ani uzdolnieniom, co skutkuje niską motywacją i spadkiem jakości kształcenia. Wątek ten znajduje potwierdzenie również w wywiadach jakościowych – uczniowie nierzadko wskazują, że wybór ścieżki edukacyjnej był podyktowany decyzją rodziców. W takich przypadkach motywacją dorosłych bywa chęć szybkiego usamodzielnienia dziecka, możliwość kontynuowania rodzinnych

tradycji zawodowych lub – w przypadku mieszkańców obszarów wiejskich – po prostu bliskość placówki oferującej kształcenie zawodowe. W sytuacjach, gdy wybór szkoły nie wynika z osobistego zainteresowania ucznia, ale z czynników zewnętrznych, takich jak presja rodzinna czy ograniczony dostęp do alternatywnych form kształcenia, szkolnictwo zawodowe może być postrzegane jako wybór „z konieczności" – nie jako świadoma i wartościowa ścieżka rozwoju. Taki sposób postrzegania przyczynia się do utrwalania negatywnego wizerunku edukacji zawodowej i jej marginalizacji w oczach młodzieży.

Poniżej przedstawiono tabelę z **rekomendacjami** przypisanymi do głównych wniosków.

Tabela 23. Rekomendacje

Główny wniosek	Rekomendacje
1. Stosunkowo niska świadomość młodzieży w zakresie oferty i dostępności szkolnictwa zawodowego w regionie	• **Stworzenie regionalnej platformy (strony internetowej) informacyjnej** prezentującej w atrakcyjny sposób wszystkie szkoły zawodowe w regionie, zawody, filmy promocyjne, opinie uczniów i absolwentów. Jako przykład takiej platformy można wskazać: https://eduewi.pl/ • **Wprowadzenie „dni promocji szkół zawodowych"** dla uczniów klas 7-8 szkół podstawowych – zorganizowane wizyty w różnych szkołach branżowych i technikach oraz dodatkowo organizacja zajęć praktycznych (np. w ferie lub soboty) dla młodszych dzieci, żeby zaciekawić je zawodem uczonym przez szkołę. • **Zapraszanie do szkół różnych przedstawicieli szkolnictwa (ambasadorzy szkolnictwa zawodowego)** - uczniów i absolwentów szkół, w szczególności regionalnie lub lokalnie znanych (np. sportowcy, pisarze, przedsiębiorcy, influencerzy) • **Dystrybucja lokalnych przewodników zawodowych** w szkołach podstawowych w formie broszur z mapą szkół i branż, z odnośnikami do materiałów online, np. wspomnianego wyżej portalu.
2. Utrzymujące się stereotypy i presja otoczenia wpływają negatywnie na wybory edukacyjne	• **Kampanie społeczne w regionie**, wskazujące na zalety szkół zawodowych i łamiące stereotypy – skierowane do młodzieży: krótkie filmiki i spoty w social mediach (w tym TikTok, Instagram, Facebook), z udziałem lokalnych influencerów i absolwentów szkół zawodowych, którzy osiągnęli sukces (np. założyli własna firmę, startup) • **Kampania ogólnopolska** której celem byłoby dotarcie do jak najszerszego grona osób, w tym wykluczonych cyfrowo, np. za pomocą ulotek oraz broszur • **Organizacja paneli dyskusyjnych z absolwentami techników i szkół branżowych** – otwartych zarówno dla młodzieży jak i rodziców/ opiekunów i innych zainteresowanych.

Główny wniosek	Rekomendacje
	• **Promocja Branżowych Centrów Umiejętności** jako ośrodka wspierającego integrację edukacji z biznesem oraz rozwój technologii, ukazująca następujące stopniowo zmiany strukturalne w podejściu do kształcenia zawodowego
3. Znaczenie rodziców i otoczenia społecznego w kształtowaniu wizerunku szkolnictwa zawodowego	• **Szkolenia i webinary dla rodziców** prowadzone przez doradców i przedstawicieli rynku pracy – wyjaśniające, jak wygląda rzeczywisty potencjał kształcenia zawodowego. • **Kampanie informacyjne w lokalnych mediach i Internecie,** zawierające np. materiały przedstawiające ścieżki rozwoju absolwentów i techników szkół branżowych, ich kariery i warunki pracy (przekazywane za pomocą broszur, plakatów, ulotek w szkołach, urzędach, ale także wersje elektroniczne promocji – rozsyłane drogą mailową). • **Wspólne wizyty rodziców i uczniów na dniach otwartych w szkołach zawodowych w powiecie –** zachęcanie rodziców do wspólnego uczestnictwa z dziećmi w wyjazdach klas VII i VIII do wybranych szkół zawodowych • **Zajęcia w ramach doradztwa zawodowego lub godzin wychowawczych „Rodzice jako ambasadorzy zawodów”** – zaangażowanie rodziców pracujących w różnych branżach jako praktyków oraz inspiratorów dla uczniów**.**
4. Niedostateczna promocja szkolnictwa zawodowego i Branżowych Centrów Umiejętności (BCU)	• **Aktywna obecność BCU w social media – intensyfikacja działań promocyjnych przede wszystkim na Facebooku, na TikToku i Instagramie** – relacje, filmy w konwencji „dzień z życia zawodu” • **Szkolenia dla doradców i nauczycieli** na temat oferty BCU – tak by mogli rekomendować je uczniom w sposób kompetentny. • **Dystrybucja informacji o BCU do szkół w regionie łódzkim –** w formie zarówno cyfrowej (mailing) jak i broszur/ informacji o tym, czym zajmuje się BCU

Główny wniosek	Rekomendacje
5. Niska znajomość cyfrowej transformacji oraz zielonej transformacji rynku pracy	• **Edukacja w zakresie cyfrowej oraz zielonej transformacji rynku pracy** w ramach zajęć z doradztwa zawodowego ale także innych przedmiotów ogólnych • **Wprowadzanie elementów edukacji o transformacji do kampanii promujących szkolnictwo zawodowe**
6. Ograniczenia strukturalne w systemie edukacji zawodowej	• **Wsparcie i promocja w tworzeniu lokalnych klas patronackich** – szkoła + firma (np. lokalny zakład produkcyjny) – wspólne programy nauczania, praktyki, stypendia, z wykorzystaniem potencjału absolwentów • **Zachęty dla pracodawców** w postaci ulg podatkowych i finansowego wsparcia dla firm, które angażują się w kształcenie zawodowe • **Ranking pracodawców,** z podziałem na poszczególne zawody, który służyłby doradcom zawodowym do oferowania wybranych firm swoim uczniom
7. Rosnące znaczenie informacji cyfrowej, ale brak dopasowania treści i formy przekazu do młodzieży	• **Zaangażowanie uczniów do produkcji krótkich filmów i rolek na TikToka/YouTube Shorts** przez młodzież i dla młodzieży, prezentujących zawody i szkoły (np. konkurs „Zrób TikToka o swojej szkole zawodowej”) • **Współpraca z lokalnymi influencerami** (np. YouTuberzy, twórcy na IG/TikToku, podcasterzy, ale też twórcy blogów, vlogów, stron edukacyjnych w social media itp.) do promowania edukacji zawodowej.

Główny wniosek	Rekomendacje
	• **Interaktywne quizy, gry edukacyjne i testy preferencji zawodowych online** (dostosowane graficznie do pokolenia Z) – zintegrowane z regionalnym portalem edukacyjnym. Wykorzystanie i promowanie już istniejących rozwiązań – np. Zeterki (chatbota dostępnego na stronie kwalifikacje.gov.pl)
8. Niska jakość i ograniczony zasięg/ dostępność doradztwa zawodowego w szkołach	• **Opracowanie i wdrożenie centralnego, spójnego programu nauczania doradztwa zawodowego** – zdefiniowanie celów, treści kształcenia, efektów uczenia się w takim stopniu, by zapewnić doradcy możliwość elastycznego dostosowywania programu do uczniów, ale jednocześnie kontrolować przekazywane treści • **Zwiększenie liczby godzin doradztwa w szkołach ponadpodstawowych** – rekomendacja dla kuratoriów i organów prowadzących. • **Ścisły monitoring liczby godzin doradztwa zawodowego w szkołach**
9. Potrzeba modernizacji form i narzędzi pracy doradców zawodowych, w szczególności pracujących z młodzieżą	• **Zakup licencji na profesjonalne narzędzia online dla doradców** – np. testy kompetencji, platformy do e-portfolio uczniów, interaktywne symulacje kariery. • Aktualizacja, uwspółcześnienie języka w narzędziach diagnostycznych (np. testach kompetencji) • **Szkolenia regionalne dla doradców z wykorzystania AI, VR/AR/ ChatGpt i mediów społecznościowych w pracy z młodzieżą**. • **Stworzenie „biblioteki cyfrowej doradcy”** – zbiór interaktywnych materiałów do prowadzenia nowoczesnych zajęć (scenariusze, quizy, case studies), w szczególności z wykorzystaniem materiałów cyfrowych.
10. Ograniczenia instytucjonalne i systemowe	• **Wprowadzenie systemu motywacyjnego** dla szkół i doradców, które wykazują się wysoką aktywnością i efektywnością (np. ranking doradztwa, nagrody regionalne).

Główny wniosek	Rekomendacje
wpływające na skuteczność doradztwa	• **Zapewnienie stabilnego wsparcia finansowego** dla nauczycieli doradztwa zawodowego oraz uznanie ich roli, m.in. poprzez wzrost wynagrodzeń i możliwości rozwoju zawodowego. • **Prawne usystematyzowanie statusu doradcy zawodowego**, zakresu jego obowiązków, standardów pracy oraz wymaganego przygotowania zawodowego – uczynienie z doradztwa pełnoprawnego i strategicznego elementu systemu edukacji
11. Niewystarczająca lub niesatysfakcjonująca współpraca z pracodawcami	• **Promocja i wsparcie współpracy** między szkołami a firmami (wspólne warsztaty, praktyki, mentoring). Przedstawianie i podkreślanie obopólnych korzyści z podejmowaniem współpracy ze szkołami. Podkreślanie także korzyści wizerunkowych dla firmy włączającej się do takiej współpracy. • **Stworzenie systemu minigrantów** na wykonanie projektu na rzecz lokalnej społeczności przez uczniów szkoły wraz z mentorem (np. budowa podjazdu dla niepełnosprawnych, zagospodarowanie zieleni, uszycie kostiumów na jakieś wydarzenie itp.). Minigrant powinien pokrywać koszty materiałów i wynagrodzenie mentora zawodowego (np. osoby z uprawnieniami do określonych czynności). Mentor nadzorowałby pracę grupy uczniów (nie całej klasy) przez okres realizacji zadania. • **Utworzenie Rady Pracodawców przy każdym powiatowym centrum edukacji zawodowej** – partnerzy ze strony biznesu doradzający szkole. • **Utworzenie rankingów pracodawców** z podziałem na poszczególne zawody • **Zachęty dla pracodawców do udziału w doradztwie** – np. wyróżnienia, certyfikaty (np. „firma przyjazna młodzieży”), niewielkie ulgi podatkowe, wsparcie promocyjne w lokalnych mediach za udział w targach pracy, lekcjach branżowych, warsztatach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań i analiz

VI ANEKS

6.1 Charakterystyka uczestników badań

Charakterystyka uczniów szkół podstawowych

W badaniu wzięli udział uczniowie klas 7 i 8 szkoły podstawowej, wśród których większość stanowiły dziewczęta (51,5%). Chłopcy stanowili niewiele mniejszy odsetek respondentów – 48,5%. Rozkład ze względu na płeć okazał się zatem niemal równomierny, co sprzyja porównywalności odpowiedzi obu grup.

Wykres 188. Płeć uczniów biorących udział w badaniu

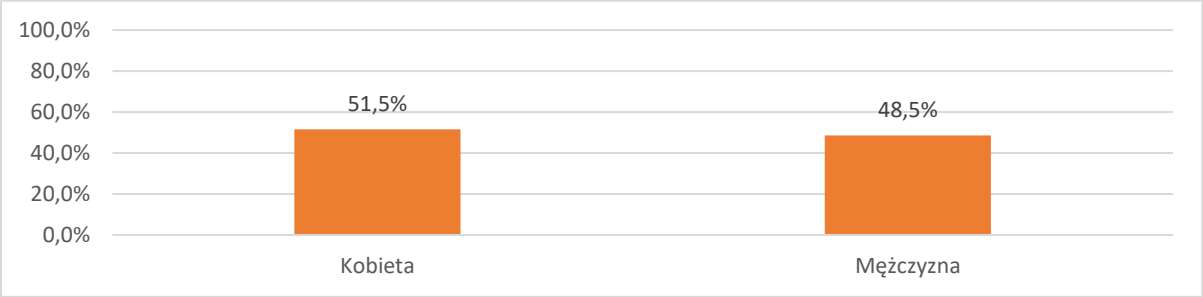

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Większość respondentów (65,9%) mieszka na terenach wiejskich, natomiast 34,1% uczniów pochodzi z miast.

Wykres 189. Miejsce zamieszkania uczniów biorących udział w badaniu

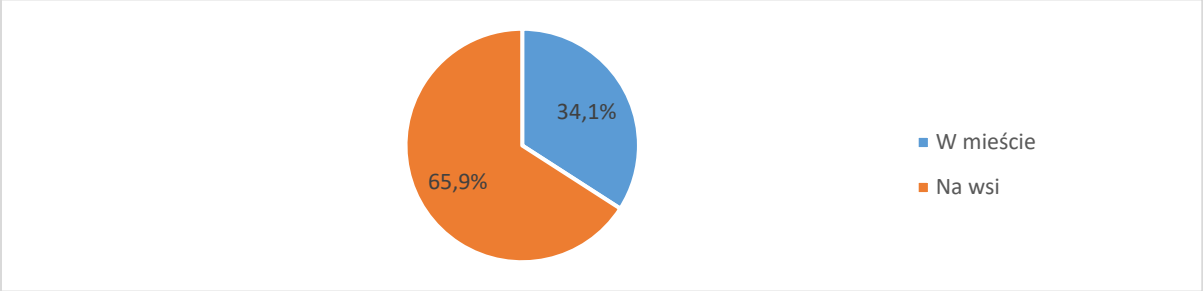

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Respondenci pochodzili z różnych powiatów województwa łódzkiego, przy czym najwięcej uczniów uczestniczących w badaniu reprezentowało miasto Łódź (31,3%). Znaczący udział miały także powiaty: radomszczański (18,3%), zgierski (12,7%) oraz opoczyński (10%). Pozostałe powiaty były reprezentowane w mniejszym stopniu – poniżej 10% każdy. Najmniej liczne grupy pochodziły z m. Skierniewic, powiatu tomaszowskiego oraz m. Piotrkowa Trybunalskiego (łącznie poniżej 1,5%).

Wykres 190. Powiat zamieszkania uczniów

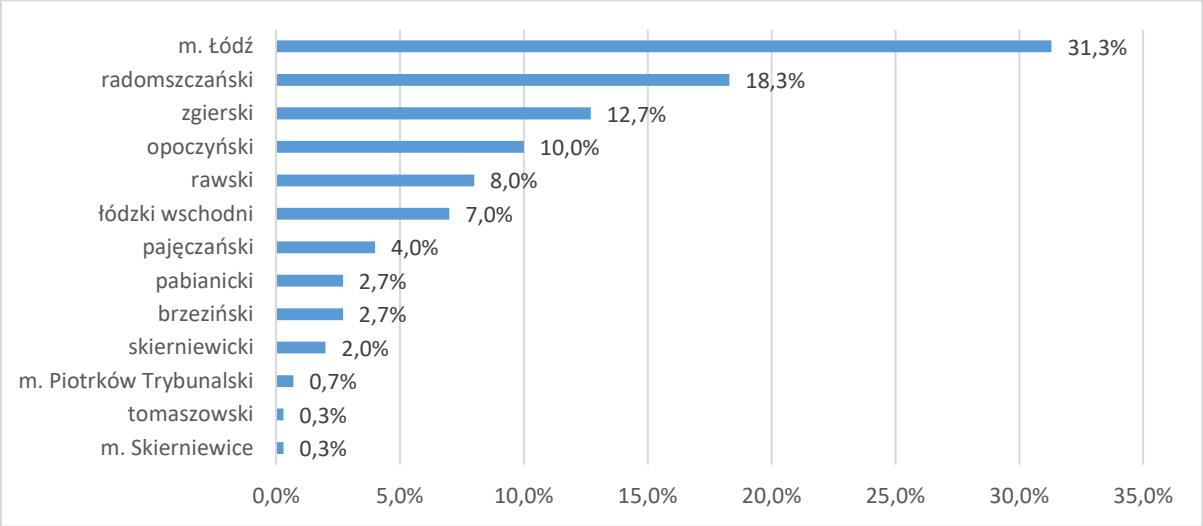

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

W badaniu dominowali uczniowie klas siódmych, którzy stanowili 63,7% wszystkich respondentów. Uczniowie klas ósmych stanowili 36,3% próby. Taki rozkład może mieć wpływ na niektóre odpowiedzi, zwłaszcza te dotyczące planów edukacyjnych, ponieważ uczniowie klas ósmych znajdują się w kluczowym momencie wyboru dalszej ścieżki kształcenia.

Wykres 191. Klasa badanych uczniów

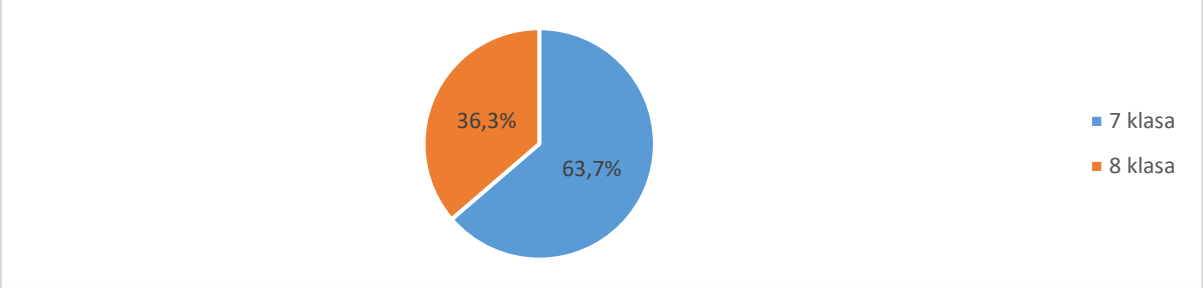

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=303

Charakterystyka uczniów szkół ogólnokształcących

Większość respondentów szkół ogólnokształcących stanowiły kobiety (63,4%). Pozostali respondenci to mężczyźni (36,5%).

Wykres 192. Płeć licealistów biorących udział w badaniu

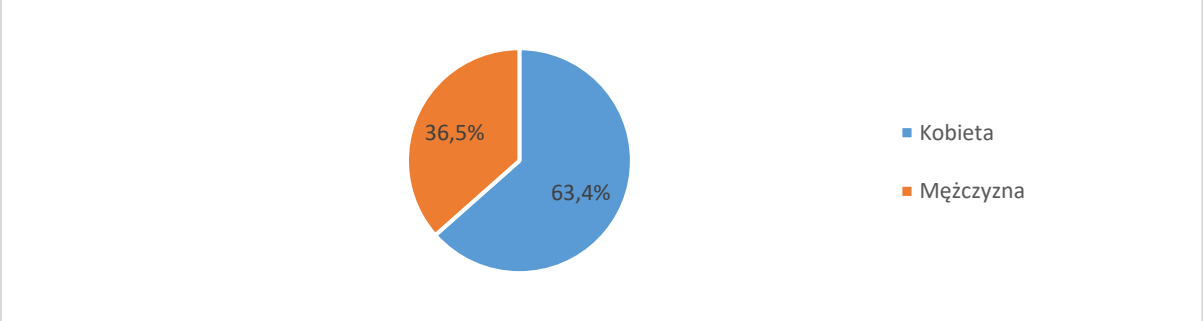

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Większość licealistów to mieszkańcy miast (67,8%). Mniej niż 1/3 respondentów zamieszkuje tereny wsi.

Wykres 193. Miejsce zamieszkania licealistów biorących udział w badaniu

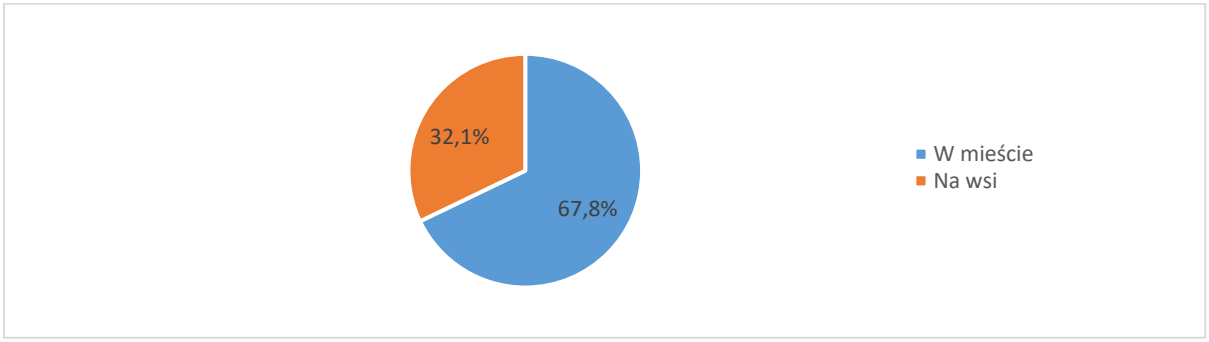

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Ponad 1/3 licealistów zamieszkuje Łódź. Więcej niż co dziesiąty zadeklarował także zamieszkiwanie Piotrkowa Trybunalskiego (13,8%) oraz powiatu kutnowskiego (13,2%). Pozostałe powiaty wskazywane były rzadziej.

Wykres 194. Powiat zamieszkania licealistów biorących udział w badaniu

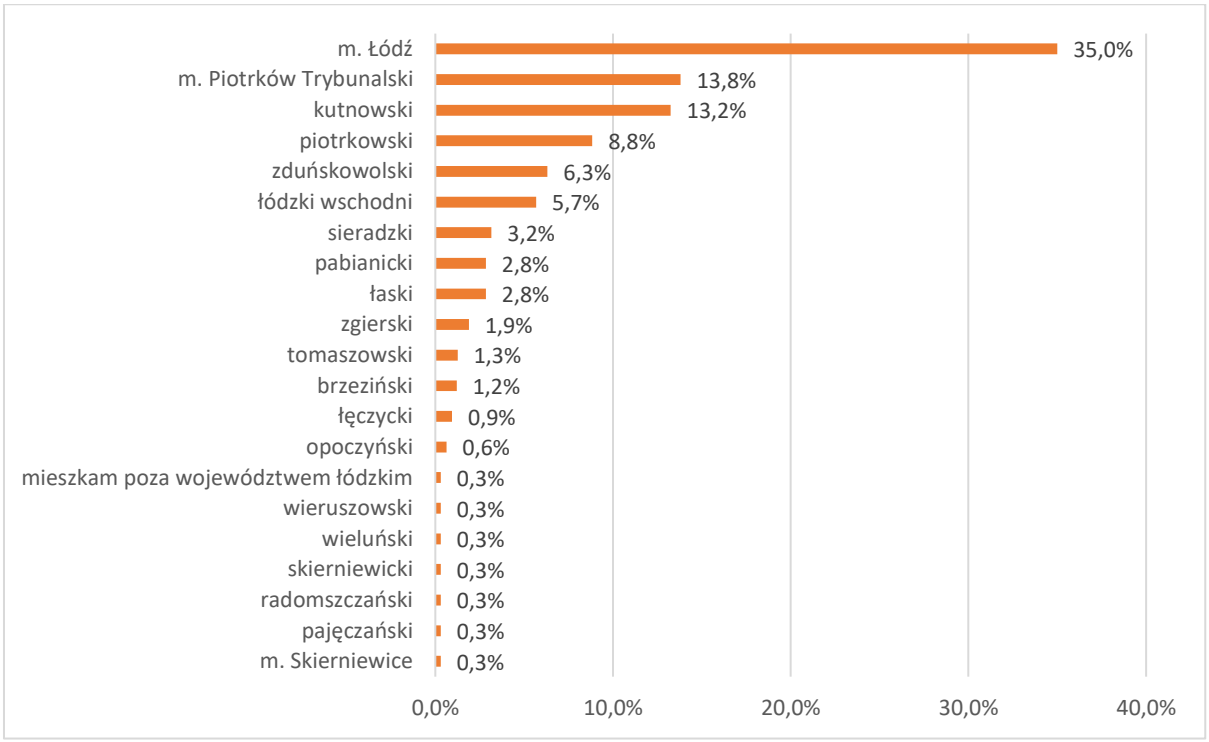

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Niemal połowa licealistów to uczniowie klasy drugiej – tę odpowiedź wskazało 45,1% ogółu. Nieznacznie rzadziej wskazywana była klasa trzecia, przez 40,1%.

Wykres 195. Klasa, do której uczęszczają licealiści biorący udział w badaniu

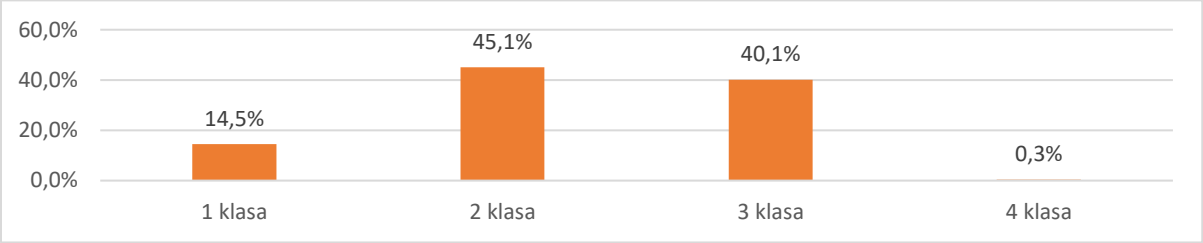

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Licealiści najczęściej uczą się w szkołach publicznych (89,6%). Uczniem szkoły prywatnej jest co dziesiąty badany.

Wykres 196. Rodzaj szkoły, do której uczęszczają licealiści biorący udział w badaniu

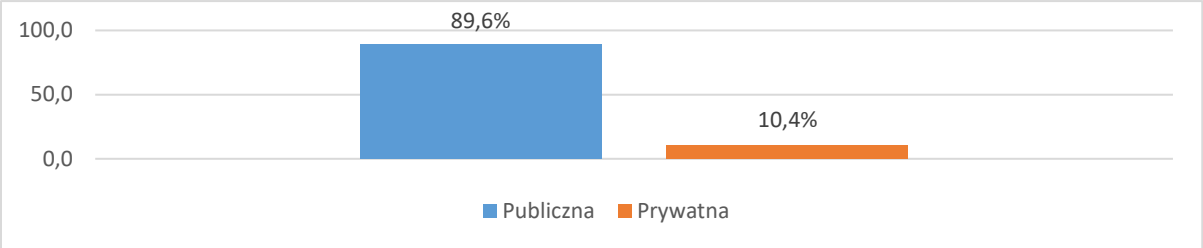

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=317

Charakterystyka uczniów szkół kształcenia zawodowego

Większość uczniów szkół kształcenia zawodowego to mężczyźni – stanowią oni 57,9% respondentów. Pozostali respondenci to kobiety (42,1%).

Wykres 197. Płeć uczniów szkół zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Ponad połowa uczniów kształcących się zawodowo mieszka na wsi (55,8%). Pozostali mieszkają w mieście (44,2%).

Wykres 198. Miejsce zamieszkania uczniów szkół zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Najczęstszym powiatem zamieszkania uczniów szkół kształcenia zawodowego jest miasto Łódź (14,5%). Co dziesiąty respondent deklaruje także zamieszkiwanie powiatu sieradzkiego (10,7%), bełchatowskiego (10%) oraz tomaszowskiego (10%). Pozostałe powiaty wskazywane były rzadziej.

Wykres 199. Powiat zamieszkania uczniów szkół zawodowych

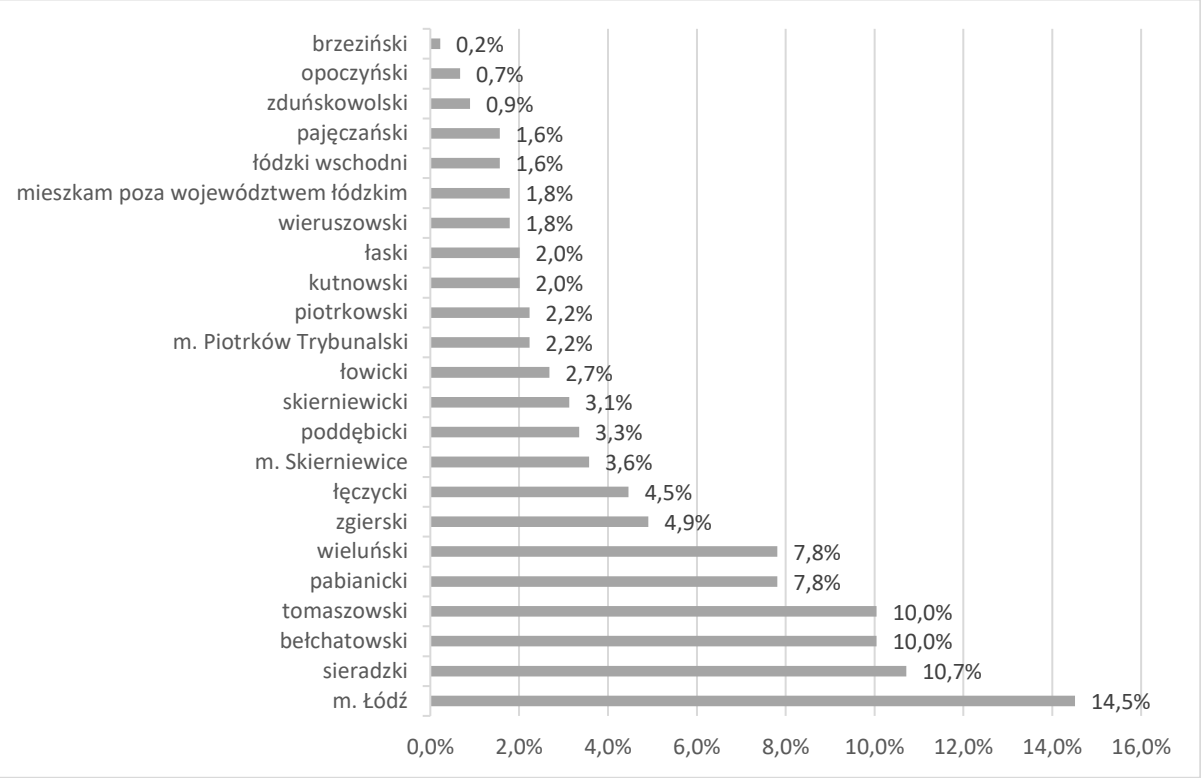

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Najczęstszym rodzajem szkół kształcenia zawodowego, do których uczęszczają respondenci, są szkoły publiczne (91,1%).

Wykres 200. Charakter szkoły uczniów szkół zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Ponad połowa uczniów szkół kształcenia zawodowego uczęszcza do klasy drugiej (52,3%). W drugiej kolejności, są to uczniowie klasy trzeciej (21,2%). Respondenci z klasy pierwszej oraz czwartej stanowią ¼ respondentów.

Wykres 201. Klasa, do której uczęszczają uczniowie szkół zawodowych

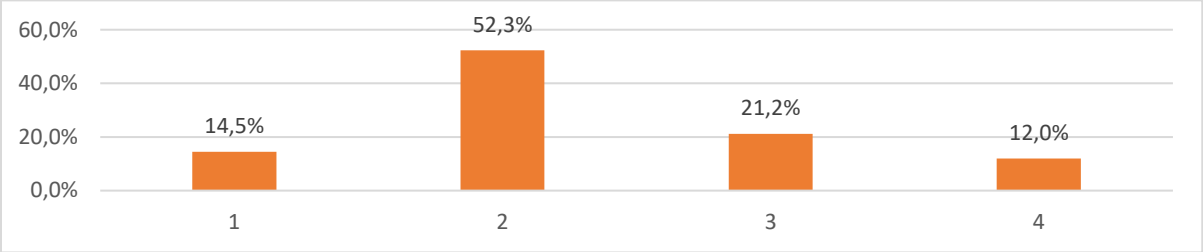

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Ponad połowa uczniów szkół kształcenia zawodowego, bo aż 66,2%, uczęszcza do technikum. Około ¼ uczniów kształci się w szkołach branżowych I lub II stopnia (26,8%). Najrzadziej wskazywaną placówką była szkoła policealna (6,9%).

Wykres 202. Rodzaj placówki, do której uczęszczają uczniowie szkół zawodowych

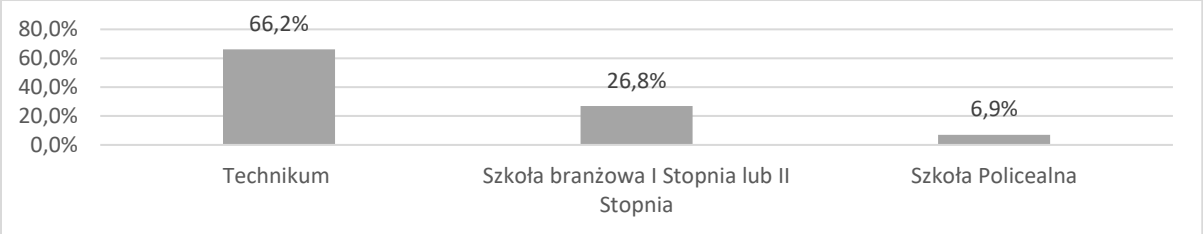

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=449

Osoby uczęszczające do szkół policealnych (30 osób) zostały poproszone o wskazanie placówki, w której były, przed podjęciem edukacji w aktualnej szkole. Najczęściej wskazywali oni liceum ogólnokształcące (21 osób), rzadziej – technikum (9 osób).

Wykres 203. Placówka, do której uczęszczali uczniowie szkół policealnych – częstości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=30

Charakterystyka rodziców

W badaniu wzięło udział ponad dwa razy więcej matek niż ojców – zdecydowaną większość respondentów stanowią kobiety (71,5%). Mężczyźni stanowili natomiast około 29% wszystkich ankietowanych rodziców.

Wykres 204. Płeć rodziców biorących udział w badaniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Dodatkowo, w badaniu wzięło udział nieco więcej rodziców mieszkających w mieście – 52,3% ankietowanych wskazało jako miejsce zamieszkania miasto, a 47,7% wieś.

Wykres 205. Miejsce zamieszkania rodziców biorących udział w badaniu

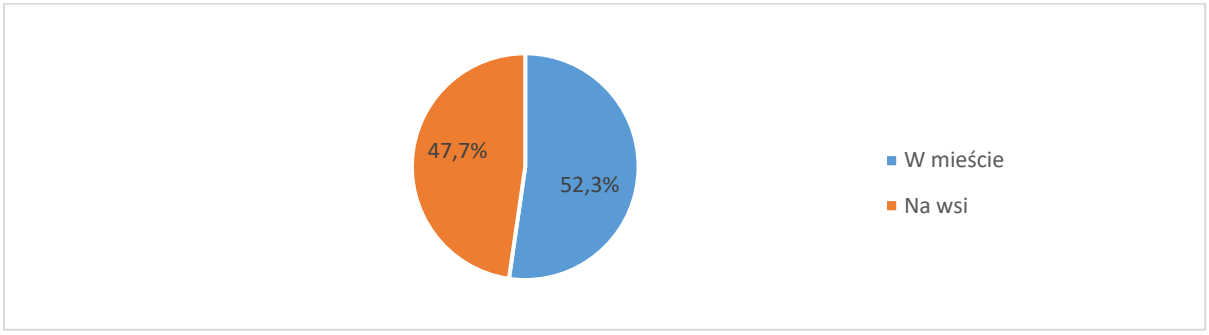

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Najliczniejszą grupę stanowią rodzice w wieku 35-44 lata (50,8%). Drugą co do wielkości grupą są osoby w wieku 45-54 lata (30,8%), a następnie 25-34 lata (14,6%). Najmniej liczna jest grupa rodziców w wieku 55-64 lata (3,8%).

Wykres 206. Wiek rodziców biorących udział w badaniu

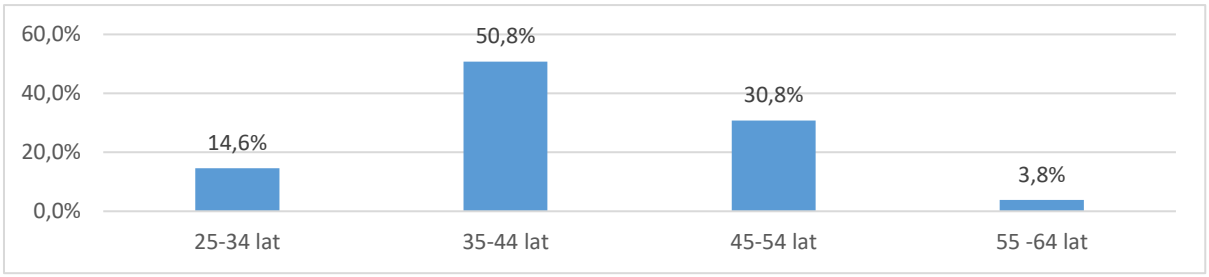

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Zdecydowana większość rodziców uczniów pochodzi z Łodzi (46,9%) i powiatu radomszczańskiego (18,5%). Pozostałe powiaty mają znacznie mniejszy udział: zgierski (7,7%), opoczyński (6,9%), rawski (5,4%), tomaszowski (3,9%) oraz łódzki wschodni (3,1%). Udział rodziców z pozostałych powiatów, takich jak łowicki, skierniewicki, brzeziński, miasto Skierniewice oraz pajęczański, wynosi poniżej 2,5% każdy.

Wykres 207. Powiat zamieszkania rodziców biorących udział w badaniu

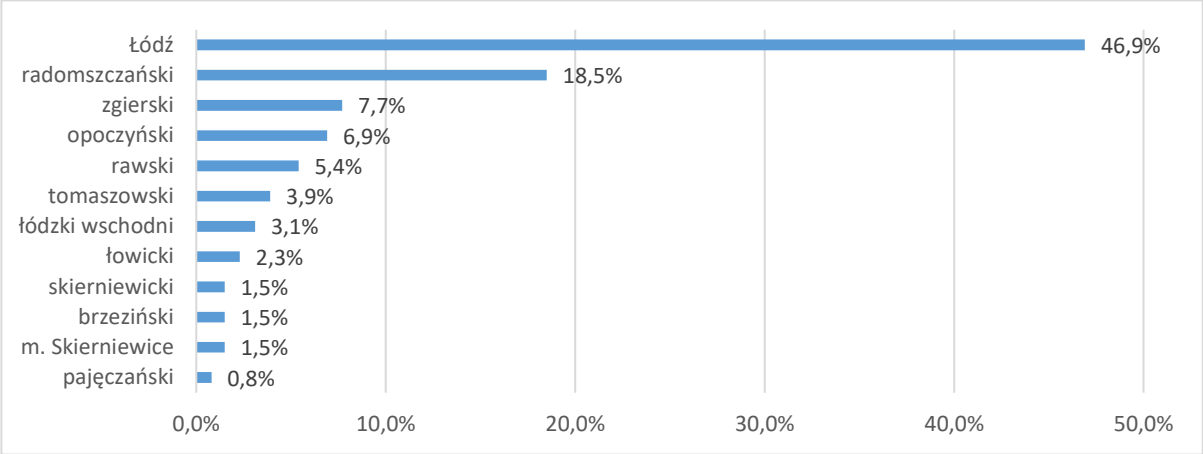

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Badani w przeważającej większości legitymowali się wykształceniem średnim (45,4%) lub wyższym (27,7%). Co piąty rodzic posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe (21,5%), natomiast wykształcenie gimnazjalne deklaruje 4,6% badanych. Tylko 0,8% respondentów ukończyło jedynie szkołę podstawową. Dane te wskazują, że zdecydowana większość rodziców ma co najmniej wykształcenie średnie.

Wykres 208. Wykształcenie rodziców biorących udział w badaniu

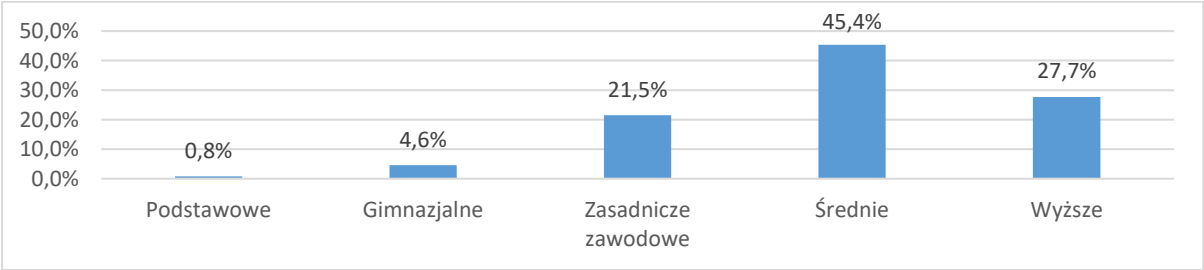

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Respondenci gównie pracują zarobkowo w pełnym wymiarze czasu (79,2%). Kolejne 6,2% wykonuje pracę w niepełnym wymiarze, a 4,6% pracuje dorywczo. Brak aktywności zawodowej zadeklarowało 10% badanych. Dane te pokazują, że ponad 90% rodziców pozostaje aktywnych zawodowo, przy czym dominującą formą zatrudnienia jest pełen etat.

Wykres 209. Status zarobkowy rodziców biorących udział w badaniu

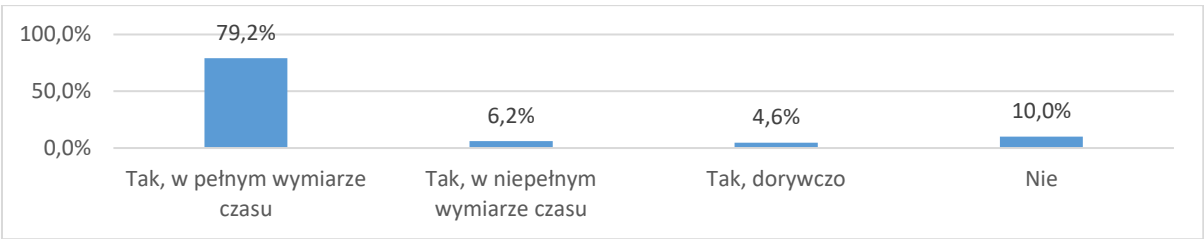

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Najliczniejszą grupę zawodową wśród respondentów stanowią pracownicy administracyjno-biurowi (22,2%), a następnie kadra kierownicza i specjaliści (18,8%) oraz pracownicy usług

(15,4%). Wykwalifikowani robotnicy to 13,7% badanych, natomiast średni personel i technicy to 10,2%. Osoby pracujące na własny rachunek stanowią 9,4%, rolnicy – 6,0%, a robotnicy niewykwalifikowani – 4,3%. Badani reprezentują zróżnicowane środowiska zawodowe, z przewagą pracowników wykonujących zawody wymagające kwalifikacji oraz zatrudnionych w administracji i usługach.

Wykres 210. Grupy zawodowe rodziców biorących udział w badaniu

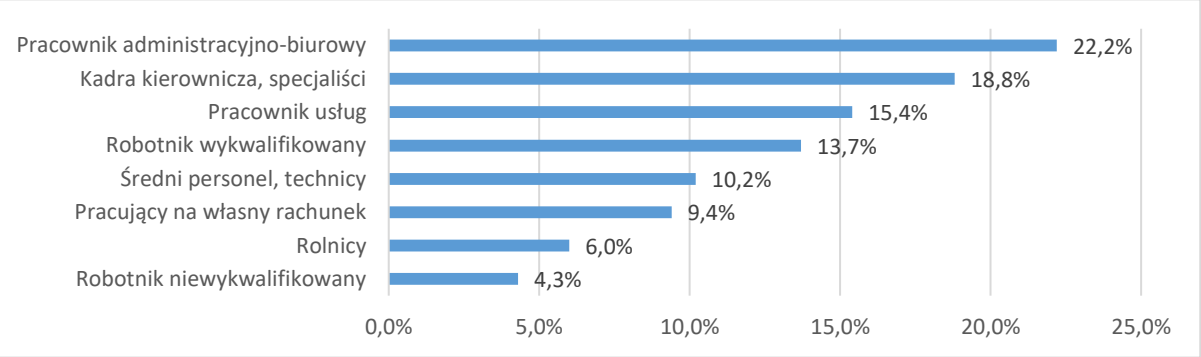

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=117

Większość dzieci respondentów (76,9%) uczęszcza do szkoły podstawowej. Pozostałe dzieci uczą się w szkołach średnich: 15,4% w liceum ogólnokształcącym, 3,9% w technikum oraz 3,8% w szkole branżowej.

Wykres 211. Szkoła, do której uczęszczają dzieci rodziców biorących udział w badaniu

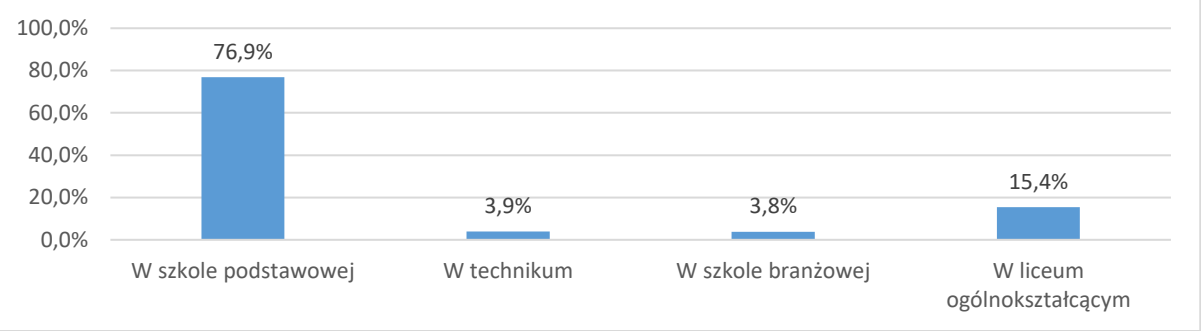

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130

Spośród dzieci respondentów uczęszczających do szkoły podstawowej, większość (55%) uczy się w 7. klasie, podczas gdy 45% stanowią uczniowie 8. klasy.

Wykres 212. Klasa szkoły podstawowej do której uczęszczają dzieci respondentów

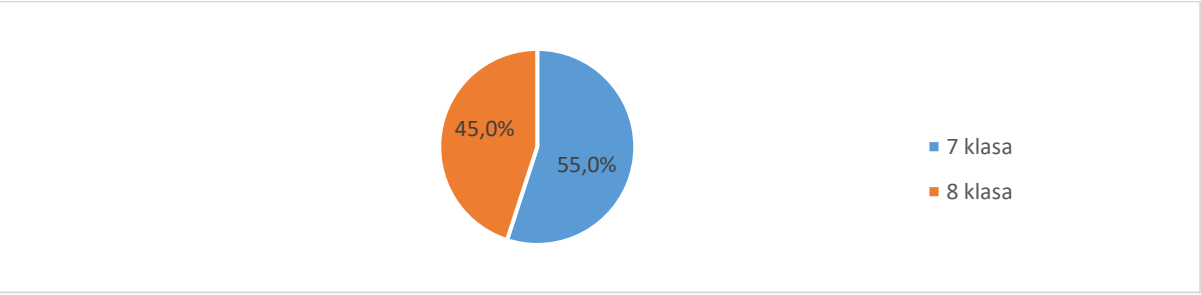

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=130; n=100

Dzieci uczące się w szkołach branżowych i technikach kształcą się w różnorodnych zawodach. Najwięcej uczniów wybrało zawody związane z logistyką – po 2 osoby kształcą się jako magazynier-logistyk oraz logistyk. Pozostali uczniowie uczą się w zawodach takich jak elektromechanik pojazdów samochodowych, fryzjer damski, technik informatyk, technik weterynarii oraz technik rolnik, z których każdy reprezentowany jest przez pojedyncze osoby.

Charakterystyka studentów

Nieznacznie większą część przebadanych studentów stanowiły kobiety (53,2%). Odsetek mężczyzn biorących udział w badaniu wyniósł 46,8%.

Wykres 213. Płeć studentów biorących udział w badaniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Większość studentów biorących udział w badaniu to mieszkańcy miast (86,7%). Mieszkańcy wsi stanowią zaledwie 13,3% badanych.

Wykres 214. Miejsce zamieszkania studentów biorących udział w badaniu

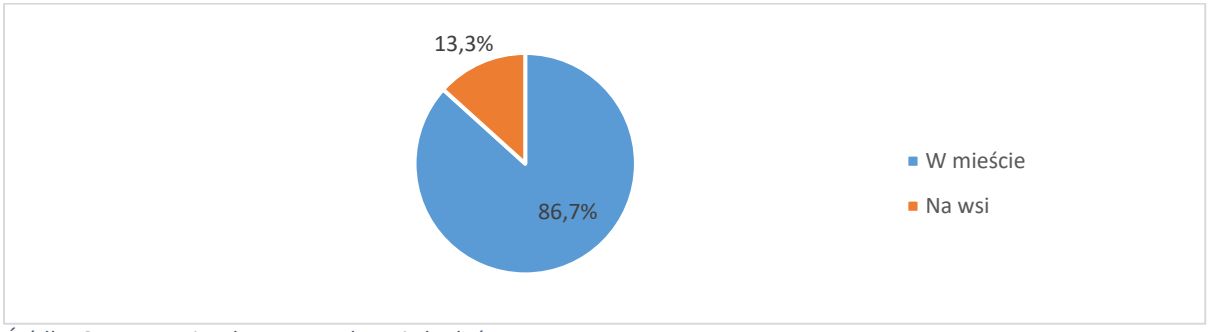

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Respondenci najczęściej jako swój rok urodzenia, wskazywali 2003 rok (33,6%) oraz 2002 rok (31,6%). Mniej niż co dziesiąty ankietowany wskazywał inny rok urodzenia. Oznacza to, że większość respondentów, w momencie przeprowadzania badania, miała pomiędzy 22 a 23 lata.

Wykres 215. Rok urodzenia studentów biorących udział w badaniu

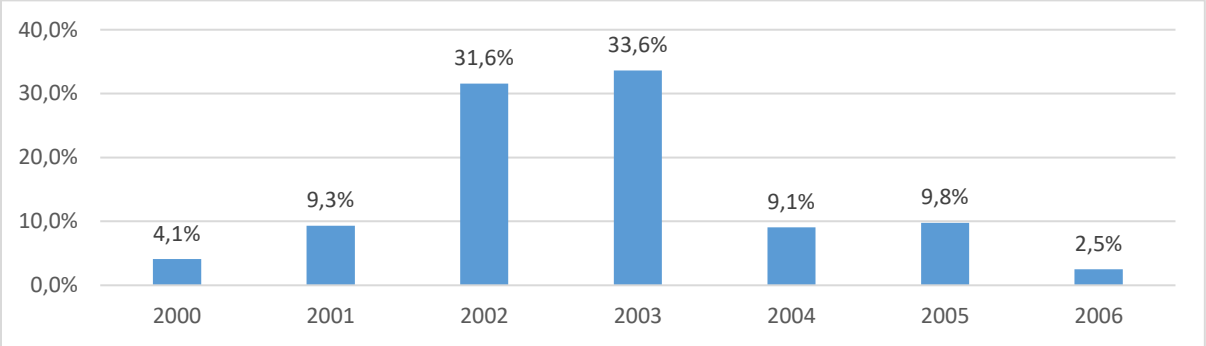

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451, n=440

Ponad 1/3 respondentów mieszka w Łodzi (38,1%). Więcej niż co dziesiąty respondent zamieszkuje powiat zgierski (12,2%). Pozostałe powiaty wskazywane były znacznie rzadziej – szczególnie powiat radomszczański i opoczyński, które otrzymały po 0,4% wskazań.

Wykres 216. Powiat zamieszkania studentów biorących udział w badaniu

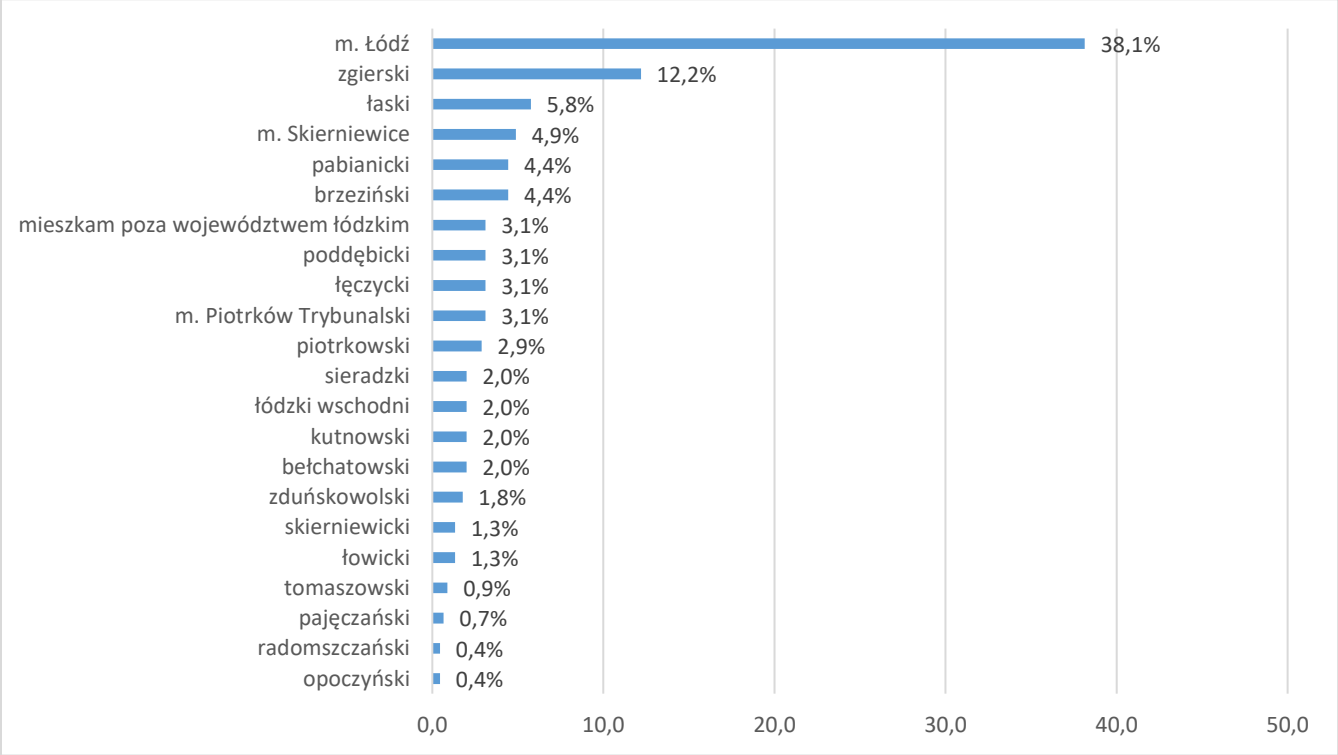

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Ankietowani są studentami łącznie 40 kierunków studiów. Co dziesiąty ankietowany jest studentem chemii. Nieco niższy odsetek wskazał studiowanie informatyki (9,5%). Stosunkowo wysoko wskazywana była także pedagogika (8,5%). Pozostałe kierunki studiów wskazywane były rzadziej.

Wykres 217. Kierunek studiów

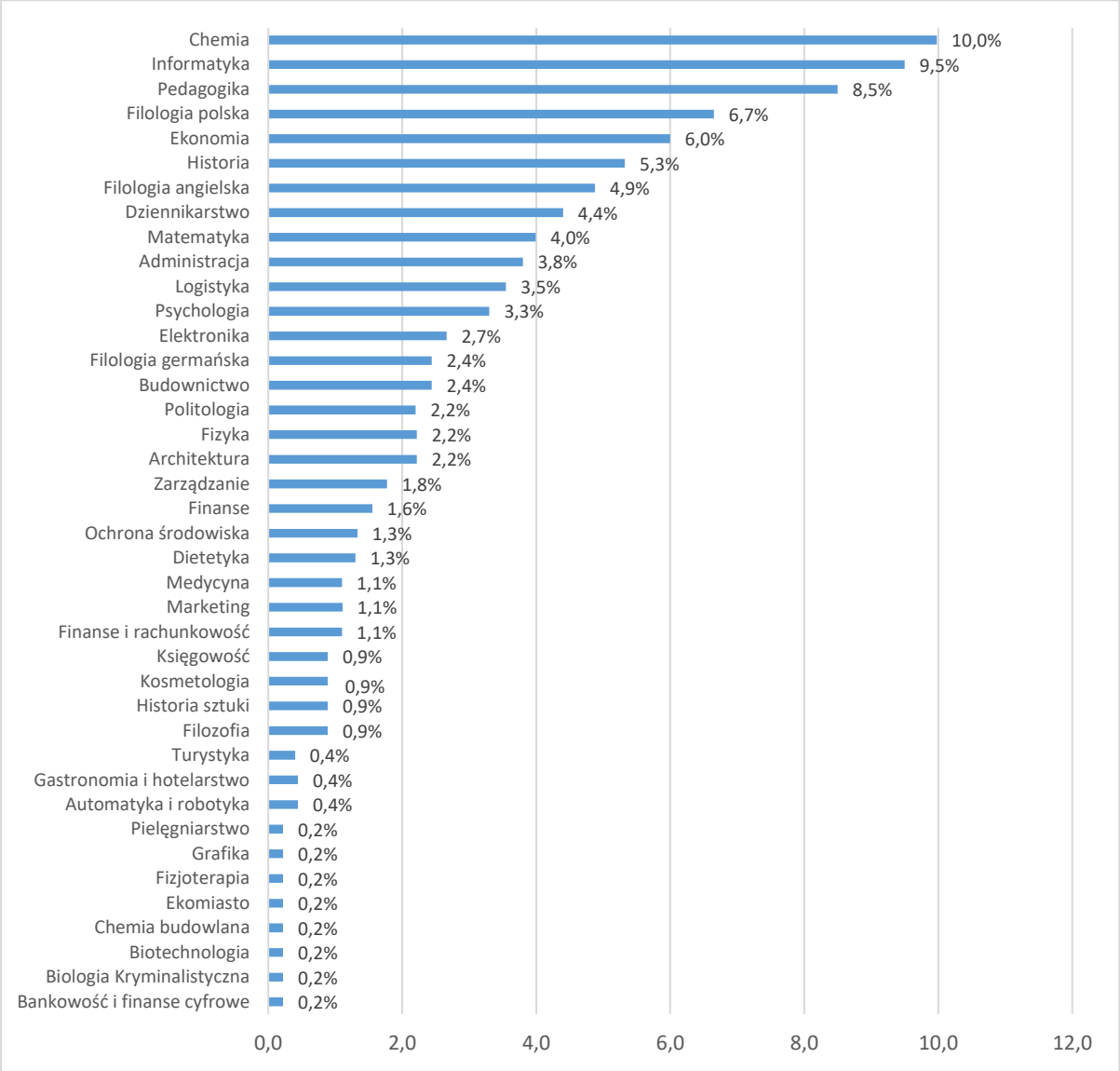

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Większość respondentów, bo aż 67%, stanowią studenci uczelni publicznych. Pozostali, to znaczy 1/3 ankietowanych, to osoby studiujące na uczelni prywatnej.

Wykres 218. Charakterystyka uczelni wyższej

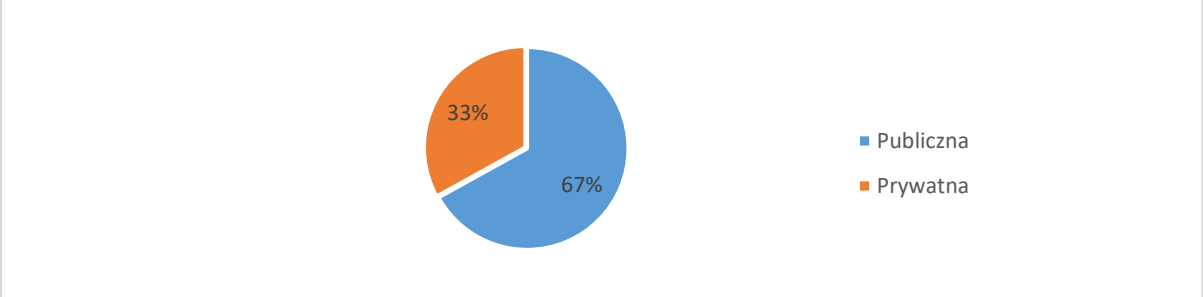

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań PAPI, N=451

Charakterystyka doradców zawodowych

Najczęstszym powiatem, w którym pracują doradcy zawodowi, jest miasto Łódź – tę odpowiedź wskazało 14,4% z nich. Niemal dwukrotnie rzadziej pracują oni w powiecie radomszczańskim (7,1%). Na trzecim miejscu wskazywany był powiat piotrkowski (6,6%).

Wykres 219. Powiat, w którym pracują doradcy zawodowi

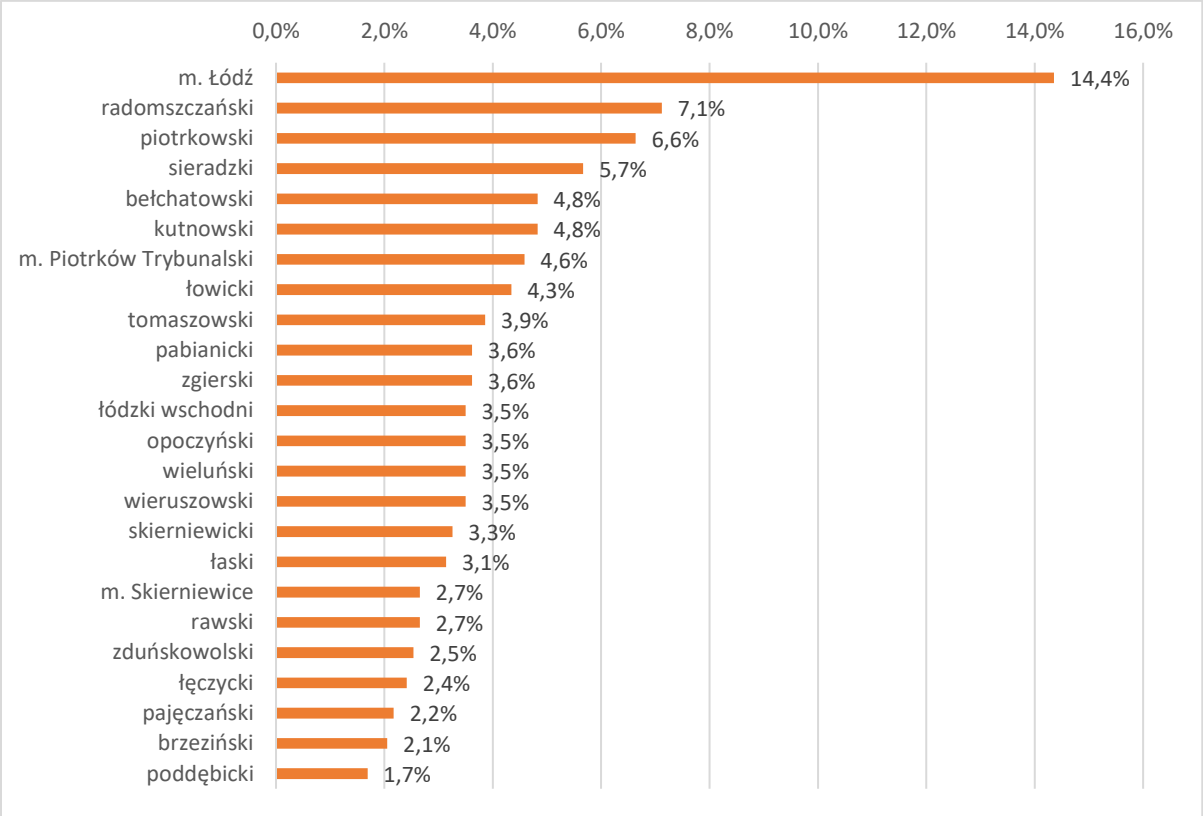

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Zdecydowaną większość respondentów stanowią kobiety (89,3%). Zaledwie co dziesiąty badany doradca był mężczyzną.

Wykres 220. Płeć doradców zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Niemal połowa doradców zawodowych jest w wieku 45-54 lata (49,7%). Niemal 1/3 jest młodsza – w wieku od 35 do 44 lat (31,1%). Trzecią, liczną grupą wiekową, były osoby w przedziale 55 do 64 lat (15,3%). Pozostałe kategorie wiekowe wskazywane były znacznie rzadziej.

Wykres 221. Wiek doradców zawodowych

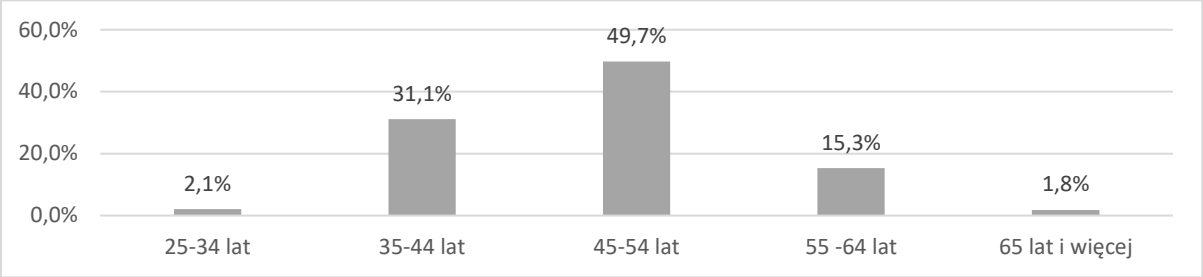

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Większość, bo aż 74,8% doradców, pracuje w ten sposób powyżej 36 miesięcy. Mniej niż co dziesiąty ankietowany wskazał pracę od 25 do 36 miesięcy (9,8%) oraz od 12 do 24 miesięcy (9,3%). Najrzadziej wskazywany był najkrótszy staż pracy, niższy niż rok (6,2%).

Wykres 222. Staż pracy jako doradca zawodowy

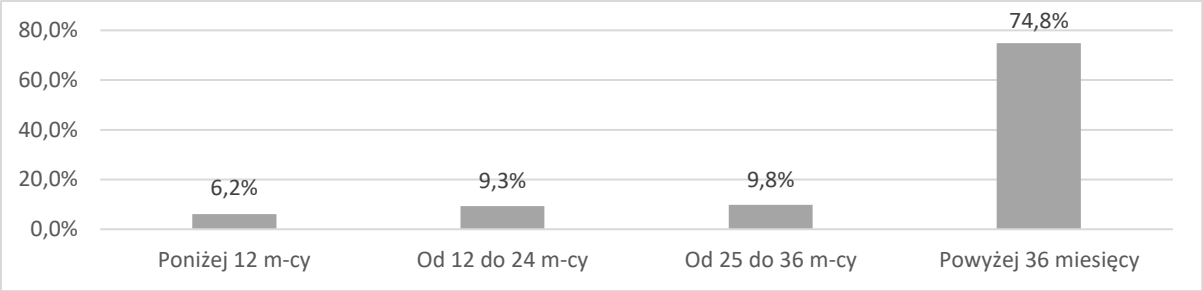

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Większość doradców zawodowych ukończyła studia podyplomowe (79%). Mniej niż 1/5 wskazała na ukończenie studiów I lub II stopnia – 15,6%. Zaledwie 6,2% osób pełniących funkcję doradcy nie ukończyła kształcenia formalnego w tym zakresie.

Wykres 223. Edukacja kierunkowa doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

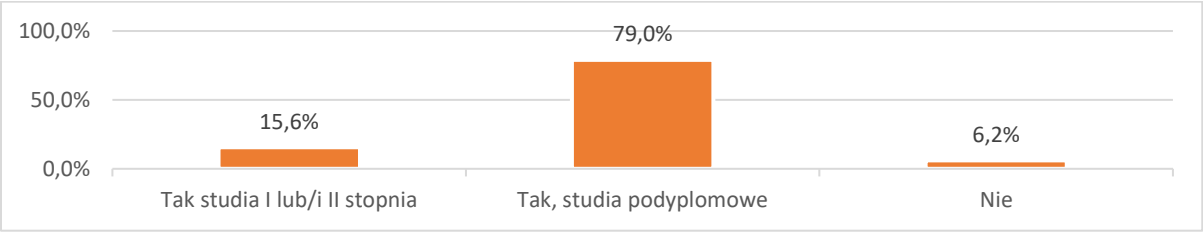

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Ponad połowa osób ukończyła również kursy z zakresu doradztwa zawodowego. Tę odpowiedź wskazało 56,7% respondentów.

Wykres 224. Ukończenie kursów przez doradców zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Aż 93,8% respondentów (776 osób) wskazało na pracę w placówce edukacyjnej. Pozostali respondenci, tzn. 8,6% (71 osób) pracuje w instytucjach rynku pracy.

Wykres 225. Miejsce pracy doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829

Najczęstszym miejscem pracy doradcy zawodowego z rynku pracy jest powiatowy urząd pracy (55,9%). Znacznie rzadziej wskazywane były inne odpowiedzi. Co dziesiąty doradca pracuje w Młodzieżowym Centrum Kariery (11,9%) oraz hufcu pracy (10,2%).

Wykres 226. Miejsce pracy doradców z instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru

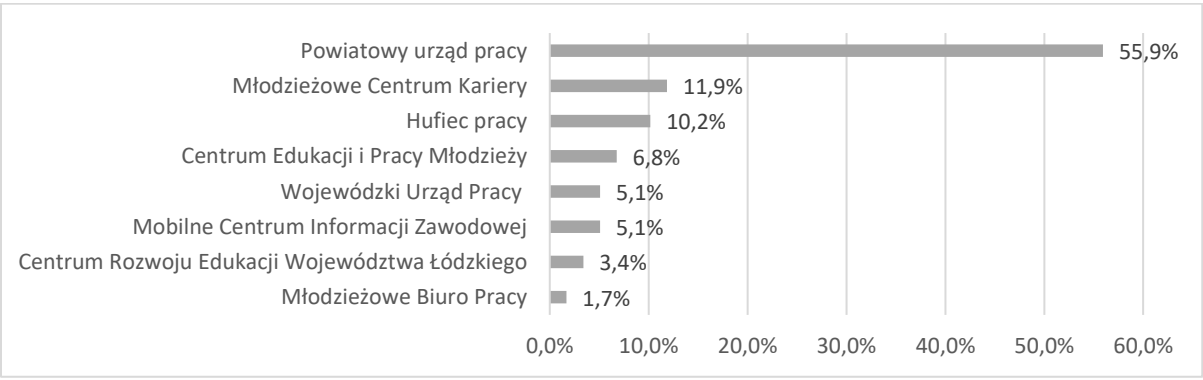

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=59

Doradcy pracujący w placówkach edukacyjnych, mieli wskazać charakter placówki w jakiej pracują. Było to pytanie wielokrotnego wyboru, ponieważ doradca mógł pracować w obu rodzajach placówek. Najczęściej jednak były to placówki publiczne (96,1%). Prywatne szkoły wskazało zaledwie 6,4% doradców.

Wykres 227. Charakter placówki, w której pracują doradcy zawodowi zatrudnieni w placówkach edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru

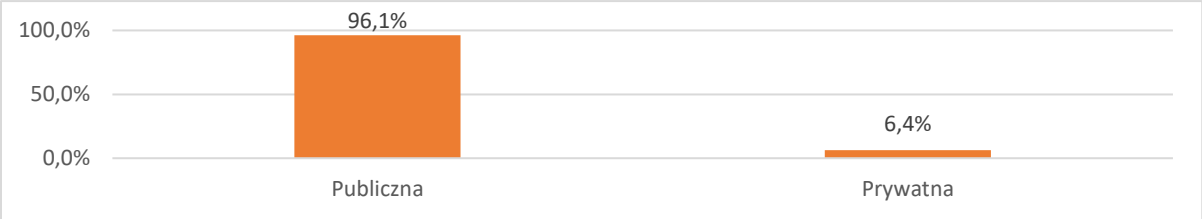

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Najczęściej doradcy uczą w jednym miejscu (48,7%). Warto jednak zauważyć, że pozostali, to znaczy 51,3% osób, wskazało na większą ilość placówek – najczęściej są to dwa miejsca pracy (30,2%).

Wykres 228. Liczba miejsc w których pracują doradcy zawodowi z placówek edukacyjnych

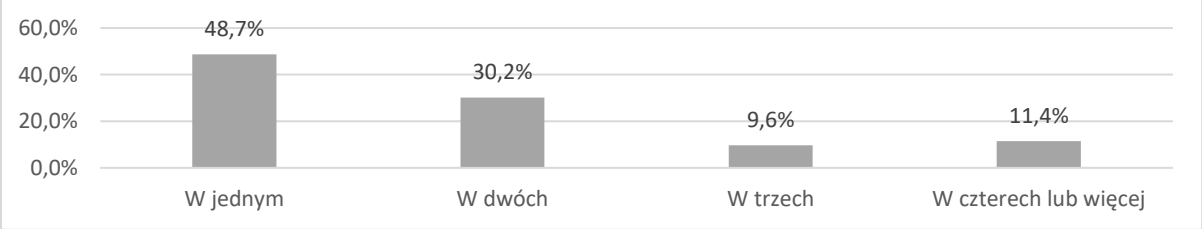

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=778

Kolejne pytanie skierowane do doradców pracujących w więcej niż jednej placówce dotyczyło charakteru tych szkół – w przypadku, gdy pracowali oni w odmiennych szkołach (np. podstawowej i technikum) udzielali oni dwukrotnie odpowiedzi skierowanych do tej grupy respondentów. Większość z nich jednak (77,1%) pracowała w placówkach o tym samym charakterze, np. dwóch podstawówkach.

Wykres 229. Praca w placówce o tym samym charakterze przez doradców pracujących w więcej niż jednej placówce edukacyjnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=397

Najczęstszym miejscem pracy doradców zawodowych są szkoły podstawowe (69,9%). Ponad ¼ osób wskazywała także pracę w technikum (27,1%) oraz liceum ogólnokształcącym (25,7%).

Wykres 230. Miejsce pracy doradców zawodowych z placówek edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru

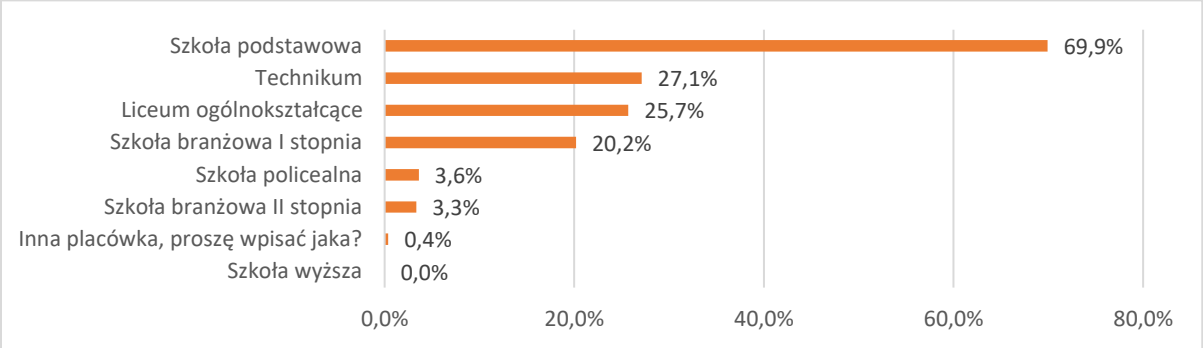

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie dokładnej liczby placówek w których pracują. Jak widać na poniższym wykresie, osobami najrzadziej zatrudniającymi się tylko w jednej placówce są osoby pracujące w szkołach podstawowych (46,5%), które częściej wskazywały na zatrudnienie w dwóch i większej ilości szkół. W drugiej kolejności byli to pracownicy szkół branżowych II stopnia (50%). Z kolei najczęściej w jednej placówce pracują doradcy z liceum ogólnokształcących (83%) oraz szkół policealnych (89,3%).

Wykres 231. Liczba placówek w których pracują doradcy zawodowi

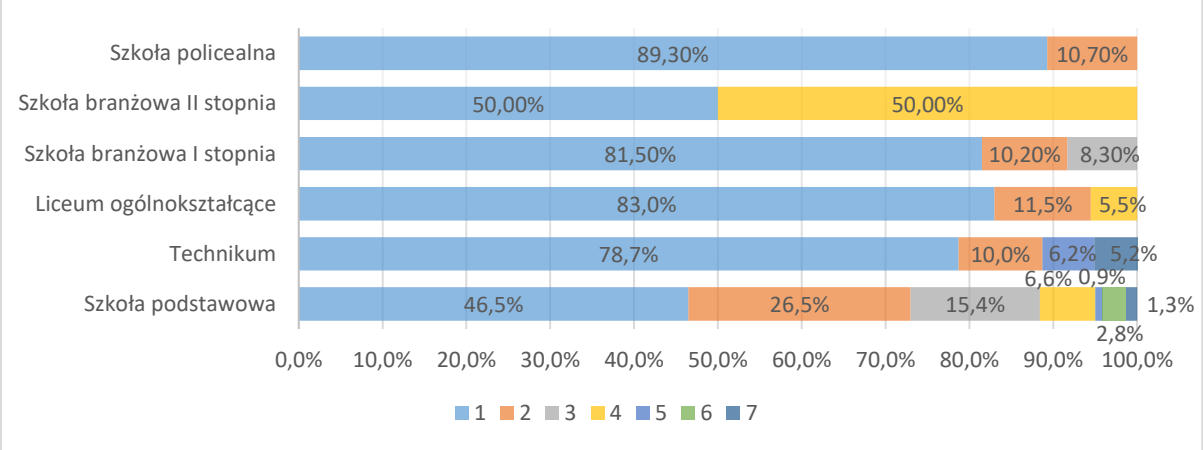

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Aż połowa respondentów (50,3%) zatrudnionych w szkołach, pracowała w nich jako nauczyciel przedmiotowy. Dwa razy rzadziej wskazywane było pełnienie roli pedagoga szkolnego (24,6%). W trzeciej kolejności, funkcją pełnioną przez doradcę zawodowego, było także bycie nauczycielem wychowawcą dla klasy (17,4%). Respondenci mieli możliwość wpisania także innych funkcji niż te, wskazane w kafeterii. Inne stanowisko wskazało 8,5% doradców, wskazując łącznie 66 odpowiedzi. Część z nich stanowiła jedynie rozszerzenie dla podanej kafeterii (np. nauczyciel matematyki, wychowania fizycznego), ale niektóre osoby wskazywały pełnienie innych, niż wymienione, funkcji. Najczęściej wskazywany był nauczyciel wspomagający/współorganizujący (17 osób), nauczyciel świetlicy (5), a także terapeuta (5).

Wykres 232. Funkcja pełniona przez doradców zawodowych w szkołach w których pracują, pytanie wielokrotnego wyboru

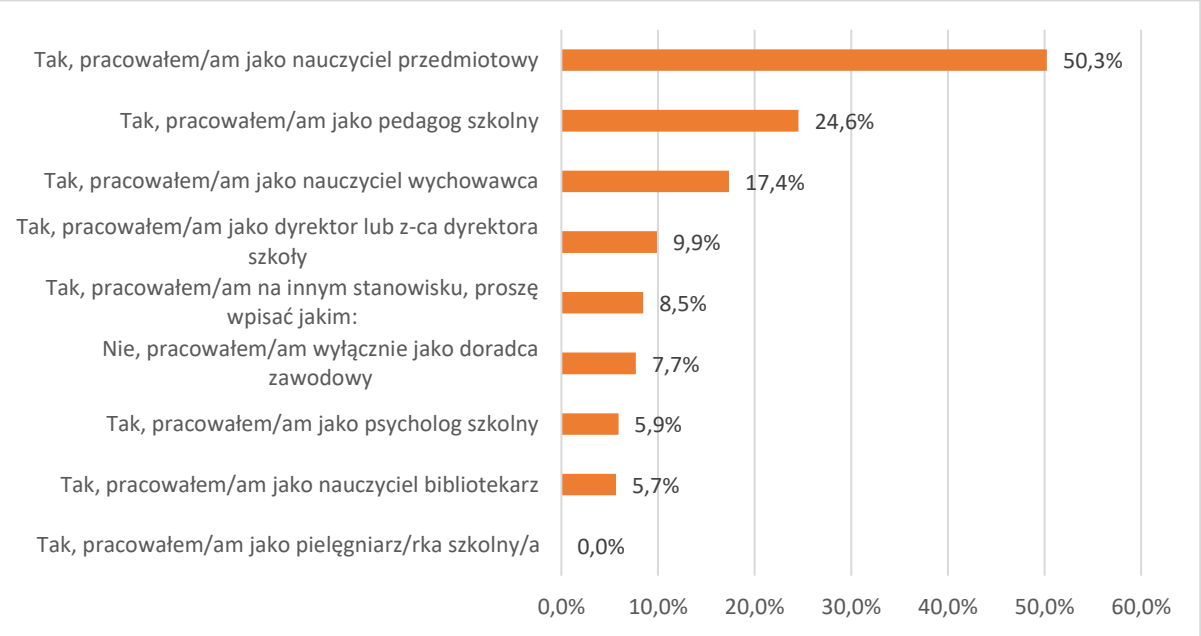

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770

Występuje korelacja istotna statystycznie pomiędzy szkołą, w której zatrudniony jest doradca zawodowy, a pełnioną przez niego w niej funkcją. Wyłącznie jako doradcy zawodowi najczęściej pracują respondenci zatrudnieni w szkole branżowej II stopnia (50%). W pozostałych placówkach najczęściej wskazywaną funkcją był nauczyciel przedmiotowy – szczególnie w liceum ogólnokształcącym (61%) oraz technikum (53,6%), gdzie ponad połowa doradców pełni również rolę nauczyciela. W szkole podstawowej oraz szkole branżowej I stopnia, częściej niż w innych placówkach, doradcy pełnią funkcję pedagoga szkolnego (odpowiednio: 27% oraz 26,8%).

Wykres 233. Funkcja pełniona przez doradców zawodowych w szkołach w których pracują a rodzaj szkoły, w której pracują

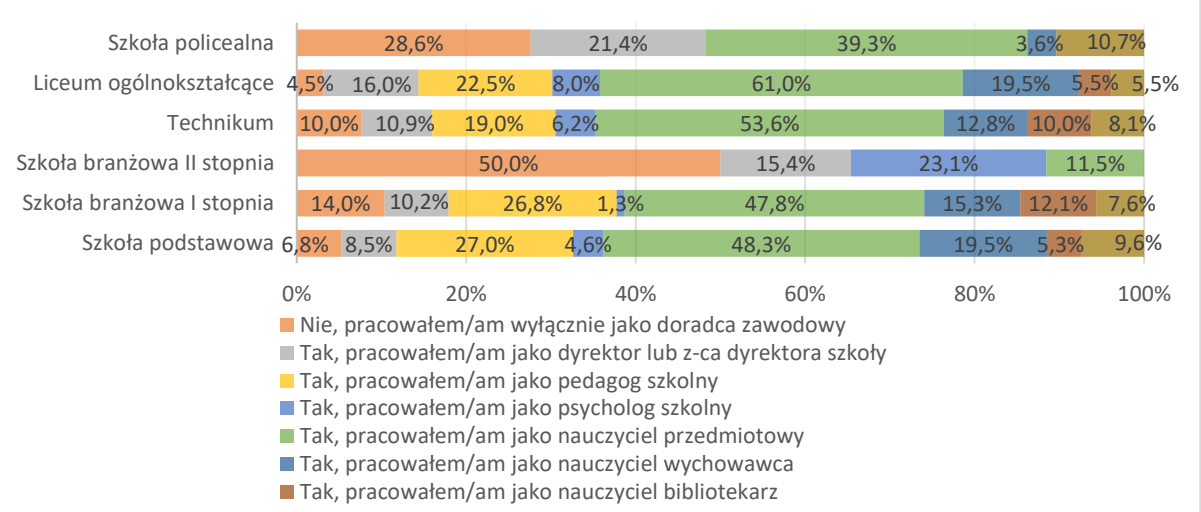

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770.

6.2 Bibliografia

1. Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, Warszawa 2022
2. Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030, Warszawa 2020
3. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, Łódź 2021
4. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego „RSI Łódzkie 2030+", Łódź 2024
5. Raport końcowy z badania „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji", Łódź 2023
6. Raport końcowy z „Badania potrzeb regionalnego rynku pracy z uwzględnieniem cyfrowej i zielonej transformacji, Łódź 2024
7. Raport końcowy z badania „Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego dla dorosłych, w tym szkolnictwo wyższe", Łódź 2024
8. Raport końcowy z badania „Identyfikacja podmiotów działających na rzecz podnoszenia jakości, efektywności i atrakcyjności kształcenia zawodowego", Łódź 2024
9. Raport końcowy z badania „Analiza możliwości wzmocnienia współpracy szkół z pracodawcami", Łódź 2024
10. Raport „Potrzeby szkoleniowe współczesnego doradcy zawodowego w nowoczesnej szkole", Warszawa 2024
11. Model wspierający w doradztwie. Raport z badania doradców zawodowych w kontekście wdrażania ZSK, Warszawa 2021
12. Ewaluacja standardów doradztwa zawodowego dla szkół podstawowych, Poznań 2022
13. Diagnoza oferty szkolnictwa zawodowego dla dorosłych, w tym szkolnictwa wyższego
14. Ewaluacja wsparcia szkolnictwa zawodowego. Badanie wartości wskaźników rezultatu długoterminowego PO WER, Opole 2023
15. Getting Skills Right. Career Guidance for Low-Qualified Workers in Germany, dostęp onlinehttps://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/03/career-guidance-for-low-qualified-workers-in-germany_497d8330/5e6af8da-en.pdf, 09.06.2025
16. Kierunki rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego, Warszawa 2024
17. Kryteria wyboru projektów dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, dostęp online https://funduszeue.lodzkie.pl/dokumenty/kryteria-wyboru-projektow-w-ramach-programu-regionalnego-fundusze-europejskie-dla, 09.06.2025
18. Kształcenie zawodowe w rzemiośle, 2020, dostęp online https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Ksztacenie-w-rzemiole_ostat.docx.pdf, 09.06.2025
19. Raport o stanie województwa opolskiego za 2023 rok, Opole 2024
20. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego „RSI Łódzkie 2030+", dostęp online https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/media/137171/RSI-Lodzkie-2030-WCAG.pdf 09.06.2025
21. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, Łódź 2021

22. Trendy, wyzwania i rekomendacje dla rynku pracy na podstawie badań BKL, Warszawa 2023
23. Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy, Warszawa 2019
24. RAPORT Future® Rynek pracy i zawody przyszłości, 2024
25. PARP, Bilans Kapitału Ludzkiego 2022/2021. Rozwój kompetencji – uczenie się dorosłych i sektor szkoleniowo-rozwojowy, Warszawa 2022
26. PARP, Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań, marzec 2025, dostęp online 09.06.

6.3 Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1. Podsumowanie doboru próby w badaniu ilościowym 12
Tabela 2. Szkoły i uczniowie w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych oraz policealnych w Polsce w latach 2021-2023. 17
Tabela 3. Zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe I i II stopnia i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej w Polsce w latach 2021-2023. 19
Tabela 4. Liczba uczniów w szkolnictwie zasadniczym i zawodowym branżowym w latach 2021-2023. 20
Tabela 5. Narzędzia z których korzystali badani w ramach różnych źródeł informacji o kształceniu zawodowym 67
Tabela 6. Powiat zamieszkania uczniów szkoły podstawowej a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie 78
Tabela 7. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie a powiat zamieszkania licealisty 78
Tabela 8. Wskazana przez ucznia szkoły zawodowej liczba placówek kształcenia zawodowego a jego powiat zamieszkania 79
Tabela 9. Powiat zamieszkania studentów a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie 79
Tabela 10. Świadomość istnienia technikum/ szkół branżowych w okolicy zamieszkania respondentów mieszkających w różnych powiatach województwa łódzkiego 80
Tabela 11. Znajomość oraz opinia na temat Branżowych Centrów Umiejętności przez doradców zawodowych 93
Tabela 12. Zgodność uczniów szkół podstawowych ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego 98
Tabela 13. Zgodność licealistów ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego 101
Tabela 14. Zgodność uczniów szkół zawodowych ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego 103
Tabela 15. Zgodność studentów ze stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego oraz ogólnokształcącego 106
Tabela 16. Uczniowie różnych szkół wobec różnych stwierdzeń dotyczących szkół zawodowych i liceów ogólnokształcących 110
Tabela 17. Ocena wpływu doradztwa zawodowego na opinie uczniów dotyczące wyboru ścieżki kształcenia oraz kariery 137
Tabela 18. Uwzględnianie edukacji w szkole zawodowej a liczba zajęć lekcyjnych z doradcą zawodowych w opinii uczniów szkół podstawowych 137
Tabela 19. Opinia doradców instytucji rynku pracy na temat ich wpływu na opinie klientów dotyczące wyboru ścieżki kształcenia oraz kariery 138
Tabela 20. Rekomendacje szkół przez rodziców a faktyczny wybór uczniów 138

Tabela 21. Ocena jakości współpracy z doradcą zawodowym w szkole podstawowej dziecka w ocenie rodzica 185
Tabela 22. Bariery dla prowadzenia doradztwa zawodowego 187
Tabela 23. Rekomendacje 216

Spis wykresów

Wykres 1. Dalsza planowana edukacja zawodowa przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 38
Wykres 2. 2 Przyczyny rezygnacji z kształcenia zawodowego wśród uczniów szkół podstawowych 39
Wykres 3. Uwzględnianie kształcenia zawodowego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru 40
Wykres 4. Rozważanie kontynuacji edukacji w szkole policealnej przez licealistów 40
Wykres 5. Szkoła średnia ukończona przez studentów 41
Wykres 6. Uwzględnianie kształcenia zawodowego podczas wcześniejszych etapów nauczania przez studentów, pytanie wielokrotnego wyboru 41
Wykres 7. Uwzględnianie edukacji w liceum ogólnokształcącym przez uczniów szkół zawodowych 42
Wykres 8. Świadomość powstawania nowych zawodów wśród uczniów klas szkoły podstawowej 43
Wykres 9. Znajomość nowych zawodów wśród uczniów klas podstawowych 43
Wykres 10. Uwzględnianie zmian na rynku pracy i powstawania nowych zawodów przy wyborze szkoły przez uczniów szkoły podstawowej 44
Wykres 11. Znajomość pojęcia zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy wśród licealistów 44
Wykres 12. Znajomość pojęcia zielonej oraz cyfrowej transformacji wśród uczniów szkół zawodowych 45
Wykres 13. Znajomość zagadnienia zielonej oraz cyfrowej transformacji rynku pracy wśród studentów 45
Wykres 14. Znajomość pojęcia zielonej transformacji rynku pracy a płeć licealistów 46
Wykres 15. Znajomość zagadnienia zielonej transformacji rynku pracy a płeć studentów 46
Wykres 16. Znajomość pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć licealistów 47
Wykres 17. Znajomość zagadnienia cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć studentów 47
Wykres 18. Znajomość pojęcia cyfrowej transformacji rynku pracy a typ szkoły licealistów 48
Wykres 19. Kierowanie się ideą zielonej lub cyfrowej transformacji przy wyborze ścieżki edukacji przez licealistów 48
Wykres 20. Kierowanie się ideą zielonej lub cyfrowej transformacji rynku pracy a płeć licealistów 49
Wykres 21. Znaczenie cyfrowej lub zielonej transformacji rynku pracy podczas wyboru ścieżki edukacji przez studentów 49

Wykres 22. Znaczenie idei zielonej lub cyfrowej transformacji rynku pracy w podejmowaniu decyzji o wyborze ścieżki edukacji przez uczniów szkół zawodowych 49
Wykres 23. Osoby, z którymi rozmawiali uczniowie szkół podstawowych na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 53
Wykres 24. Osoby, z którymi rozmawiali licealiści na temat kształcenia zawodowego w szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru 53
Wykres 25. Osoby, z którymi uczniowie szkół zawodowych rozmawiali na temat kształcenia zawodowego w szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru 54
Wykres 26. Osoby, z którymi rozmawiali studenci na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 54
Wykres 27. Narzędzie, za pomocą którego uczniowie szkół podstawowych poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 56
Wykres 28. Narzędzie, z którego korzystali licealiści przy szukaniu informacji dotyczących kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 56
Wykres 29. Narzędzie służące poszukiwaniu informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 57
Wykres 30. Narzędzie, za pomocą którego studenci poszukiwali informacji na temat kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 58
Wykres 31. Narzędzie służące poszukiwaniu informacji na temat kształcenia zawodowego przez doradców, pytanie wielokrotnego wyboru 59
Wykres 32. Miejsce zamieszkania uczniów szkół podstawowych a narzędzie wykorzystywane do poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym, pytanie wielokrotnego wyboru 60
Wykres 33. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a typ szkoły zawodowej ucznia, pytanie wielokrotnego wyboru 61
Wykres 34. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a miejsce zamieszkania ucznia szkoły zawodowej, pytanie wielokrotnego wyboru 61
Wykres 35. Narzędzia wykorzystywane do poszukiwania informacji na temat kształcenia zawodowego a płeć ucznia szkoły zawodowej, pytanie wielokrotnego wyboru 62
Wykres 36. Miejsce zamieszkania studenta a narzędzie wykorzystywane do poszukiwania informacji o kształceniu zawodowym, pytanie wielokrotnego wyboru 63
Wykres 37. Narzędzie wykorzystywane przez licealistów przy szukaniu informacji na temat kształcenia zawodowego a typ szkoły, pytanie wielokrotnego wyboru 63
Wykres 38. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 64
Wykres 39. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru 65
Wykres 40. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 65

Wykres 41. Szczegółowe źródło poszukiwania informacji za pomocą telefonu/komputera/laptopa przez studentów, pytanie wielokrotnego wyboru 66
Wykres 42. Źródła informacji na temat kształcenia zawodowego z których czerpią doradcy zawodowi, pytanie wielokrotnego wyboru 66
Wykres 43. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół podstawowych 68
Wykres 44. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez licealistów 68
Wykres 45. Ocena uzyskiwanych informacji na temat kształcenia zawodowego przez uczniów szkół zawodowych 69
Wykres 46. Ocena informacji na temat kształcenia zawodowego z perspektywy czasu przez studentów 69
Wykres 47. Ocena dostępu do źródeł informacji na temat kształcenia zawodowego 70
Wykres 48. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać uczniowie szkół podstawowych 74
Wykres 49. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać licealiści 74
Wykres 50. Ilość zawodów, w których można się kształcić zawodowo, którą potrafiliby wskazać studenci 74
Wykres 51. Przedziały liczebności placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywana przez uczniów szkół podstawowych 75
Wykres 52. Przedział placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywany przez licealistów 76
Wykres 53. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie licealisty a jego miejsce zamieszkania 76
Wykres 54. Wskazana liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie uczniów szkół zawodowych 76
Wykres 55. Przedział liczebności placówek kształcenia zawodowego w powiecie wskazywany przez studentów 77
Wykres 56. Miejsce zamieszkania studentów a wskazywana przez nich liczba placówek kształcenia zawodowego w powiecie 77
Wykres 57. Czas potrzebny na dotarcie do szkoły uczniom szkół zawodowych 81
Wykres 58. Środki transportu wykorzystywane by dotrzeć do szkoły przez uczniów szkół zawodowych 82
Wykres 59. Odległość do szkoły zawodowej ucznia a wybierany przez niego środek transportu 82
Wykres 60. Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego przez doradców 83
Wykres 61. Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego przez doradców 84
Wykres 62. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców 87
Wykres 63. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców a ich miejsce pracy 88

Wykres 64. Deklaratywny poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego doradców a ich staż pracy w zawodzie 88
Wykres 65 Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez uczniów szkół podstawowych 90
Wykres 66 Znajomość Branżowych Centrów Umiejętności przez licealistów 90
Wykres 67. Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez uczniów szkół zawodowych 91
Wykres 68. Znajomość Branżowego Centrum Umiejętności przez studentów 91
Wykres 69. Znajomość Branżowych Centrów Umiejętności przez rodziców 92
Wykres 70. Źródła wiedzy rodziców o Branżowych Centrach Umiejętności, pytanie wielokrotnego wyboru 92
Wykres 71. Ocena znajomości zakresu działalności Branżowych Centrów Umiejętności przez rodziców 93
Wykres 72. Miejsce zamieszkania uczniów szkół podstawowych a zgodność ze stwierdzeniem "Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące" 99
Wykres 73. Płeć uczniów szkół podstawowych a zgodność ze stwierdzeniem „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości” 100
Wykres 74. Odpowiedzi udzielane na stwierdzenie „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia” a typ szkoły licealistów 102
Wykres 75. Odpowiedzi udzielane na stwierdzenie „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości” a płeć licealistów 102
Wykres 76. Zgodność ze stwierdzeniem „Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia” a miejsce zamieszkania uczniów szkół zawodowych 104
Wykres 77. Zgodność ze stwierdzeniem „Technikum lub Szkoła Branżowe są gorsze niż Liceum Ogólnokształcące” a typ szkoły zawodowej ucznia 104
Wykres 78. Zgodność ze stwierdzeniem „Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach” a typ szkoły zawodowej ucznia 105
Wykres 79. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Licea Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia” 107
Wykres 80. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące” 107
Wykres 81. Miejsce zamieszkania studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Do Technikum idą osoby zdecydowane…” 108
Wykres 82. Płeć studentów a zgodność ze stwierdzeniem „Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości” 108
Wykres 83. Opinia na temat postrzegania kształcenia zawodowego przez uczniów szkół, w których uczą doradcy 111
Wykres 84. Powód negatywnej opinii uczniów na temat kształcenia zawodowego według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 111
Wykres 85. Zmiana postrzegania kształcenia zawodowego przez uczniów według doradców zawodowychŹródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI, N=829; n=770 112

Wykres 86. Działania mogące polepszyć wizerunek kształcenia zawodowego wśród uczniów według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 112
Wykres 87. Postrzeganie kształcenia zawodowego przez klientów doradców z instytucji rynku pracy 114
Wykres 88. Zmiana postrzegania kształcenia zawodowego przez klientów doradców z instytucji rynku pracy 115
Wykres 89. Działania mogące poprawić opinię klientów na temat kształcenia zawodowego według doradców instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru 115
Wykres 90. Zadowolenie z podjęcia decyzji o kształceniu zawodowym przez uczniów tychże szkół 118
Wykres 91. Powód zmiany decyzji dotyczącej kształcenia w Liceum Ogólnokształcącym przez uczniów szkół zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 119
Wykres 92. Powód podjęcia kształcenia w Technikum/Szkole branżowej przez uczniów tychże placówek, pytanie wielokrotnego wyboru 120
Wykres 93. Elementy mogące zostać ulepszone w szkole zawodowej ucznia, pytanie wielokrotnego wyboru 121
Wykres 94. Poszukiwanie informacji odnośnie kształcenia zawodowego przez rodziców ... 123
Wykres 95. Przyczyny nieposzukiwania informacji dotyczących kształcenia zawodowego przez rodziców 123
Wykres 96. Źródła wiedzy rodziców odnośnie kształcenia zawodowego, pytanie wielokrotnego wyboru 124
Wykres 97. Czy pozyskana wiedza na temat kształcenia zawodowego była dla rodziców satysfakcjonująca? 125
Wykres 98. Ocena dostępności oferty kształcenia zawodowego przez rodziców 125
Wykres 99. Ocena jakości oferty kształcenia zawodowego przez rodziców 126
Wykres 100. Sugestie zmian dla uatrakcyjnienia kształcenia zawodowego ze strony rodziców – częstości 127
Wykres 101. Osoby, z którymi uczniowie szkół podstawowych rozmawiali na temat dalszej ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru 131
Wykres 102. Osoby, z którymi licealiści rozmawiali na temat dalszej ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru 131
Wykres 103. Osoby doradzające uczniom szkół zawodowych na temat dalszej ścieżki edukacji, pytanie wielokrotnego wyboru 132
Wykres 104. Osoby doradzające studentom w kwestii ścieżki edukacji po szkole podstawowej, pytanie wielokrotnego wyboru 132
Wykres 105. Częstotliwość rozmów z dzieckiem odnośnie wyboru przyszłej szkoły 133
Wykres 106 Osoby, z którymi rozmawia dziecko szkoły podstawowej odnośnie wyboru dalszej szkoły w opinii rodziców, pytanie wielokrotnego wyboru 134
Wykres 107. Wpływ osób trzecich na decyzję uczniów dotyczącą dalszej ścieżki kształcenia według doradców zawodowych 135

Wykres 108. Wpływ osób trzecich na decyzje związane z kształceniem się klientów według doradców zawodowych instytucji rynku pracy 135
Wykres 109. Osoby wpływające na opinie uczniów dotyczącą kształcenia według doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 135
Wykres 110. Osoby wpływające na decyzje związane z kształceniem się klientów według doradców instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru 136
Wykres 111. Rekomendacje dalszych placówek edukacyjnych dla dzieci przez rodziców 140
Wykres 112. Źródła wiedzy rodziców na temat rekomendowanej przez nich placówki, pytanie wielokrotnego wyboru 141
Wykres 113. Powody polecenia konkretnej szkoły przez rodziców uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 142
Wykres 114. Powód podjęcia kształcenia ogólnokształcącego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru 143
Wykres 115. Powód wyboru danego kierunku studiów, pytanie wielokrotnego wyboru 144
Wykres 116. Miejsce zamieszkania studentów a powód wyboru danego kierunku studiów 145
Wykres 117. Powód zrezygnowania z podjęcia kształcenia zawodowego przez licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru 147
Wykres 118. Uczestnictwo uczniów szkół podstawowych w zajęciach z doradztwa zawodowego 151
Wykres 119. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez licealistę 152
Wykres 120. Uczestniczenie w zajęciach doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez uczniów szkół zawodowych 152
Wykres 121. Dostępność doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych w opinii rodziców 153
Wykres 122. Dostępność doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych w opinii rodziców dzieci szkół ponadpodstawowych – częstości 153
Wykres 123. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych 154
Wykres 124. Inne osoby prowadzące zajęcia doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych - częstości 155
Wykres 125. Osoba prowadząca zajęcia w szkole podstawowej licealistów 155
Wykres 126. Przedmioty, które prowadzili nauczyciele doradztwa zawodowego w szkole podstawowej licealistów – częstości 156
Wykres 127. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej uczniów szkół zawodowych 156
Wykres 128. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów 157
Wykres 129. Osoba prowadząca zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów 157

Wykres 130. Osoba prowadząca zajęcia doradztwa zawodowego dla uczniów szkół podstawowych według rodziców 158
Wykres 131. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów 158
Wykres 132. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole a typ szkoły licealisty 159
Wykres 133. Uczestnictwo w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów 159
Wykres 134. Poruszanie tematów dotyczących kształcenia zawodowego na lekcjach doradztwa zawodowego uczniów szkół podstawowych 160
Wykres 135. Poruszanie tematów dostępnych kierunków kształcenia zawodowego podczas zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej uczniów szkół zawodowych 160
Wykres 136. Ocena przydatności informacji na temat możliwości dalszej edukacji zawodowej podczas zajęć doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych 161
Wykres 137. Narzędzie wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego wskazywane przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 161
Wykres 138. Narzędzie wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru 162
Wykres 139. Narzędzia wykorzystywane podczas doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru 162
Wykres 140. Źródła wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 163
Wykres 141. Źródła wykorzystywane podczas doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru 164
Wykres 142. Źródła wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru 165
Wykres 143. Inne aktywności realizowane podczas zajęć z doradztwa zawodowego z uczniami szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 166
Wykres 144. Inne aktywności realizowane podczas zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealisty, pytanie wielokrotnego wyboru 166
Wykres 145. Formy aktywizacji uczniów wykorzystywane na doradztwie zawodowym w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru 167
Wykres 146. Ocena wzrostu atrakcyjności zajęć z doradztwa zawodowego przy wykorzystaniu wymienionych materiałów w opinii uczniów szkół podstawowych 167
Wykres 147. Ocena wzrostu atrakcyjności zajęć z doradztwa zawodowego przy wykorzystaniu wymienionych materiałów w opinii licealistów 168
Wykres 148. Zwiększanie atrakcyjności doradztwa zawodowego poprzez wykorzystywanie materiałów interaktywnych na zajęciach według uczniów szkół zawodowych 168
Wykres 149. Etap edukacji podczas którego studenci uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego 169

Wykres 150. Miejsce zamieszkania studentów a etap edukacji podczas którego uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego 169
Wykres 151. Etap edukacji na którym studenci uczestniczyli w najlepszych spotkaniach w doradztwa zawodowego 170
Wykres 152. Korzystanie z usług doradcy zawodowego na studiach 170
Wykres 153. Znajomość idei lifelong learning – kształcenia przez całe życie 171
Wykres 154. Korzystanie z idei lifelong learning przez doradców zatrudnionych w instytucjach rynku pracy 171
Wykres 155. Ocena zajęć z doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych .. 174
Wykres 156. Ocena zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej według licealistów 174
Wykres 157. Zainteresowanie zajęciami z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów 175
Wykres 158. Ocena doradztwa zawodowego w szkole podstawowej przez uczniów szkół zawodowych 175
Wykres 159. Ocena doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów 175
Wykres 160. Możliwość innego poprowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego według uczniów szkół podstawowych 176
Wykres 161. Sugestie dotyczące innego sposobu prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego wskazane przez uczniów szkół podstawowych, pytanie wielokrotnego wyboru 177
Wykres 162. Możliwość innego poprowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów 177
Wykres 163. Sugestie dotyczące innego sposobu prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów, pytanie wielokrotnego wyboru 178
Wykres 164. Możliwość prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w inny sposób w obecnej szkole zawodowej uczniów 178
Wykres 165. Propozycje zmian w zajęciach z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów, pytanie wielokrotnego wyboru 179
Wykres 166. Ocena wkładu zajęć z doradztwa zawodowego w wyborze ścieżki kariery uczniów szkół podstawowych 180
Wykres 167. Ocena przydatności zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej w wyborze dalszej ścieżki edukacji według licealistów 180
Wykres 168. Ocena wkładu zajęć z doradztwa zawodowego w wyborze ścieżki kariery licealisty 180
Wykres 169. Rola zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej w pomocy w wybraniu dalszej ścieżki nauczania uczniom szkół zawodowych 181
Wykres 170. Rola zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów w pomocy w wyborze ścieżki kariery 181
Wykres 171. Rola doradztwa zawodowego w wyborach edukacyjnych i zawodowych studentów 182

Wykres 172. Ogólna ocena doradztwa zawodowego przez uczniów szkół podstawowych .. 182
Wykres 173. Ocena przydatności zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole licealistów 182
Wykres 174. Ocena przydatności doradztwa zawodowego w obecnej szkole zawodowej uczniów 183
Wykres 175. Możliwość innego przebiegu zajęć z doradztwa zawodowego podczas wcześniejszych etapów edukacji studentów 183
Wykres 176. Proponowane zmiany w doradztwie zawodowym, które odbyli studenci na wcześniejszych etapach edukacji, pytanie wielokrotnego wyboru 184
Wykres 177. Zgodność ze stwierdzeniem „niska dostępność wykwalifikowanej kadry" a liczba placówek w których zatrudnieni są doradcy 188
Wykres 178. Zgodność ze stwierdzeniem „zbyt duże obciążenie pracą" a miejsce pracy doradcy 188
Wykres 179. Zgodność ze stwierdzeniem „brak wystarczających narzędzi i materiałów do pracy" a charakter placówki edukacyjnej w której pracuje doradca 189
Wykres 180. Zgodność ze stwierdzeniem „brak świadomości o potrzebie ciągłego rozwoju zawodowego…" a miejsce pracy doradcy 189
Wykres 181. Zgodność ze stwierdzeniem „trudności w nawiązywaniu współpracy z pracodawcami" a miejsce pracy doradcy 190
Wykres 182. Zgodność ze stwierdzeniem „niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy" a miejsce pracy doradcy 190
Wykres 183. Korzystanie ze szkoleń, kursów przez doradców zawodowych 190
Wykres 184. Częstotliwość uczestniczenia w szkoleniach z zakresu doradztwa zawodowego 191
Wykres 185. Korzystanie z technologii przez doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 204
Wykres 186. Narzędzia z których korzystają doradcy zawodowi z placówek edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru 205
Wykres 187. Narzędzia z których korzystają doradcy zawodowi z instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru 205
Wykres 188. Płeć uczniów biorących udział w badaniu 221
Wykres 189. Miejsce zamieszkania uczniów biorących udział w badaniu 221
Wykres 190. Powiat zamieszkania uczniów 222
Wykres 191. Klasa badanych uczniów 222
Wykres 192. Płeć licealistów biorących udział w badaniu 222
Wykres 193. Miejsce zamieszkania licealistów biorących udział w badaniu 223
Wykres 194. Powiat zamieszkania licealistów biorących udział w badaniu 223
Wykres 195. Klasa, do której uczęszczają licealiści biorący udział w badaniu 224
Wykres 196. Rodzaj szkoły, do której uczęszczają licealiści biorący udział w badaniu 224
Wykres 197. Płeć uczniów szkół zawodowych 224
Wykres 198. Miejsce zamieszkania uczniów szkół zawodowych 224

Wykres 199. Powiat zamieszkania uczniów szkół zawodowych 225
Wykres 200. Charakter szkoły uczniów szkół zawodowych 225
Wykres 201. Klasa, do której uczęszczają uczniowie szkół zawodowych 226
Wykres 202. Rodzaj placówki, do której uczęszczają uczniowie szkół zawodowych 226
Wykres 203. Placówka, do której uczęszczali uczniowie szkół policealnych – częstości 226
Wykres 204. Płeć rodziców biorących udział w badaniu 226
Wykres 205. Miejsce zamieszkania rodziców biorących udział w badaniu 227
Wykres 206. Wiek rodziców biorących udział w badaniu 227
Wykres 207. Powiat zamieszkania rodziców biorących udział w badaniu 228
Wykres 208. Wykształcenie rodziców biorących udział w badaniu 228
Wykres 209. Status zarobkowy rodziców biorących udział w badaniu 228
Wykres 210. Grupy zawodowe rodziców biorących udział w badaniu 229
Wykres 211. Szkoła, do której uczęszczają dzieci rodziców biorących udział w badaniu 229
Wykres 212. Klasa szkoły podstawowej do której uczęszczają dzieci respondentów 229
Wykres 213. Płeć studentów biorących udział w badaniu 230
Wykres 214. Miejsce zamieszkania studentów biorących udział w badaniu 230
Wykres 215. Rok urodzenia studentów biorących udział w badaniu 231
Wykres 216. Powiat zamieszkania studentów biorących udział w badaniu 231
Wykres 217. Kierunek studiów 232
Wykres 218. Charakterystyka uczelni wyższej 232
Wykres 219. Powiat, w którym pracują doradcy zawodowi 233
Wykres 220. Płeć doradców zawodowych 233
Wykres 221. Wiek doradców zawodowych 234
Wykres 222. Staż pracy jako doradca zawodowy 234
Wykres 223. Edukacja kierunkowa doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 234
Wykres 224. Ukończenie kursów przez doradców zawodowych 235
Wykres 225. Miejsce pracy doradców zawodowych, pytanie wielokrotnego wyboru 235
Wykres 226. Miejsce pracy doradców z instytucji rynku pracy, pytanie wielokrotnego wyboru 235
Wykres 227. Charakter placówki, w której pracują doradcy zawodowi zatrudnieni w placówkach edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru 236
Wykres 228. Liczba miejsc w których pracują doradcy zawodowi z placówek edukacyjnych 236
Wykres 229. Praca w placówce o tym samym charakterze przez doradców pracujących w więcej niż jednej placówce edukacyjnej 236
Wykres 230. Miejsce pracy doradców zawodowych z placówek edukacyjnych, pytanie wielokrotnego wyboru 237
Wykres 231. Liczba placówek w których pracują doradcy zawodowi 237
Wykres 232. Funkcja pełniona przez doradców zawodowych w szkołach w których pracują, pytanie wielokrotnego wyboru 238

Wykres 233. Funkcja pełniona przez doradców zawodowych w szkołach w których pracują a rodzaj szkoły, w której pracują 238

6.4. Narzędzia badawcze

6.4.1. Ankieta dla uczniów szkół podstawowych

Dzień Dobry,

ASM Research Solutions Strategy, na zlecenie **Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego** prowadzi obecnie badanie dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego. **Kształcenie zawodowe oznacza zdobywanie umiejętności niezbędnych do pracy zawodowej poprzez naukę w technikum, szkole branżowej lub szkole policealnej.**

Chcemy poznać Twoją opinię na temat kształcenia zawodowego oraz doradztwa zawodowego w Twojej szkole. Poznanie Twojej opinii na ten temat jest dla nas bardzo ważne. Badania są anonimowe, nie należy podpisywać ankiety, tylko ją wypełnić zwracając uwagę na instrukcje zamieszczone przy pytaniach. Wyniki badania będą prezentowane w sposób zbiorczy, tak, że nikt nie będzie mógł zobaczyć Twoich odpowiedzi.

Prosimy o szczere odpowiedzi i dziękujemy za udział w badaniach.

METRYCZKA

1. Zaznacz swoją płeć.
   a. Kobieta
   b. Mężczyzna
2. Gdzie obecnie mieszkasz?
   a. W mieście
   b. Na wsi

3.W jakim powiecie leży miejscowość, w której mieszkasz?

a. m. Łódź
b. m. Piotrków Trybunalski
c. m. Skierniewice
d. bełchatowski
e. brzeziński
f. kutnowski
g. łaski
h. łęczycki
i. łódzki wschodni
j. łowicki
k. opoczyński
l. pabianicki
m.
n. pajęczański
o. piotrkowski
p. poddębicki
q. radomszczański
r. rawski
s. sieradzki
t. skierniewicki
u. tomaszowski
v. wieluński
w. wieruszowski
x. zduńskowolski
y. zgierski
z. poza województwem łódzkim

4. W jakiej klasie się uczysz?
   a. 7 klasa
   b. 8 klasa

5. Czy po ukończeniu szkoły podstawowej uwzględniasz kontynuację edukacji w technikum lub szkole branżowej? **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Tak, w technikum, jaki kierunek?..... **(PRZEJDŹ DO PYT. 7)**
    b. Tak, w szkole branżowej, jaki kierunek?..... **(PRZEJDŹ DO PYT. 7)**
    c. Nie, odrzucam taką możliwość.
6. Dlaczego odrzucasz taką możliwość? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Rodzice wolą, żebym poszedł/poszła do liceum
    b. Nauczyciele/nauczycielki mi doradzają liceum
    c. Moi koledzy, koleżanki idą do liceum
    d. W technikach oraz szkołach branżowych nie ma interesujących mnie kierunków
    e. Technikum trwa zbyt długo
    f. Mam zbyt daleko do technikum/szkoły branżowej
    g. Chcę iść szybciej na studia
    h. Po prostu wolę iść do liceum
7. Czy wiesz, że tworzą się nowe zawody związane ze zmianami na świecie?
    a. Tak
    b. Nie (**PRZEJDŹ DO PYT. 10)**
8. Czy potrafił(a)byś wymienić jakiś nowy zawód?
    a. Tak, jaki?.....
    b. Nie
9. Czy bierzesz pod uwagę te zmiany, dokonując wyboru swojej kolejnej szkoły?
    a. Tak b. Nie
10. Na ile zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego? Proszę zaznaczyć „x” na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 5 „zdecydowanie się zgadzam”.

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia					
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące					
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód					
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości					
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym					
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach”					

11. Wskaż z kim chociaż raz rozmawiałeś/aś na temat dalszego kształcenia zawodowego (technikum, szkoły branżowej, szkoły policealnej): **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Z doradcą zawodowym
    b. Z nauczycielami
    c. Z kolegami, koleżankami
    d. Z rodzicami/opiekunami prawnymi
    e. Z innymi osobami z rodziny
    f. Nigdy z nikim nie rozmawiałem/am na ten temat
    g. Nie pamiętam
12. Proszę zaznaczyć miejsca w których poszukiwałeś/aś informacji na temat kształcenia zawodowego: **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Telefon/komputer/laptop, wskaż źródła:
        a. Tiktok
        b. Youtube
        c. Sztuczna inteligencja (np. CHATGPT)
        d. Strony Internetowe szkół
        e. Instagram
        f. Facebook
        g. Fora internetowe
    b. Telewizor, wskaż źródła:
        a. Programy telewizyjne, jakie?.....
        b. Telewizja śniadaniowa
    c. Targi pracy, wskaż źródła:
        a. Spotkania z pracodawcami/pracownikami firm
        b. Spotkania z doradcami zawodowymi
    d. Książki, wskaż źródła:
        a. Podręczniki
        b. Książki specjalistyczne
        c. Książki fabularne
    e. Szkoła – lekcje z nauczycielami, doradztwo zawodowe
    f. Radio, audycje radiowe, jakie?.....
    g. Nie szukałem/am informacji na temat kształcenia zawodowego
    h. Nie wiem/ trudno powiedzieć

14. Jak oceniasz przekazywane ci informacje na temat kształcenia zawodowego:
    a. Zdecydowanie za dużo informacji
    b. Raczej za dużo informacji
    c. Informacji było wystarczająco- tyle ile powinno być

d. Raczej za mało informacji
e. Zdecydowanie za mało informacji

15. Czy potrafił(a)byś wskazać, w jakich zawodach można się kształcić w technikach i szkołach branżowych?
    a. Nie potrafiłbym/abym wskazać żadnego zawodu
    b. Potrafiłbym/abym wskazać kilka zawodów
    c. Potrafiłbym/abym wskazać kilkadziesiąt zawodów
    d. Potrafiłbym/abym wskazać wszystkie zawody
16. Czy słyszałeś/aś kiedyś o Branżowym Centrum Umiejętności?
    a. Tak → gdzie o nim słyszałeś/aś.
    b. Nie
17. Wskaż wszystkie osoby, które doradzają ci na temat tego gdzie kontynuować edukację po szkole podstawowej: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Doradca zawodowy
    b. Nauczyciele
    c. Koledzy lub koleżanki
    d. Rodzice lub opiekunowie prawni
    e. Inne osoby z rodziny
    f. Inne osoby:…….
    g. Nikt mi nigdy nie doradzał
    h. Nie pamiętam
18. Proszę wskazać, ile Twoim zdaniem techników i szkół branżowych (łącznie) może znajdować się w Twoim powiecie? **Liczba:**

    _ _ _ _ _ _
19. Czy w okolicy Twojego miejsca zamieszkania znajduje się jakieś technikum lub szkoła branżowa?
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie mam pewności
20. W ilu zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczyłeś/aś?
    a. Ani jednym **(ZAKOŃCZ WYPEŁNIANIE ANKIETY)**
    b. Jednym
    c. W kilku spotkaniach
    d. W kilkunastu spotkaniach
21. Kto prowadzi zajęcia z doradztwa zawodowego w Twojej szkole?
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel innego przedmiotu, jaki?.....
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole
    e. Ktoś inny, kto?.....
    f. Nie wiem

22. Jak ogólnie oceniasz zajęcia z doradztwa zawodowego w swojej szkole?
    a. Bardzo interesujące
    b. Raczej interesujące
    c. „Takie sobie" – ani interesujące, ani nudne
    d. Raczej nudne
    e. Zdecydowanie nudne
23. Czy uważasz, że zajęcia z doradztwa zawodowego mogłyby być prowadzone inaczej?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 24)**
    d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 24)**
    e. Trudno powiedzieć
24. Co należałoby zmienić? **WYBIERZ MAKSYMALNIE TRZY NAJWAŻNIEJSZE!**
    a. Więcej spotkań z pracodawcami lub pracownikami
    b. Więcej rozmów na temat różnych możliwości edukacji
    c. Więcej praktyki niż teorii
    d. Użycie nowoczesnych narzędzi i technologii
    e. Więcej zajęć o tym jak pisać CV/list motywacyjny
    f. Więcej informacji o realiach rynku pracy
    g. Urozmaicanie zajęć przez różne formy multimedialne
    h. Przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych
    i. Więcej treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku pracy
    j. Więcej przykładów nietypowych zawodów
    k. Więcej wyjść, np. na targi pracy
25. W jakim stopniu zajęcia z doradcą zawodowym pomagają ci w wyborze swojej dalszej ścieżki edukacji?
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
    e. Trudno powiedzieć
26. Czy podczas zajęć pojawiły się takie tematy jak dostępne kierunki techników, szkół branżowych?
    a. Tak
    b. Nie (**PRZEJDŹ DO PYT. 27)**
    c. Nie pamiętam **(PRZEJDŹ DO PYT. 27)**
27. Informacje przekazywane podczas doradztwa zawodowego na temat możliwości dalszej edukacji są dla Ciebie:
    a. Całkowicie wystarczające
    b. Raczej wystarczające
    c. Raczej niewystarczające
    d. Całkowicie niewystarczające
    e. Trudno powiedzieć

28. Proszę zaznaczyć wszystkie narzędzia, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Komputery
    b. Smartfony
    c. Tablety
    d. Rzutnik
    e. Mikrofony
    f. Gogle VR
    g. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć

29. A teraz proszę wymienić wszystkie źródła, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Sztuczna Inteligencja (np. CHAT GPT)
    b. Materiały multimedialne (np. filmy edukacyjne)
    c. Aplikacje mobilne
    d. Gry cyfrowe (np. komputerowe)
    e. Gry planszowe/ karciane
    f. Platformy e-learningowe
    g. Programy/strony do tworzenia CV i listów motywacyjnych (np. Canva)
    h. Strony Internetowe, social media wybranych szkół
    i. Materiały drukowane (broszury, ulotki)
    j. Zajęcia online lub webinary prowadzone przez instytucje
    k. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć

30. Które z dodatkowych, wymienionych poniżej aktywności, realizowane były podczas zajęć? **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ**
    a. Wspólne wyjścia, np. na targi pracy, dni otwarte
    b. Udział w warsztatach
    c. Zabawy grupowe (np. odgrywanie scenek)
    d. Rozmowy grupowe i burze mózgów na temat zawodów
    e. Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów
    f. Spotkania z pracodawcami
    g. Testy predyspozycji zawodowych i zainteresowań
    h. Gry i quizy związane z zawodami
    i. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć

31. Czy uważasz, że korzystanie z powyższych materiałów sprawia, że zajęcia są bardziej atrakcyjne?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć

32. Jak ogólnie oceniasz zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Bardzo przydatne
    b. Raczej przydatne
    c. Raczej nieprzydatne
    d. Zdecydowanie nieprzydatne
    e. Trudno powiedzieć

6.4.2. Ankieta dla uczniów szkół ogólnokształcących

Dzień Dobry,

ASM Research Solutions Strategy, na zlecenie **Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego** prowadzi obecnie badanie dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego. **Kształcenie zawodowe oznacza zdobywanie umiejętności niezbędnych do pracy zawodowej poprzez naukę w technikum, szkole branżowej lub szkole policealnej.** Celem badania jest ocena Państwa stosunku wobec kształcenia zawodowego, a także określenie roli doradców zawodowych i rodziców/opiekunów w procesie podejmowania przez Państwo decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Poznanie Pana/Pani opinii na ten temat jest dla nas bardzo ważne. Badania są anonimowe, nie należy podpisywać ankiety, tylko ją wypełnić zwracając uwagę na instrukcje zamieszczone przy pytaniach. Wyniki badania będą prezentowane w sposób zbiorczy, tak, że nikt nie będzie mógł zobaczyć Pana/i odpowiedzi. **Prosimy o szczere odpowiedzi i dziękujemy za udział w badaniach.**

Organizatorzy badań

METRYCZKA

1. Proszę zaznaczyć swoją płeć. **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a. Kobieta
   b. Mężczyzna
2. Gdzie obecnie Pan/i mieszkasz? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a. W mieście
   b. Na wsi
3. W jakim powiecie leży miejscowość w której Pan/i mieszkasz? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a. m. Łódź
   b. m. Piotrków Trybunalski
   c. m. Skierniewice
   d. bełchatowski
   e. brzeziński
   f. kutnowski
   g. łaski
   h. łęczycki
   i. łódzki wschodni
   j. łowicki
   k. opoczyński
   l. pabianicki
   m. pajęczański
   n. piotrkowski
   o. poddębicki
   p. radomszczański
   q. rawski
   r. sieradzki
   s. skierniewicki
   t. tomaszowski
   u. wieluński
   v. wieruszowski
   w. zduńskowolski
   x. zgierski
   y. mieszkam poza województwem łódzkim
4. W jakiej klasie się Pan/i uczy? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a) 1 klasa
   b) 2 klasa
   c) 3 klasa
   d) 4 klasa

KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

5. Czy w trakcie szkoły podstawowej kiedykolwiek uwzględniał/a Pan/i kontynuację edukacji w technikum, szkole branżowej? **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
   a. Tak, w technikum
   b. Tak, w szkole branżowej

c. Nie, od razu wiedziałem/am, że chcę iść do liceum ogólnokształcącego **(PRZEJDŹ DO PYT. 8).**

6. Jaki zawód/kierunek w technikum/szkole branżowej Pan/i rozważał/a? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**

   ……

7. Który z powodów był najważniejszy i sprawił, że nie chciał/a Pan/i podjąć kształcenia w Technikum/Szkole branżowej? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>!**
   a. Opinia moich rodziców
   b. Opinia kolegów, koleżanek
   c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
   d. Moi znajomi uczęszczali do takiej szkoły i nie byli zadowoleni
   e. Moi koledzy, koleżanki szli do innych szkół
   f. Niewystarczająca wiedza na temat korzyści kształcenia w tym typie szkoły
   g. Niska reputacja szkoły
   h. Obawy dotyczące rynku pracy
   i. Duża odległość do interesującej mnie placówki
   j. Niski poziom nauczania w placówce
   k. Brak zainteresowania oferowanymi kierunkami
   l. Moje zdolności, predyspozycje
   m. Chęć dalszego kontynuowania nauki/studia

8. Który element sprawił, że wybrał/a Pan/i Liceum Ogólnokształcące? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>!**
   a. Opinia moich rodziców
   b. Opinia kolegów, koleżanek
   c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
   d. Moi znajomi uczęszczali/chcieli zacząć uczęszczać ze mną do tej szkoły
   e. Wysoka reputacja szkoły
   f. Możliwość dalszej edukacji (np. studiów, szkoły policealnej)
   g. Bliska odległość do interesującej mnie placówki
   h. Wysoki poziom nauczania w placówce
   i. Zróżnicowane kierunki kształcenia
   j. Moje zdolności, predyspozycje
   k. Nie chciałem/am jeszcze decydować o tym, czym chcę się zajmować w przyszłości

9. Czy na ten moment rozważa Pan/i opcję kontynuacji edukacji w szkole policealnej?
   a. Zdecydowanie tak
   b. Raczej tak
   c. Raczej nie
   d. Zdecydowanie nie

10. Czy znane oraz rozumiane są przez Pana/Panią poniższe pojęcia? Zaznacz „X” we właściwym miejscu.

	Znam to pojęcie i potrafię wytłumaczyć co oznacza	Słyszałem/am kiedyś o tym pojęciu, ale nie potrafił(a)bym dokładnie wyjaśnić co oznacza	Pierwszy raz mam styczność z tym pojęciem
Zielona transformacja rynku pracy			
Cyfrowa transformacja rynku pracy			

11. Czy któreś z tych procesów zachodzących na rynku pracy (zielona lub cyfrowa transformacja) były dla Pan/i ważne podczas wyboru ścieżki edukacji? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
12. Na ile zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego? Proszę zaznaczyć „x” na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 5 „zdecydowanie się zgadzam”.

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia					
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące					
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód					
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości					
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym					
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach”					

13. Proszę wskazać z kim w szkole podstawowej chociaż raz rozmawiał/a Pan/i na temat kształcenia zawodowego (technikum, szkoły branżowej, szkoły policealnej): **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Z doradcą zawodowym
    b. Z nauczycielami
    c. Z kolegami, koleżankami
    d. Z rodzicami, opiekunami prawnymi
    e. Z innymi osobami z rodziny
    f. Nigdy z nikim nie rozmawiałem/am na ten temat
    g. Nie pamiętam
14. Proszę zaznaczyć narzędzia poszukiwania informacji oraz ich źródła z których korzystał/a Pan/Pani szukając informacji na temat kształcenia zawodowego: **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Telefon/komputer/laptop, wskaż źródła:
        i. Tiktok
        ii. Youtube
        iii. Sztuczna inteligencja (np. CHATGPT)
        iv. Strony Internetowe szkół
        v. Instagram
        vi. Facebook
        vii. Fora internetowe
    b. Telewizor, wskaż źródła:
        i. Programy telewizyjne, jakie?.....
        ii. Telewizja śniadaniowa
    c. Targi pracy, wskaż źródła:
        i. Spotkania z pracodawcami/pracownikami firm
        ii. Spotkania z doradcami zawodowymi
    d. Książki, wskaż źródła:
        i. Podręczniki
        ii. Książki specjalistyczne
        iii. Książki fabularne
    e. Szkoła – lekcje z nauczycielami, doradztwo zawodowe
    f. Radio, audycje radiowe, jakie?.....
    g. Nie szukałem/am informacji na temat kształcenia zawodowego
    h. Nie wiem/ trudno powiedzieć
15. Z perspektywy czasu, jak ocenia Pan/i przekazywane informacje na temat kształcenia zawodowego.
    a. Zdecydowanie za dużo informacji
    b. Raczej za dużo informacji
    c. Informacji było wystarczająco- tyle ile powinno być
    d. Raczej za mało informacji
    e. Zdecydowanie za mało informacji
16. Czy potrafił(a)by Pan/i wskazać, w jakich zawodach można się kształcić w technikach i szkołach branżowych?
    a. Nie potrafiłbym/abym wskazać żadnego zawodu

b. Potrafiłbym/abym wskazać tylko kilka zawodów
c. Potrafiłbym/abym wskazać kilkadziesiąt zawodów
d. Potrafiłbym/abym wskazać wszystkie zawody

17. Czy słyszał/a Pan/i kiedyś o Branżowym Centrum Umiejętności?
    a. Tak → gdzie Pan/Pani o nim słyszał/a?
    ……..
    b. Nie
18. Proszę wskazać wszystkie osoby, które doradzały Panu/i na temat tego gdzie kontynuować edukację po szkole podstawowej: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Doradca zawodowy
    b. Nauczyciele
    c. Koledzy lub koleżanki
    d. Rodzice lub opiekunowie prawni
    e. Inne osoby z rodziny
    f. Inne osoby:…….
    g. Nikt mi nigdy nie doradzał
    h. Nie pamiętam
19. Proszę wskazać ile Pana/i zdaniem techników i szkół branżowych (łącznie) może znajdować się w Pan/i powiecie? **Liczba: _ _ _ _ _ _**
20. Czy w okolicy Pan/i miejsca zamieszkania znajduje się jakieś technikum lub szkoła branżowa?
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie mam pewności

OCENA DORADZTWA ZAWODOWEGO W SZKOLE PODSTAWOWEJ

W poniższych pytaniach odnosić się będziemy do doradztwa zawodowego w szkole podstawowej. Proszę przypomnieć sobie tyle faktów na temat odbywanych przez Pana/Panią zajęć, ile to możliwe.

21. W ilu spotkaniach/zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczył/a Pan/i **w szkole podstawowej**?
    a. Ani jednym **(PRZEJDŹ DO PYT. 26)**
    b. Jednym
    c. W kilku spotkaniach
    d. Kilkunastu spotkaniach
    e. Nie pamiętam czy miałem/am zajęcia z doradztwa zawodowego **(PRZEJDŹ DO PYT. 26)**
22. Czy podczas zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej pamięta Pan/i takie tematy jak dostępne kierunki techników, szkół branżowych?
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie pamiętam
23. W jakim stopniu zajęcia z doradcą zawodowym w szkole podstawowej pomogły Panu/i w wyborze swojej ścieżki nauczania?
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
    e. Nie pamiętam
24. Czy pamięta Pan/Pani kto prowadził zajęcia z doradztwa zawodowego?
    a. Nauczyciel-wychowawca

b. Nauczyciel innego przedmiotu, jaki?.....
c. Psycholog, pedagog szkolny
d. Doradca zawodowy, który nie prowadził innych przedmiotów w szkole
e. Ktoś inny, kto?.....
f. Nie pamiętam

25. Jak ogólnie ocenia Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej?
    a. Bardzo interesujące
    b. Raczej interesujące
    c. „Takie sobie" – ani interesujące, ani nudne
    d. Raczej nudne
    e. Zdecydowanie nudne
    f. Nie pamiętam

OCENA DORADZTWA ZAWODOWEGO W AKTUALNEJ SZKOLE

26. W ilu spotkaniach/zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczył/a Pan/i do tej pory w obecnej szkole?
    a. Ani jednym **(ZAKOŃCZ WYPEŁNIANIE ANKIETY)**
    b. Jednym
    c. Paru spotkaniach
    d. Kilkunastu spotkaniach
27. Kto prowadzi zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel innego przedmiotu jaki?.....
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole
    e. Nie wiem
28. Jak ogólnie ocenia Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Bardzo interesujące
    b. Raczej interesujące
    c. „Takie sobie" – ani interesujące, ani nudne
    d. Raczej nudne
    e. Zdecydowanie nudne
29. Czy uważa Pan/Pani, że zajęcia z doradztwa zawodowego mogłyby być prowadzone inaczej?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 31)**
    d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 31)**
30. Co należałoby zmienić? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY NAJWAŻNIEJSZE</u>!**
    a. Więcej spotkań z pracodawcami lub pracownikami
    b. Więcej rozmów na temat różnych możliwości edukacji
    c. Więcej praktyki niż teorii
    d. Użycie nowoczesnych narzędzi i technologii
    e. Więcej zajęć o tym jak pisać CV/list motywacyjny
    f. Więcej informacji o realiach rynku pracy
    g. Urozmaicanie zajęć przez różne formy multimedialne
    h. Przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych
    i. Więcej treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku pracy
    j. Więcej przykładów nietypowych zawodów

k. Więcej wyjść, np. na targi pracy

31. W jakim stopniu zajęcia z doradcą zawodowym w obecnej szkole pomogły Panu/i w wyborze swojej ścieżki kariery?
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
32. Proszę zaznaczyć wszystkie narzędzia, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Komputery
    b. Smartfony
    c. Tablety
    d. Rzutnik
    e. Mikrofony
    f. Gogle VR
    g. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć.
33. A teraz proszę wymienić wszystkie źródła, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Sztuczna Inteligencja (np. CHAT GPT)
    b. Materiały multimedialne (np. filmy edukacyjne)
    c. Aplikacje mobilne
    d. Gry cyfrowe (np. komputerowe)
    e. Gry planszowe/ karciane
    f. Platformy e-learningowe
    g. Programy/strony do tworzenia CV i listów motywacyjnych (np. Canva)
    h. Strony Internetowe, social media wybranych szkół
    i. Materiały drukowane (broszury, ulotki)
    j. Zajęcia online lub webinary prowadzone przez zewnętrzną instytucje
    k. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć
34. Które z dodatkowych, wymienionych poniżej aktywności, realizowane były podczas zajęć? **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Wspólne wyjścia, np. na targi pracy, dni otwarte
    b. Udział w warsztatach
    c. Zabawy grupowe (np. odgrywanie scenek)
    d. Rozmowy grupowe i burze mózgów na temat zawodów
    e. Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów
    f. Spotkania z pracodawcami
    g. Testy predyspozycji zawodowych i zainteresowań
    h. Gry i quizy związane z zawodami
    i. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć.
35. Czy uważa Pan/i, że korzystanie z powyższych materiałów sprawia, że zajęcia są bardziej atrakcyjne?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
36. Jak ogólnie ocenia Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Bardzo przydatne
    b. Raczej przydatne
    c. Raczej nieprzydatne
    d. Zdecydowanie nieprzydatne
    e. Trudno powiedzieć

Dziękujemy za udział w badaniu

6.4.3. Ankieta dla uczniów szkół zawodowych

Dzień Dobry,

ASM Research Solutions Strategy, na zlecenie **Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego** prowadzi obecnie badanie dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego. **Kształcenie zawodowe oznacza zdobywanie umiejętności niezbędnych do pracy zawodowej poprzez naukę w technikum, szkole branżowej lub szkole policealnej.** Celem badania jest ocena Państwa stosunku wobec kształcenia zawodowego, a także określenie roli doradców zawodowych i rodziców/opiekunów w procesie podejmowania przez Państwo decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Poznanie Państwa opinii na ten temat jest dla nas bardzo ważne. Badania są anonimowe, nie należy podpisywać ankiety, tylko ją wypełnić zwracając uwagę na instrukcje zamieszczone przy pytaniach. Wyniki badania będą prezentowane w sposób zbiorczy, tak, że nikt nie będzie mógł zobaczyć Pana/Pani odpowiedzi. **Z góry dziękujemy za poświęcony czas.**

METRYCZKA – UZUPEŁNIAJĄ WSZYSCY UCZNIOWIE

1. Proszę zaznaczyć swoją płeć.
   a. Kobieta
   b. Mężczyzna
2. Gdzie obecnie Pan/i mieszka?
   a. W mieście
   b. Na wsi
3. W jakim powiecie leży miejscowość, w której Pan/i mieszka?
   a. m. Łódź
   b. m. Piotrków Trybunalski
   c. m. Skierniewice
   d. bełchatowski
   e. brzeziński
   f. kutnowski
   g. łaski
   h. łęczycki
   i. łódzki wschodni
   j. łowicki
   k. opoczyński
   l. pabianicki
   m. pajęczański
   n. piotrkowski
   o. poddębicki
   p. radomszczański
   q. rawski
   r. sieradzki
   s. skierniewicki
   t. tomaszowski
   u. wieluński
   v. wieruszowski
   w. zduńskowolski
   x. zgierski
   y. mieszkam poza województwem łódzkim
4. W której klasie/semestrze Pan/Pani się uczy? Wpisz: _____
5. W jakiej szkole Pan/i się uczy? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a. Technikum **(PRZEJDŹ DO PYT. 10)**
   b. Szkoła branżowa I Stopnia lub II Stopnia **(PRZEJDŹ DO PYT. 10)**
   c. Szkoła Policealna
6. W jakiej szkole był/a Pan/Pani przed podjęciem edukacji w szkole policealnej?
   a. Technikum
   b. Liceum Ogólnokształcące
   c. Szkoła Branżowa
7. Czy w trakcie edukacji w poprzedniej placówce, uwzględniał/a Pan/Pani już kontynuację nauki w szkole policealnej?
   a. Tak **(PRZEJDŹ DO PYT. 9)**
   b. Nie, dopiero po jakimś czasie po ukończeniu edukacji zdałem/am sobie z tego sprawę

8. Który element miał wpływ na zmianę Pana/Pani decyzji dotyczącej kontynuacji kształcenia w szkole policealnej? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY NAJWAŻNIEJSZE POWODY</u>!**
    a. Opinia moich rodziców
    b. Opinia kolegów, koleżanek
    c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
    d. Moi znajomi uczęszczali/chcieli zacząć uczęszczać ze mną do tej szkoły
    e. Zachęta ze strony pracodawcy
    f. Wysoka reputacja szkoły
    g. Niska opłata za naukę lub możliwość rozłożenia płatności
    h. Uzyskanie przeze mnie w przyszłości stabilności finansowej
    i. Możliwość dalszej edukacji
    j. Bliska odległość do interesującej mnie placówki
    k. Wysoki poziom nauczania w placówce
    l. Możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów
    m. Mniejsze wymagania rekrutacyjne
    n. Zróżnicowane kierunki kształcenia
    o. Elastyczność godzinowa nauki (np. możliwość nauki w trybie wieczorowym, online)
    p. Moje zdolności, predyspozycje
    q. Trudności ze znalezieniem pracy
    r. Chęć podniesienia swoich kwalifikacji
    s. Chęć przekwalifikowania się
9. Który z powodów był najważniejszy i sprawił, że chciał/a Pan/Pani podjąć kształcenie w Szkole policealnej? **WYBIERZ <u>JEDEN NAJWAŻNIEJSZY POWÓD</u>!**
    a. Opinia moich rodziców
    b. Opinia kolegów, koleżanek
    c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
    d. Moi znajomi uczęszczali/chcieli zacząć uczęszczać ze mną do tej szkoły
    e. Zachęta ze strony pracodawcy
    f. Wysoka reputacja szkoły
    g. Niska opłata za naukę lub możliwość rozłożenia płatności
    h. Uzyskanie przeze mnie stabilności finansowej
    i. Możliwość dalszej edukacji
    j. Bliska odległość do interesującej mnie placówki
    k. Wysoki poziom nauczania w placówce
    l. Możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów
    m. Mniejsze wymagania rekrutacyjne
    n. Zróżnicowane kierunki kształcenia
    o. Elastyczność godzinowa nauki (np. możliwość nauki w trybie wieczorowym, online)
    p. Moje zdolności, predyspozycje
    q. Trudności ze znalezieniem pracy
    r. Chęć podniesienia swoich kwalifikacji
    s. Chęć przekwalifikowania się

CZĘŚĆ DLA UCZNIÓW TECHNIKUM, SZKÓŁ BRANŻOWYCH – SZKOŁY POLICEALNE POMIJAJĄ

10. Czy w trakcie szkoły podstawowej uwzględniał/a Pan/Pani kontynuację edukacji w Liceum Ogólnokształcącym?
    a. Tak
    b. Nie, od razu wiedziałem/am, że chcę iść do obecnej szkoły **(PRZEJDŹ DO PYT. 12)**

11. Który element miał wpływ na zmianę Pana/Pani decyzji dotyczącej kontynuacji kształcenia w Liceum Ogólnokształcącym? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY NAJWAŻNIEJSZE POWODY</u>!**
    a. Opinia moich rodziców
    b. Opinia kolegów, koleżanek
    c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
    d. Moi znajomi uczęszczali do takiej szkoły i nie byli zadowoleni
    e. Moi koledzy, koleżanki szli do innych szkół
    f. Obawy dotyczące rynku pracy
    g. Duża odległość do interesującej mnie placówki
    h. Moje zdolności, predyspozycje
    i. Odległość do placówki, która mnie interesowała
    j. Zbyt wysoki próg punktowy w placówce, która mnie interesowała
    k. Inny powód, jaki? ……
12. Jaki powód sprawił, że chciał/a Pan/Pani podjąć kształcenie w Technikum/Szkole branżowej? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>**
    a. Opinia moich rodziców
    b. Opinia kolegów, koleżanek
    c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
    d. Rekomendacje doradcy zawodowego w szkole podstawowej
    e. Moi znajomi uczęszczali/chcieli zacząć uczęszczać ze mną do tej szkoły
    f. Wysoka reputacja szkoły/wysoki poziom nauczania w placówce
    g. Możliwość szybkiego zdobycia zawodu
    h. Możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów
    i. Uzyskanie przeze mnie w przyszłości stabilności finansowej
    j. Bliska odległość do interesującej mnie placówki
    k. Mniejsze wymagania rekrutacyjne
    l. Zróżnicowane kierunki kształcenia
    m. Moje zdolności, predyspozycje
    n. Większe szanse na znalezienie pracy

PRZEKONANIA NA TEMAT KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO – UZUPEŁNIAJĄ WSZYSCY UCZNIOWIE

13. Czy znane oraz rozumiane są przez Pana/Panią poniższe pojęcia? Proszę zaznaczyć „X” we właściwym miejscu.

	Znam to pojęcie i potrafię wytłumaczyć co oznacza	Słyszałem/am kiedyś o tym pojęciu, ale nie potrafił(a)bym dokładnie wyjaśnić co oznacza	Pierwszy raz mam styczność z tym pojęciem
Zielona transformacja rynku pracy			
Cyfrowa transformacja rynku pracy			

14. Czy któreś z tych procesów zachodzących na rynku pracy (zielona lub cyfrowa transformacja) były dla Pan/i ważne podczas wyboru ścieżki edukacji? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
15. Na ile zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego? Proszę zaznaczyć „x" na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam", a 5 „zdecydowanie się zgadzam".

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia					
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące					
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód					
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości					
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym					
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach"					

16. Proszę o wskazanie z kim w szkole podstawowej chociaż raz rozmawiał/a Pan/Pani temat kształcenia zawodowego (technikum, szkoły branżowej, szkoły policealnej): **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Z doradcą zawodowym
    b. Z nauczycielami
    c. Z kolegami, koleżankami
    d. Z rodzicami, opiekunami prawnymi
    e. Z innymi osobami z rodziny
    f. Nigdy z nikim nie rozmawiałem/am na ten temat
    g. Nie pamiętam

17. Proszę zaznaczyć narzędzia poszukiwania informacji oraz ich źródła z których korzystał/a Pan/Pani szukając informacji na temat kształcenia zawodowego: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Telefon/komputer/laptop, wskaż źródła:
        i. Tiktok
        ii. Youtube
        iii. Sztuczna inteligencja (np. CHATGPT)
        iv. Strony Internetowe szkół
        v. Instagram
        vi. Facebook
        vii. Fora internetowe
    b. Telewizor, wskaż źródła:
        i. Programy telewizyjne, jakie?.....
        ii. Telewizja śniadaniowa
    c. Targi pracy, wskaż źródła:
        i. Spotkania z pracodawcami/pracownikami firm
        ii. Spotkania z doradcami zawodowymi
    d. Książki, wskaż źródła:
        i. Podręczniki
        ii. Książki specjalistyczne
        iii. Książki fabularne
    e. Szkoła – lekcje z nauczycielami, doradztwo zawodowe
    f. Radio, audycje radiowe, jakie?.....
    g. Nie szukałem/am informacji na temat kształcenia zawodowego
    h. Nie wiem/ trudno powiedzieć
18. Z perspektywy czasu, jak ocenia Pan/i przekazywane informacje na temat kształcenia zawodowego:
    a. Zdecydowanie za dużo informacji
    b. Raczej za dużo informacji
    c. Informacji było wystarczająco- tyle ile powinno być
    d. Raczej za mało informacji
    e. Zdecydowanie za mało informacji
19. Czy słyszał/a Pan/Pani kiedyś o Branżowym Centrum Umiejętności? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak → gdzie Pan/Pani o nim słyszał/a? ……
    b. Nie
20. Proszę wskazać wszystkie osoby, które doradzały Panu/Pani na temat tego gdzie kontynuować edukację po szkole podstawowej: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Doradca zawodowy
    b. Nauczyciele
    c. Koledzy lub koleżanki
    d. Rodzice lub opiekunowie prawni
    e. Inne osoby z rodziny
    f. Inne osoby:…….
    g. Nikt mi nigdy nie doradzał
    h. Nie pamiętam
21. Proszę wskazać ile Pana/Pani zdaniem techników i szkół branżowych (łącznie) może znajdować się w Pan/i powiecie? **Liczba: _ _ _ _ _ _**

22. Jak długo zajmuje Panu/Pani dotarcie do szkoły? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Do 15 minut
    b. Od 15 do 30 minut
    c. Od 31 do 45 minut
    d. Powyżej 45 minut
23. Jakim środkiem transportu zazwyczaj dociera Pan/Pani do szkoły? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Komunikacja miejska (autobus, tramwaj)
    b. Pieszo
    c. Rowerem, hulajnogą
    d. Samochodem
    e. Busem lub pociągiem
    f. Inaczej, jak?.....

OCENA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO – UZUPEŁNIAJĄ WSZYSCY UCZNIOWIE

24. Na ten moment, czy jest Pan/Pani zadowolony/a z podjętej decyzji o edukacji w Technikum/Szkole Branżowej/Szkole Policealnej?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
25. Czy jest coś, co mogłoby zostać ulepszone, by był/a Pan/Pani bardziej zadowolony/a? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE 3</u>**
    a. Większy nacisk na praktyki zawodowe
    b. Więcej doradztwa zawodowego
    c. Lepsze wyposażenie pracowni (bardziej nowoczesne)
    d. Rozwój kompetencji miękkich (komunikacja zespołowa, rozwiązywanie konfliktów)
    e. Szkolenia z zakresu nowych technologii
    f. Zwiększenie edukacji dotyczącej rozwiązań proekologicznych
    g. Więcej współprac z pracodawcami i branżami
    h. Zmniejszenie liczby zajęć praktycznych
    i. Zmniejszenie liczby przedmiotów teoretycznych
    j. Wsparcie psychologiczne i emocjonalne
    k. Więcej nowoczesnych narzędzi edukacyjnych (np. symulatory, oprogramowanie branżowe, pracownie techniczne)
    l. Ulepszony dostęp do materiałów edukacyjnych online (np. kursy, platformy e-learningowe)
    m. Nie ma nic takiego, jestem maksymalnie zadowolony/a
    n. Inna kwestia, jaka?.....
    .....
    ...

OCENA DORADZTWA ZAWODOWEGO W SZKOLE PODSTAWOWEJ – UZUPEŁNIAJĄ WSZYSCY UCZNIOWIE

W poniższych pytaniach odnosić się będziemy do doradztwa zawodowego w szkole podstawowej. Proszę przypomnieć sobie tyle faktów na temat odbywanych przez Pana/Panią zajęć, ile to możliwe.

26. W ilu spotkaniach/zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczył/a Pan/Pani **w szkole podstawowej**?
    a. Ani jednym **(PRZEJDŹ DO PYT. 31)**
    b. Jednym
    c. Paru spotkaniach
    d. Kilkunastu spotkaniach
    e. Nie pamiętam czy miałem/am zajęcia z doradztwa zawodowego **(PRZEJDŹ DO PYT. 31)**

27. Czy podczas zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej pamięta Pan/i takie tematy jak dostępne kierunki techników, szkół branżowych?
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie pamiętam
28. W jakim stopniu zajęcia z doradcą zawodowym w szkole podstawowej pomogły Panu/Pani w wyborze swojej ścieżki nauczania?
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
    e. Nie pamiętam
29. Czy pamięta Pan/Pani kto prowadził zajęcia z doradztwa zawodowego?
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel innego przedmiotu, jaki?.....
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadził innych przedmiotów w szkole
    e. Ktoś inny, kto?.....
    f. Nie pamiętam
30. Jak ogólnie Pan/Pani ocenia zajęcia z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej?
    a. Bardzo interesujące
    b. Raczej interesujące
    c. „Takie sobie" – ani interesujące, ani nudne
    d. Raczej nudne
    e. Zdecydowanie nudne
    f. Nie pamiętam

OCENA DORADZTWA ZAWODOWEGO W AKTUALNEJ SZKOLE – UZUPEŁNIAJĄ WSZYSCY UCZNIOWIE

31. W ilu spotkaniach/zajęciach lekcyjnych z doradcą zawodowym uczestniczył/a Pan/Pani do tej pory w obecnej szkole?
    a. Ani jednym **(ZAKOŃCZ WYPEŁNIANIE ANKIETY)**
    b. Jednym
    c. Paru spotkaniach
    d. Kilkunastu spotkaniach
32. Kto prowadzi zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel innego przedmiotu, jaki?.....
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole
    e. Nie wiem
33. Jak ogólnie Pan/Pani ocenia zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Bardzo interesujące
    b. Raczej interesujące
    c. „Takie sobie" – ani interesujące, ani nudne
    d. Raczej nudne
    e. Zdecydowanie nudne
34. Czy uważa Pan/Pani, że zajęcia z doradztwa zawodowego mogłyby być prowadzone inaczej? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 36)**
    d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 36)**

35. Co należałoby zmienić? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY NAJWAŻNIEJSZE</u>!**
    a. Więcej spotkań z pracodawcami lub pracownikami
    b. Więcej rozmów na temat różnych możliwości edukacji
    c. Więcej praktyki niż teorii
    d. Użycie nowoczesnych narzędzi i technologii
    e. Więcej zajęć o tym jak pisać CV/list motywacyjny
    f. Więcej informacji o realiach rynku pracy
    g. Urozmaicanie zajęć przez różne formy multimedialne
    h. Przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych
    i. Więcej treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku pracy
    j. Więcej przykładów nietypowych zawodów
    k. Więcej wyjść, np. na targi pracy
36. W jakim stopniu zajęcia z doradcą zawodowym w obecnej szkole pomogły Panu/Pani w wyborze swojej ścieżki kariery?
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
37. Proszę zaznaczyć wszystkie narzędzia, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego w obecnej szkole:
    a. Komputery
    b. Smartfony
    c. Tablety
    d. Rzutnik
    e. Mikrofony
    f. Gogle VR
    g. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć.
38. A teraz proszę wymienić wszystkie źródła, które były wykorzystywane w ramach zajęć z doradztwa zawodowego:
    a. Sztuczna Inteligencja (np. CHAT GPT)
    b. Materiały multimedialne (np. filmy edukacyjne)
    c. Aplikacje mobilne
    d. Gry cyfrowe (np. komputerowe)
    e. Gry planszowe/ karciane
    f. Platformy e-learningowe
    g. Programy/strony do tworzenia CV i listów motywacyjnych (np. Canva)
    h. Strony Internetowe, social media wybranych szkół
    i. Materiały drukowane (broszury, ulotki)
    j. Zajęcia online lub webinary prowadzone przez zewnętrzną instytucje
    k. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć
39. Które z dodatkowych, wymienionych poniżej aktywności, realizowane były podczas zajęć?
    a. Wspólne wyjścia, np. na targi pracy, dni otwarte
    b. Udział w warsztatach
    c. Zabawy grupowe (np. odgrywanie scenek)
    d. Rozmowy grupowe i burze mózgów na temat zawodów
    e. Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów
    f. Spotkania z pracodawcami
    g. Testy predyspozycji zawodowych i zainteresowań

h. Gry i quizy związane z zawodami
i. Nic z powyższych nie zostało wykorzystane podczas zajęć.

40. Czy uważa Pan/Pani, że korzystanie z powyższych materiałów sprawia, że zajęcia są bardziej atrakcyjne?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
41. Jak ogólnie ocenia Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego w obecnej szkole?
    a. Bardzo przydatne
    b. Raczej przydatne
    c. Raczej nieprzydatne
    d. Zdecydowanie nieprzydatne
    e. Trudno powiedzieć

6.4.4. Ankieta dla studentów

Dzień Dobry,

ASM Research Solutions Strategy, na zlecenie **Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego** prowadzi obecnie badanie dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego. **Kształcenie zawodowe oznacza zdobywanie umiejętności niezbędnych do pracy zawodowej poprzez naukę w technikum, szkole branżowej lub szkole policealnej.**

Celem badania jest ocena Państwa stosunku wobec kształcenia zawodowego, a także określenie roli doradców zawodowych i rodziców/opiekunów w procesie podejmowania przez Państwo decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Poznanie Pana/Pani opinii na ten temat jest dla nas bardzo ważne. Badania są anonimowe, nie należy podpisywać ankiety, tylko ją wypełnić zwracając uwagę na instrukcje zamieszczone przy pytaniach. Wyniki badania będą prezentowane w sposób zbiorczy, tak, że nikt nie będzie mógł zobaczyć Pana/i odpowiedzi.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas. Z poważaniem, Zespół ASM

METRYCZKA

1. Zaznacz swoją płeć.
    a. Kobieta
    b. Mężczyzna
2. Gdzie obecnie Pan/i mieszka?
    a. W mieście
    b. Na wsi
3. W którym roku się Pan/i urodził/a?
   Proszę wpisać rok urodzenia _ _ _ _
4. W jakim powiecie leży miejscowość, w której Pan/i mieszka?
    a. m. Łódź
    b. m. Piotrków Trybunalski
    c. m. Skierniewice
    d. bełchatowski
    e. brzeziński
    f. kutnowski
    g. łaski
    h. łęczycki
    i. łódzki wschodni
    j. łowicki
    k. opoczyński
    l. pabianicki
    m. pajęczański
    n. piotrkowski
    o. poddębicki
    p. radomszczański

q. rawski
r. sieradzki
s. skierniewicki
t. tomaszowski
u. wieluński
v. wieruszowski
w. zduńskowolski
x. zgierski
y. mieszkam poza województwem łódzkim

5. Swój kierunek studiów określił(a)by Pan/i jako: **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
   a. Kierunek związany z kształceniem zawodowym (kończący się uzyskaniem zawodu)
   b. Kierunek ogólny (nie kończący się uzyskaniem określonego zawodu)
6. Proszę wskazać, jaki jest to kierunek?:
   .....
7. Czy uczelnia na której się Pan/i uczy jest publiczna?
   a. Publiczna
   b. Prywatna
8. Czym kierował/a się Pan/i przy wyborze studiów? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>**
   a. Zainteresowania i pasja
   b. Wysokie zarobki po ukończeniu studiów
   c. Perspektywy zawodowe
   d. Wpływ rodziny lub otoczenia
   e. Popularność kierunku
   f. Możliwość rozwoju osobistego
   g. Chęć pomagania innym
   h. Własne doświadczenia życiowe
   i. Możliwość kontynuacji nauki
   j. Tradycja rodzinna
   k. Kierunek „zapasowy" – nie dostałem/am się na studia 1 wyboru
   l. Branża przyszłości
   m. Brak matematyki lub innych trudnych przedmiotów
   n. Chęć pracy w konkretnej instytucji
9. Kto miał największy wpływ na Pana/i decyzję? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>**
   a. Rodzice/opiekunowie prawni
   b. Nauczyciele
   c. Doradca zawodowy
   d. Inni członkowie rodziny
   e. Partner/partnerka
   f. Moi koledzy, koleżanki, przyjaciele
   g. Influencerzy, osoby popularne w Internecie
   h. Inne osoby, jakie?.....
   i. Nikt nie miał wpływu na moją decyzję.
10. Jaką szkołę średnią Pan/i ukończył/a? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Liceum Ogólnokształcące
    b. Technikum, jaki zawód/kierunek?..... **(PRZEJDŹ DO PYT. 14)**

c. Szkołę Branżową I i II Stopnia jaki zawód/kierunek?..... **(PRZEJDŹ DO PYT. 14)**

11. Czy w trakcie któregokolwiek z etapów nauczania (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła średnia) uwzględniał/a Pan/i kształcenie zawodowe (technikum, szkoła branżowa, szkoła policealna)? **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODP.**

a. Tak, w technikum.
b. Tak, w szkole branżowej.
c. Tak, w szkole policealnej.
d. Nie, od razu wiedziałem/am, że chcę iść do liceum ogólnokształcącego **(PRZEJDŹ DO PYT. 15).**

12. Jaki zawód/kierunek w szkole branżowej/technikum Pan/i rozważał/a? ……

13. Który z powodów był najważniejszy i sprawił, że nie chciał/a Pan/i podjąć kształcenia w Technikum/Szkole branżowej? **WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE TRZY</u>**

a. Opinia moich rodziców
b. Opinia kolegów, koleżanek
c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
d. Moi znajomi uczęszczali do takiej szkoły i nie byli zadowoleni
e. Moi koledzy, koleżanki szli do innych szkół
f. Niewystarczająca wiedza na temat korzyści kształcenia w tym typie szkoły
g. Niska reputacja szkoły
h. Obawy dotyczące rynku pracy
i. Duża odległość do interesującej mnie placówki
j. Niski poziom nauczania w placówce
k. Brak zainteresowania oferowanymi kierunkami
l. Moje zdolności, predyspozycje
m. Chęć dalszego kontynuowania nauki/studia

14. Jaki powód sprawił, że chciał/a Pan/Pani podjąć kształcenie w Technikum/Szkole branżowej?**WYBIERZ <u>MAKSYMALNIE 3</u>**

a. Opinia moich rodziców
b. Opinia kolegów, koleżanek
c. Rekomendacje nauczycieli i/lub mentorów
d. Moi znajomi uczęszczali/chcieli zacząć uczęszczać ze mną do tej szkoły
e. Rekomendacje doradcy zawodowego w szkole podstawowej
f. Wysoka reputacja szkoły/wysoki poziom nauczania w placówce
g. Uzyskanie przeze mnie w przyszłości stabilności finansowej
h. Możliwość szybkiego zdobycia zawodu
i. Możliwość zdobycia uprawnień zawodowych, certyfikatów
j. Bliska odległość do interesującej mnie placówki
k. Mniejsze wymagania rekrutacyjne
l. Zróżnicowane kierunki kształcenia
m. Moje zdolności, predyspozycje
n. Większe szanse na znalezienie pracy

15. Czy zna Pan/i oraz rozumie poniższe pojęcia? Proszę zaznaczyć „X” we właściwym miejscu.

	Znam to pojęcie i potrafię wytłumaczyć co oznacza	Słyszałem/am kiedyś o tym pojęciu, ale nie potrafił(a)bym dokładnie wyjaśnić co oznacza	Pierwszy raz mam styczność z tym pojęciem
Zielona transformacja rynku pracy			
Cyfrowa transformacja rynku pracy			

16. Czy któreś z tych procesów zachodzących na rynku pracy (zielona lub cyfrowa transformacja) były dla Pan/i ważne podczas wyboru ścieżki edukacji?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć

17. Na ile zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi kształcenia zawodowego? Proszę zaznaczyć na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 5 „zdecydowanie się zgadzam”

	1 – zdecydowanie się nie zgadzam	2 – raczej się nie zgadzam	3 – ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	4 – raczej się zgadzam	5 – zdecydowanie się zgadzam
1. Liceum Ogólnokształcące jest dla osób, które chcą iść na studia					
2. Technikum lub Szkoła Branżowa jest gorsza niż Liceum Ogólnokształcące					
3. Do Technikum idą osoby zdecydowane, które chcą zdobyć konkretny zawód					
4. Do Liceum Ogólnokształcącego idą osoby, które nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości					
5. Mam złe skojarzenia z kształceniem zawodowym					
6. Mam złe skojarzenia z kształceniem w „ogólniakach”					

18. Z kim, na poprzednich etapach edukacji, chociaż raz rozmawiał/a Pan/i na temat kształcenia zawodowego (technikum, szkoła branżowa, szkoła policealna): **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Z doradcą zawodowym
    b. Z nauczycielami

c. Z kolegami, koleżankami
d. Z rodzicami, opiekunami prawnymi
e. Z innymi osobami z rodziny
f. Nigdy z nikim nie rozmawiałem/am na ten temat
g. Nie pamiętam

19. Proszę zaznaczyć narzędzia poszukiwania informacji oraz ich źródła z których korzystał/a Pan/Pani szukając informacji na temat kształcenia zawodowego: **WYBIERZ <u>DOWOLNĄ</u> LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Telefon/komputer/laptop, wskaż źródła:
        i. Tiktok
        ii. Youtube
        iii. Sztuczna inteligencja (np. CHATGPT)
        iv. Strony Internetowe szkół
        v. Instagram
        vi. Facebook
        vii. Fora internetowe
    b. Telewizor, wskaż źródła:
        i. Programy telewizyjne, jakie?.....
        ii. Telewizja śniadaniowa
    c. Targi pracy, wskaż źródła:
        i. Spotkania z pracodawcami/pracownikami firm
        ii. Spotkania z doradcami zawodowymi
    d. Książki, wskaż źródła:
        i. Podręczniki
        ii. Książki specjalistyczne
        iii. Książki fabularne
    e. Szkoła – lekcje z nauczycielami, doradztwo zawodowe
    f. Radio, audycje radiowe, jakie?.....
    g. Nie szukałem/am informacji na temat kształcenia zawodowego
    h. Nie wiem/ trudno powiedzieć
20. Z perspektywy czasu, jak ocenia Pan/i przekazywane informacje na temat kształcenia zawodowego: **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie za dużo informacji
    b. Raczej za dużo informacji
    c. Informacji było wystarczająco- tyle ile powinno być
    d. Raczej za mało informacji
    e. Zdecydowanie za mało informacji
21. Czy potrafił(a)by Pan/i wskazać, w jakich zawodach można się kształcić w technikach i szkołach branżowych? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Nie potrafiłbym/abym wskazać żadnego zawodu
    b. Potrafiłbym/abym wskazać tylko kilka zawodów
    c. Potrafiłbym/abym wskazać kilkadziesiąt zawodów
    d. Potrafiłbym/abym wskazać wszystkie zawody

22. Czy słyszał/a Pan/i kiedyś o Branżowym Centrum Umiejętności?
    a. Tak → gdzie Pan/Pani o nim słyszał/a?
    b. Nie
23. Proszę wskazać wszystkie osoby, które doradzały Panu/i na temat tego gdzie kontynuować edukację po szkole podstawowej: **WYBIERZ MAKSYMALNIE TRZY**
    a. Doradca zawodowy
    b. Nauczyciele
    c. Koledzy lub koleżanki
    d. Rodzice lub opiekunowie prawni
    e. Inne osoby z rodziny
    f. Inne osoby:……
    g. Nikt mi nigdy nie doradzał
    h. Nie pamiętam
24. Proszę wskazać ile Pana/i zdaniem techników i szkół branżowych (łącznie) może znajdować się w Pan/i powiecie? **Proszę wskazać liczbę _ _ _ _ _ _**
25. Czy w okolicy Pan/i miejsca zamieszkania znajduje się jakieś technikum lub szkoła branżowa?
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie mam pewności

OCENA DORADZTWA ZAWODOWEGO NA POPRZEDNICH ETAPACH EDUKACJI

W poniższych pytaniach odnosić się będziemy do doradztwa zawodowego, które odbywał/a Pan/i w szkole podstawowej, gimnazjalnej oraz średniej. Proszę przypomnieć sobie tyle faktów na temat odbywanych przez Pana/Panią zajęć, ile to możliwe.

26. Na którym z etapów edukacji uczestniczył/a Pan/i w zajęciach lekcyjnych lub spotkaniach z doradztwa zawodowego? **WYBIERZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI!**
    a. Szkoła podstawowa
    b. Gimnazjum
    c. Szkoła średnia
    d. Na żadnym z etapów edukacji nie uczestniczyłem/am w zajęciach z doradztwa zawodowego **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**
27. Które ze spotkań doradztwa zawodowego wspomina Pan/i najlepiej? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. W szkole podstawowej
    b. W gimnazjum
    c. W szkole średniej
    d. Żadnej nie oceniam pozytywnie
28. Czy podczas którychkolwiek z zajęć z doradztwa zawodowego pamięta Pan/i takie tematy jak dostępne kierunki techników, szkół branżowych? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak
    b. Nie
    c. Nie pamiętam
29. W jakim stopniu zajęcia z doradztwa zawodowego pomogły Pan/i w obraniu dalszej ścieżki edukacji (po zakończeniu szkoły podstawowej)? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
    e. Trudno powiedzieć

30. W jakim stopniu zajęcia z doradztwa zawodowego pomogły Pan/i w obraniu ścieżki kariery (plany zawodowe)? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie mi pomogły
    b. Raczej mi pomogły
    c. Raczej mi nie pomogły
    d. Zdecydowanie mi nie pomogły
    e. Trudno powiedzieć
31. Z perspektywy czasu, czy uważa Pan/i, że zajęcia z doradztwa zawodowego mogły być poprowadzone inaczej?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**
    d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**
32. Co należałoby zmienić? **WYBIERZ MAKSYMALNIE TRZY**
    a. Więcej spotkań z pracodawcami lub pracownikami
    b. Więcej rozmów na temat różnych możliwości edukacji
    c. Więcej praktyki niż teorii
    d. Użycie nowoczesnych narzędzi i technologii
    e. Więcej zajęć o tym jak pisać CV/list motywacyjny
    f. Więcej informacji o realiach rynku pracy
    g. Urozmaicanie zajęć przez różne formy multimedialne
    h. Przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych
    i. Więcej treści o zawodach przyszłości i zmianach na rynku pracy
    j. Więcej przykładów nietypowych zawodów
    k. Więcej wyjść, np. na targi pracy
33. Czy podczas studiów zdarzyło się Panu/i korzystać z usług doradcy zawodowego? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak
    b. Nie (**ZAKOŃCZ ANKIETĘ**).
34. Ile razy korzystała Pan/i z usług takiego doradcy?
    a. Jeden raz
    b. Kilka razy
    c. Kilkanaście razy
    d. Więcej niż kilkanaście razy
35. Dlaczego zdecydował/a się Pan/i skorzystać z usług doradcy zawodowego? **WYBIERZ MAKSYMALNIE TRZY**
    a. Optymalizacja CV lub listu motywacyjnego
    b. Potrzeba wsparcia w znalezieniu pierwszej pracy
    c. Zachęta ze strony uczelni (np. kampania promocyjna Biura Karier)
    d. Polecenie przez znajomych
    e. Zainteresowanie praktykami, stażami dla studentów
    f. Przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej
    g. Planowanie kariery i rozwoju
    h. Trudności z wypaleniem zawodowym
    i. Zarządzanie stresem zawodowym
    j. Mentoring, coaching – wsparcie
    k. Budowanie sieci kontaktów, networking
    l. Ocena kompetencji, mocnych i słabych stron
    m. Analiza rynku pracy
    n. Rozwój konkretnych umiejętności, np. przywódczych
    o. Inny powód, jaki?.....

36. Gdzie znalazł/a Pan/i doradcę zawodowego? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Przez Biuro Karier na uczelni
    b. Centrum Wsparcia Studentów
    c. Wśród wykładowców
    d. Targi pracy
    e. Przez portal Internetowy
    f. W innym miejscu, jakim?.....
37. Jak ocenił(a)by Pan/i odbyte spotkanie z doradcą zawodowym?
    a. Zdecydowanie potrzebne
    b. Raczej potrzebne
    c. Raczej niepotrzebne
    d. Zdecydowanie niepotrzebne

6.4.5. Ankieta dla rodziców

Szanowni Państwo,

ASM Research Solutions Strategy, na zlecenie **Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego** prowadzi obecnie badanie dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego. **Kształcenie zawodowe oznacza zdobywanie umiejętności niezbędnych do pracy zawodowej poprzez naukę w technikum, szkole branżowej lub szkole policealnej.**

W związku z tym zwracamy się z prośbą o wypełnienie niniejszej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a uzyskane informacje posłużą wyłącznie do opracowania zbiorczych zestawień statystycznych, które zostaną wykorzystane w przygotowanym raporcie z badań. Czas potrzebny na wypełnienie ankiety nie powinien przekroczyć 20 minut.

Ponieważ Państwa udział w badaniu stanowi nieodzowny warunek jego powodzenia liczymy na zrozumienie i przychylność z Państwa strony oraz wyczerpujące i szczere odpowiedzi.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas. Z poważaniem, Zespół badawczy ASM

METRYCZKA

1. Proszę zaznaczyć swoją płeć.
    a. Kobieta
    b. Mężczyzna
2. Proszę wskazać ile Pan/i ma lat?
    a. 25-34 lat
    b. 35-44 lat
    c. 45-54 lat
    d. 55 -64 lat
    e. 65 lat i więcej
3. Jakie ma Pan/i wykształcenie?
    a. Niepełne podstawowe
    b. Podstawowe
    c. Gimnazjalne
    d. Zasadnicze zawodowe
    e. Średnie
    f. Wyższe
4. Czy obecnie pracuje Pan/i zarobkowo? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak, w pełnym wymiarze czasu
    b. Tak, w niepełnym wymiarze czasu
    c. Tak, dorywczo
    d. Nie
5. Do jakiej grupy zawodowej zaliczył(a)by się Pan/i? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Kadra kierownicza, specjaliści
    b. Średni personel, technicy
    c. Pracownik administracyjno-biurowy
    d. Pracownik usług

e. Robotnik wykwalifikowany
f. Robotnik niewykwalifikowany
g. Rolnicy
h. Pracujący na własny rachunek

6. Gdzie Pan/i mieszka?
   a. W mieście
   b. Na wsi
7. W jakim powiecie leży miejscowość, w której Pan/i mieszka?
   a. Łódź
   b. m. Piotrków Trybunalski
   c. m. Skierniewice
   d. bełchatowski
   e. brzeziński
   f. kutnowski
   g. łaski
   h. łęczycki
   i. łódzki wschodni
   j. łowicki
   k. opoczyński
   l. pabianicki
   m. pajęczański
   n. piotrkowski
   o. poddębicki
   p. radomszczański
   q. rawski
   r. sieradzki
   s. skierniewicki
   t. tomaszowski
   u. wieluński
   v. wieruszowski
   w. zduńskowolski
   x. zgierski
   y. poza województwem łódzkim
8. W jakiej szkole uczy się Pana/i dziecko?
   a. W szkole podstawowej- w której klasie obecnie uczy się P. dziecko? **(PRZEJDŹ DO PYT. 24 – CZĘŚĆ DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH)**
      i. 7 klasa
      ii. 8 klasa
   b. W technikum, w jakim zawodzie?.....
   c. W szkole branżowej, w jakim zawodzie?..
   d. W liceum ogólnokształcącym **(PRZEJDŹ DO PYT. 11)**

CZĘŚĆ DLA RODZICÓW UCZNIÓW SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

9. Czy zawód, który wybrał syn/córka, był dziecku przez Pana/Panią polecany?
   a. Zdecydowanie tak
   b. Raczej tak
   c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 11)**
   d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 11)**
   e. Trudno powiedzieć **(PRZEJDŹ DO PYT. 11)**
10. Co spowodowało, że doradził/a Pan/i dziecku właśnie ten zawód?
    a. Zdolności dziecka do pracy w tym zawodzie
    b. Zawód wymaga ciągłego podnoszenia kwalifikacji
    c. Zawód daje możliwość rozwoju
    d. Daje dużo wolnego czasu i nie wymaga odpowiedzialności
    e. Jest zgodny z jego zainteresowaniami
    f. Łatwo znaleźć pracę w tym zawodzie
    g. Wiąże się z wysokim wynagrodzeniem
    h. Jest prestiżowy
    i. Zawód ten jest społecznie szanowany
    j. Daje możliwość wykonywania pracy blisko mojego miejsca zamieszkania
    k. Daje możliwość wykonywania pracy w domu

l. Dostosowanie do zmieniającego się rynku pracy
m. Jest przyszłościowy ze względu na rozwój nowoczesnych technologii
n. Jest proekologiczny/przyczynia się do ochrony środowiska
o. Tradycje rodzinne
p. Posiadane znajomości w tej branży/ zawodzie
q. Nie wiem, trudno powiedzieć
r. Inny powód, jaki? Proszę wpisać.....

11. Czy w szkole podstawowej rozmawiał/a Pan/i z dzieckiem nt. wyboru przyszłej szkoły?
    a. Tak, 1 raz
    b. Tak, kilka razy
    c. Tak, wiele razy
    d. Nie, w ogóle **(PRZEJDŹ DO PYT. 16)**
12. Jaką szkołę doradził/a Pan/i dziecku?
    a. Technikum **(PRZEJDŹ DO PYT. 16)**
    b. Szkołę branżową **(PRZEJDŹ DO PYT. 16)**
    c. Liceum Ogólnokształcące
13. Czy jest coś, co zniechęcało Pana/Panią przed rekomendowaniem dziecku szkoły średniej zawodowej (technikum, szkoły branżowej)? **PROSZĘ WSKAZAĆ TRZY NAJWAŻNIEJSZE**
    a. Dłuższy czas trwania nauki w technikum niż w liceum ogólnokształcącym
    b. Zbyt daleka odległość do szkoły
    c. Niski poziom nauczania kształcenia zawodowego
    d. Predyspozycje naukowe dziecka (w tym jego zainteresowania)
    e. Tradycje rodzinne (chcieliśmy by dziecko poszło w nasze ślady)
    f. Niska renoma tych szkół
    g. Przyszłe plany dziecka dotyczące pójścia na studia wyższe
    h. Coś innego, co? Proszę wpisać.....
14. Czy kiedyś Pana/Pani opinia dotycząca podjęcia kształcenia zawodowego przez dziecko była inna?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 16)**
    d. Zdecydowanie nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 16)**
    e. Trudno powiedzieć
15. Co spowodowało, że Pana/Pani opinia uległa zmianie? .....
16. Czy w **szkole podstawowej** Pan/i dziecka odbywały się zajęcia z doradztwa zawodowego?
    a. Tak
    c. Nie wiem **(PRZEJDŹ DO PYT. 19)**
    b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 19)**
17. Kto prowadził te zajęcia?
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel uczący innego przedmiotu, jakiego?
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadził innych przedmiotów w szkole
    e. Nie wiem
18. Czy uważa Pan/i, że doradca zawodowy w **szkole podstawowej** miał wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej Pani dziecka?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
19. Czy w obecnej szkole Pana/i dziecka odbywają się zajęcia z doradztwa zawodowego?
    a. Tak
    b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**
    c. Nie wiem **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**

20. Kto prowadzi te zajęcia?
    a. Nauczyciel-wychowawca
    b. Nauczyciel uczący innego przedmiotu, jakiego?
    c. Psycholog, pedagog szkolny
    d. Doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole
    e. Nie wiem
21. Jak Pan/i ocenia jakość współpracy z doradcą zawodowym zatrudnionym w szkole, w której uczy się Pana/i dziecko?

	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Łatwość kontaktu z doradcą zawodowym					
Ilość czasu, jaki doradca zawodowy przeznacza na spotkanie/spotkania					
Kompetencje i wiedzę doradcy zawodowego					
Zaangażowanie doradcy zawodowego					

22. Czy uważa Pan/i, że doradca zawodowy w obecnej szkole ma wpływ na wybór ścieżki kariery Pani dziecka?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
23. Jak ocenia Pan/i sposób pracy doradcy zawodowego w aktualnej szkole Pan/i dziecka w porównaniu do szkoły podstawowej?
    a. Zdecydowanie lepszy
    b. Raczej lepszy
    c. Raczej gorszy
    d. Zdecydowanie gorszy
    e. Trudno powiedzieć
    f. Dziecko nie miało doradztwa w szkole podstawowej

CZĘŚĆ DLA RODZICÓW UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

24. Na ten moment, ile razy rozmawiał/a Pan/i z dzieckiem nt. wyboru przyszłej szkoły?
    a. 1 raz
    b. Kilka razy
    c. Wiele razy
    d. Nie rozmawiałem/am, ale planuję odbyć taką rozmowę
    e. Nie rozmawiałem/am i nie planuje odbywać takich rozmów
25. Kto poza Panem/Panią rozmawiał z dzieckiem o wyborze jego przyszłej szkoły:
    a. Drugi rodzic lub opiekun prawny
    b. Inni członkowie rodziny
    c. Koledzy, koleżanki dziecka
    d. Nauczyciele
    e. Doradca zawodowy
    f. Nie wiem
    g. nikt inny, tylko ja
    h. Inne osoby, jakie? Proszę wpisać……
26. Czy ma Pan/i już konkretną placówkę, którą poleca Pan/i dziecku?
    a. Tak
    b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 29)**
    c. Trudno powiedzieć **(PRZEJDŹ DO PYT. 29)**
27. Skąd czerpała/a Pan/i wiedzę na temat wybranej placówki? **ZAZNACZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI**

a. Odwiedzałem/am daną placówkę (np. na dniach otwartych)
b. Ze źródeł Internetowych: strony internetowe, forum, social media
c. Z radia, telewizji
d. Od rodziców uczniów chodzących do tej placówki
e. Od nauczycieli uczących w tej placówce
f. Doświadczenia innych członków rodziny z tą placówką (np. starszego dziecka lub innego członka rodziny)
g. Opinie osób nie związanych z tą placówką, np. rodziców z obecnej szkoły
h. Z innych źródeł, jakich? ……..
i. W ogóle nie czerpię wiedzy z żadnych źródeł

28. Co spowodowało, że polecił/a Pan/i dziecku właśnie tę szkołę? **WSKAŻ 3 NAJWAŻNIEJSZE**
a. Interesująca oferta kształcenia
b. Renoma i prestiż jaki daje szkoła
c. Szkoła wspierająca rozwój nowoczesnych technologii cyfrowych
d. Szkoła wspierająca rozwój postaw proekologicznych
e. Atmosfera panująca w szkole
f. Możliwość rozwoju zainteresowań
g. Bliska odległość od miejsca zamieszkania
h. Posiadane przez dziecko zdolności i umiejętności
i. Możliwość szybkiego zdobycia zawodu i pójścia do pracy
j. Możliwość zdobycia konkretnego zawodu
k. Większe szanse na znalezienie pracy po zakończeniu nauki
l. Nie wiem, trudno powiedzieć
m. Coś innego, co? Proszę wpisać.....

29. Czy w szkole Pana/i dziecka odbywają się zajęcia z doradztwa zawodowego?
a. Tak
b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**
c. Nie wiem **(PRZEJDŹ DO PYT. 33)**

30. Kto prowadzi te zajęcia?
a. Nauczyciel-wychowawca
b. Nauczyciel uczący innego przedmiotu, jakiego?
c. Psycholog, pedagog szkolny
d. Doradca zawodowy, który nie prowadzi innych przedmiotów w szkole
e. Nie wiem

31. Jak Pan/i ocenia jakość współpracy z doradcą zawodowym zatrudnionym w szkole, w której uczy się Pana/i dziecko?

	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Łatwość kontaktu z doradcą zawodowym					
Ilość czasu, jaki doradca zawodowy przeznacza na spotkanie/spotkania					
Kompetencje i wiedzę doradcy zawodowego					
Zaangażowanie doradcy zawodowego					

32. Czy uważa Pan/i, że doradca zawodowy w obecnej szkole ma wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej Pani dziecka?
a. Zdecydowanie tak
b. Raczej tak
c. Raczej nie
d. Zdecydowanie nie
e. Trudno powiedzieć

CZĘŚĆ OGÓLNA DLA WSZYSTKICH RODZICÓW

33. Czy wie Pan/Pani czym są Branżowe Centra Umiejętności?
    a. Tak
    b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 36)**
34. Skąd dowiedział/a się Pan/i czym jest Branżowe Centrum Umiejętności?
    a. Źródła Internetowe: strony, fora,
    b. Telewizja, radio,
    c. Nauczyciele,
    d. Doradca zawodowy,
    e. Członkowie rodziny,
    f. Inni rodzice,
    g. Koledzy, koleżanki z pracy,
    h. Inne źródła, jakie?.....
35. Czy umiał(a)by Pan/i wskazać co wchodzi w zakres działalności Branżowych Centrów Umiejętności?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
36. Czy poszukiwał/a Pan/i kiedykolwiek informacji na temat kształcenia zawodowego?
    a. Tak
    b. Nie **(PRZEJDŹ DO PYT. 39)**
37. Skąd czerpie Pan/i wiedzę na temat kształcenia zawodowego? **ZAZNACZ DOWOLNĄ LICZBĘ ODP.**
    a. Rozmowy ze znajomymi, bliskimi
    b. Rozmowy z nauczycielami, doradcami zawodowymi
    c. Internet, np. strony internetowe szkół, forum dla rodziców
    d. Telewizja i programy telewizyjne
    e. Radio, audycje radiowe
    f. Gazety, czasopisma
    g. Mam tę wiedzę z własnego doświadczenia edukacyjnego
    a. Inne: ……
38. Czy pozyskiwana przez Pana/Panią wiedza jest satysfakcjonująca? **(PO ODP. PRZEJŚĆ DO PYT. 40)**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
39. Dlaczego nie poszukiwała Pan/i żadnych informacji?
    a. Uważam, że wiem dostatecznie dużo na temat kształcenia zawodowego
    b. Wykluczam edukację dziecka w szkole zawodowej (technikum, szkole branżowej)
    c. Nie miałem/am czasu
    d. Nie wiem gdzie szukać informacji na ten temat
    e. Inny powód, jaki?: …….
40. Na podstawie posiadanej przez Pana/Panią wiedzy, jak ocenił(a)by Pan/i dostępność oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?
    a. Zdecydowanie dobrze
    b. Raczej dobrze
    c. Raczej źle
    d. Zdecydowanie źle
    e. Nie mam zdania
41. A jak ocenił(a)by Pani jakość tej oferty?
    a. Zdecydowanie dobrze
    b. Raczej dobrze
    c. Raczej źle
    d. Zdecydowanie źle
    e. Nie mam zdania
42. Czy jest coś, co mogłoby ulec zmianie, by kształcenie zawodowe stało się w Pana/i opinii bardziej atrakcyjne? ……

6.4.6. Ankieta dla doradców zawodowych

Doradcy zawodowi - kwestionariusz ankiety

Szanowni Państwo,

Biuro Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego prowadzi badania dotyczące kształcenia zawodowego w naszym województwie oraz roli doradztwa zawodowego.

W związku z tym zwracamy się z prośbą o wypełnienie niniejszej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a uzyskane informacje posłużą wyłącznie do opracowania zbiorczych zestawień statystycznych, które zostaną wykorzystane w przygotowanym raporcie z badań. Czas potrzebny na wypełnienie ankiety nie powinien przekroczyć 20 minut.

Ponieważ Państwa udział w badaniu stanowi nieodzowny warunek jego powodzenia liczymy na zrozumienie i przychylność z Państwa strony oraz wyczerpujące i szczere odpowiedzi.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

M01 Proszę wskazać powiat w którym Pan/i wykonuje pracę

a. m. Łódź
b. m. Piotrków Trybunalski
c. m. Skierniewice
d. bełchatowski
e. brzeziński
f. kutnowski
g. łaski
h. łęczycki
i. łódzki wschodni
j. łowicki
k. opoczyński
l. pabianicki
m. pajęczański
n. piotrkowski
o. poddębicki
p. radomszczański
q. rawski
r. sieradzki
s. skierniewicki
t. tomaszowski
u. wieluński
v. wieruszowski
w. zduńskowolski
x. zgierski
y. Pracuję poza województwem łódzkim **(zakończ ankietę)**

SYLWETKA DORADCY ZAWODOWEGO

4. Jest Pan/i doradcą zawodowym pracującym w:
   a. placówce edukacyjnej
   b. instytucji rynku pracy
5. (wyświetl jeśli P4=b) W jakiej instytucji rynku pracy?
   a. Centra Edukacji i Pracy Młodzieży
   b. Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego
   c. Hufce pracy
   d. Młodzieżowe Biura Pracy
   e. Młodzieżowych Centrów Kariery
   f. Mobilne Centra Informacji Zawodowej
   g. Powiatowe urzędy pracy
   h. Wojewódzki Urząd Pracy

6. (wyświetl jeśli P4=a) Proszę zaznaczyć typ szkoły. **MOŻNA WYBRAĆ WIĘCEJ NIŻ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Publiczna
    b. Prywatna
7. (wyświetl jeśli P4=a) W ilu miejscach (szkołach, placówkach, instytucjach), w roku szkolnym 2024/2025 prowadził/a Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. W jednym
    b. W dwóch
    c. W trzech
    d. W czterech lub więcej
8. (wyświetl jeśli P7=b/c/d) Czy były to placówki o tym samym charakterze? Np. dwie podstawówki, dwa technika.
    a. Tak (ankieta liczona zgodnie z poprzednio podaną liczbą miejsc)
    b. Nie
9. (wyświetl jeśli P4=a) Gdzie w roku szkolnym 2024/2025 prowadził/a Pan/i zajęcia z doradztwa zawodowego? **MOŻNA WYBRAĆ WIĘCEJ NIŻ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Szkoła podstawowa
    b. Szkoła branżowa I stopnia
    c. Szkoła branżowa II stopnia
    d. Technikum
    e. Szkoła wyższa
    f. Liceum ogólnokształcące
    g. Szkoła policealna
    h. Inna placówka, proszę wpisać jaka?

P9a. W ilu placówkach Pan/i pracuje? (skrypter: wyświetl odpowiedzi z P9)

a. Szkoła podstawowa: _ _ _
a. Szkoła branżowa I stopnia: _ _ _
b. Szkoła branżowa II stopnia: _ _ _
c. Technikum: _ _ _
d. Szkoła wyższa: _ _ _
e. Liceum ogólnokształcące: _ _ _
f. Szkoła policealna: _ _ _
a. Inna placówka, proszę wpisać jaka?: _ _ _

10. (wyświetl jeśli P4=a) Czy poza pracą jako doradca zawodowy w roku szkolnym 2024/2025 był/a Pan/i zatrudniony/a na jakimś innym stanowisku? **MOŻNA WYBRAĆ WIĘCEJ NIŻ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Nie, pracowałem/am wyłącznie jako doradca zawodowy (odznacz pozostałe odp.)
    b. Tak, pracowałem/am jako dyrektor lub z-ca dyrektora szkoły
    c. Tak, pracowałem/am jako pedagog szkolny
    d. Tak, pracowałem/am jako psycholog szkolny
    e. Tak, pracowałem/am jako nauczyciel przedmiotowy
    f. Tak, pracowałem/am jako nauczyciel wychowawca
    g. Tak, pracowałem/am jako nauczyciel bibliotekarz
    h. Tak, pracowałem/am jako pielęgniarz/rka szkolny/a
    i. Tak, pracowałem/am na innym stanowisku, proszę wpisać jakim
    ……

11. Od jak dawna pracuje Pan/i jako doradca zawodowy? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Poniżej 12 m-cy
    b. Od 12 do 24 m-cy
    c. Od 25 do 36 m-cy
    d. Powyżej 36 miesięcy
12. Czy ukończył/a Pan/i studia z zakresu doradztwa zawodowego? **MOŻNA WYBRAĆ WIĘCEJ NIŻ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak studia I lub/i II stopnia
    b. Tak, studia podyplomowe
    c. Nie (odznacz pozostałe odpowiedzi)
13. Czy ukończył/a Pan/i kursy z zakresu doradztwa zawodowego? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak
    b. Nie
14. Czy korzysta Pan/i ze szkoleń, kursów z doradztwa zawodowego, zwiększających Pana/i kwalifikację?
    a. Tak
    b. Nie
15. (wyświetl jeśli P14=a) Jak często korzysta Pan/i z takich szkoleń/kursów?
    a. Przynajmniej raz na pół roku
    b. Przynajmniej raz w roku
    c. Przynajmniej raz na kilka lat
    d. Rzadziej niż raz na kilka lat
16. Czy słyszał/a Pan/i o idei kształcenia przez całe życie? (LLL -lifelong learning)
    a. Tak
    b. Nie
17. (Wyświetl jeśli P4=b i P16=a) Czy podczas pracy z klientami korzysta Pan/i z tej idei? Stara się Pan/i przekonać ich do podejmowania dalszego kształcenia?
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
18. (Wyświetl jeśli P17=c/d) Dlaczego nie znajduje Pan/i zastosowania dla tej idei w pracy z klientami? Maksymalnie 3 odpowiedzi
    a. Odmienne oczekiwania klientów (np. chcą podjąć szybko pracę)
    b. Ograniczenia systemowe, brak narzędzi
    c. Postawa klientów w stosunku do kształcenia się
    d. Brak czasu podczas konsultacji
    e. Skupienie na szybkim wsparciu dla klienta
    f. Skupienie na kompetencjach nieformalnych
    g. Dostosowanie do możliwości klienta
    h. Zdobycie pracy nie wymaga dodatkowego kształcenia formalnego
    i. Oczekiwania ze strony instytucji

CZĘŚĆ OGÓLNA – dla wszystkich tylko raz

19. W tym pytaniu chcielibyśmy ocenić Pana/i wiedzę oraz opinię na temat Branżowych Centrów Umiejętności. Prosimy o odpowiedź na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie", a 5 „zdecydowanie tak".

	1 – Zdecydowanie nie	2 - Raczej nie	3 – ani tak, ani nie, średnio	4 - Raczej tak	5 - Zdecydowanie tak
Słyszał(a)m o Branżowych Centrach Umiejętności					
Wiem w jaki sposób można skorzystać z usług Branżowych Centrów Umiejętności					
Uważam, że działalność Branżowych Centrów Umiejętności jest ważna					
Chciał(a)bym, by Branżowe Centrum Umiejętności powstało w województwie łódzkim					

20. Jak ocenił(a)by Pan/i swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego?
    a. Zdecydowanie wysoki
    b. Raczej wysoki
    c. Ani wysoki, ani niski – średni
    d. Raczej niski
    e. Zdecydowanie niski

21. Z jakich źródeł oraz narzędzi czerpie Pan/i wiedzę, szukając aktualnych informacji na temat kształcenia zawodowego? **DOWOLNA LICZBA ODPOWIEDZI!**
    a. Telefon/komputer/laptop, wskaż źródła:
        i. Tiktok
        ii. Youtube
        iii. Sztuczna inteligencja (np. CHATGPT)
        iv. Strony Internetowe szkół
        v. Instagram
        vi. Facebook
        vii. Fora internetowe
    b. Telewizor
    c. Targi pracy
    d. Rozmowy z innymi doradcami
    e. Szkolenia, kursy
    f. Książki
    g. Radio, audycje radiowe
    h. Nie szukałem/am informacji na temat kształcenia zawodowego

22. Uważa Pan/i, że dostęp do rzetelnych źródeł na temat kształcenia zawodowego, jest:
    a. Zdecydowanie łatwy
    b. Raczej łatwy
    c. Ani łatwy, ani trudny
    d. Raczej trudny
    e. Zdecydowanie trudny

23. Według Pana/Pani, co **ogólnie** stanowi największą barierę dla prowadzenia doradztwa zawodowego? Proszę zaznaczyć na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam", a 5 „zdecydowanie się zgadzam"

	1- Zdecydowanie się nie zgadzam	2- Raczej się nie zgadzam	3- Ani się zgadzam ani się nie zgadzam	4- Raczej się zgadzam	5- Zdecydowanie się zgadzam	Nie dotyczy/trudno powiedzieć
Niska dostępność wykwalifikowanej kadry						
Zbyt duże obciążenie pracą						
Brak skutecznych polityk wspierających działalność doradców zawodowych						
Brak wystarczających narzędzi i materiałów do pracy						
Brak świadomości korzyści z doradztwa zawodowego						
Brak świadomości o potrzebie ciągłego rozwoju zawodowego (lifelong learning – kształcenie przez całe życie)						
Trudności w nawiązywaniu współpracy z pracodawcami						
Niska motywacja osób korzystających z doradcy zawodowego do współpracy						
Brak integracji z systemem edukacji i rynku pracy						
Za małe środki finansowe przeznaczane na realizację zadań związanych z doradztwem zawodowym						

24. Na podstawie posiadanej przez Pana/Panią wiedzy, jak ocenił(a)by Pan/i dostępność oferty kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?
    a. Zdecydowanie dobrze
    b. Raczej dobrze
    c. Raczej źle
    d. Zdecydowanie źle
    e. Nie mam zdania
25. A jak ocenił(a)by Pani jakość tej oferty?
    a. Zdecydowanie dobrze
    b. Raczej dobrze
    c. Raczej źle
    d. Zdecydowanie źle
    e. Nie mam zdania

PYTANIA SZCZEGÓŁOWE – zadawane doradcom z placówek edukacyjnych ale powtarza się gdy pracują w różnych szkołach

(skrypter: uzależnienie wyświetlania bloków od odpowiedzi w P9) Kolejny blok pytań dotyczyć będzie uczniów z placówki, w której Pan/i udziela doradztwa zawodowego: skrypter: wstaw odp. Z p9: _____(Skrypter: poniższe bloki pytań będą powtarzane dla wszystkich odpowiedzi zaznaczonych przez badanego w P9). Prosimy o udzielanie odpowiedzi **tylko i wyłącznie** w odniesieniu do tej jednej placówki, w której Pan/i pracuje.

26. Jak Pan/i uważa, jak postrzegane jest kształcenie zawodowe przez uczniów w (skrypter. Wstaw odp. Z p9: _____) w którym Pan/i uczy?
    a. Zdecydowanie pozytywnie
    b. Raczej pozytywnie
    c. Ani pozytywnie, ani negatywnie – neutralnie
    d. Raczej negatywnie
    e. Zdecydowanie negatywnie
27. (wyświetl jeśli P26=d/e) Jak Pan/i myśli, z czego wynikają negatywne przekonania na temat kształcenia zawodowego? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Brak świadomości o perspektywach kariery
    b. Niskiej jakości poziom nauczania w placówkach zawodowych
    c. Stereotypy dotyczące pracy fizycznej
    d. Przekonania dotyczące możliwości rozwoju kariery po szkole zawodowej
    e. Brak prestiżu kształcenia zawodowego
    f. Zbyt słaba promocja kształcenia zawodowego w szkołach
    g. Przekonania rodziców uczniów dotyczące kształcenia zawodowego
    h. Trudno powiedzieć
28. Czy dostrzega Pan/i zmianę postrzegania kształcenia zawodowego przez Pana/i uczniów?
    a. Tak, kiedyś myśleli o nim lepiej
    b. Tak, kiedyś myśleli o nim gorzej
    c. Nie, uważam, że postrzeganie to nie uległo zmianie
29. (wyświetl jeśli P28=a/c) Które z proponowanych działań według Pana/i mogłoby polepszyć opinię tych osób na temat kształcenia zawodowego? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Promowanie osiągnięć absolwentów szkół zawodowych
    b. Współpraca z pracodawcami i branżami
    c. Programy stażowe i praktyki zawodowe
    d. Aktualizacja programów nauczania
    e. Promocja zawodów przyszłości, np. związanych z nowymi technologiami lub ekologicznymi rozwiązaniami
    f. Lepszy dostęp do informacji o możliwościach kariery
    g. Lepsze wyposażenie szkół zawodowych
    h. Zachęty finansowe
    i. Aktywne promowanie kształcenia zawodowego w podstawówkach
    j. Wsparcie doradztwa zawodowego
    k. Promowanie kształcenia zawodowego wśród rodziców
    l. Żadne działanie na to nie wpłynie (odznacz pozostałe odp.)
30. Z Pana/i obserwacji, czy otoczenie społeczne wpływa na decyzje dotyczące wyboru kształcenia się? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie

e. Trudno powiedzieć

31. (wyświetl jeżeli P30=a/b) Jakie osoby, według Pana/Pani, mają największy wpływ na opinie uczniów dotyczące kształcenia? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**

a. Nauczyciele
b. Koledzy, koleżanki
c. Potencjalni pracodawcy
d. Rodzice lub opiekunowie prawni
e. Inni członkowie rodziny, np. dziadkowie, rodzeństwo
f. Influencerzy, gwiazdy Internetu
g. Inne osoby, jakie?.....
h. Nie wiem

32. Proszę ocenić, jak duży wpływ Pana/i zdaniem, mają doradcy zawodowi na opinie dotyczące wyboru kształcenia oraz kariery uczniów w Pana/i placówce? Proszę zaznaczyć na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „bardzo mały", a 5 „bardzo duży" wpływ.

	1 – bardzo mały wpływ	2	3	4	5 – bardzo duży wpływ
Wpływ na opinie dotyczące wyboru kształcenia					
Wpływ na opinie dotyczące wyboru ścieżki kariery					

33. Czy prowadząc doradztwo zawodowe korzysta Pan/i z technologii np.: Internetu, komputerów, smartfonów, materiałów multimedialnych itp? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**

a. Tak
b. Nie

34. (wyświetl jeżeli P33=b) Dlaczego nie korzysta Pan/i z takiej technologii?

a. Przeciążenie obowiązkami
b. Niedostateczna własna edukacja technologiczna
c. Ograniczony dostęp do sprzętu i oprogramowania
d. Brak odpowiednich zasobów finansowych w placówce w której pracuję
e. Preferuję tradycyjne metody pracy
f. Opór ze strony uczestników zajęć
g. Brak czasu podczas realizacji programu zajęć
h. Brak wsparcia ze strony instytucji nadzorującej

35. (wyświetl jeżeli P33=a) Czy korzystał/a Pan/i z którychś z poniższych narzędzi do uatrakcyjnienia doradztwa zawodowego poprzez nowoczesną technologię? **WIELOKROTNEGO WYBORU!**

a. Aplikacje mobilne do planowania ścieżki kariery
b. Interaktywne platformy internetowe
c. Webinary z przedstawicielami różnych branż
d. Narzędzia immersyjne (np. wirtualna rzeczywistość – gogle VR)
e. CHAT GPT
f. Nie korzystałam z żadnego z tych narzędzi

PYTANIA SZCZEGÓŁOWE – dla P4=b

(skrypter: uzależnienie wyświetlania bloków od odpowiedzi w P4=b) Kolejny blok pytań dotyczyć będzie klientów z instytucji, w której Pan/i udziela doradztwa zawodowego: skrypter: wstaw odp. Z p5: _____Prosimy o udzielanie odpowiedzi **tylko i wyłącznie** w odniesieniu do tej konkretnie instytucji, w której Pan/i pracuje.

36. Jak Pan/i uważa, jak postrzegane jest kształcenie zawodowe przez Pana/i klientów?
    a. Zdecydowanie pozytywnie
    b. Raczej pozytywnie
    c. Ani pozytywnie, ani negatywnie – neutralnie
    d. Raczej negatywnie
    e. Zdecydowanie negatywnie
37. (wyświetl jeśli P36=d/e) Jak Pan/i myśli, z czego wynikają negatywne przekonania na temat kształcenia zawodowego Pana/i klientów? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Brak świadomości o perspektywach kariery
    b. Niskiej jakości poziom nauczania w placówkach zawodowych
    c. Stereotypy dotyczące pracy fizycznej
    d. Przekonania dotyczące możliwości rozwoju kariery po szkole zawodowej
    e. Brak prestiżu kształcenia zawodowego
    f. Zbyt słaba promocja kształcenia zawodowego w szkołach
    g. Przekonania rodziców uczniów dotyczące kształcenia zawodowego
38. Czy dostrzega Pan/i zmianę postrzegania kształcenia zawodowego przez Pana/i klientów?
    a. Tak, kiedyś myśleli o nim lepiej
    b. Tak, kiedyś myśleli o nim gorzej
    c. Nie, uważam, że postrzeganie to nie uległo zmianie
39. (wyświetl jeśli P38=a/c) Które z proponowanych działań według Pana/i mogłoby polepszyć opinię tych osób na temat kształcenia zawodowego? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Promowanie osiągnięć absolwentów szkół zawodowych
    b. Współpraca z pracodawcami i branżami
    c. Programy stażowe i praktyki zawodowe
    d. Aktualizacja programów nauczania
    e. Promocja zawodów przyszłości, np. związanych z nowymi technologiami lub proekologicznymi rozwiązaniami
    f. Lepszy dostęp do informacji o możliwościach kariery
    g. Lepsze wyposażenie szkół zawodowych
    h. Zachęty finansowe (np. stypendia dla uczniów)
    i. Aktywne promowanie kształcenia zawodowego w podstawówkach
    j. Wsparcie doradztwa zawodowego
    k. Promowanie kształcenia zawodowego wśród rodziców/osób dorosłych
    l. Żadne działanie na to nie wpłynie (odznacz pozostałe odp.)

40. Z Pana/i obserwacji, czy otoczenie społeczne wpływa na decyzje dotyczące wyboru kształcenia się Pana/i klientów? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Zdecydowanie tak
    b. Raczej tak
    c. Raczej nie
    d. Zdecydowanie nie
    e. Trudno powiedzieć
41. (wyświetl jeżeli P40=a/b) Jakie osoby, według Pana/Pani, mają największy wpływ na opinie dotyczące kształcenia? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Nauczyciele
    b. Koledzy, koleżanki
    c. Partnerzy, partnerki
    d. Potencjalni pracodawcy
    e. Rodzice lub opiekunowie prawni
    f. Inni członkowie rodziny, np. dziadkowie, rodzeństwo
    g. Influencerzy, osoby popularne w Internecie
    h. Inne osoby, jakie?.....
    i. Trudno powiedzieć
42. Proszę ocenić, jak duży wpływ Pana/i zdaniem, mają doradcy zawodowi na opinie dotyczące wyboru kształcenia oraz kariery w instytucji, w której Pan/i pracuje? Proszę zaznaczyć na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „bardzo mały", a 5 „bardzo duży" wpływ.

	1 – bardzo mały wpływ	2- mały wpływ	3- nie wiem, trudno powiedzieć	4- duży wpływ	5 – bardzo duży wpływ
Wpływ na opinie dotyczące wyboru kształcenia					
Wpływ na opinie dotyczące wyboru ścieżki kariery					

43. Czy prowadząc doradztwo zawodowe korzysta Pan/i z nowoczesnych technologii np.: Internetu, komputerów, smartfonów, materiałów multimedialnych itp? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Tak
    b. Nie
44. (wyświetl jeżeli P43=b) Dlaczego nie korzysta Pan/i z takiej technologii? **PROSZĘ ZAZNACZYĆ MAKSYMALNIE 3 ODPOWIEDZI!**
    a. Przeciążenie obowiązkami
    b. Niedostateczna własna edukacja technologiczna
    c. Ograniczony dostęp do sprzętu i oprogramowania
    d. Brak odpowiednich zasobów finansowych w placówce, w której pracuję
    e. Preferuję tradycyjne metody pracy
    f. Opór ze strony uczestników zajęć
    g. Brak czasu podczas realizacji programu zajęć
    h. Brak wsparcia ze strony instytucji nadzorującej

45. (wyświetl jeżeli P43=a) Czy korzystał/a Pan/i z którychś z poniższych narzędzi do uatrakcyjnienia doradztwa zawodowego poprzez nowoczesną technologię? **WIELOKROTNEGO WYBORU!**
    a. Aplikacje mobilne do planowania ścieżki kariery
    b. Interaktywne platformy internetowe
    c. Webinary z przedstawicielami różnych branż
    d. Narzędzia immersyjne (np. wirtualna rzeczywistość – gogle VR)
    e. CHAT GPT
    f. Nie korzystałam z żadnego z tych narzędzi

DLA WSZYSTKICH

46. Proszę zaznaczyć swoją płeć. **PROSZĘ ZAZNACZYĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. Kobieta
    b. Mężczyzna

47. Proszę wskazać ile Pan/i ma lat?
    a. 25-34 lat
    b. 35-44 lat
    c. 45-54 lat
    d. 55 -64 lat
    e. 65 lat i więcej

48. W jakim powiecie leży miejscowość, w której Pan/i mieszka? **WYBIERZ JEDNĄ ODPOWIEDŹ!**
    a. m. Łódź
    b. m. Piotrków Trybunalski
    c. m. Skierniewice
    d. bełchatowski
    e. brzeziński
    f. kutnowski
    g. łaski
    h. łęczycki
    i. łódzki wschodni
    j. łowicki
    k. opoczyński
    l. pabianicki
    m. pajęczański
    n. piotrkowski
    o. poddębicki
    p. radomszczański
    q. rawski
    r. sieradzki
    s. skierniewicki
    t. tomaszowski
    u. wieluński
    v. wieruszowski
    w. zduńskowolski
    x. zgierski
    y. Mieszkam poza województwem łódzki

6.4.7. Scenariusz wywiadu z doradcą zawodowym

DORADCA Z PLACÓWKI EDUKACYJNEJ (SZKOŁY PODSTAWOWEJ LUB LICEUM)

Dzień dobry,

Nazywam się _____ i reprezentuję firmę ASM Research Solutions Strategy Sp. z o.o., która na zlecenie Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego prowadzi badanie dotyczące opinii na temat kształcenia zawodowego oraz roli doradztwa zawodowego. Chciał(a)bym dziś z Panem/ią porozmawiać o Pana/i pracy doradcy zawodowego oraz o Pana/i obserwacjach dotyczących wizerunku kształcenia zawodowego wśród Pana/i klientów, uczniów.

P1. Na sam początek, proszę mi powiedzieć, jest Pan/i doradcą **(mamy na myśli główne miejsce pracy)**:

- pracującym w placówce edukacyjnej → w jakiej szkole Pan/i pracuje?
- w instytucji rynku pracy? → w jakiej instytucji Pan/i pracuje?

P2. Jak wygląda Pana/i praca?:

- Czy pracuje Pan/i wyłącznie dla tej instytucji?
- W jakim wymiarze godzin?
- Czy pełni Pan/i jeszcze inną rolę w pracy?

P3. Od jak dawna pracuje Pan/i jako doradca zawodowy?

P4. Czy ukończył/a Pan/i kursy lub studia związane z doradztwem zawodowym? Jakie?

- A czy doszkala się Pan/i w zakresie doradztwa zawodowego? Korzysta Pan/i z kursów, szkoleń dla doradców?

P5. Zacznijmy od tego, jak według Pana/i uczniowie postrzegają kształcenie zawodowe?

- Czy biorą pod uwagę szkoły średnie zawodowe, takie jak technikum, szkołę branżową **[W PRZYPADKU LICEUM=SZKOŁĘ POLICEALNĄ]**?
- Czy jest coś, co charakteryzuje uczniów, którzy uwzględniają kształcenie zawodowe? Jacy to są uczniowie?
- Czy są jakieś kierunki, które interesują ich najczęściej?

P6. Czy uważa Pan/i, że kształcenie zawodowe jest atrakcyjne dla uczniów?

- Jeśli nie, to dlaczego? Czy jest coś, co mogłoby to zmienić?
- Jeśli tak, to dlaczego? Jakie mają oni przekonania na temat kształcenia zawodowego i swojej kariery po nim?

P7. Na podstawie własnych obserwacji, uważa Pan/i, że taka opinia na temat kształcenia zawodowego była zawsze? Czy się zmieniła? Jeśli się zmieniła, to w jaki sposób?

- Co wpłynęło na zmianę opinii na temat kształcenia zawodowego wśród uczniów?

P8. Czy zauważyła Pan/i, że uczniowie myśląc o swojej przyszłej karierze, uwzględniają przemiany na rynku pracy?

- Czy biorą pod uwagę kierunki związane z ekologią, edukacją ekologiczną?
- A kierunki związane z cyfryzacją, rozwojem cyfrowym?

P9. Jakie osoby z otoczenia uczniów mają wpływ na ich zdanie na temat wyboru kształcenia?

- Myśli Pan/i, że mają oni decydujący wpływ na wybór ucznia?

P10. A jak Pan/i postrzega kształcenie zawodowe?

- Poleca je Pan/i swoim uczniom?

P11. Skąd czerpie Pan/i wiedzę na temat kształcenia zawodowego? Z jakich źródeł?

P12. Jak ocenił(a)by Pan/i swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego?

P13. Czy słyszał/a Pan/i kiedyś o Branżowych Centrach Umiejętności?

- Potrafił(a)by Pan/i krótko scharakteryzować czym się zajmują?

P14. Jakie czynniki według Pana/i w największym stopniu wpływają na to, że niektórzy uczniowie nie chcą podjąć się kształcenia zawodowego?

P15. Jak oceniłaby Pani:

- Dostępność kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?
- Jakość kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?

P16. Jakie inicjatywy mogłyby podnieść atrakcyjność kształcenia zawodowego w regionie?

P17. Jak ocenił(a)by Pan/i dostępność do doradców zawodowych w Pana/i placówce?

- Czy jest Pan/i jedynym doradcą? Jeśli tak, to czy sprawia to Panu/i trudność? Jaką?

P18. Jak wyglądają zajęcia z doradztwa w Pana/i szkole? Czy mógłby Pan/i o tym opowiedzieć?

- Jaki jest ich wymiar godzin?
- Czy wszyscy uczniowie w nich uczestniczą? Czy są aktywni, zainteresowani?
- Czy ma Pan/i możliwość indywidualnej pracy z uczniem?
- Jakie narzędzia Pan/i wykorzystuje podczas zajęć? Czy korzysta Pan/i z nowoczesnych technologii, np. CHAT GPT? Aplikacje? Karty rozwojowe, gry edukacyjne? VR?

P19. Czy uważa Pan/i, że zajęcia z doradztwa zawodowego są potrzebne uczniom? Dlaczego?

P20. W jaki sposób motywuje Pan/i swoich uczniów do pracy podczas zajęć? Do wyboru swojej ścieżki edukacyjnej?

P21. Czy zauważa Pan/i jakieś trudności podczas pracy z uczniami?

- Jak sobie Pan/i z nimi radzi?
- Jak Pan/i myśli, z czego wynikają te trudności?
- Czy zdarzają się uczniowie ze specjalnymi potrzebami? Jakimi? Jak Pan/i sobie z tym radzi?

P22. Czy w ramach doradztwa zawodowego podjęła Pan/i współpracę z innymi interesariuszami rynku pracy, np. w celu zaproszenia uczniów do jakiegoś miejsca pracy?

- Jeśli tak: jak to wyglądało? Jak udało się Panu/i skontaktować z interesariuszem?
- Jeśli nie: a czy chciał(a)by Pan/i coś takiego zorganizować?

P23. Czy uważa Pan/i, że współpraca szkół z pracodawcami jest istotna?

- Czy jest coś, co mogłoby usprawnić tę współpracę?

P24. Czy podczas zajęć poruszał/a Pan/i temat zmian na rynku pracy, związanych z nowoczesnymi technologiami?

- Jeśli tak: Jaki to był temat? Jaka była reakcja uczniów?
- Jeśli nie: a czy planuje Pan/i?

P25. A czy poruszał/a Pan/i temat zmian na rynku pracy, związanych z zieloną transformacją?

- Jeśli tak: Jaki to był temat? Jaka była reakcja uczniów?
- Jeśli nie: a czy planuje Pan/i?

P26. Co sądzi Pan/i na temat wykorzystywania nowoczesnych narzędzi podczas zajęć?

- Jakie wskazał(a)by Pan/i zagrożenia z tym związane?

- A jakie szanse?

P27. Jak Pan/i uważa, jakie są bariery związane ze skutecznością doradztwa zawodowego?

P28. Czy jest coś, co mogłoby odciążyć doradców zawodowych? Na przykład jakieś polityki wspierające ich działalności, systemy wsparcia, współpraca międzysektorowa?

DORADCA Z PLACÓWKI EDUKACYJNEJ ZAWODOWEJ (technikum, szkoła branżowa)

Dzień dobry,

Nazywam się _____ i reprezentuję firmę ASM Research Solutions Strategy Sp. z o.o., która na zlecenie Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego prowadzi badanie dotyczące opinii na temat kształcenia zawodowego oraz roli doradztwa zawodowego. Chciał(a)bym dziś z Panem/ią porozmawiać o Pana/i pracy doradcy zawodowego oraz o Pana/i obserwacjach dotyczących wizerunku kształcenia zawodowego wśród Pana/i klientów, uczniów.

P1. Na sam początek, proszę mi powiedzieć, jest Pan/i doradcą **(mamy na myśli główne miejsce pracy)**:

- pracującym w placówce edukacyjnej → w jakiej szkole Pan/i pracuje?
- w instytucji rynku pracy? → w jakiej instytucji Pan/i pracuje?

P2. Jak wygląda Pana/i praca?:

- Czy pracuje Pan/i wyłącznie dla tej instytucji?
- W jakim wymiarze godzin?
- Czy pełni Pan/i jeszcze inną rolę w pracy?

P3. Od jak dawna pracuje Pan/i jako doradca zawodowy?

P4. Czy ukończył/a Pan/i kursy lub studia związane z doradztwem zawodowym? Jakie?

- A czy doszkala się Pan/i w zakresie doradztwa zawodowego? Korzysta Pan/i z kursów, szkoleń dla doradców?

P5. Zacznijmy od tego, jak według Pana/i uczniowie postrzegają kształcenie zawodowe?

- Czy są z niego zadowoleni? Jeśli tak, to dlaczego? Jeśli nie, to dlaczego?
- Dlaczego wybrali szkołę zawodową?

P6. Jak Pan/i uważa, dlaczego kształcenie zawodowe jest atrakcyjne dla uczniów?

- Jakie mają oni przekonania na temat kształcenia zawodowego i swojej kariery po nim?

P7. Na podstawie własnych obserwacji, uważa Pan/i, że taka opinia na temat kształcenia zawodowego była zawsze? Czy się zmieniła? Jeśli się zmieniła, to w jaki sposób?

- Co wpłynęło na zmianę opinii na temat kształcenia zawodowego wśród uczniów?

P8. Czy zauważyła Pan/i, że uczniowie myśląc o swojej przyszłej karierze, uwzględniają przemiany na rynku pracy?

- Czy biorą pod uwagę kierunki związane z ekologią, edukacją ekologiczną?
- A kierunki związane z cyfryzacją, rozwojem cyfrowym?

P9. Jakie osoby z otoczenia uczniów mają wpływ na ich zdanie na temat wyboru kształcenia?

- Myśli Pan/i, że mają oni decydujący wpływ na wybór ucznia?

P10. A jak Pan/i postrzega kształcenie zawodowe?

- Widzi Pan/i jakieś jego wady?

P11. Skąd czerpie Pan/i wiedzę na temat kształcenia zawodowego? Z jakich źródeł?

P12. Jak ocenił(a)by Pan/i swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego?

P13. Czy słyszał/a Pan/i kiedyś o Branżowych Centrach Umiejętności?

- Potrafił(a)by Pan/i krótko scharakteryzować czym się zajmują?

P14. Jakie czynniki według Pana/i w największym stopniu wpływają na to, że niektórzy uczniowie chcą podjąć się kształcenia zawodowego?

P15. Jak oceniłaby Pani:

- Dostępność kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?
- Jakość kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?

P16. Jakie inicjatywy mogłyby podnieść atrakcyjność kształcenia zawodowego w regionie?

P17. Jak ocenił(a)by Pan/i dostępność do doradców zawodowych w Pana/i placówce?

- Czy jest Pan/i jedynym doradcą? Jeśli tak, to czy sprawia to Panu/i trudność? Jaką?

P18. Jak wyglądają zajęcia z doradztwa w Pana/i szkole? Czy mógłby Pan/i o tym opowiedzieć?

- Jaki jest ich wymiar godzin?
- Czy wszyscy uczniowie w nich uczestniczą? Czy są aktywni, zainteresowani?
- Czy ma Pan/i możliwość indywidualnej pracy z uczniem?
- Jakie narzędzia Pan/i wykorzystuje podczas zajęć? Czy korzysta Pan/i z nowoczesnych technologii, np. CHAT GPT?

P19. Czy uważa Pan/i, że zajęcia te są potrzebne uczniom? Dlaczego?

P20. W jaki sposób motywuje Pan/i swoich uczniów do pracy podczas zajęć? Do wyboru swojej ścieżki edukacyjnej?

P21. Czy zauważa Pan/i jakieś trudności podczas pracy z uczniami?

- Jak sobie Pan/i z nimi radzi?
- Jak Pan/i myśli, z czego wynikają te trudności?
- Czy zdarzają się uczniowie ze specjalnymi potrzebami? Jakimi? Jak Pan/i sobie z tym radzi?

P22. Czy w ramach doradztwa zawodowego podjęła Pan/i współpracę z innymi interesariuszami rynku pracy, np. w celu zaproszenia uczniów do jakiegoś miejsca pracy?

- Jeśli tak: jak to wyglądało? Jak udało się Panu/i skontaktować z interesariuszem?
- Jeśli nie: a czy chciał(a)by Pan/i coś takiego zorganizować?

P23. Czy uważa Pan/i, że współpraca szkół z pracodawcami jest istotna?

- Czy jest coś, co mogłoby usprawnić tę współpracę?

P24. Czy podczas zajęć poruszał/a Pan/i temat zmian na rynku pracy, związanych z nowoczesnymi technologiami?

- Jeśli tak: Jaki to był temat? Jaka była reakcja uczniów?
- Jeśli nie: a czy planuje Pan/i?

P25. A czy poruszał/a Pan/i temat zmian na rynku pracy, związanych z zieloną transformacją?

- Jeśli tak: Jaki to był temat? Jaka była reakcja uczniów?
- Jeśli nie: a czy planuje Pan/i?

P26. Co sądzi Pan/i na temat wykorzystywania nowoczesnych narzędzi podczas zajęć?

- Jakie wskazał(a)by Pan/i zagrożenia z tym związane?
- A jakie szanse?

P27. Jak Pan/i uważa, jakie są bariery związane ze skutecznością doradztwa zawodowego?

P28. Czy jest coś, co mogłoby odciążyć doradców zawodowych? Na przykład jakieś polityki wspierające ich działalności, systemy wsparcia, współpraca międzysektorowa?

DORADCA Z INSTYTUCJI RYNKU PRACY

Dzień dobry,

Nazywam się _____ i reprezentuję firmę ASM Research Solutions Strategy Sp. z o.o., która na zlecenie Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego prowadzi badanie dotyczące opinii na temat kształcenia zawodowego oraz roli doradztwa zawodowego. Chciał(a)bym dziś z Panem/ią porozmawiać o Pana/i pracy doradcy zawodowego oraz o Pana/i obserwacjach dotyczących wizerunku kształcenia zawodowego wśród Pana/i klientów, uczniów.

P1. Na sam początek, proszę mi powiedzieć, jest Pan/i doradcą **(mamy na myśli główne miejsce pracy)**:

- pracującym w placówce edukacyjnej → w jakiej szkole Pan/i pracuje?
- w instytucji rynku pracy? → w jakiej instytucji Pan/i pracuje?

P2. Jak wygląda Pana/i praca?:

- Czy pracuje Pan/i wyłącznie dla tej instytucji?
- W jakim wymiarze godzin?
- Czy pełni Pan/i jeszcze inną rolę w pracy?

P3. Od jak dawna pracuje Pan/i jako doradca zawodowy?

P4. Czy ukończył/a Pan/i kursy lub studia związane z doradztwem zawodowym? Jakie?

- A czy doszkala się Pan/i w zakresie doradztwa zawodowego? Korzysta Pan/i z kursów, szkoleń dla doradców?

P5. Zacznijmy od tego, jak scharakteryzował(a)by Pan/i swoich klientów?

- Kto w głównej mierze do Pana/i przychodzi? Jakie ma potrzeby? Jakie to są osoby: wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania?
- Z jakiego powodu trafiły do Pana/i?
- Jaki jest ich poziom zaangażowania?

P6. Jakie podejście do dalszego kształcenia mają Pana/i klienci?

- Czy zauważa Pan/i różnicę w tym podejściu pod względem wieku klientów? A innych ich cech?

P7. Czy znane jest Panu/i pojęcie „idea kształcenia przez całe życie” [47]? (LLL=lifelong learning) A kształcenia ustawicznego? Czy słyszał/a Pan/i o tym wcześniej?

- Jak Pan/i uważa, czy ta idea może mieć zastosowanie w przypadku Pana/i klientów?
- Czy Pana/i klienci są zainteresowani takim rodzajem kształcenia? Czy są do tego zmotywowani? Jeśli tak: w jaki sposób utrzymuje Pan/i tę motywację? Jeśli nie: czy jest coś, co można by było zrobić, by zmotywować klientów do kształcenia przez całe życie?

P8. Jak Pana/i klienci postrzegają kształcenie zawodowe?

- Czy są nim zainteresowani? Jeśli nie to dlaczego? Jeśli tak, to jakimi zawodami?
- Czy uważa Pan/i, że kształcenie zawodowe jest atrakcyjne dla Pana/i klientów?

P9. A jak Pan/i postrzega kształcenie zawodowe?

[47] Definicja: są to „wszelkie działania związane z uczeniem się przez całe życie, zmierzające do poprawy poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji w pespektywie osobistej, obywatelskiej, społecznej i/lub związanej z zatrudnieniem” (Making a European Area of Lifelong Learning a Reality, Komunikat Komisji Europejskiej, COM (2001) 678.)

- Widzi Pan/i jakieś jego wady? Zalety?
- Poleca je Pan/i swoim klientom?

P10. Skąd czerpie Pan/i wiedzę na temat kształcenia zawodowego? Z jakich źródeł? Czy doszkala się Pan/i w tym kierunku?

- Jak ocenił(a)by Pan/i swój poziom wiedzy na temat kształcenia zawodowego?

P11. A czy słyszał/a Pan/i kiedyś o Branżowych Centrach Umiejętności[48]?

- Potrafił(a)by Pan/i krótko scharakteryzować czym się zajmują?

P12. Na podstawie własnych obserwacji, uważa Pan/i, że taki poziom zainteresowania kształceniem zawodowym był zawsze?

- Jeśli się zmienił, to w jaki sposób? Co wpłynęło na zmianę zainteresowania kształceniem zawodowym?

P13. Czy zauważyła Pan/i, że klienci, myśląc o swojej przyszłej karierze, uwzględniają zmiany na rynku pracy?

- Jakie zmiany na rynku pracy najczęściej zauważają?
- Czy biorą pod uwagę kierunki związane z ekologią, edukacją ekologiczną?
- A kierunki związane z cyfryzacją, rozwojem cyfrowym?

P14. Jakie osoby z otoczenia Pana/i klientów mają wpływ na wybór ich kształcenia? (np. pracodawca, mąż/żona, dzieci, rodzice)

- W jakim stopniu mają oni wpływ na wybór ścieżki kształcenia?

P15. Jakie czynniki według Pana/i w największym stopniu wpływają na to, że niektórzy klienci chcą lub nie chcą podjąć się kształcenia zawodowego?

P16. Jak oceniłaby Pani:

- Dostępność kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?
- Jakość kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?

P17. Jakie inicjatywy mogłyby podnieść atrakcyjność kształcenia zawodowego w regionie?

P18. Jak ocenił(a)by Pan/i dostępność do doradców zawodowych w Pana/i instytucji?

- Czy jest Pan/i jedynym doradcą? Jeśli tak, to czy sprawia to Panu/i trudność? Jaką?

P19. Jak wyglądają spotkania z doradztwa w instytucji w której Pan/i pracuje? Czy mógłby Pan/i o tym opowiedzieć?

- Jaki jest ich wymiar godzin?
- Czy klienci są nimi zainteresowani? Chcą brać w nich udział?
- Jak wygląda Pan/i praca z klientami? Jakie formy wsparcia Pan/i oferuje?
- Jakie narzędzia Pan/i wykorzystuje podczas zajęć? Czy korzysta Pan/i z nowoczesnych technologii, np. CHAT GPT? Jeśli nie, to dlaczego?

P20. Czy uważa Pan/i, że zajęcia te są potrzebne klientom? Dlaczego?

P21. Czy zauważa Pan/i jakieś trudności podczas pracy z klientami?

- Jak Pan/i myśli, z czego wynikają te trudności?

[48] BCU jest nową publiczną lub niepubliczną jednostką systemu oświaty (zaawansowaną technologicznie placówką kształcenia, szkolenia i egzaminowania), o zasięgu ogólnopolskim, wykraczającą poza dotychczasowe tradycyjne modele kształcenia, szkolenia i doskonalenia zawodowego, prowadzącą działalność w zakresie jednej z dziedzin zawodowych właściwych dla danej branży

- Jak motywuje Pan/i swoich klientów?
- Czy zdarzają się klienci ze specjalnymi potrzebami? Jakimi?
- Jak sobie Pan/i z nimi radzi?

P22. Czy w ramach doradztwa zawodowego podjęła Pan/i współpracę z innymi interesariuszami rynku pracy, np. w celu rekomendowania klientów do jakiegoś miejsca pracy?

- Jeśli tak: jak to wyglądało? Jak udało się Panu/i skontaktować z interesariuszem? Jakie były trudności?
- Jeśli nie: a czy chciał(a)by Pan/i coś takiego zorganizować?

P23. Czy uważa Pan/i, że współpraca Pana/i instytucji z pracodawcami jest istotna? Czy jest coś, co mogłoby usprawnić tę współpracę?

P24. Czy klienci są świadomi zmian na rynku pracy? Czy poruszają te tematy na spotkaniach?

- O jakich zmianach mówią?
- Czy uwzględniają zmiany związane z cyfryzacją lub zieloną transformacją?

P25. Jak Pan/i uważa, jakie są bariery związane ze skutecznością doradztwa zawodowego?

P26. Czy jest coś, co mogłoby odciążyć doradców zawodowych? (Jeśli badany nie wie, można podać przykład: polityki wspierające ich działalność, systemy wsparcia, współpraca międzysektorowa)

Dziękuję za rozmowę

6.4.8. Scenariusz wywiadu z dyrektorami szkół

Dzień dobry,

Nazywam się _____ i reprezentuję firmę ASM Research Solutions Strategy Sp. z o.o., która na zlecenie Biura Planowania Regionalnego Województwa Łódzkiego prowadzi badanie dotyczące opinii na temat kształcenia zawodowego oraz roli doradztwa zawodowego. Chciał(a)bym dziś z Panem/ią porozmawiać o Pana/i placówce, w której realizowane jest doradztwo zawodowe.

P1. Na sam początek proszę mi powiedzieć, od jak dawna pełni Pan/i funkcję dyrektora szkoły?

P2. Czy w Państwa placówce jest doradca zawodowy? (jeśli nie: kto pełni taką funkcję?)

- Jest to jeden doradca zawodowy czy kilku?
- Od jak dawna pracuje/pracują?
- Czy pełni/ą on/i także inną funkcję w szkole?
- W ramach ilu godzin pełni/ą on/i rolę doradcy zawodowego?

P3. Jak w Państwa szkole wyglądają zajęcia z doradztwa zawodowego?

- Czy jest stały program zajęć?
- Co dzieje się na zajęciach?
- Czy odbywają się spotkania z doradcami z innych instytucji? Jeśli tak, to jak często, jak one wyglądają? Jeśli nie, to czy myśleli Państwo o takich spotkaniach?
- Czy odbywają się spotkania rodziców z doradcami? Jeśli tak, jak często i jak one wyglądają? Jeśli nie, to dlaczego się nie odbywają – czy coś stoi na przeszkodzie?

P4. Proszę mi opowiedzieć o przebiegu zajęć z doradztwa zawodowego, na tyle, na ile Pan/i potrafi.

- Czy doradca zawodowy dostosowuje przekazywane uczniom treści do zapotrzebowania na łódzkim rynku pracy?

- Czy doradca zawodowy dostosowuje treści w zależności od potrzeby uczniów? A uczniów ze specjalnymi potrzebami? Z jakich metod korzysta do pracy z takimi uczniami?
- Czy korzysta z jakichś nowoczesnych technologii lub narzędzi podczas zajęć? Jeśli tak, to jakich? Jeśli nie, to czy wie Pan/i z czego może to wynikać?

P5. Jakie bariery widzi Pan/i w skutecznym prowadzeniu doradztwa zawodowego? Jak sobie Państwo z nimi radzicie?

- Czy rotacja doradców zawodowych na rynku pracy stanowi jakąś trudność?
- Jak ogólnie ocenił(a)by Pan/i dostępność wykwalifikowanych doradców zawodowych na rynku pracy?
- Czy stosunek uczniów do doradztwa zawodowego negatywnie wpływa na prowadzone zajęcia?

P6. W jakim stopniu rodzice mają wpływ na opinię uczniów na temat kształcenia zawodowego?

- Jeśli mają wpływ, to co jest najważniejsze dla rodziców decydujących o wyborze danej placówki? Jakie elementy?

P7. W jakim stopniu otoczenie społeczne wpływa na decyzję o dalszym kształceniu ucznia?

- Czy ktoś poza rodzicami ma wpływ na decyzje ucznia? Jeśli tak, to kto? W jakim stopniu?

P8. Z Pana/i obserwacji, jaką opinię na temat kształcenia zawodowego mają uczniowie?

- Czy spotyka się Pan/i z jakimiś stereotypami na temat kształcenia zawodowego?
- Co ma wpływ na opinię uczniów na temat kształcenia zawodowego?
- Czy we wcześniejszych latach opinia ta była inna? Czy widzi Pan/i różnice? Jakie?

P9. A jaką Pan/i ma opinię na temat kształcenia zawodowego?

- Z czego ona wynika? Czy kiedyś była inna?

P10. Skąd czerpie Pan/i informacje na temat kształcenia zawodowego?

- Jak ocenił(a)by Pan/i swoją wiedzę na ten temat?

P11. Jak Pan/i uważa, jakie oczekiwania mają uczniowie wobec kształcenia zawodowego?

- Dlaczego się na nie decydują?
- A dlaczego nie? Czy coś mogłoby zmienić ich podejście?

P12. Z Pana/i obserwacji, czy uczniowie dostrzegają zachodzące zmiany na rynku pracy? (związane z zapotrzebowaniem na konkretne zawody, np. związane z regionem łódzkim)

- Jeśli nie: z czego to wynika?
- Jeśli tak: O jakich zmianach mówią, jakie sami zauważają? jak się do nich dostosowują? Skąd czerpią informację?

P13. Jakie bariery Pan/i dostrzega (geograficzne, demograficzne, społeczne, kulturowe, ekonomiczne), które uniemożliwiają uczniom kształcenie zawodowe?

- Czy można tym barierom jakoś zaradzić?

P14. Jak ocenił(a)by Pan/i dostępność do kształcenia zawodowego w województwie łódzkim?

- Jaka jest jakość tego kształcenia?

P15. Według Pana/i, czy jest coś, co mogłoby zwiększyć atrakcyjność kształcenia zawodowego w województwie łódzkim? Jeśli tak, to co takiego? (gdyby badany nie wiedział, można zasugerować: jakieś działania ze strony pracodawców, instytucji rynku pracy, władz lokalnych/regionalnych? Ze strony samych rodziców lub doradców zawodowych?).